

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาศักยภาพความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้
Study on Sustainability of Homestay in the Lower
Northeastern Part of Thailand

โดย ชลิดา รินทร์พรหม และคณะ

พฤศจิกายน 2550

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้
Study on Sustainability of Homestay in the Lower
Northeastern Part of Thailand

คณะผู้วิจัย	สังกัด
ชลิตา รินทร์พรหม	วิทยาลัยนครราชสีมา
เปรมฤดี ขลังวิเชียร	วิทยาลัยนครราชสีมา
พิธาน พงศ์นุรักษ์	วิทยาลัยนครราชสีมา

ชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว
เชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดอีสานใต้

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้เกิดจากความตั้งใจจากแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์สามแห่งในจังหวัดนครราชสีมาที่ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ หลังจากโฮมสเตย์แต่ละแห่งเริ่มรับนักท่องเที่ยวกลุ่มแรกซึ่งมักจะเป็นกลุ่มทดลอง เราก็ยังคงติดตามการดำเนินงานของโฮมสเตย์เหล่านั้นด้วยความห่วงใยเสมอมา การได้รับนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องคือความหมายแรกของความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ผู้วิจัยปรารถนาจะเห็นความยั่งยืนของโฮมสเตย์เหล่านั้น จึงต้องการศึกษาอย่างจริงจังเพื่อหาคำตอบให้แก่ชุมชนโฮมสเตย์ ผู้วิจัยรู้สึกขอบคุณโฮมสเตย์ทุกแห่งที่ทำให้เกิดงานวิจัยนี้ขึ้น และรู้สึกมีความสุขจากประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันเสมอ ในโอกาสนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ชีมชุนหะเถียร ผู้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เข้ามาทำงานด้านการท่องเที่ยวและเริ่มงานเกี่ยวกับโฮมสเตย์

ขอขอบคุณทีมงานวิจัยและเพื่อนร่วมงานในคณะศิลปศาสตร์ทุกคนที่ร่วมทำงานและให้กำลังใจด้วยความปรารถนาดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์เกษร เนื่องสุวรรณลักษณ์ ซึ่งช่วยแบ่งเบาภาระงาน ทำให้ผู้วิจัยมีเวลาสำหรับการทำงานวิจัยขึ้นนี้จนสำเร็จ ขอขอบคุณคุณภัทรปรัตน์ผู้ช่วยแก้ปัญหาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งด้านเทคนิคการพิมพ์ การจัดทำเอกสารและการดูแลเอาใจใส่ด้วยความเข้าใจในช่วงการทำวิจัย

ขอขอบพระคุณ ร.อ.นพ.ศรัณย์ อินทกุล อธิการบดีวิทยาลัยนครราชสีมาที่ให้การสนับสนุนการทำวิจัยและให้ความเป็นอิสระทางวิชาการแก่ผู้ทำวิจัยในขณะเดียวกันด้วย

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยการสนับสนุนเงินทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ภายใต้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งยวดของสำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน โดย ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุงและทีมงาน ซึ่งผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณและชื่นชมอย่างจริงใจ นอกจากนี้จะได้วิจัยในเรื่องที่สนใจแล้ว ผู้วิจัยยังได้เรียนรู้กระบวนการในการทำงานวิจัยด้วย นับว่าเป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้วิจัยและต่อผู้ที่กำลังสนใจทำวิจัยอีกจำนวนมาก

ชลิดา รินทร์พรหมและคณะ

30 พฤศจิกายน 2550

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ในช่วงประมาณห้าปีที่ผ่านมามีชุมชนได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นจำนวนมากทั่วประเทศ มีการกำหนดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยเพื่อควบคุมคุณภาพของโฮมสเตย์ เริ่มในปี พ.ศ. 2547 และกระทำอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน งานวิจัยนี้สนใจศึกษาประเด็นของความยั่งยืนของโฮมสเตย์ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ คือ เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว กำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ และศึกษายุทธศาสตร์ที่พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งวัตถุประสงค์ข้างต้นจะสัมพันธ์กับคำถามการวิจัย 4 ข้อ ได้แก่ 1) ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของอีสานใต้คืออะไรบ้าง 2) ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้เป็นอย่างไร 3) แนวทางในการพัฒนาโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร และ 4) ยุทธศาสตร์ที่พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เป็นอย่างไร

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีหลักการ แนวคิด และแนวทางในการพัฒนา ดังได้สรุปจากเอกสารสำคัญ 3 เรื่อง ได้แก่ หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก (World Tourism Organization, 2004) แผนแม่บทการท่องเที่ยวซึ่งจัดทำโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตามนโยบายและยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และแนวคิดรวบยอดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของวิรุจ วิกิจนันท์ (2548 : 128-130) มีสาระสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ ประการที่ 1 ตระหนักรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ร่วมกันรักษาไว้ให้ถึงคนรุ่นต่อไป และจัดการท่องเที่ยวที่หลีกเลี่ยงผลกระทบต่อสิ่งเหล่านี้ ประการที่ 2 ส่งเสริมและร่วมกันรักษาวัฒนธรรม วิถีชีวิต และค่านิยมของแหล่งท่องเที่ยวให้ดำรงอยู่ โดยการจัดการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อเอกลักษณ์ของชุมชน ประการที่ 3 ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ตั้งแต่ นโยบาย แผนพัฒนา การบริหารจัดการ ตลอดจนความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว ประการที่ 4 พัฒนาการท่องเที่ยวให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล โดยคำนึงถึงคุณภาพ มาตรฐาน และความปลอดภัย

ประการที่ 5 จัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ทั้งด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของชุมชน ประการสุดท้ายคือการนำเทคโนโลยีที่ถูกต้องและเหมาะสมมาใช้พัฒนาการท่องเที่ยวด้านการสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนข้อมูล และการตลาด ในการศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ ผู้วิจัยได้พัฒนารอบการวิจัยโดยนำสาระสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งหก ประการผนวกเข้ากับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 8 ด้าน 43 ดัชนีชี้วัด ตามประกาศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2548 เรื่องกำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยว มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย กรอบการวิจัยที่ได้ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบหลัก 67 องค์ประกอบย่อย ซึ่งจะนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างเพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

การศึกษาคความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ งานวิจัยนี้ได้ใช้กรอบการวิจัยที่ได้จากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ โดยมาสโลว์ (Maslow's Hierachy of Needs) ทฤษฎี Travel career ladder โดยเพียร์ซ (Pearce, 1988) เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งกำหนดโดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ.2550 และบัญญัติ 10 ประการของโฮมสเตย์ จากเอกสารทั้งหมดสามารถสรุปสาระสำคัญเป็นกรอบการวิจัยได้ 11 ข้อ ประกอบด้วย 1) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและมาตรฐานสาธารณสุขปลอดภัย 3) ประสิทธิภาพการจัดการด้านบริการ 4) อธิปไตยไม่ตรีและการต้อนรับของเจ้าของบ้านและชุมชน 5) ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว 6) ความมีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว 7) การเข้าถึงข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว 8) ความมีคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 9) การจัดการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ 10) ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว และ 11) นักท่องเที่ยวได้รับสิ่งที่ตนต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง

พื้นที่ในการวิจัยคือบริเวณติดต่อกันของ 6 จังหวัดในอีสานใต้ ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างคือโฮมสเตย์ 9 แห่ง สุ่มแบบมีจุดมุ่งหมายจากประชากรโฮมสเตย์ทั้งหมด 27 แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้างและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวมีจำนวน 95 คน สุ่มตามความเหมาะสมของสถานการณ์ ข้อมูลรวบรวมจากการสนทนากลุ่ม 5 ครั้ง

งานวิจัยนี้ได้ตอบคำถามวิจัย ตามที่กำหนดไว้ ดังนี้

1) ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์มี 52 ดัชนี ภายใต้ 10 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ องค์ความรู้เรื่องโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ความเข้มแข็งของทรัพยากรบุคคลในชุมชน มาตรฐานด้านที่พักและบริการ กฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง การตระหนักรู้คุณค่าของระบบนิเวศ การมีระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ และสุดท้ายคือการประชาสัมพันธ์และการตลาดที่เหมาะสม ในจำนวนองค์ประกอบเหล่านี้จุดอ่อนที่สุดของโฮมสเตย์คือการประชาสัมพันธ์และการตลาด

2) ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้เป็นดังนี้ ในส่วนของความพึงพอใจพบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากประสบการณ์การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำมาก นักท่องเที่ยววัยผู้ใหญ่มีระดับความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มอื่น อย่างไรก็ตามทุกกลุ่มมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ในอัยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและชุมชน แต่ในทางตรงกันข้ามนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับน้อยคือการจัดการด้านการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและการปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ ในส่วนของผลการศึกษาพบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เด่นชัด มี 5 ประการ ที่สำคัญที่สุดคือมาตรฐานสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ยังต้องการความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงโฮมสเตย์ การได้พักในบ้านที่สะอาดและมีเต็นท์ไว้ให้บริการด้วย เมื่อไปถึงยังโฮมสเตย์นักท่องเที่ยวต้องการการนำเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ และข้อสุดท้ายคือการเจรจาต่อรองอย่างมีประสิทธิภาพ

3) แนวทางในการพัฒนาโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ควรประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 7 ประการ คือ ลักษณะทางกายภาพที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น การบริหารงานในลักษณะกลุ่ม สมาชิกโฮมสเตย์ต้องมีใจรักการบริการเปี่ยมด้วยอัยาศัยไมตรี มีระบบการจัดการและดูแลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การพัฒนาเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์กับหน่วยงานหรือบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการประชาสัมพันธ์อย่างเหมาะสม และสุดท้ายต้องเรียนรู้แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้ยั่งยืนตามหลักการที่ถูกต้อง

4) ยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างการแข่งขันของการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ กลุ่มอีสานใต้เป็นดังนี้ ประการแรกคือการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธรรมชาติ ที่เชื่อมโยงสามประเทศที่มีดินแดนติดต่อกับอีสานใต้ ได้แก่ เส้นทางจากจำปาศักดิ์ในดอน

ใต้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวผ่านประเทศไทยทางด้านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี แล้วต่อไปยังประเทศกัมพูชาทางช่องสะง่า จังหวัดศรีสะเกษ สูเสียมเรียบในกัมพูชาเพื่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวนครวัดที่เมืองซีอ เส้นทางนี้สามารถเริ่มต้นจากกัมพูชา ผ่านไทย ไปสิ้นสุดที่ลาวก็ได้เช่นกัน เส้นทางข้างต้นอาจใช้จุดผ่านด่านคลองลึก จังหวัดสระแก้ว เพื่อเข้าหรือออกระหว่างไทยกับกัมพูชาได้อีกจุดหนึ่งด้วย ประการที่สองคือการร่วมมือกันของทั้งสามประเทศในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและได้มาตรฐานบนเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีสานใต้ของประเทศไทยและประเทศกัมพูชา ที่กล่าวแล้วข้างต้น

ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้จะสมบูรณยิ่งขึ้นหากการรวบรวมข้อมูลจากโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 4 ใน 9 แห่ง ครบถ้วนกว่านี้ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์จะได้จากนักท่องเที่ยวในกลุ่มโฮมสเตย์ตัวอย่างทั้งหมด 9 แห่งโดยวิธีการตอบแบบสอบถาม ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ กลยุทธ์ด้านการตลาดสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และการสร้างเครือข่ายโฮมสเตย์ทั่วประเทศ ข้อเสนอแนะสุดท้ายที่สำคัญอย่างมากสำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์คือ การทบทวนดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยให้สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG4950105

ชื่อโครงการ : การศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้

ชื่อนักวิจัย : ชลิดา รินทร์พรหม, เปรมฤดี ชลังวิเชียร, พิธาน พงศ์นุรักษ์
วิทยาลัยนครราชสีมา

E-mail Address: chalidanand@yahoo.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 มิถุนายน 2549 – 31 พฤษภาคม 2550

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ วัตถุประสงค์อีกสามประการได้แก่ การศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ และการศึกษายุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน พื้นที่การวิจัยคือ 6 จังหวัดในภาคอีสานตอนใต้ซึ่งเป็นดินแดนติดต่อกันของ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ ประชากรในการศึกษาคั้งนี้ได้แก่ ประชากรโฮมสเตย์หมู่บ้านที่ดำเนินการโดยชุมชนจำนวน 27 แห่ง กลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบมีจุดมุ่งหมายจำนวน 9 แห่ง และประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยว ผู้จัดนำเที่ยว และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ กลุ่มตัวอย่างสุ่มตามความเหมาะสมของสถานการณ์ จำนวน 95 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิธีการมีส่วนร่วม วิธีการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง และ การสัมภาษณ์โดยการสนทนากลุ่ม จำนวน 5 ครั้ง การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผลการศึกษาสามารถตอบคำถามการวิจัยทั้ง 4 ข้อและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 4 ข้อเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ผลการศึกษาดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้สามารถกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ทั้งสิ้น 52 ดัชนี ภายใต้ 10 องค์ประกอบหลัก ซึ่งสอดคล้องและครอบคลุมแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ผลการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว ในภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในระดับปานกลาง ประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจระดับมากที่สุดคืออรรถยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและชุมชน

ประเด็นที่จัดอยู่ลำดับต่ำที่สุดคือการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก ซึ่งนักท่งเที่ยวพึงพอใจในระดับน้อย นักท่งเที่ยววัยผู้ใหญ่ไทยมีความพึงพอใจในระดับมาก ขณะที่นักท่งเที่ยววัยรุ่นไทยและวัยรุ่นต่างชาติมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ประเมินความพึงพอใจของนักท่งเที่ยวอยู่ในระดับมาก ขณะที่ภาพรวมของความพึงพอใจของนักท่งเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของการศึกษาความต้องการของนักท่งเที่ยวพบว่า ความต้องการสำคัญของนักท่งเที่ยวในการท่งเที่ยวโฮมสเตย์มี 5 ประการ ในจำนวนนี้สามประการแรกเป็นความต้องการทางกายภาพ ซึ่งจัดเป็นความต้องการขั้นต่ำสุดเมื่อเทียบกับลำดับความต้องการของมาสโลว์ และความต้องการที่เหลืออีกสองประการหลังเป็นความต้องการขั้นสูงเพื่อสนองตอบความต้องการด้านความรู้และความเพลิดเพลินใจ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้สามารถกำหนดรูปแบบการพัฒนาของโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ 7 ประการ ซึ่งเหมาะสมกับพื้นที่และสอดคล้องกับแนวคิดการท่งเที่ยวอย่างยั่งยืนและมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และสุดท้ายผลการศึกษาศาสามารถกำหนดยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่งเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน 2 ประการ คือ การเชื่อมโยงเส้นทางท่งเที่ยวด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธรรมชาติ ที่เชื่อมโยงสามประเทศที่มีดินแดนติดต่อกับอีสานใต้ ได้แก่ เส้นทางจากจำปาศักดิ์ในตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวผ่านอีสานใต้ไทยประเทศไทย แล้วต่อไปยังประเทศกัมพูชา และประการที่สองคือการร่วมมือกันของทั้งสามประเทศในการพัฒนาแหล่งท่งเที่ยวโฮมสเตย์ให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและได้มาตรฐานบนเส้นทางท่งเที่ยวเชื่อมโยง ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยนี้คือ ผลการวิจัยจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นหากข้อมูลจากโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 4 ใน 9 แห่ง ครบถ้วนกว่านี้ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาความพึงพอใจของนักท่งเที่ยวในการท่งเที่ยวโฮมสเตย์จะได้จากนักท่งเที่ยวในกลุ่มโฮมสเตย์ตัวอย่างทั้งหมด 9 แห่งโดยวิธีการตอบแบบสอบถาม ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ กลยุทธ์ด้านการตลาดสำหรับแหล่งท่งเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของแหล่งท่งเที่ยวโฮมสเตย์ และการสร้างเครือข่ายโฮมสเตย์ทั่วประเทศ ข้อเสนอแนะสุดท้ายที่สำคัญอย่างมากสำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่พัฒนาแหล่งท่งเที่ยวโฮมสเตย์คือการทบทวนดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยให้สอดคล้องกับแนวคิดการท่งเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำหลัก : โฮมสเตย์ การท่งเที่ยวอย่างยั่งยืน ดัชนีชี้วัดความยั่งยืน อีสานใต้

ABSTRACT

Project Code: RDG4950105

Project Title: Study on Sustainability of Homestay in the Lower Northeastern Part of Thailand

Investigators: Rinprom C., Khlangwichian P., Pongnurak P.,
Nakhonratchasima College

E-mail Address: chalidanand@yahoo.com

Project Duration: 1 June 2006 – 31 May 2007

The research has 4 main objectives: 1) to determine indicators for homestay sustainability, 2) to study the satisfaction and needs of homestay-experienced tourists, 3) to construct a model of sustainable homestay in the lower northeastern part of Thailand and 4) to study cooperative strategies in developing tourism linkages among neighboring countries. The investigated area covers six adjacent provinces, i.e., Ubonratchathani, Sisaket, Surin, Buriram, Nakhon Ratchasima and Chaiyaphum. Fieldwork data were collected by structured interview in 9 homestay samples of 27 homestay population. The 5 focus groups of 95 subjects, consisting of 74 tourists, 5 tour leaders and 16 homestay hosts, are also investigated in the field. The research findings are as follows: the sustainable homestay requires 10 characteristics with 52 indicators, the overall satisfaction of tourists is at moderate level. All groups agree to put on their most satisfaction on the hospitality of the hosts. There are 5 components to satisfy tourist's needs and that of a model of sustainable homestay which consists of 7 characteristics. The nature and culture travel route starting from Laos through the lower northeastern part of Thailand and ending up in Cambodia is feasible to be cooperatively developed. In addition, the establishment of standard homestays with a great variety of local resources along the travel route will attract both domestic and international tourists. Suggestions are given here for further research in

marketing and public relations to pursue sustainability of homestay in Thailand, and the indicators for Home stay Standard Thailand are strongly recommended to be revised due to lack of some practices of sustainable tourism.

Keyword : Homestay Sustainable Tourism Indicators for Sustainable Tourism

Lower Northeastern Part of Thailand

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ(Acknowledgement)	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
สารบัญ	ญ
สารบัญตาราง	ท
สารบัญภาพ	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 คำถามการวิจัย	3
1.4 นิยามศัพท์	4
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.6 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้	6
1.8 แนวทางในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	6
1.9 สรุป	6
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง	8
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทย	8
2.1.1.1 ความหมายและลักษณะโฮมสเตย์ไทย	8
2.1.1.2 โฮมสเตย์กับการพัฒนาชุมชน	10
2.1.1.3 การกำหนดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย	11
2.1.1.4 ตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย	13

2.1.2 แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	14
2.1.2.1 ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน	15
2.1.2.2 หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	15
2.1.3 แนวคิดเรื่องความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว	18
2.1.3.1 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	18
2.1.3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว	23
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
2.2.1 งานวิจัยด้านศัพทภาพทางกายภาพของโฮมสเตย์	25
2.2.2 งานวิจัยด้านการบริหารจัดการ	27
2.2.3 งานวิจัยด้านความสำเร็จและความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน	30
2.3 สรุปแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)	39
3.1 วิธีดำเนินการวิจัย	39
3.1.1 วิธีดำเนินการวิจัยสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 1	39
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	40
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล	44
การวิเคราะห์ข้อมูล	45
3.1.2 วิธีดำเนินการวิจัยสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 2	45
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	46
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล	50
การวิเคราะห์ข้อมูล	52
3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัยสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 3	52
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	52
การวิเคราะห์ข้อมูล	53

3.1.4	วิธีดำเนินการวิจัยสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 4	53
	วิธีการศึกษา	53
3.2	สรุป	53
บทที่ 4	ผลการศึกษา และการอภิปรายผล	55
4.1	ผลการศึกษา	55
4.1.1	ผลการศึกษาสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืน ของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ได้แก่อะไรบ้าง	55
	ผลการวิเคราะห์โฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง	61
	ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้	93
	อภิปรายผล	97
	ข้อเสนอแนะ	108
	สรุป	108
4.1.2	ผลการศึกษาสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ความพึงพอใจและ ความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้เป็นอย่างไร	109
	ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	116
	อภิปรายผล	117
	ข้อเสนอแนะ	118
	ผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว	118
	อภิปรายผล	121
	สรุป	121
4.1.3	ผลการศึกษาสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางในการพัฒนา รูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร	122
	อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	125
	สรุป	126
4.1.4	ผลการศึกษาสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 4 ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริม สร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้ เพื่อความเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร	127

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	130
สรุป	130
4.2 สรุป	130
บทที่ 5 บทสรุป	135
5.1 บทนำ	135
5.2 บทสรุป	139
5.3 ข้อเสนอแนะ	155
5.4 สรุป	158
บรรณานุกรม	161
ภาคผนวก	163

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 2.1 องค์ประกอบมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวพร้อมดัชนีชี้วัด	19
ตาราง 3.1 รายชื่อโฮมสเตย์จำแนกตามคุณภาพมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย	42
ตาราง 3.2 รายชื่อโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความยั่งยืน	43
ตาราง 3.3 ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำแนกตามกลุ่มประชากรตัวอย่าง	46
ตาราง 3.4 ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำแนกตามช่วงอายุ	47
ตาราง 3.5 ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำแนกตามเพศ	47
ตาราง 3.6 ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำแนกตามเชื้อชาติ	48
ตาราง 3.7 แบบประเมินความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว	49
ตาราง 4.1 ผลการวิเคราะห์กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมาก	62
ตาราง 4.2 ผลการวิเคราะห์โฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลาง	73
ตาราง 4.3 ผลการวิเคราะห์โฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อย	84
ตาราง 4.4 จำนวนองค์ประกอบย่อยของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างเรียงจากมากไปหาน้อย	92
ตาราง 4.5 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์	93
ตาราง 4.6 เปรียบเทียบดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยกับดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์	101
ตาราง 4.7 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจำแนกตามกลุ่มสนทนา	111
ตาราง 4.8 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจำแนกตามกลุ่มอายุและเชื้อชาติ	114
ตาราง 4.9 สรุปผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	116

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 ตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย	14
ภาพที่ 2.2 ลำดับความต้องการของมาสโลว์	23

บทที่ 1 บทนำ

เนื้อหาในบทนำนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้” วัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามการวิจัย นิยามศัพท์ ขอบเขตของงานวิจัย ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ ประโยชน์ของงานวิจัย และแนวทางในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และสรุป

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โฮมสเตย์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้บริการทั้งด้านสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และที่พัก รวมเข้าไว้ด้วยกัน เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และระบบนิเวศ การจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ดำเนินการโดยคนพื้นถิ่นที่เป็นเจ้าของชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุด โดยมีความร่วมมือและการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเป็นองค์ประกอบสำคัญ

การพัฒนาโฮมสเตย์ในประเทศไทยเริ่มต้นอย่างจริงจังใน พ.ศ. 2546 โดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งมีหน้าที่พัฒนามาตรฐาน การบริการการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การดำเนินงานเริ่มต้นในลักษณะสำรวจจำนวนโฮมสเตย์ทั่วประเทศและศึกษาเพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ ซึ่งต่อมาได้ออกเป็นประกาศสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว เรื่องกำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2548 ประกอบด้วยมาตรฐาน 8 ด้าน 43 ดัชนีชี้วัด ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในปัจจุบัน

การดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นการดำเนินงานตามแผนงานการส่งเสริมและพัฒนาที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (สำนักพัฒนาการท่องเที่ยวได้กำหนดศัพท์คำว่า “ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท” เพื่อใช้เรียก “Homestay”) วัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาโฮมสเตย์ทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 104 แห่ง ใน 45 จังหวัด ซึ่งได้จากการรวบรวมในเบื้องต้น ให้ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดที่ได้กำหนดขึ้น และส่งเสริมชุมชนอื่น ๆ ที่มีศักยภาพให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การดำเนินงานของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวได้ทำให้หลายหมู่บ้าน และผู้นำชุมชน ตลอดจนองค์กรท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และกระตุ้นให้นำไปสู่การพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนให้เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว นับเป็นการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศตามหลักการของมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ.

2547 สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวได้มอบตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยให้แก่โฮมสเตย์ที่ผ่านการประเมินทั่วประเทศ การให้ตรามาตรฐานโฮมสเตย์ข้างต้นมีอายุ 2 ปี ดังนั้นการรักษามาตรฐานโฮมสเตย์จึงต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง

เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการดำเนินงานโฮมสเตย์คือการดำเนินงานเชิงธุรกิจที่ทำให้เกิดรายได้ แม้จะเป็นรายได้เสริมก็ตาม ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่โฮมสเตย์จะดำเนินไปได้อย่างราบรื่น มั่นคง และต่อเนื่อง เนื่องจากโฮมสเตย์เป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนร่วมกันดำเนินการ โดยมีต้นทุนคือทรัพยากรที่มีอยู่ซึ่งได้แก่บ้านพักอาศัยของชาวบ้าน ธรรมชาติในพื้นที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในหมู่บ้าน การบริหารจัดการโฮมสเตย์เป็นองค์ความรู้ที่ชุมชนต้องเรียนรู้อย่างจริงจัง การบริการต้องได้รับการพัฒนาให้ได้มาตรฐาน

ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นประเด็นที่กำลังได้รับความสนใจอย่างยิ่งทั้งจากภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน นักวิชาการ และสำคัญที่สุดคือชุมชนผู้เป็นเจ้าของที่พักแบบโฮมสเตย์นั่นเอง เพราะโฮมสเตย์มิใช่เป็นที่พักแรมของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่เป็นกิจการที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมประเพณี การเติบโตทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ การเปลี่ยนแปลงในสังคม อาชีพ วิถีชีวิต ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน จะเห็นได้ว่าโฮมสเตย์เป็นเรื่องของคนทั้งชุมชน ซึ่งเชื่อมโยงเข้ากับปัจจัยภายนอกอีกหลายมิติ ประกอบกับตลาดโฮมสเตย์ที่ยังจำกัดอยู่ในนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม ความยั่งยืนของโฮมสเตย์จึงเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบอย่างจริงจัง และคำตอบที่ได้จะต้องนำไปใช้วิเคราะห์สถานการณ์ โฮมสเตย์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งกลุ่มที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน กลุ่มที่ยังไม่ได้ผ่านการรับรอง รวมไปถึงกลุ่มที่เพิ่งเริ่มดำเนินการด้วย

ในเอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เรื่องการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2547) ได้กล่าวถึงแนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ ดังนี้ “กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยียนอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย กิจการการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมจะต้องไม่มี หรือมีน้อยที่สุด...”

ปัจจุบันจำนวนโฮมสเตย์ทั่วประเทศได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก ดูเหมือนว่าคำว่า “โฮมสเตย์” ในบางพื้นที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวบางกลุ่มได้ดี จึงพบว่าที่พักหลายแห่งใช้คำว่าโฮมสเตย์นำหน้าหรือต่อท้ายชื่อที่พักเพื่อจุดประสงค์ด้านการตลาด โดยไม่คำนึงถึงความหมายที่แท้จริงของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ในขณะที่มีนักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

มากขึ้น มาตรฐานการบริการและการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์โดยทั่วไปยังไม่อาจกล่าวได้ว่าสามารถตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้ในระดับดี ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์เองก็ยังคงกังวลใจในความมั่นคงและความต่อเนื่องในการดำเนินการ

แม้ว่าประเด็นในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จะยังมีอีกมาก เช่น ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ มาตรฐานการบริการของแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของโฮมสเตย์ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การตลาดและการประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์ การพัฒนาเครือข่ายโฮมสเตย์ และอื่น ๆ ผู้วิจัยเลือกที่จะจำกัดประเด็นของการวิจัยเฉพาะเรื่องความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญและเร่งด่วน ผลของการวิจัยควรจะได้รับ การเผยแพร่ในช่วงเวลาที่ภาครัฐกำลังส่งเสริมและพัฒนาชุมชนที่มีศักยภาพทั่วประเทศให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ หากเราไม่สามารถตอบคำถามเรื่องความยั่งยืนของโฮมสเตย์ได้ แม้ว่าการส่งเสริมข้างต้นจะประสบความสำเร็จมากเพียงไร การดำรงอยู่ของโฮมสเตย์ในช่วงเวลาต่อไปก็มีความเสี่ยงอยู่มาก

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์
- 1.2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว
- 1.2.3 เพื่อกำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้
- 1.2.4 ศึกษายุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

1.3 คำถามการวิจัย

- 1.3.1 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ได้แก่อะไรบ้าง
- 1.3.2 ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้เป็นอย่างไร
- 1.3.3 แนวทางในการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร
- 1.3.4 ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร

1.4 นิยามศัพท์

โฮมสเตย์ หมายถึงรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีศูนย์กลางอยู่ที่บ้านพักของชุมชน มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร มีการจัดกิจกรรม การนำเที่ยว และศึกษาเรื่องของท้องถิ่นที่เน้นวิถีชีวิตไทย

โฮมสเตย์หมู่บ้าน (Village Homestay) หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยบ้านพักชาวบ้านที่มีอยู่เดิมในชุมชน จำนวนตั้งแต่สองหลังขึ้นไป มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนภายในบ้านให้เป็นที่พักของนักท่องเที่ยว โดยที่เจ้าของบ้านยังคงพักอาศัยอยู่ในบ้านของตนเป็นปกติ ค่าตอบแทนเป็นเพียงรายได้เสริมจากอาชีพหลัก โฮมสเตย์หมู่บ้านดำเนินกิจการโดยชุมชนในรูปแบบของคณะกรรมการ มีระเบียบปฏิบัติเป็นลายลักษณ์อักษร

โฮมสเตย์เรือนพัก (Guest Homestay) หมายถึงการดำเนินกิจการในรูปแบบที่เจ้าของบ้านเป็นเจ้าของกิจการ ไม่อยู่ในรูปแบบของกลุ่ม อาจมีการจ้างคนในชุมชนมาช่วยงาน รายได้จากการท่องเที่ยวอาจเป็นรายได้หลักหรือรายได้เสริมจากอาชีพหลัก ลักษณะเรือนพักอาจเป็นบ้านของเจ้าของบ้านเพียงหลังเดียวที่จัดแบ่งพื้นที่บางส่วนให้นักท่องเที่ยวพักค้างคืน หรือเป็นบ้านที่สร้างขึ้นหรือจัดไว้ให้นักท่องเที่ยวพักแยกต่างหาก ที่พักมักอยู่ในบริเวณเดียวกันเพื่อความสะดวกในการดูแล ขณะเดียวกันก็ให้ความเป็นส่วนตัวแก่นักท่องเที่ยว

ความยั่งยืนของโฮมสเตย์ หมายถึงการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องของโฮมสเตย์ในลักษณะแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ การกระจายรายได้และผลประโยชน์ได้รับการจัดสรรอย่างเป็นธรรม ทั้งยังคงรักษาสภาพนิเวศ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน สืบต่อไปยังคนรุ่นต่อไป

ดัชนีชี้วัดความยั่งยืน หมายถึงปัจจัยที่กำหนดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ซึ่งครอบคลุมด้านต้นทุน การบริการ การบริหารจัดการ ทรัพยากร ระบบนิเวศ ระบบเครือข่าย ตลอดจนการตลาดและการประชาสัมพันธ์

อีสานใต้ หมายถึงพื้นที่ติดต่อของ 6 จังหวัดในภาคอีสานตอนใต้ ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1.5.1 พื้นที่ของการศึกษาจำกัดอยู่ใน 6 จังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกันในอีสานใต้ ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ แม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จะมีอยู่ทั่วประเทศ แต่ด้วยความจำกัดของเวลาในการทำวิจัยที่กำหนดไว้เพียงหนึ่งปี จึง

จำเป็นต้องกำหนดพื้นที่ในการศึกษาให้แคบลง ประกอบกับในพื้นที่ที่เลือกนี้ จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่ามีการเช่าห้องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จำนวนมากพอที่จะทำการวิจัยได้

1.5.2 งานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะโฮมสเตย์ที่ดำเนินการโดยชุมชน (Village Homestay) ในปัจจุบันพบว่า การดำเนินการเกี่ยวกับโฮมสเตย์มีหลายลักษณะ ลักษณะแรกเป็นการดำเนินการในรูปแบบของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนร่วมกันดำเนินงาน ลักษณะที่สองมีรูปแบบเช่นเดียวกับลักษณะแรก แต่ดำเนินงานโดยเจ้าของบ้านพักในลักษณะธุรกิจส่วนตัว อาจมีความเกี่ยวข้องกับชุมชนอยู่บ้างแต่ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการดำเนินการในลักษณะอื่นๆ ซึ่งส่วนมากเป็นเพียงการดำเนินกิจการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว แต่ใช้ชื่อโฮมสเตย์ งานวิจัยนี้เลือกศึกษาเฉพาะโฮมสเตย์แบบแรกเท่านั้น เนื่องจากโฮมสเตย์กลุ่มนี้มีความสำคัญด้านการท่องเที่ยวและภาครัฐมุ่งส่งเสริมและพัฒนาดังกล่าวเป็นการเฉพาะ ความยั่งยืนหรือความไม่ยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่ดำเนินการโดยชุมชนมีผลกระทบต่อประชาชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนระบบนิเวศ

1.5.3 งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์หลักในการศึกษาความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ในการศึกษาเพื่อตอบคำถามความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ งานวิจัยนี้จะศึกษาตัวแปรต้นคือ แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และปัจจัยต่าง ๆ ที่กำหนดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ หรือที่เรียกในงานวิจัยนี้ว่าดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ และตัวแปรตามคือความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้ วัตถุประสงค์สำคัญอีกประการหนึ่งคือการศึกษาเพื่อตอบคำถามความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ตัวแปรต้นคือนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ซึ่งแบ่งตามอายุ และเชื้อชาติ ผู้จ้ดนำเที่ยว และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ ส่วนตัวแปรตามคือความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว

1.6 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ (Output)

- 1.6.1 ได้ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์
- 1.6.2 ได้ผลประเมินความพึงพอใจและประเด็นความต้องการของนักท่องเที่ยว
- 1.6.2 ได้รูปแบบและการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้
- 1.6.3 ได้ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้ (Outcomes)

- 1.7.1 การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จะเข้มแข็งและขยายตัวมากขึ้น
- 1.7.2 การส่งเสริมการตลาดของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จะมีทิศทางที่ชัดเจนขึ้น
- 1.7.3 ผลการวิจัยจะนำไปใช้พัฒนาโฮมสเตย์ที่กำลังประสบปัญหาด้านการดำเนินกิจการ

1.8 แนวทางในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.8.1 หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์ท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัด สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวิเคราะห์และส่งเสริมพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์

1.8.2 เผยแพร่ผลการวิจัยไปสู่โฮมสเตย์ทุกแห่งในอีสานใต้ เพื่อตรวจสอบการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

1.8.3 เผยแพร่ผลการวิจัยสู่ผู้นำชุมชนระดับท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

1.8.4 นำเสนอผลงานวิจัยสู่แวดวงการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องโฮมสเตย์ไทย

1.9 สรุป

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยเริ่มมานานแล้วในกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติที่นิยมเดินทางผจญภัยและใกล้ชิดธรรมชาติ โดยเฉพาะทางภาคเหนือของประเทศ ซึ่งต้องพักค้างคืนที่บ้านของชาวบ้าน พร้อมกันนั้นก็เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวชนบทไปด้วย ในกลุ่มคนไทยได้เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2503 โดยการออกค่ายอาสาสมัครของกลุ่มนิสิตนักศึกษา ที่เข้าไปเรียนรู้ปัญหาของชนบทและช่วยบรรเทาปัญหาตามกำลังและความรู้ความสามารถ

ต่อมาในช่วงของแผนพัฒนาฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่ให้ความสำคัญของชุมชน มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น องค์กรท้องถิ่นตระหนักถึงการท่องเที่ยวในระดับชุมชน โฮมสเตย์ในส่วนต่างๆของประเทศจึงเริ่มมีรูปแบบของการพัฒนาภายใต้การส่งเสริมของภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ในเวลานั้น)ซึ่งมีหน้าที่โดยตรง

ปัจจุบันการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่โดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งได้ออกประกาศเรื่องกำหนดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2548 และได้มอบตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยแก่ชุมชนที่ผ่านการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด

ด้วยการสนับสนุนของภาครัฐ ประกอบกับความต้องการขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นที่ ต้องการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชน จึงเป็นเหตุให้แหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้รับความนิยม জনใจจนมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและกระจายอยู่ทั่วประเทศ ในขณะที่เดียวกันกลับพบว่า การ ดำเนินกิจการของโฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานหลายแห่งไม่ราบรื่นหลายประการ คำถาม ที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้คือทำอย่างไรโฮมสเตย์จึงจะยั่งยืน อะไรคือปัจจัยที่จะนำมากำหนดความ ยั่งยืน ผู้วิจัยเห็นว่าความยั่งยืนของโฮมสเตย์เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการศึกษาวิจัยอย่าง เร่งด่วน เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดผลโดยเร็ว

การศึกษาเรื่องความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในบริเวณพื้นที่ครอบคลุมอีสานใต้ 6 จังหวัดเป็น งานวิจัยที่มีจุดประสงค์หลักเพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ผลการวิจัยจะสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ความยั่งยืนของโฮมสเตย์ไทยจำนวน กว่าร้อยแห่งในปัจจุบัน และยังใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโฮมสเตย์ให้สามารถดำเนินการได้ อย่างมั่นคง จุดประสงค์สำคัญอีกประการหนึ่งคือการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของ นักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อชุมชนที่ ประกอบการโฮมสเตย์ในการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว การบริการ ตลอดจนการบริหารจัดการให้ สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

งานวิจัยนี้ยังจะนำเสนอรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาโฮมสเตย์ในภาคอีสานและภาคอื่น ๆ ทั่วประเทศไทย พร้อมกันนี้จะนำผลการศึกษา ความยั่งยืนของโฮมสเตย์ไปเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อส่งเสริมความ เข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับ 6 จังหวัดอีสานใต้ซึ่ง เป็นพื้นที่ศึกษาของงานวิจัยนี้

บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นทฤษฎี แนวคิด หลักการ และข้อเท็จจริงต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องการศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ เนื้อหาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกกล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทย แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว ส่วนที่สองกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่สามเป็นการสรุปแนวคิดทั้งหมดและเหตุผลที่นำไปสู่การทำวิจัยเรื่องนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทย

2.1.1.1 ความหมายและลักษณะโฮมสเตย์ไทย

โฮมสเตย์เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ เท่าที่พบเขียนได้ 2 แบบคือ homestay และ home stay มีการกำหนดคำเรียกใช้ในภาษาไทยว่า “ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท” แม้จะมีคำศัพท์ภาษาไทยแต่คำว่าโฮมสเตย์ก็ยังนิยมใช้กันทั่วไป ประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวเรื่องกำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ.2548 ข้อ 2 ให้ความหมายของโฮมสเตย์ดังนี้ “โฮมสเตย์ไทย หมายถึงการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวจะพักร่วมกับเจ้าของบ้านหลังเดียวกัน และศึกษาธรรมชาติ วิถีชีวิตไทยหรือวัฒนธรรมไทย โดยมีการจัดบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควรและได้จดทะเบียนต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว”

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยในระยะเริ่มต้น ระหว่าง พ.ศ. 2503-2525 พัฒนามาจากการออกค่ายอาสาสมัครของนิสิตนักศึกษาที่เข้าไปในชนบทด้วยอุดมคติที่จะทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ต่อมาในช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2537 เป็นต้นมาซึ่งเป็นช่วงของกระแสการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นผลให้การท่องเที่ยวมีแนวโน้มไปสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประกอบกับการที่รัฐบาลได้ประกาศให้ปี 2541-2542 เป็นปีท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand 1998-1999) ทำให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานได้รับการสนับสนุนให้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนหลายต่อหลายแห่งได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ก็ขยายไปยังชุมชนต่าง ๆ ในทุกภาค ในภาคเหนือส่วนมากจะเป็นโฮมสเตย์ในหมู่บ้านชาวเขาที่เป็นชนกลุ่มน้อย โฮมสเตย์ที่ขึ้นชื่อของภาคกลางอยู่ที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในภาคอีสาน โฮมสเตย์บ้านปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

แต่เริ่มตั้งก็ได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ส่วนภาคใต้ นั้น ชื่อของหมู่บ้าน คีรีวง ตำบลท่าโลง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ก็มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่างดี

การดำเนินการโฮมสเตย์เป็นการรวมตัวกันของคนในชุมชนเพื่อให้บริการ การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้ทั้งเจ้าของบ้านพัก และคนอื่นๆในชุมชนที่มีส่วนในการผลิตสินค้า และให้บริการ เช่น เจ้าของร้านค้าในชุมชน ผู้นำเที่ยว ผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก เจ้าของรถรับจ้าง ประชาชนชาวบ้าน และผู้ประกอบการอื่นๆในชุมชน

การดำเนินกิจการโฮมสเตย์ใช้ต้นทุนที่ชุมชนมีอยู่โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัย อื่นๆที่ชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของ กล่าวคือ ใช้บ้านของตนที่มีอยู่แล้วเป็นที่พักของนักท่องเที่ยว เพียงแต่ปรับปรุงและจัดบางส่วนไว้สำหรับเป็นที่พักของนักท่องเที่ยว ในการจัดนำเที่ยวก็อาศัย แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เช่น แหล่งผลิตสินค้าหัตถกรรม แปลงเกษตรกรรม ป่าชุมชน หรือภูมิ ประเทศที่เป็นที่ตั้งของชุมชน ซึ่งสวยงาม มีบรรยากาศที่สงบเรียบง่ายตามธรรมชาติ เป็นต้น โดยทั่วไป แล้วศักยภาพของชุมชนที่จะพัฒนาเป็นโฮมสเตย์นั้นมักจะมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรมในชุมชนหรือไม่ไกลจากที่พัก โฮมสเตย์นัก

โฮมสเตย์ในประเทศไทยที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันอาจแบ่งได้เป็นสองลักษณะ ดังนี้

1) โฮมสเตย์หมู่บ้าน (Village Homestay)

โฮมสเตย์ลักษณะนี้ประกอบด้วยบ้านพักชาวบ้านที่มีอยู่เดิมในชุมชนหรือ หมู่บ้าน มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนภายในบ้านให้เป็นที่พักของนักท่องเที่ยวโดยที่เจ้าของบ้าน ยังคงพักอาศัยอยู่ในบ้านของตนเป็นปกติ โฮมสเตย์หมู่บ้านดำเนินการภายใต้แนวคิดในการ ปฏิบัติต่อผู้เข้าพักเสมือนแขกที่มาเยือน ไม่ใช่ฐานะนักท่องเที่ยว และตระหนักว่ารายได้จากการ ท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมจากอาชีพหลักของชุมชน โฮมสเตย์หมู่บ้านดำเนินการโดยชุมชนใน รูปแบบของคณะกรรมการ มีระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับสมาชิก การเงิน แนวทางในการดำเนินงาน และอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะทำเป็นลายลักษณ์อักษร

2) โฮมสเตย์เรือนพัก (Guest Homestay)

โฮมสเตย์เรือนพักเป็นการดำเนินงานในรูปแบบที่เจ้าของบ้านเป็นเจ้าของ กิจการ ไม่อยู่ในในรูปแบบของกลุ่ม อาจมีการจ้างคนในชุมชนมาช่วยงานเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าพัก จำนวนบ้านพักตั้งแต่หนึ่งหลังขึ้นไป รายได้จากการท่องเที่ยวอาจเป็นรายได้หลักหรือรายได้เสริม จากอาชีพหลัก ลักษณะเรือนพักอาจเป็นบ้านของเจ้าของบ้านเพียงหลังเดียวที่จัดแบ่งพื้นที่ บางส่วนภายในบ้านให้เป็นที่นอนค้างคืนสำหรับนักท่องเที่ยว หรือเป็นบ้านที่สร้างขึ้นหรือจัดไว้ให้

นักท่องเที่ยวพักแยกจากต่างหาก อาจอยู่ในบริเวณเดียวกันหรือใกล้ๆกับบ้านเจ้าของบ้านเพื่อความสะดวกในการดูแล และขณะเดียวกันก็ให้ความเป็นส่วนตัวแก่นักท่องเที่ยวด้วย

ในงานวิจัยนี้จะทำการศึกษาเฉพาะโฮมสเตย์หมู่บ้าน (Village Homestay) เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับชุมชน ซึ่งมีความสำคัญและเกิดผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

2.1.1.2 โฮมสเตย์กับการพัฒนาชุมชน

โฮมสเตย์มิใช่การท่องเที่ยวอย่างเดียวแต่เป็นเครื่องมือของการพัฒนาชนบท ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จะเกิดการพัฒนาทุกด้านตามกรอบการพัฒนาชุมชน (ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัดนครราชสีมา, 2548 : 67) ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนมีรายได้จากการผลิต มีความหลากหลายในการพัฒนาเศรษฐกิจ และเป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเอง

ด้านสังคม ทรัพยากรมนุษย์เป็นศูนย์กลางการพัฒนา มีความหลากหลายในการ ดำรงความยุติธรรมในสังคม และมีการจัดตั้งองค์กรชุมชน

ด้านวัฒนธรรม ชาวบ้านมีการศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมและกว้างขวางมากขึ้น เกิดการรับรู้ และถ่ายทอดวัฒนธรรมกับชุมชนอื่น เกิดการตระหนักรู้ในกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ด้านสิ่งแวดล้อม เกิดการจัดการทรัพยากรในระดับชุมชน ระบบการดูแลสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ด้านการเมือง ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา การพัฒนาเกิดจากความต้องการของ ชุมชน และมีความเป็นประชาธิปไตยในชุมชน

แม้ว่าโดยหลักการโฮมสเตย์จะเป็นกิจการที่ก่อให้เกิดรายได้เสริม แต่แท้จริงแล้วกลับมีความสำคัญต่ออาชีพหลักของชุมชน กล่าวคือเกิดการพัฒนาทั้งกระบวนการผลิต และกลยุทธ์การตลาด ที่เน้นการสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นการขยายตลาดให้กว้างขวางไปอีกด้วย ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนของอาชีพหลักของชุมชนนั้นๆ เช่น การทอผ้า การจักสาน การเกษตรปลอดสารพิษ เป็นต้น

โฮมสเตย์ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน การจัดการเรื่องที่พัก อาหาร สภาพแวดล้อม ตลอดจนการจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานตามเกณฑ์มาตรฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว มิใช่การจัดการเพื่อนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่เจ้าของบ้านและเจ้าของชุมชนนั้นเองจะเป็นผู้ที่อยู่กับมาตรฐานเหล่านั้น นับเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทั้งชุมชน

ยิ่งไปกว่านั้นโฮมสเตย์มีความสำคัญในการเรียนรู้คุณค่าของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท และเกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน ประโยชน์ที่ได้รับจะเป็นของทุกคนในชุมชน โฮมสเตย์มีอิทธิพลในการปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรที่ตนมีอยู่และทรัพยากรรอบๆชุมชน นับตั้งแต่ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรด้านวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดการสานต่อ การอนุรักษ์ และ การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2.1.1.3 การกำหนดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

จากผลการสำรวจเบื้องต้นในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งรวบรวมโดยคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยการว่าจ้างของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่าในประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์จำนวนมากถึง 104 แห่ง ใน 45 จังหวัด ซึ่งมีการดำเนินงานในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป และในปีเดียวกันนี้เองด้วยความร่วมมือของทั้งสองหน่วยงานก็ได้จัดการอบรมหลักสูตรมาตรฐานโฮมสเตย์ โดยแบ่งผู้เข้ารับการอบรมออกเป็นสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ คณะกรรมการตรวจประเมิน และกลุ่มวิทยากร วัตถุประสงค์ก็เพื่อพัฒนาโฮมสเตย์ไทยไปสู่ระดับมาตรฐานพร้อมกับคัดเลือกโฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยให้เป็นโฮมสเตย์ต้นแบบ และจัดทำสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเผยแพร่ให้กว้างขวางต่อไป

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ดำเนินการพัฒนาโฮมสเตย์ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ ซึ่งต่อมาได้จัดทำเป็น “ประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เรื่อง กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2548” ประกอบด้วยมาตรฐาน 8 ด้าน มี 43 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 ด้านที่พัก มี 6 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1.1 โครงสร้างบ้านพักมีความมั่นคง 1.2 บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกและแสงสว่างส่องเข้าถึง ไม่มีกลิ่นอับและมีหลังคาที่สามารถกันน้ำฝนได้ 1.3 มีที่นอนที่สบายตามสภาพชุมชนและเครื่องนอนที่สะอาด 1.4 มีห้องน้ำและส้วมที่สะอาด 1.5 มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอนและอุปกรณ์สำหรับการนอนทุกครั้งเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก และ 1.6 มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน

มาตรฐานที่ ๒ ด้านอาหารและโภชนาการ มี 6 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 2.1 มีอาหารปรุงมาอย่างดี 2.2 ภาชนะที่ใช้สะอาดและปลอดภัย 2.3 ครวอยู่ในสภาพที่สะอาดไม่มีกลิ่น 2.4 อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ 2.5 มีน้ำดื่มที่สะอาด และ 2.6 มีร้านอาหารชุมชน

มาตรฐานที่ 3 ด้านความปลอดภัย มี 5 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 3.1 มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย 3.2 มีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย 3.3 มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น 3.4 มีการตั้งเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สินส่วนตัวและเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับยาในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีโรคประจำตัว 3.5 มีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ในที่พักเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ

มาตรฐานที่ 4 ด้านการจัดการ มี 8 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 4.1 มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านจัดการในรูปของชมรมหรือสหกรณ์ 4.2 มีคณะกรรมการบริหารโครงการ 4.3 มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อของชุมชน 4.4 มีระบบการจองล่วงหน้าและลงทะเบียนเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว 4.5 มีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบชัดเจน 4.6 มีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียดให้นักท่องเที่ยวเลือก 4.7 ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้จากโฮมสเตย์อย่างเดียวและต้องไม่มีผลกระทบต่ออาชีพดั้งเดิมของชุมชน 4.8 มีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ที่เป็นคนท้องถิ่น และมีความพร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน

มาตรฐานที่ 5 ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว มี 6 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 5.1 มีกิจกรรมท่องเที่ยว 5.2 มีกิจกรรมฝึกหัดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน 5.3 มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีของท้องถิ่น 5.4 มีกิจกรรมบันเทิง 5.5 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 5.6 มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของชุมชน และการถ่ายทอดตำนานหรือประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 6 ด้านสภาพแวดล้อม มี 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 6.1 มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภท 6.2 มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอ 6.3 มีสถานพยาบาล ไปรษณีย์ ธนาคารอยู่ไม่ไกลเกินไป 6.4 พื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชนและยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของตน

มาตรฐานที่ 7 มาตรฐานด้านมูลค่าเพิ่ม มี 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 7.1 มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน 7.2 มีผลิตภัณฑ์โดยชาวบ้านและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิต 7.3 มีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน 7.4 มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ

มาตรฐานที่ 8 ด้านการส่งเสริมการตลาด มี 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 8.1 มีคู่มือหรือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวเป็นของตนเอง 8.2 มีการเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์ 8.3 มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ทั้ง 8 มาตรฐานนี้สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวได้นำไปใช้ในการประเมินโฮมสเตย์ที่ยื่นขอรับการประเมินเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2547 ก่อนหน้าที่จะมีการประกาศใช้หนึ่งปี

งานวิจัยนี้จะนำมาตรฐานทั้ง 8 ด้านพร้อมกับ 43 ตัวชี้วัดไปวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อนำมากำหนดกรอบการศึกษาเพื่อหาดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ดังจะได้กล่าวในบทต่อไป

2.1.1.4 ตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวนอกจากจะกำหนดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจัดให้มีการอบรมกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการตรวจประเมินโฮมสเตย์แล้ว ยังได้จัดทำตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยเพื่อมอบแก่โฮมสเตย์ที่ผ่านการประเมินตามเกณฑ์ด้วย เพื่อให้คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนและเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

โฮมสเตย์ที่จะได้รับการจัดคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวในระดับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและได้รับมอบตราสัญลักษณ์ต้องผ่านการประเมินในระดับคะแนนตามที่กำหนดไว้ กล่าวคือจะต้องมีระดับค่าเฉลี่ยรวมของทุกค่าทั้ง 8 มาตรฐาน ไม่ต่ำกว่า 3.50 จากค่าจำนวนเต็ม 5 หรือไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 จากค่าจำนวนเต็ม 100 การรับรองมาตรฐานนี้จะมีอายุ 2 ปี โฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจะถูกประเมินทุก 2 ปีเช่นกัน หากมีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานจะถูกถอนการรับรองและต้องส่งคืนตราสัญลักษณ์และหนังสือรับรองให้แก่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว โฮมสเตย์ใดที่ประสงค์จะขอรับการประเมินสามารถยื่นความจำนงได้ทุกปี นับตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา

การจัดการโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐานสามารถสร้างความพึงพอใจ และสร้างความประทับใจแก่แขกผู้ที่มาพัก ดังนั้นการได้รับตรารับรองมาตรฐานและประกาศนียบัตรจากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่นักท่องเที่ยวจะใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกพักโฮมสเตย์

โฮมสเตย์ส่วนใหญ่เป็นเพียงอาชีพเสริมของผู้ประกอบการ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวจึงได้แต่งตั้งวิทยากรที่ปรึกษาด้านโฮมสเตย์ประจำท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่ให้

ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในแนวทางการบริหารจัดการโฮมสเตย์ รวมทั้งช่วยให้คำปรึกษา คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการ หรือผู้ที่สนใจจะดำเนินการโฮมสเตย์ในท้องถิ่นนั้นๆ

ภาพที่ 2.1 ตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

ความหมายของตราสัญลักษณ์

รูปตราสัญลักษณ์ที่มีลักษณะหลังคาทรงไทยลายกลอนอยู่บนตัวอักษร Home Stay Standard Thailand ตามรูปที่ปรากฏนี้มีความหมายดังนี้

หลังคาทรงไทยลายกลอน มีสีน้ำตาล ใช้เป็นสัญลักษณ์เพื่อแสดงถึงโฮมสเตย์ที่อยู่ในชนบทของไทย

ตัวอักษร Home Stay มีสีเขียว หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะพักรวมกับเจ้าของบ้านในบ้านหลังเดียวกัน

ตัวอักษร Standard Thailand มีสีแดง หมายถึง คำเพื่อใช้ยืนยันว่าเป็นโฮมสเตย์ที่ได้รับมาตรฐานของประเทศไทย

2.1.2 แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวในปัจจุบันได้รับการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันทั่วทั้งโลกตามกระแสของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังปรากฏในคำนิยามขององค์การสหประชาชาติ ดังนั้นในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นอันดับแรก เพื่อจะทำให้เข้าใจหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในลำดับต่อไป ผู้วิจัยได้หยิบยกข้อสรุปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจากงานวิจัยของ วิรุจ กิจนนทวิวัฒน์ (วิรุจ กิจนนทวิวัฒน์, 2548) มานำเสนอเพิ่มเติมในหัวข้อนี้ด้วย เนื่องจากเห็นว่าเป็นข้อสรุปที่ครอบคลุมความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างสมบูรณ์ และสามารถนำมาเป็นหลักในการกำหนดกรอบการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในงานวิจัยนี้

2.1.2.1 ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ก่อนหน้านี้ที่จะมีการกำหนดความหมายของคำว่า “การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ได้เกิดปรากฏการณ์อันเกิดจากผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ภาวะโลกร้อน น้ำท่วม และภาวะแห้งแล้ง ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการพัฒนาที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อการดำรงอยู่ของมวลมนุษย์ ดังนั้นทุกประเทศจำเป็นต้องปรับทิศทางของการพัฒนาเพื่อลดความรุนแรงของปัญหาที่ทุกคนกำลังเผชิญอยู่ร่วมกัน พร้อม ๆ กับการรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า

แนวคิดเรื่อง “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” (Sustainable Development) ได้รับตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ ปี ค.ศ.1987 ในรายงานชื่อ Our Common Future ของคณะกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแห่งโลก (World Commission on Environment and Development) ในรายงานข้างต้นได้ให้ความหมายของคำว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ว่าหมายถึงการพัฒนาเพื่อให้บรรลุความเท่าเทียมกันระหว่างคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต โดยความต้องการในปัจจุบันได้รับการสนองตอบซึ่งไม่ทำให้ขีดความสามารถในการสนองตอบต่อความต้องการที่จำเป็นในอนาคตต้องเสียไป (อ้างใน วิรุจ กิจนนทวิวัฒน์, 2548 : 119)

ในเวลาต่อมา องค์การสหประชาชาติได้นิยามการพัฒนาที่ยั่งยืน ไว้ใน Agenda 21 ซึ่งนานาประเทศได้ร่วมลงนามรับเป็นพันธกิจ เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ.1992 ณ ประเทศบราซิล ว่าเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่รบกวนศักยภาพการพัฒนาของคนรุ่นอนาคต องค์ประกอบหลักของความยั่งยืนแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาที่ยั่งยืนควรเป็นการผสมผสานการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศเข้าไว้ด้วยกันอย่างสมดุล โดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน (อ้างใน ยุทธนา สมลา, 2550)

2.1.2.2 หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่นำทรัพยากรของประเทศด้านต่าง ๆ มาใช้ เป็นต้นทุน ที่สำคัญและเห็นได้อย่างชัดเจนได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณี สิ่งปลูกสร้าง ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในสังคมและชุมชน กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกด้านการท่องเที่ยวได้ผ่านจุดของการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพมาสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) แม้ว่าความหมายของ “การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ในความเข้าใจของผู้เกี่ยวข้องอาจยังไม่ชัดเจนเท่าใดนัก หากกล่าวในเชิงนโยบาย หน่วยงานหลักทุกระดับด้านการท่องเที่ยวก็ได้ปรับการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนตามทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลก

องค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก (World Tourism Organization, 2004) ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Development of Tourism) กล่าวโดยสรุปคือการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องครอบคลุมการท่องเที่ยวทั่วไปและการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม การพัฒนาการท่องเที่ยวสู่หลักการของความยั่งยืนต้องเป็นไปอย่างสมดุลในสามด้านคือ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมสังคม ดังนั้นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงมีหลักการดังต่อไปนี้

- 1) ใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยรักษาสภาพนิเวศให้คงอยู่ และดำรงไว้ซึ่งมรดกทางธรรมชาติ อีกทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ
- 2) เคารพในวัฒนธรรมสังคมดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยว ร่วมรักษาวัฒนธรรมที่สืบต่อกันมา รวมถึงวิถีชีวิต และค่านิยมของท้องถิ่น ยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม
- 3) กระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึงแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ก่อเกิดการจ้างงานที่มั่นคง โอกาสของการสร้างรายได้ การให้บริการแก่ชุมชน ตลอดจนลดปัญหาความยากจนในสังคม

การพัฒนาอย่างยั่งยืนและการตระหนักถึงผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นกระแสการเปลี่ยนแปลงในระดับนานาชาติและการประกาศหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การการท่องเที่ยวโลก มีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย จะเห็นได้จากแผนแม่บทการท่องเที่ยวซึ่งจัดทำโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตามนโยบายและยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

- 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเน้นคุณภาพเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้สร้างรากฐานการผลิตและบริการให้มีประสิทธิภาพและมีศักยภาพในการแข่งขัน
- 2) การส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชน องค์การส่วนท้องถิ่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ในแนวทางของการพัฒนาเมืองและชนบทอย่างยั่งยืน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนต้องนำเทคโนโลยีมาใช้คู่ไปกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการ ฟื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4) การบริหารจัดการในลักษณะธรรมาภิบาล ที่เน้นความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่น

5) การพัฒนาธุรกิจบริการของไทยให้ไปสู่ระดับสากล พร้อมกับให้ความสำคัญในการยกระดับคุณภาพบริหารโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานด้านความปลอดภัย

6) ส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการลงทุนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

จากแผนพัฒนาข้างต้นจะเห็นว่าหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว และศูนย์ท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ และอีกหลายหน่วยงานที่ไม่มีหน้าที่ด้านนี้ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้กำหนดแผนงานพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มีจุดหมายร่วมกันคือการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นับรวมอยู่ในพันธกิจหลักประการหนึ่งของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว คือ สร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน ดังนั้นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จึงมีการส่งเสริมให้มีแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพิ่มทั่วประเทศไทย พร้อมกันนั้นก็ได้นำมาตรการด้านมาตรฐานของโฮมสเตย์ควบคู่กันไป

วิรุจ กิจนันท์วิวัฒน์ (2548 : 128-130) ได้สรุปมิติต่างๆในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในสถานการณ์ปัจจุบันของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ตามกระแสความต้องการพัฒนาคนให้เรียนรู้เข้าใจพร้อมแดน บวกเข้าด้วยกันกับกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับสากล ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติที่สัมพันธ์กันดังนี้

1) มิติความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ หมายถึงระดับผลได้ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวของชุมชนคุ้มกับต้นทุน และมีเหลือที่จะนำไปชดเชยส่วนที่ชุมชนได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วย รายได้ได้กระจายไปยังผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม

2) มิติความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมหรือทางนิเวศวิทยา หมายถึงการท่องเที่ยวต้องหลีกเลี่ยงหรือลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด และตระหนักว่าทรัพยากรธรรมชาติสามารถถูกทำลายได้ และบางส่วนไม่อาจฟื้นคืนกลับมาได้ ดังนั้นจึงถือเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องร่วมกันรักษาและส่งต่อไปยังคนรุ่นต่อ ๆ ไป

3) มิติความยั่งยืนทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ไม่เข้าไปมีอิทธิพลหรือส่งผลกระทบต่อจนเกิดความเสียหาย หรือสูญเสียเอกลักษณ์ แบบแผนชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชน

4) มิติการพัฒนาทางการเมืองการปกครอง หมายถึงการต้องเกี่ยวเนื่องนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนพื้นเมืองให้ดีขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนกระบวนการตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญ นโยบายและเป้าหมายของการท่องเที่ยวไม่ควรมาจากอำนาจศูนย์กลางแต่อย่างใด แต่ควรกระจายลงสู่ท้องถิ่นและชุมชน

5) มิติทางด้านเทคโนโลยี หมายถึงการนำเอาเทคโนโลยีที่ถูกต้องและเหมาะสมมาใช้พัฒนาการท่องเที่ยว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน อาทิด้านการบิน สารสนเทศและการสื่อสารมีอิทธิพลอย่างมากต่อการท่องเที่ยว นอกจากนี้จะช่วยลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ยังเป็นแหล่งความรู้และเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันอีกด้วย การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สามารถนำมาใช้พัฒนาการตลาดของท่องเที่ยวได้อย่างกว้างขวางและสามารถสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วด้วย

ในการศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ ผู้วิจัยจะผนวกสาระสำคัญที่ได้จากเอกสาร 3 ชื่อข้างต้น ได้แก่หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เสนอโดยองค์การการท่องเที่ยวโลก แผนแม่บทการท่องเที่ยวซึ่งจัดทำโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตามนโยบายและยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และ มิติทั้ง 5 ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดย วิรุจ กิจนนทวิวัฒน์ (2548) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยที่กำหนดโดยประกาศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบการศึกษาเพื่อกำหนดตัวชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์สำหรับงานวิจัยนี้

2.1.3 แนวคิดเรื่องความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว

2.1.3.1 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ความพึงพอใจตามความหมายโดยทั่วไป (Cadotte, 1982 อ้างใน ศุภลักษณ์ อัครางกูร, 2547 :136) คือการเปรียบเทียบสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับ หากผลการเปรียบเทียบเป็นลบก็แสดงว่าไม่มีความพึงพอใจ ความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อสิ่งที่ได้รับมีมากกว่าความคาดหวัง หากนำคำจำกัดความนี้มาใช้ในกรณีการท่องเที่ยว ก็อาจกล่าวได้ว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกิดจากความประทับใจที่ได้รับจากประสบการณ์การท่องเที่ยวซึ่งมากกว่าความคาดหวังก่อนการท่องเที่ยว

การตัดสินใจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับคุณค่าและความเชื่อของบุคคล ที่จะนำมาประเมินประสบการณ์การท่องเที่ยว นอกจากนี้นักท่องเที่ยวต่างเชื้อชาติต่างวัฒนธรรมยังให้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ และมีความเชื่อที่แตกต่างกันอีกด้วย ในการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว งานวิจัยนี้จึงนำไปเชื่อมโยงกับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งผู้ประกอบการท่องเที่ยวตระหนักดีว่าการจะทำให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจได้นั้น มาตรฐาน

ด้านคุณภาพนับเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเป็นเงาสะท้อนซึ่งกันและกัน ในปี พ.ศ.2550 สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย ดังจะได้กล่าวต่อไป

ด้วยข้อเท็จจริงที่ว่าแหล่งท่องเที่ยว (Tourist Attraction) เป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสนองนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานในระดับสากล สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวจึงได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว ในปี พ.ศ. 2550 จากนั้นได้ดำเนินการให้มีการประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวใน 59 จังหวัดตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดขึ้น วัตถุประสงค์ก็เพื่อปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมและยกระดับแหล่งท่องเที่ยวทั่วประเทศให้มีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล

แนวคิดเรื่องการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่จัดทำขึ้นครั้งนี้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยไปสู่ความยั่งยืน นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวเมื่อมีความพึงพอใจ การบอกเล่าแบบปากต่อปากถึงคุณภาพการท่องเที่ยวของไทยก็จะส่งผลต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ได้รับการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะวิทยาการ แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ

ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวประเภทที่สัมพันธ์กับแหล่งท่องเที่ยวแบบไฮมสเดย์ที่พบในอีสานใต้ ซึ่งอาจจัดให้อยู่ใน 4 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใน ตาราง 2.1 ข้างล่างจะแสดงองค์ประกอบพร้อมดัชนีชี้วัดที่เป็นมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพียง 3 ประเภทแรก เนื่องจากไม่ปรากฏรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตาราง 2.1 องค์ประกอบมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวพร้อมดัชนีชี้วัด

แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ	แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์	แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม
<p>องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าของแหล่งธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย</p> <p>1. คุณค่าทางด้านชีวภาพ (4 ดัชนีชี้วัด)</p> <p>1) ความหลากหลายของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ</p> <p>2) ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ</p> <p>3) ความเป็นแหล่งรวมพืชหรือสัตว์ที่มีลักษณะโดดเด่น หายาก ใกล้สูญพันธุ์หรือมีจำนวนมาก</p> <p>4) ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ</p> <p>2. คุณค่าทางกายภาพ (4 ดัชนีชี้วัด)</p> <p>1) จำนวนประเภทของแหล่งธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>2) ขนาดของแหล่งธรรมชาติ</p> <p>3) สภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งธรรมชาติ</p> <p>4) ความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่</p>	<p>องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว</p> <p>1. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (8 ดัชนีชี้วัด)</p> <p>1) ความสำคัญทางประวัติศาสตร์</p> <p>2) หลักฐานทางโบราณคดี</p> <p>3) ความเป็นเอกลักษณ์ของยุคสมัย</p> <p>4) ความเป็นเอกลักษณ์ทางกายภาพของแหล่งประวัติศาสตร์</p> <p>5) ความสมบูรณ์และความสวยงามทางสถาปัตยกรรม</p> <p>6) ความสมบูรณ์และความสวยงามทางศิลปกรรม</p> <p>7) ความมีชื่อเสียงและความเป็นที่ยอมรับของแหล่งประวัติศาสตร์</p> <p>8) ความผูกพันต่อท้องถิ่น</p> <p>2. ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (4 ดัชนีชี้วัด)</p> <p>1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>2) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว</p> <p>3) ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว</p> <p>4) ความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว</p>	<p>องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว</p> <p>1. คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม (7 ดัชนีชี้วัด)</p> <p>1) ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้</p> <p>2) ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี</p> <p>3) ความงามทางศิลปวัฒนธรรม</p> <p>4) ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง</p> <p>5) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้</p> <p>6) ความผูกพันต่อท้องถิ่น</p> <p>7) ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์</p> <p>2. ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (3 ดัชนีชี้วัด)</p> <p>1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>2) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว</p> <p>3) ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว</p>

ตาราง 2.1 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ	แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์	แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม
<p>3. คุณค่าทางสังคม (2 ดัชนีชี้วัด)</p> <p>1) คุณค่าต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น</p> <p>2) คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม</p>		
<p>องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว</p> <p>1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว</p> <p>2. การเข้าถึงแหล่งธรรมชาติ</p> <p>3. ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว</p> <p>4. ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน</p> <p>5. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก</p>	<p>องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว</p> <p>1. ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน</p> <p>2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก</p>	<p>องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว</p> <p>1. ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน</p> <p>2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก</p>
<p>องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ</p> <p>1. การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (5 ดัชนีชี้วัด)</p> <p>1) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>2) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว</p> <p>3) การจัดการของเสียและสภาพแวดล้อมบริเวณรอบแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>4) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม</p>	<p>องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ</p> <p>1. การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว (3 ดัชนีชี้วัด)</p> <p>1) การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่</p> <p>3) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว</p>	<p>องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ</p> <p>1. การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว (3 ดัชนีชี้วัด)</p> <p>1) การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่</p> <p>3) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว</p>

ตาราง 2.1 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ	แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์	แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม
<p>5) การให้ความรู้ถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวและการอนุรักษ์แก่พนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่</p> <p>2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว (4 ดัชนีชี้วัด)</p> <p>1) การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว</p> <p>2) มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว</p> <p>3) มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนโดยรอบ</p> <p>4) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น</p>	<p>2.การจัดการด้านการท่องเที่ยว (5 ดัชนีชี้วัด)</p> <p>1) การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว</p> <p>2) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว</p> <p>3) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก</p> <p>4) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว</p> <p>5) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว</p>	<p>2.การจัดการด้านการท่องเที่ยว (5 ดัชนีชี้วัด)</p> <p>1) การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว</p> <p>2) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว</p> <p>3) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก</p> <p>4) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว</p> <p>5) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว</p>

จากข้อมูลในตารางข้างบน สามารถสรุปได้ว่าดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มีจำนวนทั้งสิ้น 11 ดัชนี ซึ่งผู้วิจัยได้จัดเรียงลำดับเสียใหม่ให้สอดคล้องกับลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs ในข้อ 2.1.3.2) ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป ดังต่อไปนี้

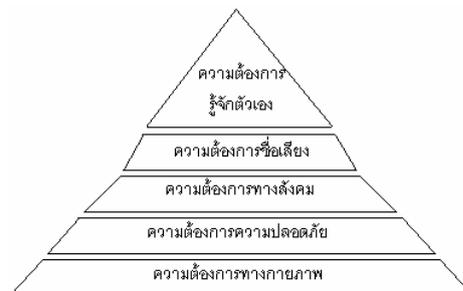
- 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 2) การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค
- 3) การจัดการด้านการบริการ
- 4) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว
- 5) การจัดกิจกรรมและความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยว
- 6) การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว
- 7) ความสวยงาม หลากหลาย และความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- 8) ความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว

- 9) ความมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และความเป็นเอกลักษณ์ของยุคสมัย
- 10) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก
- 11) ความสมบูรณ์และงดงามทางศิลปะและวัฒนธรรม

2.1.3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการโดยทั่วไปของมนุษย์ที่มีชื่อเสียงและยังคงนำมาใช้อ้างอิงกันอยู่คือทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของอับราฮัม มาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ซึ่งแสดงความต้องการของมนุษย์ 5 ชั้น โดยเริ่มจากต่ำสุดมาจนถึงสูงสุดตามลำดับ ความต้องการต่ำสุดคือความต้องการทางกายภาพ (Physiological needs) เช่น อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย และการหลับนอน ชั้นที่สองซึ่งจัดอยู่ในขั้นต่ำลำดับต่อมาคือ ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) ความต้องการอีกสามชั้นที่เหลือจัดไว้ในกลุ่มความต้องการขั้นสูง ได้แก่ ความต้องการทางสังคม (Belongingness needs) เช่นการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม การยอมรับ ความรัก ความสัมพันธ์ และมีตรภาพ ลำดับต่อไปคือ ความต้องการชื่อเสียง (Esteem needs) และความต้องการลำดับสุดท้ายคือความต้องการรู้จักตนเอง (Self-Actualisation needs)

ภาพที่ 2.2 ลำดับความต้องการของมาสโลว์ (อ้างใน ศุภลักษณ์ อัครางกูร, 2547 : 49)

ต่อมามีผู้พัฒนาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Pearce, 1988) บนพื้นฐานของทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ โดยให้ชื่อว่า Travel career ladder ซึ่ง เพียร์ซ ผู้เสนอทฤษฎีนี้ได้เปรียบเทียบความต้องการท่องเที่ยวกับความต้องการความก้าวหน้าในอาชีพ ความต้องการท่องเที่ยวจะเปลี่ยนแปลงไปตามวงจรชีวิต โดยได้รับอิทธิพลจาก เงิน สุขภาพ และคนอื่น ๆ ทฤษฎีของเพียร์ซแสดงให้เห็นภาพรวมของแรงจูงใจหลายๆ แบบซึ่งมีอิทธิพลในการค้นหาสิ่งที่มีมนุษย์ต้องการจากแหล่งท่องเที่ยว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ นักท่องเที่ยวเลือกแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมในการท่องเที่ยวตามความต้องการและแรงจูงใจของตน

ในการจัดการเรื่องที่พักและสภาพแวดล้อมของโฮมสเตย์เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว มีแนวทางในการปฏิบัติที่เรียกว่าบัญญัติ 10 ประการ ดังจะกล่าวถึงข้างล่างนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการสะท้อนความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ผู้ประกอบการต้องจัดการให้มีขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของนักท่องเที่ยว

บัญญัติ 10 ประการของโฮมสเตย์

1. เตียงนอนที่สบายในราคาสมเหตุสมผล
2. ห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด
3. อาหารพื้นบ้านง่าย ๆ แต่ปรุงมาอย่างดี
4. ทิวทัศน์และธรรมชาติของชนบทที่สวยงาม
5. ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น
6. กิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ อาทิ เดินป่า ตกปลา ซี่ม้า ปีนเขา ซี่จักรยาน
7. ร้านค้าทั่วไปและร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก
8. ความบันเทิง อาทิ ดนตรี การเต้นรำ การแสดงพื้นบ้าน
9. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
10. ความเป็นมิตรและรอยยิ้มของเจ้าของบ้าน

จะเห็นได้ว่าความพึงพอใจกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในสิ่งต่าง ๆ นั้นไม่อาจแยกออกเป็นสองส่วนที่ต่างกันได้ กล่าวคือความพึงพอใจสามารถวัดออกมาเป็นระดับได้เมื่อนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์จากการท่องเที่ยวแล้วนำมาเปรียบเทียบกับความคาดหวังก่อนการท่องเที่ยว ในขณะที่ความต้องการของนักท่องเที่ยวนั้นก็สามารถวัดออกมาเป็นระดับได้เช่นกัน เมื่อประสบการณ์การท่องเที่ยวไม่มีสิ่งที่ยังค้างใจหรือได้รับการสนองตอบในระดับที่ต่างไปจากที่คาดหวังไว้ เช่นนักท่องเที่ยวคนหนึ่งคาดหวังว่าอาหารของโฮมสเตย์จะต้องมีรสชาติเผ็ดร้อนแบบพื้นบ้าน แต่เมื่อได้รับประทานก็พบว่าไม่เผ็ดร้อนอย่างที่คิด ในกรณีนี้นักท่องเที่ยวจะมีความพึงพอใจต่ำ ความต้องการของนักท่องเที่ยวคนนี้อยู่ในระดับสูงที่จะให้อาหารโฮมสเตย์มีรสชาติเผ็ดร้อนตามที่เขาคาดหวัง

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงได้นำทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ และทฤษฎี Travel career ladder ของเพียร์ซ และผลสรุป 11 ข้อนี้ชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่ได้ ในข้อ 2.1.3.1 มาสรุปรวมไว้ด้วยกัน จากนั้นจึงนำไปเชื่อมโยงกับหลักการของบัญญัติ 10 ประการของโฮมสเตย์ เพื่อจะนำไปกำหนดกรอบการวิจัยความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 งานวิจัยด้านศักยภาพทางกายภาพของโฮมสเตย์

2.2.1.1 การปรับที่อยู่อาศัยเดิมเป็น "โฮมสเตย์" ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

นราธิป ผลบุญยรักษ์ (2547) ได้ทำการศึกษาบ้านพักโฮมสเตย์ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากแห่งหนึ่งของประเทศ งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษารูปแบบของการปรับเปลี่ยนตัวอาคารที่พักเมื่อนำมาใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ประชากรประกอบด้วยบ้านพักโฮมสเตย์จำนวนทั้งสิ้น 19 หลัง ผลการวิจัยพบว่า มีบ้านจำนวน 14 หลังที่ยังคงรักษาสภาพเดิมอยู่ ส่วนบ้านที่มีการปรับเปลี่ยนมีจำนวน 4 หลัง การปรับเปลี่ยนที่พบเป็นการต่อเติมในลักษณะที่ผิดรูปแบบการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย และก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ยังมีรายละเอียดเพิ่มเติมด้านการบำรุงรักษาที่พักอาศัยในชุมชนซึ่งพบว่ายังจัดการได้ไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่ได้เข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยนี้เสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐ และผู้รู้ด้านสถาปัตยกรรมไทยเข้าไปให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

โดยสรุปแล้วงานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับที่พักอาศัยซึ่งนำมาปรับปรุงให้เป็นโฮมสเตย์เพื่อให้เป็นที่พักค้างคืนของนักท่องเที่ยว การศึกษาเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงบ้านเรือนโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเรื่องสถาปัตยกรรมไทย หากไม่คำนึงถึงสิ่งนี้แล้วจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้เป็นเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์และชุมชน ซึ่งขัดกับหลักการพัฒนาโฮมสเตย์ การปรับเปลี่ยนชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในกรณีของตำบลปลายโพงพางกล่าวได้ว่ามีผลกระทบในด้านลบ ซึ่งไม่ใช่หลักการที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตามงานวิจัยเรื่องนี้ไม่ครอบคลุมองค์ประกอบอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ แม้ว่าการวิจัยเรื่องนี้จะได้ชี้ให้เห็นว่าการดัดแปลงที่พักอาศัยเพื่อการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ

2.2.1.2 ศักยภาพการพัฒนาที่อยู่อาศัยรูปแบบโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาเกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด

จ.นนทบุรี

อาคม อาจแสง (2546) สัมภาษณ์ศักยภาพที่อยู่อาศัย และปัญหาจากการปรับที่พักอาศัยในพื้นที่เกาะเกร็ดเพื่อเป็นที่พักโฮมสเตย์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจาก 834 ครัวเรือน ใน 7 หมู่บ้าน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเจ้าของบ้านและผู้นำชุมชนร้อยละ 97 ยอมรับการปรับเปลี่ยนที่

พักอาศัยของตนให้เป็นโฮมสเตย์ ในขณะที่ผลการสำรวจคุณสมบัติของบ้านเรือนที่สามารถปรับให้เป็นที่พักของนักท่องเที่ยวได้ มีเพียงร้อยละ 23 เท่านั้น

งานวิจัยเรื่องนี้แสดงถึงสภาพปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมา หากชุมชนปรับเปลี่ยนเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ กล่าวคือปัญหาด้านบริหารจัดการ และปัญหาด้านการตลาด ทั้งยังเกิดความขัดแย้งด้านรายได้จากการจัดสรรจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโฮมสเตย์อีกด้วย

เช่นเดียวกับงานวิจัยของ นราธิป ผลบุญรักษ์ (2547) งานวิจัยนี้ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการดัดแปลงที่พักอาศัยในชุมชน เพื่อให้เป็นที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยศึกษาจากมุมมองหรือทัศนคติของเจ้าของบ้าน และผู้นำชุมชน ขณะเดียวกันก็ศึกษาความเหมาะสมในการปรับปรุงบ้านพักด้วยเช่นกัน

2.2.1.3 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านวังคำแคน อ.เมือง จ.วัดชัยภูมิ

วันชัย อัครทวีทอง (2548) ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของบ้านวังคำแคน และ วิเคราะห์ปัญหา และอุปสรรค พร้อมกับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ผลของการศึกษานี้พบว่าสภาพทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์พิเศษ และโดดเด่นทางธรณีวิทยา ชั้นหินสีชาวดูตามีอายุอยู่ในยุคจูแรสซิกตอนกลางถึงตอนต้น ผ่านกระบวนการกัดกร่อนมาเป็นเวลายาวนานจนทำให้หินมีรูปร่างต่าง ๆ กระจายอยู่เป็นจำนวนมาก ชวนให้เกิดจินตนาการและผูกเรื่องราวตามตำนานโบราณ นอกจากสภาพพื้นที่แล้วยังพบว่าชุมชนมีศักยภาพสูงที่จะบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจุบันมีคณะกรรมการบริหารกลุ่มการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็นกลุ่มประชาสัมพันธ์ กลุ่มที่พัก กลุ่มอาหาร กลุ่มการแสดง กลุ่มรักษาความปลอดภัย และกลุ่มสหกรณ์ร้านค้า ศักยภาพที่สำคัญของชุมชนนี้อีกประการหนึ่งก็คือความเหมาะสมของตำแหน่งที่ตั้งที่จะเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

ปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการศึกษา ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สำหรับการบริหารจัดการพบว่าคณะกรรมการและสมาชิกยังขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยว การให้บริการ การจัดกิจกรรม และการประชาสัมพันธ์

กล่าวโดยสรุปงานวิจัยเรื่องนี้ได้ประเมินศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านในลักษณะที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งหนึ่ง ผลของการศึกษาเกี่ยวข้องกับศักยภาพของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ซึ่งชุมชนกำลังเริ่มดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป จึง

น่าสนใจอย่างยิ่งว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนจะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความยั่งยืนแก่อโฮมสเตย์ในระยะต่อมามีด้วยหรือไม่

2.2.2 งานวิจัยด้านการบริหารจัดการ

2.2.2.1 การจัดการแหล่งพักอาศัยแบบโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิง

นิเวศ กรณีศึกษาหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโก่ง

อ.กฤษณารายณ์ จ.หวัดกาฬสินธุ์

พชระ พิพัฒน์โยธะพงศ์ (2547) ศึกษาการบริหารจัดการแหล่งที่พักอาศัยแบบโฮมสเตย์ของหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโก่ง อำเภอภูพานรายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งได้เริ่มเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2541 จนถึงปัจจุบัน กรอบการศึกษา กำหนดไว้ 6 ด้าน ได้แก่ การจัดการองค์การ การจัดการด้านกายภาพ การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการเงิน การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มประชากรในการเก็บข้อมูล แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเจ้าของแหล่งพักอาศัยที่เป็นโฮมสเตย์ กลุ่มเจ้าของแหล่งพักอาศัยที่เคยเป็นโฮมสเตย์ กลุ่มเจ้าของแหล่งพักอาศัยที่ไม่ได้เป็นโฮมสเตย์ กลุ่มผู้นำชุมชน และ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เคยมาใช้บริการ

ผลการวิจัยพบว่าในการจัดการองค์การ ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่าจะมีการแบ่งงานไม่ครอบคลุมภารกิจบางด้านที่จำเป็นในการบริหารโฮมสเตย์ การจัดการด้านกายภาพพบว่าเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ได้ดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของบ้านพักโฮมสเตย์ให้อยู่ในสภาพที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจ การจัดการด้านการตลาดพบว่า การประชาสัมพันธ์ยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลัก ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวน้อย จึงต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การจัดการด้านชุมชนยังไม่มีเงินเพียงพอที่จะจัดสรรเพื่อการบำรุงรักษาบ้านพักโฮมสเตย์และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การบริหารเงินมีเฉพาะค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมการต้อนรับนักท่องเที่ยวเท่านั้น สำหรับการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว นั้นโฮมสเตย์แห่งนี้สามารถนำเสนอวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี และประการสุดท้ายการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าจำนวนบ้านพักโฮมสเตย์ที่มีอยู่ยังเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว เพียงแต่ต้องเพิ่มความเอาใจใส่อย่างจริงจังเรื่อง การจัดการขยะและน้ำเสีย รวมถึงต้องคำนึงถึงความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว งานวิจัยเรื่องนี้ได้เสนอแนะสิ่งที่ควรเร่งดำเนินการคือการจัดทำเครือข่ายการท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียง และการเร่งจัดกิจกรรมด้านการตลาดที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวสู่ชุมชน

2.2.2.2 การบริหารจัดการแหล่งที่พักอาศัยแบบโฮมสเตย์ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา หมู่บ้านบุไทร อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา

ยุทธนา สมลา (2549) ศึกษาแหล่ง

โฮมสเตย์ภายใต้กรอบเศรษฐกิจพอเพียง โดยวิเคราะห์องค์ประกอบ 8 ด้านของมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พร้อมกันนี้ก็ได้ศึกษาความพึงพอใจของเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์และในทางตรงกันข้ามก็ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการด้วยเช่นกัน

ผลของการวิจัยพบว่าบ้านบุไทรโฮมสเตย์ดำเนินการตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงทุกด้าน ดังข้อสรุปข้างล่าง ข้อเสนอแนะที่สำคัญของงานวิจัยนี้เป็นเรื่องสิ่งแวดล้อม นั่นคือ ข้อเสนอแนะให้มีการวางแผนระยะยาวในการบริหารจัดการน้ำ และสาธารณูปโภค เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของชุมชนและการเพาะปลูก อีกประการหนึ่งที่สำคัญเช่นกันคือข้อเสนอแนะให้ชุมชนเตรียมการรับมือปัญหาขยะและการบำบัดน้ำเสียที่อาจจะเป็นปัญหาในระยะยาวได้

สรุปการบริหารจัดการโฮมสเตย์ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ยุทธนา สมลา 2549:152)

1) หลักความพอประมาณ บุไทรโฮมสเตย์ได้ดำเนินการให้สมาชิกโฮมสเตย์ยึดหลักการแบ่งปันเพื่อให้เกิดความทัดเทียมในการจัดสรรผู้เข้าพัก มีการใช้วัตถุดิบในการปรุงอาหารที่ได้ภายในชุมชน จัดให้สมาชิกภายในชุมชนมาช่วยดูแลความปลอดภัย การนำวิถีชีวิตด้านเกษตรกรรมของชุมชนมาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยว และการนำสินค้าที่ผลิตได้ในชุมชนเพื่อออกขายให้แก่นักท่องเที่ยว

2) หลักความมีเหตุมีผล บุไทรโฮมสเตย์ได้ดำเนินการอย่างเหมาะสมในการให้บริการอาหารกรณีมีนักท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ ให้สมาชิกในชุมชนที่มีความชำนาญเป็นผู้นำเที่ยว กำหนดโครงสร้างการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสมาชิก การจัดกิจกรรมปลูกป่าแก่นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างจิตสำนึก มีการรณรงค์ให้สมาชิกช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดภายในชุมชน การนำศิลปะพื้นบ้านมาเป็นการแสดงในการต้อนรับนักท่องเที่ยว การสร้างเครือข่ายความร่วมมือสำหรับการประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์ และการใช้การประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับความสามารถในการลงทุน

3) หลักภูมิคุ้มกัน บุไทรโฮมสเตย์หลีกเลี่ยงการลงทุนในด้านของที่พัก มีการเตรียมความพร้อมไว้รองรับกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน วางกฎระเบียบข้อบังคับสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อป้องกัน

ผลเสียต่อชุมชน ใช้เงินออมทรัพย์ของกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลเป็นแหล่งเงินทุน และสร้างกิจกรรมที่ช่วยปลูกฝังเยาวชนในชุมชนให้รู้ถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อม

4) เงื่อนไขด้านความรู้ บุคลากรโฮมสเตย์ได้ใช้ความชำนาญในการปรุงอาหารที่เป็นวัตถุดิบภายในท้องถิ่น จัดอบรมสมาชิกเรื่องการปฐมพยาบาล จัดการอบรมความรู้ด้านภาษาอังกฤษแก่สมาชิก และส่งเสริมให้โฮมสเตย์บ้านบุไทรเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร

5) เงื่อนไขด้านคุณธรรม บุคลากรโฮมสเตย์คำนึงถึงสุขภาพของนักท่องเที่ยวด้วยการเลือกอาหารที่มีความสะอาด มีความซื่อสัตย์ในการดูแลทรัพย์สินและสิ่งของมีค่าของนักท่องเที่ยว และการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน

ผลสรุปเกี่ยวกับความพึงพอใจของสมาชิกโฮมสเตย์บ้านบุไทร มีดังนี้ สมาชิกมีความพอใจเพราะโฮมสเตย์สร้างรายได้แก่ชุมชน ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับนักท่องเที่ยว โฮมสเตย์ส่งผลให้เกิดความสะอาดและสุขอนามัยที่ดีในชุมชน สภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนและระบบนิเวศไม่ได้รับผลกระทบ เพราะสมาชิกและนักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือดูแลอยู่ตลอด การทำโฮมสเตย์ไม่ส่งผลต่ออาชีพหลัก รายได้เสริมจากโฮมสเตย์คุ้มกับเวลา

ในส่วนของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว พบว่าสื่อที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข้อมูลมาจากการแนะนำจากผู้อื่นมากที่สุด รองลงมาคืออินเทอร์เน็ต ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในงานวิจัยนี้นำเสนอเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่อยู่ในระดับพึงพอใจมาก (เฉลี่ยร้อยละ 80 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง) และกลุ่มที่อยู่ในระดับความพึงพอใจน้อยมาก (เฉลี่ยร้อยละ 15.5 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง) โดยเรียงตามลำดับดังนี้

กลุ่มความพึงพอใจมาก นักท่องเที่ยวมีความพอใจมากที่สุดคือที่พักที่มีอากาศถ่ายเท และอาหารที่ปรุงโดยสมาชิกโฮมสเตย์ รองลงมาได้แก่อรรถยาศัยของคนในชุมชน อันดับต่อไปคือเครื่องนอนที่สะอาด ส่วนกลุ่มความพึงพอใจน้อย นักท่องเที่ยวพึงพอใจน้อยที่สุดคือ สิ้นค้าของที่ระลึก รองลงมาคือสภาพแวดล้อมเรื่องป่าและการต้อนรับของเจ้าของบ้าน อันดับต่อมาได้แก่กิจกรรมเดินป่า การเตรียมพร้อมในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวกรณีฉุกเฉิน และอันดับสุดท้ายคือการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัย

กล่าวโดยสรุปงานวิจัยของยุทธนา สมลา (2549) ได้ให้ภาพของการบริหารทรัพยากรของชุมชนในลักษณะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้อย่างชัดเจน จากการวิเคราะห์ตามมาตรฐาน 8 ด้านของโฮมสเตย์ยังทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดของการบริหารจัดการ ผลของการศึกษาความพึงพอใจของทั้งผู้ประกอบการและผู้ให้บริการก็สะท้อนให้เห็นจุดเด่นของโฮมสเตย์ และหลายสิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาปรับปรุงต่อไป ข้อเสนอแนะในการ

ปรับปรุงนั้นเกี่ยวข้องกับความยั่งยืนของโฮมสเตย์ โดยเฉพาะโฮมสเตย์ที่บ้านบุไทรเท่านั้น ยังรวมถึงความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานได้ด้วย

2.2.3 งานวิจัยด้านความสำเร็จและความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.2.3.1 การจัดการองค์กรของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง

ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

บ้านคีรีวงเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวดีเด่น และได้รับการประชาสัมพันธ์โดยสื่อของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจนมีชื่อเสียงมากแห่งหนึ่งของประเทศ จากสภาพธรรมชาติมีความเหมาะสมและชุมชนมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ในการพึ่งพาตนเองจึงกลายเป็นที่ศึกษาดูงานของชุมชนที่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งกลุ่มโฮมสเตย์ด้วยเช่นกันที่ต้องการศึกษาการจัดการที่พึกในชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวพักค้างคืน ในปี พ.ศ.2539 ได้มีการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยว อันเนื่องมาจากกระแสการท่องเที่ยวได้หลั่งไหลเข้าไปสู่ชุมชนอย่างมากมาย

นัยนา ทองศรีเกตุ (2548) ได้ทำการวิจัยการจัดการองค์กรของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิจัย กลุ่มนักพัฒนาซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว และชาวบ้านในชุมชนบ้านคีรีวง

ผลการวิจัยพบว่าชุมชนได้วิเคราะห์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ผ่านมา และวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว แล้วนำผลที่ได้มาปรับโครงสร้างการบริหารงานให้ยืดหยุ่นและเหมาะสม ทุกภาคส่วนของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารชมรม ซึ่งนอกจากจะทำให้การดำเนินงานราบรื่นแล้วยังทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกันภายในชุมชน ผลการวิจัยที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งก็คือชุมชนได้ร่วมกันจัดทำแผนงานในการสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชน

กล่าวโดยสรุปงานวิจัยของ นัยนา ทองศรีเกตุ (2548) แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชนนั้นแม้ว่าจะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ก็มีได้หมายความว่าชุมชนนั้นประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ แต่ในทางตรงกันข้ามกลับก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันภายในชุมชนเนื่องจากปัจจัยหลายด้าน ที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ในการจัดการท่องเที่ยว และมาตรฐานคุณภาพที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นตัวอย่างของการเข้าไปสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นและการลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาในลักษณะนี้ทำให้แนวคิดเรื่องความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปธรรมและชัดเจนอย่างมาก การหาคำตอบให้แก่

งานวิจัยเรื่องการศึกษาคือความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ได้นำผลการวิจัยเรื่องนี้ในส่วนที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ไปใช้ในการกำหนดตัวชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ด้วย

2.2.3.2 เงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์

สิริวัฒนา ไจมา (2548) สนใจศึกษาประเด็นที่ประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวตามกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวทางที่รัฐกำหนดขึ้นคือการท่องเที่ยวต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนและตอบสนองความต้องการสัมผัสเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสภาพธรรมชาติ ระบบนิเวศ ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น จากนโยบายข้างต้นส่งผลให้พื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ พื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและโดยการดำเนินงานของชุมชนเจ้าของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์

งานวิจัยนี้ได้สรุปเงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนตามแนวทางความยั่งยืนไว้อย่างน่าสนใจ โดยแบ่งเป็นเงื่อนไขภายในพื้นที่ และเงื่อนไขภายนอกพื้นที่ ดังนี้ (สิริวัฒนา ไจมา, 2548: 114-116)

1. เงื่อนไขภายในพื้นที่

1.1 ลักษณะพื้นที่และคนในชุมชน

1) ขนาดของชุมชนที่ทำการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ควรมีขนาดใหญ่จนเกินไป แต่ควรมีลักษณะของ “ความเป็นชุมชนหมู่บ้าน” ที่อาศัยวิถีการประณีประนอมแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ปราศจากการแบ่งแยกชนชั้น และมีความสัมพันธ์สังคมแบบเครือญาติ บนบรรทัดฐานของการช่วยเหลือตอบแทนซึ่งกันและกัน (norms of reciprocity) ปรากฏขึ้นเด่นชัดกว่าความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจ

2) ชุมชนควรมีลักษณะทางชาติพันธุ์ (Ethnicity) ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน โดยการเป็นชนชาติเดียวกันจะมีอิทธิพลต่อการให้ความร่วมมือและความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการรวมกลุ่มในรูปองค์กรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

3) ชุมชนต้องมีศักดิ์ศรีและภูมิใจในวิถีการดำเนินชีวิตดั้งเดิม ความเชื่อ วัฒนธรรมของตน และภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร โดยพร้อมที่จะถ่ายทอดให้แก่ นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อันจะสามารถช่วยป้องกันและลดการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น หากมีการซึมซับเอาวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาใช้เป็นบรรทัดฐานกำหนดแนวทาง การดำรงชีวิต

4) วิธีการดำรงชีวิตของชุมชนเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างชัดเจน และผสมผสานกลายเป็นภูมิปัญญาในการจัดการ การใช้ประโยชน์ ตลอดจนการดูแลรักษาให้แหล่งทรัพยากรนั้นมีความยั่งยืนอย่างเป็นระบบ ที่แสดงให้เห็นถึงความรู้ในระบบคุณค่าของทรัพยากรต่อการดำรงชีวิต

5) สมาชิกภายในชีวิตชุมชนเคารพกฎระเบียบที่กำหนดไว้ใช้เป็นบรรทัดฐานในการอยู่ร่วมกัน ทั้งในเรื่องของประเพณี ข้อห้ามทางสังคม และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

6) ชุมชนต้องยอมรับผลที่จะตามมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งในแง่ของรายได้ที่อาจจะไม่คงที่ เนื่องจากธรรมชาติของการท่องเที่ยวจะขึ้นลงเป็นฤดูกาล และผลกระทบในแง่ลบที่อาจเกิดขึ้นได้แก่ชุมชนทั้งในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนที่อาจเกิดขึ้นจากกระแสมโนมวัฒนธรรมต่างถิ่น

7) ชุมชนต้องตระหนักร่วมกันได้ว่าการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเป็นเครื่องมือสำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวิธีการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม ส่วนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในรูปของรายได้เป็นเพียงผลพลอยได้เท่านั้น

8) แกนนำชุมชนหรือผู้นำชุมชนควรมีความเข้มแข็ง เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชน ต้องเป็นผู้ที่พร้อมจะเสียสละเวลาส่วนตัวเข้ามาจัดการดูแลการพัฒนาการท่องเที่ยว มีภาวะการณ์เป็นผู้นำสูง มีความรู้และไหวพริบที่สามารถสร้างความเชื่อถือ การยอมรับและความมั่นใจให้ชาวบ้านได้ มีความรู้เชิงนิเวศและทุนทรัพย์สำหรับการลงทุน รวมทั้งสามารถประสานทำความเข้าใจกับชาวบ้านและสร้างความเชื่อมั่นในการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นที่จะส่งผลให้ชาวบ้านสามารถตัดสินใจเข้าร่วมกระบวนการท่องเที่ยวได้ในที่สุด

1.2 องค์ความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

1) การจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นต้องสอดคล้องกับศักยภาพทางพื้นที่ ศักยภาพขององค์กรชุมชน และความต้องการที่แท้จริงของชุมชน โดยไม่เบียดบังผลประโยชน์ทางธรรมชาติที่เคยมี และขัดต่อวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน

2) เป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนจำเป็นต้องมีเอกภาพสอดคล้องเป็นแนวทางเดียวของชุมชน ตลอดจนการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเชิงนิเวศและมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวที่ส่งผลให้เกิดการยอมรับให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนและนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาได้ในที่สุด

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนการพัฒนาควรเกิดจากความสมัครใจ ทั้งร่วมกันใช้ความคิด ร่วมตัดสินใจ หรือช่วยเหลือด้านแรงงาน ปัจจัยการผลิตต่างๆหรือรูปของ

หุ้นส่วน ทั้งนี้เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตรที่ไม่พร้อมต่อการลงทุนที่เห็นผลกำไรไม่ชัดเจน และไม่สามารถอาศัยเป็นรายได้หลักให้ครอบครัวได้ ประกอบกับการตัดสินใจในระดับบุคคลอาจไม่ได้เกิดจากการความคาดหวังให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรหมู่บ้าน และสายสัมพันธ์อันดีทางสังคมภายในชุมชน

4) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนจำเป็นต้องมีการร่วมมือในระดับบุคคลและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจประกอบกัน จำเป็นต้องมีองค์กรหรือสถาบันชุมชน (Community Organization or Community Institute) ขึ้นมารองรับ เช่น การรวมกลุ่มในรูปแบบชมรมการท่องเที่ยว สหกรณ์การท่องเที่ยว กลุ่มการท่องเที่ยวหรือเครือข่ายการท่องเที่ยว ที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ มีกฎระเบียบในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ชัดเจนและยุติธรรมเพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น

5) การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ชุมชนจำเป็นต้องร่วมมือกันกำหนดกฎระเบียบหรือข้อตกลงในการใช้พื้นที่และทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวขึ้น ในรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร (Code of conduct) เพื่อเป็นการจำกัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นให้อยู่ในระดับที่ชุมชนสามารถยอมรับให้เกิดขึ้นในชุมชนของตนได้โดยไม่กระทบต่อการดำเนินชีวิตความเป็นส่วนตัวและทรัพยากรธรรมชาติ

2.เงื่อนไขภายนอกพื้นที่

2.1 ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์

การมีสายสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอกในเชิงอุปถัมภ์ ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ในส่วนที่ชุมชนยังขาดความรู้และประสบการณ์ในเรื่องการจัดทำเครือข่าย การจัดการการท่องเที่ยว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การกำหนดราคาและการต่อรอง การให้บริการ และการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ หน่วยงานภายนอกที่เป็นผู้อุปถัมภ์ ได้แก่หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และชุมชนอื่นที่มีประสบการณ์

กล่าวโดยสรุปงานวิจัยของ สิริวิวัฒนา ไจมา (2548) แสดงอย่างชัดเจนถึงองค์ประกอบที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในพื้นที่อนุรักษ์ (ซึ่งมีลักษณะหลายๆประการเกี่ยวข้องกับชุมชนที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์) ได้รับความสำเร็จและยั่งยืน ประกอบด้วย ประการแรก คือศักยภาพของพื้นที่และศักยภาพของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องมีความเป็นเอกลักษณ์และความเข้มแข็ง พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านดีและด้านลบจากการท่องเที่ยว ประการที่สองคือต้องมีความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว การรวมกลุ่ม

อย่างมีระบบ และความเคารพในกฎระเบียบที่ร่วมกันกำหนดให้เป็นลายลักษณ์อักษร ประการสุดท้ายที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าโครงสร้างภายในของชุมชน นั่นคือความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่ายและการอุปถัมภ์จากหน่วยงานภายนอก การวิจัยนี้แม้ว่าจะเป็นการมองภาพกว้างของการท่องเที่ยวเชิงชุมชน แต่ผลของการวิจัยสามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดองค์ประกอบของความยั่งยืนของโฮมสเตย์ได้ เนื่องจากรูปแบบของการท่องเที่ยวสามารถเทียบเคียงกันได้

2.3 สรุปแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 สรุปแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องความยั่งยืนของการท่องเที่ยว ดังได้กล่าวแล้ว ในข้อ 2.1.2.2 ผู้วิจัยได้ประมวลและสรุปสาระสำคัญของเอกสารทั้ง 3 เข้าไว้ด้วย ดังจะแสดงไว้ข้างล่าง

สรุปสาระสำคัญของแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1). คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.1 ใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยรักษาสภาพนิเวศให้คงอยู่ และดำรงไว้ซึ่งมรดกทางธรรมชาติ อีกทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ

1.2 ทุกคนต้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และส่งต่อไปยังคนรุ่นต่อ ๆ ไป

1.3 การท่องเที่ยวต้องหลีกเลี่ยงหรือลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด

2). การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยว

2.1 เคารพในวัฒนธรรมสังคมดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยว และยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม

2.2 ร่วมรักษาวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา รวมถึงวิถีชีวิต และค่านิยมของท้องถิ่น

2.3 การท่องเที่ยวต้องไม่เข้าไปมีอิทธิพลหรือส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมหรือสูญเสียเอกลักษณ์ แบบแผนชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน

3). การมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ

3.1 ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อการท่องเที่ยว

3.2 การส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชน องค์กรส่วนท้องถิ่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ในแนวทางของการพัฒนาชนบทอย่างยั่งยืน

3.3.การบริหารจัดการในลักษณะธรรมาภิบาล ที่เน้นความรับผิดชอบต่อ การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่น

3.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนกระบวนการตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญ

3.5.นโยบายและเป้าหมายของการท่องเที่ยวไม่ควรมาจากอำนาจศูนย์กลางแต่อย่าง เดียว แต่ควรกระจายลงสู่ท้องถิ่นและชุมชน

4).การบริการและความสามารถที่แข่งขันได้

4.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญ

4.2 ส่งเสริมให้สร้างรากฐานการผลิต และบริการให้มีประสิทธิภาพและมีศักยภาพใน การแข่งขัน

4.3 การพัฒนาธุรกิจบริการของไทยให้ไปสู่ระดับสากล

4.4 ให้ความสำคัญในการยกระดับคุณภาพบริหาร โครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐาน ด้านความปลอดภัย

5). ผลประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยว

5.1 ระดับผลได้ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวของชุมชนค้ำกับต้นทุน

5.2 .กระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึงแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

5.3 มีรายได้ส่วนเหลือที่จะนำไปชดเชยส่วนที่ชุมชนได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการ ท่องเที่ยวด้วย

5.4 การท่องเที่ยวเพิ่มโอกาสของการสร้างรายได้แก่ชุมชน และก่อให้เกิดการจ้างงาน ที่มั่นคง

5.5 การท่องเที่ยวสามารถลดปัญหาความยากจนในสังคม

5.6 การท่องเที่ยวต้องนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนพื้นเมือง

6). การนำเทคโนโลยีมาใช้และการสร้างเครือข่าย

6.1 การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนต้องนำเทคโนโลยีมาใช้คู่ไปกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.2 การนำเอาเทคโนโลยีที่ถูกต้องและเหมาะสมมาใช้พัฒนาการท่องเที่ยว

6.3 สร้างเครือข่ายโดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลระหว่างกัน

6.4 การนำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้พัฒนาการตลาดของท่องเที่ยว

6.5 ส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการลงทุน เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

จากผลสรุป 6 ประการดังได้กล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นสาระสำคัญพร้อมรายละเอียดของแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจะนำผลสรุปที่ได้ไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 8 ด้าน 43 ตัวชี้วัด ในข้อ 2.1.1.3 ข้างบน เพื่อนำไปกำหนดกรอบการวิจัยในการศึกษาตัวชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ต่อไป

2.3.2 สรุปแนวคิดความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่สรุปจากทฤษฎีของมาสโลว์ ทฤษฎีของเพียร์ซ และผลสรุป 11 ดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มีดังนี้

- 1) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 2) การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค
อาทิ ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภค และการสื่อสาร
- 3) การจัดการด้านการบริการ
อาหาร น้ำดื่ม ที่พักอาศัย ห้องน้ำ และเครื่องนอน
- 4) ทัศนียภาพไมตรีของชุมชน การต้อนรับดูแลของเจ้าของบ้าน
- 5) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว
ความปลอดภัยในที่พัก ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ความปลอดภัยในทรัพย์สิน
- 6) การจัดการกิจกรรมและความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยว
- 7) การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว
ข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย การสื่อสารที่รวดเร็ว ข้อมูลเกี่ยวกับค่าบริการและระเบียบเฉพาะของโฮมสเตย์
- 8) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว
ความสวยงาม หลากหลาย และความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
ความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ความมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และความเป็นเอกลักษณ์ของยุคสมัย ความสมบูรณ์และงดงามทางศิลปะและวัฒนธรรม
- 9) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก
- 10) ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว
- 11) นักท่องเที่ยวได้รับสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้ง 11 ข้อที่ได้นี้ ผู้วิจัยจะนำไปพิจารณาร่วมกับบัญญัติ 10 ประการของโฮมสเตย์ เพื่อใช้ในการกำหนดกรอบการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

2.3.3 สรุปเหตุการณ์ทำวิจัย

โฮมสเตย์ในประเทศไทย จากยุคเริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) ใช้เวลาในการพัฒนาเกือบครึ่งศตวรรษ โดยเริ่มมาพร้อมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (2504-2509) ซึ่งเป็นแม่บทในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวของไทยเริ่มต้นด้วยการเน้นจำนวนนักท่องเที่ยว ผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบมวลชนเป็นเหตุให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ต่อมาจึงเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยวก็ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสด้วยเช่นกัน จนในที่สุดขณะนี้การท่องเที่ยวของไทยมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามกระแสของโลกปัจจุบัน

ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ชุมชนในพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ชนบททั่วทุกภาคของประเทศได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง แหล่งท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์เกิดขึ้นอย่างมากายนับร้อยแห่ง หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องด้วยการกำหนดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้เพื่อเป็นกรอบการพัฒนา และเป็นเครื่องมือในการประเมินคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะนี้

แม้โฮมสเตย์จะได้รับการส่งเสริมจนเกิดขึ้นอย่างมากมาย แต่คำถามที่สำคัญที่สุดคือทำอย่างไรโฮมสเตย์ที่ได้รับการส่งเสริมและเกิดขึ้นมาเป็นจำนวนมากเหล่านี้จะยั่งยืน มีโฮมสเตย์หลายแห่งสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง แต่อีกจำนวนไม่น้อยที่มีปัญหาด้านการตลาด แม้โฮมสเตย์ที่มีชื่อเสียง เช่น บ้านบุไทรโฮมสเตย์ ต.ไทยสามัคคี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา ก็ยังอยู่ในสภาพที่ไม่มั่นใจว่าโฮมสเตย์ของพวกเขาจะดำเนินการต่อไปได้นานเพียงใด มีปัจจัยใดบ้างที่ชี้ชัดถึงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

งานวิจัยเกี่ยวกับโฮมสเตย์ที่พบจนถึงขณะนี้ไม่สามารถตอบคำถามข้างต้นได้ การศึกษามักให้ความสนใจในศักยภาพทางกายภาพของพื้นที่ และศักยภาพของชุมชน นอกจากนี้ยังมีการศึกษาอีกลักษณะหนึ่งซึ่งมุ่งความสนใจไปเฉพาะการบริหารจัดการโฮมสเตย์ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยของทั้งสองกลุ่มอย่างจริงจังแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าคำตอบเกี่ยวกับความยั่งยืนของโฮมสเตย์มีปรากฏอยู่บ้างในงานวิจัยจำนวนหนึ่ง แต่ก็ยากที่จะพบคำตอบอย่างชัดเจนและ

ครบถ้วน ซึ่งแน่นอนว่างานวิจัยเหล่านั้นไม่มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาเรื่องความยั่งยืนของโฮมสเตย์เป็นการเฉพาะ

ด้วยความรู้สึกของความไม่มั่นคงในการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ของชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะหาคำตอบเรื่องความยั่งยืนของโฮมสเตย์ และประเด็นนี้ก็เป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วนสำหรับการดำรงอยู่ของแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ทั่วประเทศ คำตอบที่เป็นผลของงานวิจัยนี้เชื่อว่าจะนำไปสู่การวิเคราะห์ตนเองของโฮมสเตย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโฮมสเตย์ในแถบอีสานใต้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาให้ได้คำตอบที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้เกิดความยั่งยืนตามความประสงค์ของชุมชนในที่สุด

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

เนื้อหาในบทนี้จะกล่าวถึงวิธีดำเนินการวิจัย เรียงตามลำดับคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย เริ่มจากคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จนถึงข้อที่ 4 ตามลำดับ กล่าวคือ ข้อที่ 1 คำถามการวิจัยคือ ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ได้แก่อะไรบ้าง และวัตถุประสงค์การวิจัยคือ เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ข้อที่ 2 คำถามการวิจัยคือ ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้เป็นอย่างไร และวัตถุประสงค์การวิจัยคือ เพื่อศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว ข้อที่ 3 คำถามการวิจัยคือ แนวทางในการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร และวัตถุประสงค์การวิจัยคือ เพื่อกำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ และข้อที่ 4 คำถามการวิจัยคือ ยุทธศาสตร์ที่พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร และวัตถุประสงค์การวิจัยคือ ศึกษายุทธศาสตร์ที่พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน และหัวข้อสุดท้ายเป็นการสรุปวิธีดำเนินการวิจัยที่นำมาใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้

ในการนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยในแต่ละข้อคำถามจะประกอบด้วยคำถามการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีความแตกต่างกันตามคำถามการวิจัย ซึ่งจะแสดงโดยละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 วิธีดำเนินการวิจัยสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 1

คำถามการวิจัยข้อที่ 1 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ได้แก่อะไรบ้าง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยนี้ คือแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่เป็นโฮมสเตย์หมู่บ้าน (Village Homestay) จำนวนทั้งสิ้น 27 แห่ง ในพื้นที่ติดต่อของ 6 จังหวัดในภาคอีสานตอนใต้ ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ ดังต่อไปนี้

1. แก่งตะนะโฮมสเตย์ บ้านแก่งตะนะ ต.โขงเจียม อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี
2. โขงเจียมโฮมสเตย์ หมู่ 7 บ้านห้วยหมากใต้ ต.โขงเจียม อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี
3. โฮมสเตย์บ้านปะอาว หมู่ 3,4,5 บ้านปะอาว ต.ปะอาว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี
4. โฮมสเตย์บ้านชะจอม หมู่ 7 ต.นาโพธิ์กลาง อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี
5. โฮมสเตย์บ้านตามุย ต.ห้วยไผ่ อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี
6. โฮมสเตย์บ้านท่าล้ง ต.ห้วยไผ่ อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี
7. โฮมสเตย์บ้านวังอ้อ ต.หัวค้อน อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี
8. ชมรมอนุรักษ์ผ้าพื้นบ้าน บ้านหนองซาดิ ต.คำเขื่อนแก้ว อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี
9. โฮมสเตย์บ้านลาดเจริญ หมู่ 10 ต.นาแวง อ.เขมราฐ จ.อุบลราชธานี
10. โฮมสเตย์บ้านดอนขุมเงิน หมู่ 10 ต.โพธิ์ศรี อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี
11. มาบกราดโฮมสเตย์ หมู่ 5 ต.โคกกระชาย อ.ครบุรี จ.นครราชสีมา
12. โฮมสเตย์บ้านปราสาท หมู่ 7 ต.ธารประสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา
13. บุญไพรโฮมสเตย์ หมู่ 4 ต.ไทยสามัคคี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา
14. โฮมสเตย์บุญเจ้าคุณ บ้านบุญเจ้าคุณ ต.วังหมี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา
15. ชับไพรทองโฮมสเตย์ หมู่ 13 บ้านชัยไพรทอง ต.วังน้ำเขียว อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา
16. โฮมสเตย์วิถีไทยบ้าน หมู่ 2 ต.บ้านใหม่ อ.หนองบุญมาก จ.นครราชสีมา
17. บ้านหนองไข้เหี้ยโฮมสเตย์ หมู่ 11 ต.สีดา กิ่ง อ.สีดา จ.นครราชสีมา
18. โฮมสเตย์บ้านเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน หมู่ 7 บ้านด่านชัย ต.ด่านเกวียน อ.โชคชัย จ.นครราชสีมา
19. โฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห ต.บ้านไร่ อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ
20. บ้านดินเทพนา (16 หมู่บ้าน) ต.บ้านไร่ อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ
21. บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์ ต.นายางกัก อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ
22. โฮมสเตย์วังคำแคน บ้านวังคำแคน ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ

23. บ้านตาดโตนโฮมสเตย์ ต.นาฝาย อ.เมือง จ.วัดชัยภูมิ
24. โฮมสเตย์บ้านลุ่มพุก หมู่ 1 ต.กันทรารมย์ อ.ซุขันธ์ จ.หวัดศรีสะเกษ
25. โฮมสเตย์บ้านละลมหนองหาร หมู่ 13 ต.ละลม อ.ภูสิงห์ จ.หวัดศรีสะเกษ
26. โฮมสเตย์หมู่บ้านช้าง บ้านหนองบัว ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.หวัดสุรินทร์
27. ชุมชนคอกวัวปฐมภูมิ หมู่ 5 ต.นาโพธิ์ อ.นาโพธิ์ จ.หวัดสุรินทร์

โฮมสเตย์ทั้ง 27 แห่งใน 6 จังหวัดอีสานใต้ เมื่อจำแนกตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สามารถแบ่งกลุ่มได้ดังนี้ (ดู ตาราง 3.1 ประกอบ)

1) โฮมสเตย์มาตรฐานไทย

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวได้ทำการประเมินและให้การรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 และได้กระทำติดต่อกันมาทุกปีจนถึงปัจจุบัน โฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานในปี 2547 จะถูกประเมินทุกๆ 2 ปี หากไม่ผ่านการประเมินก็จะถูกถอนการรับรองใน 6 จังหวัดอีสานใต้มีโฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจำนวนทั้งสิ้น 13 แห่ง ประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี 5 แห่ง ได้แก่ โฮมสเตย์บ้านปะอาว โฮมสเตย์บ้านชะชอม ชมรมอนุรักษ์ม้าวพื้นบ้าน โฮมสเตย์บ้านลาดเจริญ และโฮมสเตย์บ้านดอนชุมเงิน และในจังหวัดนครราชสีมาได้รับการรับรองมาตรฐานทั้งหมด 8 แห่ง ได้แก่ มาบกราดโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านปราสาท บุไทรโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บุเจ้าคุณ ชับไทรทองโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน บ้านหนองไข้เหี้ยโฮมสเตย์ และ โฮมสเตย์วิถีไทยบ้าน

ในจำนวนนี้ โฮมสเตย์บ้านปราสาทและบุไทรโฮมสเตย์ของจังหวัดนครราชสีมาได้รับการรับรองเป็นครั้งที่ 2 นั้นหมายถึงว่าทั้งสองแห่งสามารถดำรงความเป็นมาตรฐานไว้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้โฮมสเตย์ทั้งสองแห่งข้างต้นยังได้รับคัดเลือกในปี พ.ศ.2547 ซึ่งเป็นปีแรกที่ได้การรับรองมาตรฐาน ให้เป็นโฮมสเตย์ต้นแบบ ซึ่งเป็น 2 ใน 5 แห่งทั่วประเทศที่ได้รับการคัดเลือก

2) โฮมสเตย์ที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน

นอกจากโฮมสเตย์ 13 แห่งที่กล่าวมาแล้วในข้อ 1) ที่เหลือนอกนั้นอีก 14 แห่ง ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 โฮมสเตย์ที่มีชื่อปรากฏในทะเบียนโฮมสเตย์ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ ในจังหวัดศรีสะเกษ 2 แห่ง คือ โฮมสเตย์บ้านลุ่มพุก และโฮมสเตย์บ้านละลมหนองหาร ในจังหวัดสุรินทร์ 1 แห่ง คือ โฮมสเตย์หมู่บ้านช้าง ในจังหวัดบุรีรัมย์ 1 แห่งคือ ชุมชนคอกวัวปฐมภูมิ และในจังหวัดชัยภูมิ 1 แห่ง คือ บ้านตาดโตนโฮมสเตย์

กลุ่มที่ 2 โฮมสเตย์ที่ไม่ได้ปรากฏในทะเบียนโฮมสเตย์ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวจำนวน 9 แห่ง ได้แก่ที่อยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี 5 แห่ง คือ แก่งตะนะโฮมสเตย์ โขงเจียมโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านวังอ้อ โฮมสเตย์บ้านตามุย และโฮมสเตย์บ้านท่าลั้ง จังหวัดชัยภูมิ 4 แห่ง คือ โฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห บ้านดินเทพพนา โฮมสเตย์วังคำแคน และบ้านน้ำลาดโฮมสเตย์

โฮมสเตย์ในกลุ่มนี้แม้ว่าจะเป็นกลุ่มที่ยังไม่ได้ยื่นขอจดทะเบียนต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวก็ตาม หลายแห่งได้ดำเนินการโดยชุมชนมาเป็นเวลากว่าปีแล้ว และมีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวและพักค้างคืนในบ้านของสมาชิกหลายครั้ง เช่น แก่งตะนะโฮมสเตย์ จ.อุบลราชธานี และโฮมสเตย์บ้านวังคำแคน จ.ชัยภูมิ อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลพบว่าโฮมสเตย์ในกลุ่มนี้หลายแห่งเป็นโฮมสเตย์ที่เพิ่งเริ่มดำเนินการ บางแห่งยังไม่เคยมีนักท่องเที่ยวมาพักเลย เช่น บ้านดินเทพพนา จ.ชัยภูมิ และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห จ.ชัยภูมิ เป็นต้น

ตาราง 3.1 รายชื่อโฮมสเตย์จำแนกตามคุณภาพมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

โฮมสเตย์ที่ได้รับมาตรฐานคุณภาพ	โฮมสเตย์ที่ไม่ได้รับมาตรฐานคุณภาพ
1.บุไทรโฮมสเตย์**	1.แก่งตะนะโฮมสเตย์
2.โฮมสเตย์บ้านปราสาท**	2.โขงเจียมโฮมสเตย์
3.โฮมสเตย์บ้านปะอาว*	3.โฮมสเตย์บ้านตามุย
4.โฮมสเตย์บ้านชะชอม*	4.โฮมสเตย์บ้านท่าลั้ง
5.ชมรมอนุรักษ์ผ้าพื้นบ้าน*	5.โฮมสเตย์บ้านวังอ้อ
6.โฮมสเตย์บ้านลาดเจริญ*	6.โฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห
7.โฮมสเตย์บ้านดอนขุมเงิน*	7.บ้านดินเทพพนา
8.มาบกราดโฮมสเตย์*	8.บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์
9.โฮมสเตย์บุเจ้าคุณ*	9.โฮมสเตย์วังคำแคน
10.ชัยไพรทองโฮมสเตย์*	10.บ้านตาดโตนโฮมสเตย์
11.โฮมสเตย์วิถีไทยบ้าน*	11.โฮมสเตย์บ้านลุ่มพุก
12.บ้านหนองไข้เหี้ยโฮมสเตย์*	12.โฮมสเตย์บ้านละลมหนองหาร
13.โฮมสเตย์บ้านเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน*	13.โฮมสเตย์หมู่บ้านช้าง
	14.ชุมชนคอกแก้วปทุมภูมิ

*โฮมสเตย์ที่เพิ่งได้รับมาตรฐานคุณภาพโฮมสเตย์ไทยครั้งแรก

**โฮมสเตย์ที่ได้รับมาตรฐานคุณภาพโฮมสเตย์ไทย 2 ครั้งติดต่อกัน

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้คือโฮมสเตย์จำนวนทั้งสิ้น 9 แห่ง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 3 แห่ง คือ กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมาก 3 แห่ง กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลาง 3 แห่ง และกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อย 3 แห่ง

ในการกำหนดโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างได้ใช้เกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยเป็นเกณฑ์หลัก และใช้ข้อมูลเปรียบเทียบโดยสังเขปประกอบการพิจารณา

วิธีการได้มาซึ่งโฮมสเตย์ตัวอย่าง เริ่มด้วยการกำหนดโฮมสเตย์ตัวอย่างจำนวน 3 แห่งของกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมาก โดยกำหนดจาก โฮมสเตย์ 13 แห่งที่ได้รับตรามาตรฐาน (ดู ตาราง 3.1) โดยพิจารณาจากจำนวนครั้งที่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพประกอบกับข้อมูลเปรียบเทียบโดยสังเขป สามารถกำหนดตัวอย่างได้ 3 ตัวอย่างตามต้องการ (ดู ตาราง 3.2 ข้างล่าง)

ลำดับต่อมากำหนดตัวอย่างของกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อย จำนวน 3 แห่ง จากโฮมสเตย์ 14 แห่ง ที่ไม่ได้รับตรามาตรฐาน (ดูตาราง 3.1) โดยพิจารณาข้อมูลเปรียบเทียบโดยสังเขปของทั้ง 14 แห่ง สามารถกำหนดตัวอย่างได้ 3 ตัวอย่างตามต้องการ (ดู ตาราง 3.2)

หลังจากกำหนดโฮมสเตย์ตัวอย่างของสองกลุ่มข้างต้น ผู้วิจัยจึงทำการกำหนดโฮมสเตย์ตัวอย่างจำนวน 3 แห่งของกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลาง โดยกำหนดจาก โฮมสเตย์ 18 แห่งที่เหลือ โดยพิจารณาข้อมูลเปรียบเทียบโดยสังเขปของทั้ง 18 แห่ง สามารถกำหนดตัวอย่างได้ 3 ตัวอย่างตามต้องการ ดังแสดงไว้ในตารางข้างล่าง

ตาราง 3.2 รายชื่อโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความยั่งยืน

กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมาก	กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลาง	กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อย
1.บุไทรโฮมสเตย์**	1.มาบกราดโฮมสเตย์*	1.บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์
2.โฮมสเตย์บ้านปราสาท**	2.แก่งตะนะโฮมสเตย์	2.โฮมสเตย์บ้านท่าลั้ง
3.ซัปปไทรทองโฮมสเตย์*	3.โฮมสเตย์บ้านปะอาว*	3.โฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห

กล่าวโดยสรุปกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีจำนวน 9 แห่ง ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมาก 3 แห่ง ได้แก่ บุไทรโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านปราสาท และซัปปไทรทองโฮมสเตย์ กลุ่มที่ 2 กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลาง ได้แก่ มาบกราดโฮมสเตย์ แก่งตะนะโฮมสเตย์ และโฮมสเตย์บ้านปะอาว กลุ่มที่ 3 กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อย ได้แก่ บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านท่าลั้ง และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) เครื่องมือในการรวบรวมรายชื่อประชากรโฮมสเตย์หมู่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมรายชื่อโฮมสเตย์ในพื้นที่ 6 จังหวัดในอีสานใต้ ที่เป็นประชากรในงานวิจัยนี้คือแบบสอบถามปากเปล่า โดยมีคำถามเกี่ยวกับ ชื่อโฮมสเตย์ ชื่อประธาน หรือกรรมการที่สามารถให้ข้อมูลได้ พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ สถานที่ตั้ง และแผนที่การเดินทาง

2) เครื่องมือการสำรวจประชากรโฮมสเตย์ และโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลของประชากรโฮมสเตย์หมู่บ้านและโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง คือ แบบสำรวจข้อมูลโฮมสเตย์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย 10 ส่วน คือ ส่วนที่1: ข้อมูลเบื้องต้น ส่วนที่2: องค์ประกอบของกรรมการบริหารโฮมสเตย์ ส่วนที่3: ระเบียบต่างๆ ส่วนที่4: อัตราการเข้าพัก ส่วนที่5: อาหารสำหรับนักท่องเที่ยว ส่วนที่6: กิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนที่7: ความต้องการเพิ่มเติมในการพัฒนาโฮมสเตย์ ส่วนที่8: ปัญหาของความไม่ยั่งยืน ส่วนที่9: ตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ในการบริหารและประชาสัมพันธ์ ส่วนที่10: ข้อคิดเห็น/ประเมินโดยผู้เก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมรายชื่อประชากรโฮมสเตย์ใช้วิธีสอบถามทางโทรศัพท์ไปยังพัฒนาการอำเภอหรือเกษตรอำเภอ หากไม่ได้ข้อมูลหรือข้อมูลไม่ครบถ้วน จะสอบถามไปยังศูนย์บริการการท่องเที่ยว หรืออาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่คาดว่าจะทราบข้อมูล และเมื่อออกสำรวจภาคสนามก็ได้สอบถามจากหน่วยงานท้องถิ่น ชุมชนโฮมสเตย์ และชาวบ้าน ซึ่งทำให้ได้รายชื่อเพิ่มเติมอีกหลายแห่ง นอกจากนี้ยังได้รวบรวมและสอบทานกับทะเบียนโฮมสเตย์ในเว็บไซต์ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว www.homestaythai.org และเว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย www.tat.or.th ด้วย

การเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโฮมสเตย์ประชากรและโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลในภาคสนาม ที่โฮมสเตย์แต่ละแห่ง ส่วนมากจะเป็นการสัมภาษณ์ประธานหรือรองประธานโฮมสเตย์ ประกอบกับการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง โดยสังเกตสภาพทั่วไปของหมู่บ้านเข้าไปดูบ้านพักโฮมสเตย์ ห้องนอน ห้องน้ำ และห้องครัว สังเกตเกี่ยวกับอรรถศาสตร์ของสมาชิกโฮมสเตย์ ด้านการบริการและการต้อนรับ จุดบันทึกเกี่ยวระยะเวลาของการเดินทาง และความสะดวกในการเข้าไปยังหมู่บ้าน บันทึกวิถีทัศน์และบันทึกภาพบ้านสมาชิก บริเวณรอบๆบ้าน และสิ่งแวดล้อมในชุมชน

วิธีการสำคัญอีกวิธีหนึ่งที่น่าสนใจในการเก็บข้อมูลเชิงลึกของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์หาค่าองค์ประกอบความยั่งยืนคือการมีส่วนร่วม โดยการทดลองเข้า

พักในบ้านพักโฮมสเตย์ และร่วมกิจกรรมที่จัดไว้สำหรับนักท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปพักค้างคืนและร่วมกิจกรรมของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างแต่ละแห่งเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวที่มาพักค้างแรม เป็นระยะเวลา 2 วัน 1 คืน การได้เข้าไปมีส่วนร่วมทำให้เห็นรายละเอียด สภาพบ้านพัก สภาพแวดล้อม ตลอดจนการมีส่วนร่วมของสมาชิกได้เป็นอย่างดี ในจำนวน 9 แห่งคณะผู้วิจัยสามารถเข้าพักในโฮมสเตย์ 5 แห่ง ได้แก่ บูไทรโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านปราสาท ชับไทรทองโฮมสเตย์ แก่งตะนะโฮมสเตย์ และมาบกราดโฮมสเตย์ ส่วนอีก 4 แห่ง ได้แก่ โฮมสเตย์บ้านปะอาว บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านท่าลั้ง และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห อยู่ในสภาพไม่พร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยว ข้อมูลที่ได้จึงมีเฉพาะจากการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล และจากการสังเกต โดยการสัมภาษณ์ประธานหรือรองประธานหรือ กรรมการที่มีบทบาทเป็นผู้นำของโฮมสเตย์นั้นๆ สมาชิกโฮมสเตย์ รวมถึงปราชญ์ชาวบ้านที่ทำหน้าที่นำเที่ยว และการเข้าไปดูภายในบ้านพักโฮมสเตย์หลายหลัง

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้วิเคราะห์โฮมสเตย์ตัวอย่าง โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลโดยใช้แบบสอบถามอย่างมีโครงสร้าง ข้อมูลจากการมีส่วนร่วม โดยคณะผู้วิจัยได้เข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ทั้ง 9 แห่ง และได้พักค้างคืนในบ้านสมาชิกโฮมสเตย์จำนวน 5 แห่งในจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 9 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลจากการร่วมกิจกรรมของโฮมสเตย์แห่งนั้น เสมือนหนึ่งเป็นนักท่องเที่ยว รวมทั้งข้อมูลจากการสังเกตในระหว่างการมีส่วนร่วม พร้อมกับการบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกวีดิทัศน์ ข้อมูลที่ได้จากการมีส่วนร่วม มีจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ บูไทรโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านปราสาท ชับไทรทองโฮมสเตย์ แก่งตะนะโฮมสเตย์ และมาบกราดโฮมสเตย์ ข้อมูลที่ได้เฉพาะจากการสังเกตและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล มีจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ โฮมสเตย์บ้านปะอาว บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านท่าลั้ง และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห เนื่องจากโฮมสเตย์ทั้ง 4 แห่งอยู่ในสภาพไม่พร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยวเข้าพักค้างคืนได้ ดังได้กล่าวแล้ว การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 แห่งจะนำไปสู่การกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ต่อไป

3.1.2 วิธีดำเนินการวิจัยสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 2

คำถามการวิจัยข้อที่ 2 ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 3 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งคือผู้เจ้าหน้าที่เวร หมายถึงผู้ที่จัดการนำกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และมัคคุเทศก์ที่มาอยู่กับกลุ่มนักท่องเที่ยว (ไม่ใช่มัคคุเทศก์ท้องถิ่น) กลุ่มที่สองคือนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และกลุ่มที่สามคือเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ ทั้งที่เป็นประธานกลุ่มกรรมการ และสมาชิกโฮมสเตย์

กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างตามความเหมาะสมของสถานการณ์ (Convenient Sampling) มีจำนวนทั้งสิ้น 95 คน แบ่งเป็นผู้เจ้าหน้าที่เวร 5 คน นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม ปี พ.ศ. 2550 ซึ่งพักค้างคืนตั้งแต่ 1 คืนขึ้นไป และเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ มีจำนวน 74 คน และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์จำนวน 16 คน ดังแสดงไว้ในตาราง 3.3 ข้างล่าง ซึ่งแจกแจงตามครั้งของการสนทนากลุ่ม

ตาราง 3.3 ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำแนกตามกลุ่มประชากรตัวอย่าง

การสนทนากลุ่ม	กลุ่มตัวอย่าง			จำนวนรวม
	ผู้เจ้าหน้าที่เวร	นักท่องเที่ยว	เจ้าของบ้านพัก	
ครั้งที่ 1	1	23	-	24
ครั้งที่ 2	1	9	4	14
ครั้งที่ 3	1	22	3	26
ครั้งที่ 4	-	-	9	9
ครั้งที่ 5	2	20	-	22
รวม	5	74	16	95

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทั้งหมด 95 คนที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่าเป็นผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่หรือวัยทำงานมากที่สุด มีจำนวนทั้งสิ้น 53 คน (ร้อยละ 55.79) วัยรุ่นหรือกลุ่มนักศึกษา 41 คน (ร้อยละ 43.16) และวัยเด็ก มีเด็กชายอายุ 6 ขวบเพียง 1 คน (ร้อยละ 1.05) ดังแสดงจำนวนไว้ในตาราง 3.4 ข้างล่าง

ตาราง 3.4 ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำแนกตามช่วงอายุ

การสนทนากลุ่ม	ช่วงอายุ (ปี)			จำนวนรวม
	วัยเด็ก(1-17)	วัยรุ่น(18-25)	วัยผู้ใหญ่(26-60)	
ครั้งที่ 1	1	7	16	24
ครั้งที่ 2	-	10	4	14
ครั้งที่ 3	-	4	22	26
ครั้งที่ 4	-	-	9	9
ครั้งที่ 5	-	20	2	22
รวม	1 (1.05%)	41 (43.16%)	53 (55.79%)	95 (100%)

ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 95 คนเมื่อจำแนกตามเพศ พบว่ามีจำนวนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือเป็นเพศชาย 44 คนคิด เป็นร้อยละ 46.3 และที่เหลือเป็นเพศหญิงจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 53.7 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด ดังแสดงจำนวนไว้ในตาราง 3.5 ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำแนกตามเพศ

ตาราง 3.5 ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำแนกตามเพศ

การสนทนากลุ่ม	กลุ่มตัวอย่าง		จำนวนรวม
	ชาย	หญิง	
ครั้งที่ 1	9	15	24
ครั้งที่ 2	4	10	14
ครั้งที่ 3	15	11	26
ครั้งที่ 4	3	6	9
ครั้งที่ 5	13	9	22
รวม	44(46.3%)	51(53.7%)	95 (100%)

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทั้งหมดที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากเป็นคนไทย ในงานวิจัยนี้พบนักท่องเที่ยวต่างชาติเพียงกลุ่มเดียวคือในการสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 ซึ่งประกอบด้วย ผู้จัดนำเที่ยว 1 คน เจ้าของบ้านพัก 4 คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ 9 คน เป็นชาวเยอรมัน 6 คน ฝรั่งเศส 1 คน ฟินแลนด์ 1 คน และญี่ปุ่น 1 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 95 คน

แบ่งเป็นคนไทย 86 คน คิดเป็นร้อยละ 90.5 และเป็นชาวต่างชาติ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 74 คน แบ่งเป็นคนไทย 65 คน (ร้อยละ 87.8) และชาวต่างชาติ 9 คน (ร้อยละ 12.2) ซึ่งเมื่อเทียบกันแล้วจะเห็นว่ามีส่วนน้อยมาก การจำแนกผู้ร่วมสนทนากลุ่มตามเชื้อชาติได้แสดงไว้ในตาราง 3.6 ข้างล่าง

ตาราง 3.6 ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำแนกตามเชื้อชาติ

การสนทนากลุ่ม	เชื้อชาติ					จำนวนรวม
	ไทย	เยอรมัน	ฝรั่งเศส	ฟินแลนด์	ญี่ปุ่น	
ครั้งที่ 1	24	-	-	-	-	24
ครั้งที่ 2	5	6	1	1	1	14
ครั้งที่ 3	26	-	-	-	-	26
ครั้งที่ 4	9	-	-	-	-	9
ครั้งที่ 5	22	-	-	-	-	22
รวม	86	6	1	1	1	95

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว คือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยตั้งคำถามตามแบบการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 11 ประเด็น ซึ่งได้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในงานวิจัยนี้

เพื่อให้สามารถประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้ระดับความพึงพอใจมี 5 ระดับ พร้อมให้ค่าคะแนนของแต่ละระดับ ดังนี้

พึงพอใจมากที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ	4
พึงพอใจมาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ	3
พึงพอใจปานกลาง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	2
พึงพอใจน้อย	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1
ไม่พึงพอใจ	มีค่าคะแนนเท่ากับ	0

ตาราง 3.7 แบบประเมินความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว

ประเด็นความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
	4	3	2	1	0
1. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับสภาพถนนจากถนนหลักเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ระยะทางไกลและซับซ้อนมากน้อยเพียงไร และมีป้ายบอกทางชัดเจน ถูกต้องและเพียงพอหรือไม่					
2. การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค อาทิ ถนนหนทางภายในหมู่บ้าน ไฟฟ้า การสื่อสาร ห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด น้ำสะอาดทั้งน้ำใช้และน้ำดื่ม					
3. การจัดการด้านการบริการ อาทิ ด้านที่พักที่มีเครื่องอำนวยความสะดวกตามสมควร ที่นอนที่สะอาดและสบาย ไม่มีกลิ่นอับ ความสะอาดเรียบร้อยของบริเวณบ้าน สภาพแวดล้อมทั่วไปของหมู่บ้าน อาหารพื้นบ้านที่ปรุงอย่างดี ความสะอาด รสชาติ และราคา ความสะอาดของครัว การจัดหาไม้ขีดไฟและเครื่องต้มไม่มีแอลกอฮอล์อย่างเพียงพอ มีร้านค้า และร้านขายสินค้าของที่ระลึก					
4. อธิปไตยไมตรีของชุมชน ความเป็นมิตร การต้อนรับดูแลอย่างดีด้วยรอยยิ้มจากเจ้าของบ้าน รวมทั้งของสมาชิกในบ้านด้วย					
5. ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ความปลอดภัยในที่พัก ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ความปลอดภัยในทรัพย์สิน การจัดเวรยามในเวลากลางคืน การแจ้งเหตุร้าย และความพร้อมในกรณีอุบัติเหตุ หรือนักท่องเที่ยวป่วยกะทันหัน					
6. การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่และความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยว รวมทั้งกิจกรรมบันเทิง และการแสดงพื้นบ้าน โปรแกรมการท่องเที่ยวเป็นไปตามที่ตกลงล่วงหน้าหรือไม่ มีคู่แข่งที่ท้องถิ่นทำหน้าที่ได้ดีเพียงไร					
7. การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว อาทิ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย การสื่อสารที่รวดเร็ว ค่าบริการและระเบียบเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยว					

ตาราง 3.7 (ต่อ)

ประเด็นความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
	4	3	2	1	0
8. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ความสวยงาม หลากหลาย และ ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และความเป็นเอกลักษณ์ คุณค่าของประวัติชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ความสมบูรณ์และงดงามทางศิลปะและวัฒนธรรม					
9. การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ แหล่งฝึกอาชีพ ประชาชนท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด การสร้างจิตสำนึกทั้งของคนในชุมชนและของนักท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์ และระบบนิเวศ					
10. ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์ในกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นไปด้วยดีมากน้อยเพียงใด มิตรภาพระหว่างเจ้าของบ้านกับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวอีกหรือไม่ มีการบอกต่อในหมู่ญาติมิตรและคนรู้จักหรือไม่					
11. นักท่องเที่ยวได้รับสิ่งที่คุณต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ทำให้นักท่องเที่ยวมีความสุขมากน้อยเพียงไร โฮมสเตย์ได้ให้อะไรที่นักท่องเที่ยวแต่ละคนแสวงหาอยู่หรือไม่					
ค่าเฉลี่ยรวม					

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม ซึ่งจัดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ และไม่ได้แยกกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน กล่าวคือเจ้าของบ้านพัก ผู้จัดนำเที่ยว และนักท่องเที่ยวจะร่วมสนทนาในกลุ่มเดียวกัน สถานที่ที่ใช้ในการสนทนากลุ่มเกือบทุกครั้งได้แก่บ้านประธานโฮมสเตย์ การสนทนากลุ่มได้ดำเนินการในช่วงเวลาระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม 2550 ดังนี้

การสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 มีขึ้น ณ บ้านพักสมาชิกโฮมสเตย์ซับไทรทอง ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 24 คน ประกอบด้วยผู้จัดนำเที่ยว 1 คน นักท่องเที่ยว 23 คน แบ่งเป็นเพศชาย 9 คน เพศหญิง 15 คน กลุ่มนี้เป็นกลุ่มเดี่ยวที่มีเด็กชายอายุ 6 ขวบ รวมอยู่ในกลุ่มนักท่องเที่ยวด้วย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จำนวน 16 คนอยู่ในวัยผู้ใหญ่ หรือวัยทำงาน และอีก 7 คนอยู่ในช่วงวัยรุ่นหรือวัยเรียน ผู้ร่วมสนทนากลุ่มนี้มีอาชีพแตกต่างกันออกไป มีทั้งประกอบธุรกิจส่วนตัว ข้าราชการ นักศึกษา และพนักงานบริษัท ในจำนวนทั้งหมด 5 กลุ่ม กลุ่มนี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวไทยที่ผสมกันระหว่างวัยรุ่นกับวัยผู้ใหญ่ จากการสนทนากลุ่มพบว่าความพึงพอใจของทั้งสองวัยไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

การสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 มีขึ้น ณ บ้านประธานโฮมสเตย์ซับไทรทอง ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 14 คน แบ่งเป็นเพศชาย 4 คน และเพศหญิง 10 คน ประกอบด้วยผู้จัดนำเที่ยวซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานของกลุ่ม จำนวน 1 คน นักท่องเที่ยวต่างชาติ 9 คน และประธานโฮมสเตย์กับเจ้าของบ้านพักอีกรวม 4 คน นักท่องเที่ยวต่างชาติทั้ง 9 คน แบ่งเป็น เยอรมัน 6 คน ฝรั่งเศส ฟินแลนด์ และ ญี่ปุ่น ชาตินละ 1 คน นักท่องเที่ยวทั้งหมดทำงานอาสาศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมมีอายุอยู่ในช่วงวัยรุ่น อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มนี้เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยววัยรุ่นต่างชาติ

การสนทนากลุ่มครั้งที่ 3 มีขึ้น ณ บ้านประธานโฮมสเตย์บ้านบุไทร ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีผู้เข้าร่วมสนทนาทั้งสิ้น 26 คนเป็นเพศชาย 15 คน และเพศหญิง 11 คน ประกอบด้วยผู้จัดนำเที่ยวซึ่งทำหน้าที่นำเที่ยวเฉพาะกิจ จำนวน 1 คน นักท่องเที่ยว 22 คน ประธานโฮมสเตย์และกรรมการอีก 3 คน นักท่องเที่ยวเกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจากจังหวัดอุบลราชธานี เข้ามาท่องเที่ยวโดยมีจุดประสงค์เพื่อดูงานแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ต้นแบบ นักท่องเที่ยวเกือบทั้งหมดอยู่ในช่วงอายุวัยผู้ใหญ่ อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มนี้เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวไทยวัยผู้ใหญ่

การสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 มีขึ้น ณ บ้านประธานโฮมสเตย์บ้านบุไทร ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีผู้เข้าร่วมสนทนาทั้งสิ้น 9 คนเป็นเพศชาย 3 คน และเพศหญิง 6 คน ประกอบด้วย ประธานโฮมสเตย์ 1 คน กรรมการโฮมสเตย์ 2 คนและสมาชิกอีก 6 คน ทั้งหมดเป็นเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์มีอายุอยู่ในช่วงผู้ใหญ่ทั้งสิ้น อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มนี้เป็นตัวแทนกลุ่มเจ้าของบ้านพัก

การสนทนากลุ่มครั้งที่ 5 มีขึ้น ณ บ้านประธานโฮมสเตย์บ้านมาบกราด ตำบลโคกกระชาย อำเภอกอปรือ จังหวัดนครราชสีมา มีผู้เข้าร่วมสนทนาทั้งสิ้น 22 คน แบ่งเป็นเพศชาย 13 คน และเพศหญิง 9 คน กลุ่มนี้ประกอบไปด้วย ผู้จัดนำเที่ยว 2 คน เป็นมัคคุเทศก์ 1 คน และเป็นอาจารย์ผู้ดูแลนักศึกษาทำหน้าที่จัดนำเที่ยวเฉพาะกิจ 1 คน และนักท่องเที่ยว 20 คน อาศัยอยู่ในช่วงวัยรุ่น ล้วนเป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มนี้เป็นกลุ่มตัวแทนของนักท่องเที่ยววัยรุ่นไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ตามประเด็นในแบบการประเมินความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว (ดูภาคผนวก ง.) เนื่องจากข้อมูลได้จากการสนทนากลุ่มจำนวน 5 ครั้งต่างกลุ่มกันออกไป คำตอบที่ได้จากแต่ละกลุ่มจะสรุปเป็นค่าคะแนนเรียงลำดับจาก 4 ถึง 0 แทนระดับความพึงพอใจตั้งแต่มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และไม่พึงพอใจ ตามลำดับ เมื่อได้ค่าความพึงพอใจของแต่ละกลุ่มใน 11 ประเด็นหลักแล้ว จะนำมาหาค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของแต่ละกลุ่ม จากนั้นจะนำค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มมาหาค่าเฉลี่ยรวมของทุกกลุ่ม

ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบผลการประเมินของทั้ง 5 กลุ่ม โดยแจกแจงตาม 11 ประเด็นหลัก และเพื่อให้ได้ภาพรวมของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ผู้วิจัยได้คำนวณหาค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนในแต่ละประเด็นหลัก ของทุกกลุ่ม ผลการประเมินจะแสดงไว้ในตารางเพื่อให้เห็นชัดเจน

ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ส่วนใหญ่จะมาจากกลุ่มนักท่องเที่ยว ส่วนประเด็นที่ได้เพิ่มเติม จะมาจากกลุ่มผู้จัดนำเที่ยวและเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัยสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 3

คำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางในการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อกำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการกำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ ผู้วิจัยจะศึกษาจากผลการศึกษา 3 ข้อ ของงานวิจัยนี้ ได้แก่ ผลสรุปดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นผลที่ได้

จากการวิเคราะห์โฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อ
ประสบการณ์ท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะสังเคราะห์ผลที่ได้จากการศึกษาทั้ง 3 ข้อ
ดังกล่าวข้างต้น แล้วนำผลสรุปมากำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้

3.1.4 วิธีดำเนินการวิจัยสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 4

คำถามการวิจัยข้อที่ 4 ยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนา
และจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่ม
ประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ศึกษายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของการ
พัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยง
กับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

วิธีการศึกษา ศึกษาความเชื่อมโยงของเส้นทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ในพื้นที่จังหวัดที่มีเขตแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศ
กัมพูชา และสรุปยุทธศาสตร์การพึ่งพาระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน

3.2 สรุป

ในการดำเนินการวิจัยเพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ประการของงานวิจัยนี้
ประกอบด้วยประชากรหลัก 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือโฮมสเตย์จำนวน 27 แห่ง ในพื้นที่ติดต่อ 6 จังหวัด
ในอีสานใต้ ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างที่
ใช้ศึกษาจำนวน 9 แห่ง ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบมีจุดมุ่งหมาย ประชากรกลุ่มที่สอง ได้แก่ผู้มี
ประสบการณ์เกี่ยวกับโฮมสเตย์ประกอบด้วย นักท่องเที่ยว ผู้จัดนำเที่ยว และเจ้าของบ้านพักโฮมส
เตย์ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 95 คน เป็นนักท่องเที่ยว 74 คน ผู้จัดนำเที่ยว 5 คน และเจ้าของ
บ้านพักโฮมสเตย์ 16 คน ทั้งหมดนี้ได้จากการสุ่มตัวอย่างตามความเหมาะสมของสถานการณ์
(Convenient Sampling) เพราะไม่สามารถกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว ผู้จัดนำเที่ยว และเวลา
ของการเข้ามาท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกลุ่มคนเหล่านี้ได้

การรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่ได้จากการออกเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการเดินทางไป
ยังแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง
การสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามและสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์เพื่อนำมากำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ และกำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ อีกชั้นหนึ่ง ส่วนข้อมูลในประเด็นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ได้จากการสนทนากลุ่มจะถูกกำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ การวิเคราะห์หาค่าคะแนนเฉลี่ยมีการแจกแจงตามตัวแปรที่ศึกษา

บทที่ 4 ผลการศึกษา และการอภิปรายผล

เนื้อหาในบทนี้แบ่งเป็นสองหัวข้อ หัวข้อแรกผู้วิจัยจะแสดงผลการวิจัยทั้งหมด โดยจะนำเสนอคำตอบในแต่ละคำถามการวิจัยอย่างละเอียด เริ่มจากคำถามการวิจัยข้อที่ 1 จนถึงข้อที่ 4 ตามลำดับ คำถามการวิจัยข้อที่ 1 คือ ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ได้แก่ อะไรบ้าง คำตอบที่นำเสนอคือ ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์จำนวนทั้งสิ้น 52 ดัชนี คำถามการวิจัยข้อที่ 2 คือ ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้เป็นอย่างไร คำตอบที่นำเสนอเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวคือ ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในภาพรวม และระดับความพึงพอใจในประเด็นต่าง ๆ พร้อมทั้งเปรียบเทียบผลที่ได้ในประเด็นที่น่าสนใจ ส่วนคำตอบเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวจะนำเสนอประเด็นสำคัญที่สังเคราะห์ได้ คำถามการวิจัยข้อที่ 3 คือ แนวทางในการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร คำตอบที่นำเสนอคือรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ใน 7 ด้าน และคำถามการวิจัยข้อที่ 4 คือ ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร คำตอบที่นำเสนอคือยุทธศาสตร์การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวของสามประเทศที่มีดินแดนติดต่อกัน และยุทธศาสตร์ความร่วมมือของสามประเทศในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์อย่างเหมาะสมและได้มาตรฐาน และในหัวข้อที่สองเป็นการสรุปผลการวิจัยที่ได้ในงานวิจัยนี้

4.1 ผลการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้สามารถตอบคำถามการวิจัยทั้ง 4 ข้อที่กำหนดในโครงการวิจัย ต่อไปนี้จะนำเสนอผลการศึกษาตามลำดับ มีการอภิปรายผลที่ได้โดยเปรียบเทียบกับแนวคิดและประเด็นที่สำคัญในวรรณกรรมที่ได้ทบทวนไว้ พร้อมทั้งการตั้งข้อสังเกตและ ข้อเสนอแนะ

4.1.1 ผลการศึกษาสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ได้แก่อะไรบ้าง

ในการศึกษาเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ผู้วิจัยได้พัฒนารอบการศึกษาที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ วิธีการคือผนวกสาระสำคัญของ 3 แนวคิด ได้แก่ หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การการท่องเที่ยวโลก(World Tourism Organization,2004) แผน

แม่บทการท่องเที่ยวซึ่งจัดทำโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และ มติทั้ง 5 ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวคิดรวบยอดของ วิรุจ กิจนันท์วิวัฒน์ (2548) เมื่อได้ผลจากการสรุปสาระสำคัญของแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้นำผลนี้ไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 8 ด้าน 43 ดัชนีชี้วัด ที่กำหนดไว้ในประกาศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

จากการเปรียบเทียบแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พบว่า แม้จำนวนดัชนีชี้วัดของมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจะมีจำนวนมากถึง 43 ดัชนี ก็ยังไม่ครอบคลุมสาระสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างครบถ้วน ดังนั้นในการกำหนดกรอบการศึกษาจึงได้ประมวลสาระสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเข้ากับ 43 ดัชนีชี้วัด พร้อมกับจัดการผลที่ได้ในขั้นตอนนี้มีให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน จากนั้นจึงจัดกลุ่มเสียใหม่ได้จำนวน 10 กลุ่ม ผู้วิจัยได้นำประเด็นรายละเอียดต่าง ๆ มาจัดทำเป็นข้อ ๆ นับได้ทั้งหมด 67 ข้อ ผลที่ได้ในขั้นตอนนี้จะกำหนดเป็นกรอบการศึกษา สำหรับการหาคำตอบว่าดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ได้แก่อะไรบ้าง ต่อไปนี้จะกำหนดเรียกกลุ่มทั้ง 10 ว่าเป็น 10 องค์ประกอบหลัก และประเด็นรายละเอียดทั้ง 67 ข้อ จะกำหนดเรียกว่า 67 องค์ประกอบย่อย ซึ่งทั้งหมดจะได้นำมาแสดงไว้ข้างล่าง ดังนี้

กรอบการศึกษาดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

10 องค์ประกอบหลัก 67 องค์ประกอบย่อย

องค์ประกอบหลัก 1 ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ มี 8 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 1.1) แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่สวยงาม
- 1.2) ชุมชนของโฮมสเตย์เป็นชาติพันธุ์ที่เป็นเอกลักษณ์และใกล้จะสูญ
- 1.3) วิถีชีวิตของชุมชนโฮมสเตย์น่าสนใจและน่าศึกษา
- 1.4) เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้
- 1.5) โฮมสเตย์เป็นดินแดนแห่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญของชนชาติไทย
- 1.6) โฮมสเตย์มีวัฒนธรรมเก่าแก่ที่สืบต่อกันมาเป็นเวลานาน
- 1.7) มีเอกลักษณ์โดดเด่น
- 1.8) โฮมสเตย์เป็นแหล่งผลิตสินค้าหรือหัตถกรรมที่มีชื่อเสียง

องค์ประกอบหลัก 2 องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

มี 5 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 2.1) ชุมชนเข้าใจความหมายของโฮมสเตย์
- 2.2) ดำเนินการโฮมสเตย์ตามมาตรฐาน 8 ด้าน 43 ดัชนีชี้วัด ที่กำหนดโดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
- 2.3) ให้บริการเหมาะสมแก่นักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรี
- 2.4) เข้าใจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรม
- 2.5) ดำเนินกิจการโฮมสเตย์ตามแนวความคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบหลัก 3 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว

มี 8 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 3.1) ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดทำโฮมสเตย์
- 3.2) การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ต้องทำด้วยความสมัครใจ
- 3.3) มีการบริหารงานในรูปแบบของกลุ่มหรือชมรม และมีการกำหนดตำแหน่ง หน้าที่ และบทบาทของกรรมการและสมาชิกไว้ชัดเจน
- 3.4) ร่วมกันกำหนดกิจกรรมและเข้ามีส่วนร่วมทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ แม้จะไม่ถึงคราวที่ได้รับการจัดสรรแขกเข้าพัก
- 3.5) ร่วมประชุมหารือทุกครั้งที่รับนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม
- 3.6) ร่วมกันแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆของโฮมสเตย์
- 3.7) ร่วมรับผิดชอบหากมีผลกระทบเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว
- 3.8) คนในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกโฮมสเตย์มีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรม

องค์ประกอบหลัก 4 ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน

มี 6 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 4.1) มีผู้นำในชุมชนซึ่งเป็นที่ยอมรับทำหน้าที่เป็นประธานโฮมสเตย์และดำเนินงานอย่างเข้มแข็ง ต่อเนื่อง เสียสละและไม่เห็นแก่ประโยชน์ตนเป็นใหญ่
- 4.2) ชุมชนนั้นต้องมีปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง
- 4.3) ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว
- 4.4) สมาชิกโฮมสเตย์มีคุณสมบัติรักการบริการ รู้จักการต้อนรับ และสนทนากับผู้มาพักอย่างเหมาะสมและเป็นผู้มีอัธยาศัยไมตรีเป็นพื้นฐานสำคัญ

- 4.5) สมาชิกโฮมสเตย์ รวมทั้งคนในชุมชนมีความคุ้นเคยสนิทสนมกันเป็นอย่างดี
- 4.6) มีกลุ่มสมาชิกจำนวนหนึ่งที่มีฝีมือในการทำอาหาร

องค์ประกอบหลัก 5 มาตรฐานที่พักและบริการ

มี 7 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 5.1) บ้านพักสะอาด บ้านพักโฮมสเตย์ทุกหลังติดป้ายชัดเจน บริเวณบ้านเรียบร้อย บ้านพักอยู่ในสภาพพร้อมรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา
- 5.2) สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของชุมชนอยู่ในระดับมาตรฐาน และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้
- 5.3) สภาพแวดล้อมในชุมชนสะอาด เป็นระเบียบ มีการปลูกต้นไม้ ดอกไม้ เพื่อความสวยงาม
- 5.4) ได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และสามารถรักษามาตรฐานคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง
- 5.5) บ้านพักโฮมสเตย์ตั้งอยู่ใกล้ๆกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวไปมาหากันได้สะดวก
- 5.6) อาหารมีการปรุงอย่างถูกสุขอนามัย ส่วนใหญ่เป็นอาหารพื้นบ้านที่ประกอบจากวัตถุดิบในชุมชนและปรับรสชาติให้เหมาะกับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม
- 5.7) มีการจัดการดูแลเกี่ยวกับความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวรวมถึงการป้องกันอุบัติเหตุหรือเกิดกรณีฉุกเฉิน

องค์ประกอบหลัก 6 มีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร

มี 4 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 6.1) สมาชิกร่วมกันจัดทำกฎระเบียบในการบริหารโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร มีการเผยแพร่แก่สมาชิก ผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจสามารถหาดูได้เสมอ
- 6.2) มีระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม
- 6.3) มีระเบียบการเงิน
- 6.4) มีระเบียบเกี่ยวกับผู้เข้าพัก

องค์ประกอบหลัก 7 การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

มี 11 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 7.1) สมาชิกผู้เป็นเจ้าของบ้านพักได้รับเงินค่าที่พักและค่าอาหาร
- 7.2) สมาชิกต้องแบ่งรายได้ตามจำนวนที่ตกลงกันในระเบียบ ให้แก่กลุ่มเพื่อการบริหารกองกลาง

- 7.3) ผู้ประกอบอาชีพการเกษตรในชุมชนมีรายได้จากการขายสินค้าที่เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหาร หรือเป็นของฝาก
- 7.4) ผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมมีรายได้จากการขายสินค้า ของที่ระลึก ฯลฯ
- 7.5) จ่ายค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมแก่ผู้มีส่วนในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ ประชาชนหรือผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น เจ้าของรถรับจ้าง ผู้ดูแลความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยว และอื่นๆ
- 7.6) ชุมชนโดยรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- 7.7) เกิดความสามัคคีภายในชุมชนและร่วมกันทำสาธารณประโยชน์
- 7.8) ชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ
- 7.9) เกิดสำนึกและมีกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม
- 7.10) มีการรักษาและรื้อฟื้นประเพณีเก่าแก่ที่ดั่งาม
- 7.11) รักษาวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและสงบสุขของชุมชน

องค์ประกอบหลัก 8 รู้คุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ

มี 7 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 8.1) มีระบบการจัดการเกี่ยวกับสุขอนามัยชุมชน
- 8.2) มีระบบกำจัดขยะ
- 8.3) ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า
- 8.4) มีกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยวในการปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน
- 8.5) มีกิจกรรมส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนร่วมกันรักษาระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ
- 8.6) คำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในการกำหนดจำนวนที่จะรับนักท่องเที่ยว
- 8.7) ไม่ส่งเสริมกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ

องค์ประกอบหลัก 9 หน่วยงานภายนอกที่ เป็นผู้อุปถัมภ์

มี 6 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 9.1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการตลาด
- 9.2) องค์การบริหารส่วนตำบลจัดสรรงบประมาณให้แก่การพัฒนาโฮมสเตย์

- 9.3) ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาโฮมสเตย์ การอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำและสมาชิกโฮมสเตย์
- 9.4) นักวิชาการจากสถาบันการศึกษามีบทบาทในการให้ความรู้เกี่ยวกับโฮมสเตย์ อาชีพ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 9.5) มีหน่วยงานหรือกลุ่มอาสาสมัครสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด
- 9.6) มีองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ให้การสนับสนุนอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง

องค์ประกอบหลัก 10 การประชาสัมพันธ์และการตลาด

มี 5 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 10.1) มีการทำประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง และต่อเนื่อง
- 10.2) มีป้ายประชาสัมพันธ์ และป้ายบอกทางจำนวนเพียงพอ มีประสิทธิภาพ และได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง
- 10.3) มีแผ่นพับ หรือเอกสารการประชาสัมพันธ์ที่สวยงาม มีรายละเอียดถูกต้องและครบถ้วน
- 10.4) มีเว็บไซต์ที่จัดทำขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์และได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
- 10.5) ร่วมอยู่ในเครือข่ายที่มีผลในด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดของโฮมสเตย์

กรอบการศึกษาซึ่งประกอบด้วย 10 องค์ประกอบหลัก 67 องค์ประกอบย่อย ดังได้กล่าวโดยละเอียดข้างต้น จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 9 แห่งในจำนวนประชากรโฮมสเตย์อีสานใต้ทั้งสิ้น 27 แห่ง โฮมสเตย์ทั้ง 9 แห่งได้จากการสุ่มแบบมีจุดมุ่งหมาย โฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดแบ่งออกเป็นสามกลุ่ม กลุ่มละ 3 แห่ง ตามคุณสมบัติมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย กลุ่มที่ 1 เรียกว่ากลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมาก ประกอบด้วย บุไทรโฮมสเตย์ ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โฮมสเตย์บ้านปราสาท หมู่ 7 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา และชัยไพรทองโฮมสเตย์ ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลาง ประกอบด้วย มาบกราดโฮมสเตย์ ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา แก่งตะนะโฮมสเตย์ ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี และโฮมสเตย์บ้านปะอาว ต.ปะอาว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี กลุ่มที่ 3 คือกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อย ประกอบด้วย บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์ ตำบลนาयाงกลัก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โฮมสเตย์สเดย์บ้านท่าลี่ ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพ

สถิติ จังหวัดชัยภูมิ ในจำนวนโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง คณะผู้วิจัยได้เข้าพักค้างคืนเพียง 5 แห่ง คือบุไทรโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านปราสาท ชับไทรทองโฮมสเตย์ มาบกราดโฮมสเตย์ และแก่งตะนะโฮมสเตย์ ส่วนอีก 4 แห่งที่ไม่ได้เข้าพักนั้นส่วนใหญ่คณะผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดสำหรับนักท่องเที่ยว ยกเว้นโฮมสเตย์ที่ไม่เคยจัดกิจกรรมคือโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห

ข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลภาคสนามซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมหลายวิธี วิธีหลักคือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือประธานโฮมสเตย์หรือรองประธานเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์รายบุคคลคือแบบสำรวจข้อมูลโฮมสเตย์ ซึ่งครอบคลุมประเด็นหลากหลายและเพียงพอ วิธีการสำคัญอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ร่วมกันคือการมีส่วนร่วม กล่าวคือคณะผู้วิจัยได้เข้าพักค้างคืนและร่วมกิจกรรมเสมือนเป็นนักท่องเที่ยว ข้อมูลที่ได้จึงเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ และอีกวิธีหนึ่งคือการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งได้นำมาใช้ร่วมกับสองวิธีที่กล่าวแล้วข้างต้น

ผลการวิเคราะห์โฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ที่จะนำเสนอต่อไปนี้เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง จากการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น โดยจะนำเสนอในรูปแบบของตาราง แยกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมาก กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลาง และกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบการศึกษา ผู้วิจัยจะแสดงองค์ประกอบย่อยที่พบว่ามีอยู่ในโฮมสเตย์นั้นๆ พร้อมกับบอกลักษณะเฉพาะด้วย ในกรณีที่ไม่มีย่อยจะแสดงโดยการขีดเครื่องหมาย - หากข้อมูลไม่เพียงพอหรือไม่ปรากฏในการสัมภาษณ์จะแสดงไว้ในวงเล็บด้วยคำว่า ไม่มีข้อมูล

ผลการวิเคราะห์กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมาก

ตารางข้างล่างนี้เป็นผลการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 3 แห่งที่จัดอยู่ในกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมาก ประกอบด้วย บุไทรโฮมสเตย์ ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โฮมสเตย์บ้านปราสาท หมู่ 7 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา และชัยไทรทองโฮมสเตย์ ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิเคราะห์ที่แสดงในตารางจะแจกแจงตามองค์ประกอบย่อย จำนวน 67 ข้อ ตามกรอบการศึกษาดังนี้ชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

ตาราง 4.1 ผลการวิเคราะห์กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมาก

การวิเคราะห์ 10 องค์ประกอบหลัก 67 องค์ประกอบย่อย		
บูโทรโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปราสาท	ซับโทรทองโฮมสเตย์
<p>1. ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>1.1 โฮมสเตย์บ้านบูโทรตั้งอยู่ในอำเภอวังน้ำเขียว ภูมิประเทศเป็นภูเขาและป่า</p> <p>1.2 –</p> <p>1.3 บ้านบูโทรมีวิถีชีวิตแบบชนบทที่น่าสนใจ ในปี 2550 ได้เป็นชุมชนภายใต้โครงการสร้างสังคมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับระบบประชาธิปไตย (โดยมูลนิธิพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศ)</p> <p>1.4 เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงคืออุทยานแห่งชาติทับลาน เขาแผงม้า สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสแกราช น้ำตกห้วยใหญ่ น้ำตกสวนหอม ฟาร์มเห็ดหอม สวนดอกเบญจมาศ และเกษตรเมืองหนาว</p> <p>1.5 –</p> <p>1.6 –</p>	<p>1. ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>1.1 –</p> <p>1.2 –</p> <p>1.3 –</p> <p>1.4 ชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับอนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ ปราสาทหินพนมวัน อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ไทรงาม</p> <p>1.5 ในชุมชนมีแหล่งอารยธรรมล้ำค่า คือหลุมขุดค้นโบราณคดี 3 แห่งสมัยทวารวดี อายุ 3,000 ปี พบโครงกระดูก ภาชนะ และเครื่องประดับ</p> <p>1.6 ชุมชนเข้มแข็งด้านประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษโบราณ และสามารถดำรงและรื้อฟื้นประเพณีที่ดั่งงามไว้</p>	<p>ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>1.1 บ้านซับโทรทองตั้งอยู่ในอำเภอวังน้ำเขียวที่มีภูมิประเทศสวยงาม มีเนินเขาและป่าไม้โดยรอบ</p> <p>1.2 –</p> <p>1.3 มีความโดดเด่นในวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและความมีอัธยาศัยและน้ำใจอันดีของชาวบ้าน เป็นหมู่บ้านเล็กๆ ที่การเข้าถึงโฮมสเตย์ยังไม่สะดวก</p> <p>1.4 เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงคืออุทยานทับลาน เขาแผงม้า สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสแกราช น้ำตกห้วยใหญ่ น้ำตกสวนหอม ฟาร์มเห็ดหอม สวนดอกเบญจมาศ เกษตรเมืองหนาว และเขื่อนลำพระเพลิง</p> <p>1.5 –</p> <p>1.6 –</p>

ตาราง 4.1 (ต่อ)

บุไพรโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปราสาท	ซับไพรทองโฮมสเตย์
<p>1.7 บ้านบุไพรแวดล้อมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก สัตว์ป่า อากาศเย็นสบาย ตลอดทั้งปี จนได้รับการเรียกขานกันว่า "สวิตเซอร์แลนด์แดนอีสาน"</p> <p>1.8 สินค้าที่มีชื่อของตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว คือ ผักเมืองหนาวปลอดสารพิษ ดอกเบญจมาศ เห็ดหอม และดอกหน้าวัว</p>	<p>1.7 เอกลักษณ์ของบ้านปราสาทคือ มีแหล่งขุดค้นโบราณคดีสำคัญอยู่ในหมู่บ้านซึ่งเป็นที่ตั้งบ้านเรือนในปัจจุบันและในชุมชนยังมีมีลำธารปราสาท ซึ่งถือเป็นลำน้ำศักดิ์สิทธิ์ 1 ใน 9 แห่ง ของประเทศ ที่นำน้ำไปประกอบพิธีสำคัญ</p> <p>1.8 ชุมชนมีสินค้าหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงคือ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ ผลิตภัณฑ์จากต้นกก และต้นตาล</p>	<p>1.7 –</p> <p>1.8 ชาวบ้านมีอาชีพทำเฟอร์นิเจอร์จากตอไม้ซึ่งมีเอกลักษณ์</p>
<p>2. องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์</p> <p>2.1 ชุมชนได้รับการอบรมและศึกษาดูงานเกี่ยวกับโฮมสเตย์หลายครั้งก่อนตั้งโฮมสเตย์ และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</p> <p>2.2 ดำเนินงานและบริหารกลุ่มโฮมสเตย์ตามมาตรฐาน 8 ด้าน จนได้ตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในปี 2547 และ 2549</p> <p>2.3 สมาชิกได้รับการอบรม เรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว จนนักท่องเที่ยวที่มาพักมีความประทับใจ</p>	<p>2. องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์</p> <p>2.1 ชุมชนได้รับการอบรมและศึกษาดูงานเกี่ยวกับโฮมสเตย์หลายครั้งก่อนการจัดตั้งโฮมสเตย์ และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</p> <p>2.2 ดำเนินงานและบริหารกลุ่มโฮมสเตย์ตามมาตรฐาน 8 ด้าน จนได้ตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในปี 2547 และ 2549</p> <p>2.3 สมาชิกได้รับการอบรม เรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว จนนักท่องเที่ยวที่มาพักมีความประทับใจ</p>	<p>2. องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์</p> <p>2.1 ชุมชนได้รับการอบรมและศึกษาดูงาน และภูมิใจที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพัก</p> <p>2.2 ดำเนินงานและบริหารกลุ่มโฮมสเตย์ตามมาตรฐาน 8 ด้าน จนได้ตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในปี 2547</p> <p>2.3 สมาชิกได้รับการอบรมเรื่องการให้บริการและชุมชนมีอริยาศัยไมตรี และเป็นกันเอง เสมือนญาติมิตร เป็นที่ประทับใจของผู้มาพักเป็นอย่างมาก</p>

ตาราง 4.1 (ต่อ)

บุไทรโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปราสาท	ซับไทรทองโฮมสเตย์
<p>2.4 บ้านบุไทรมีโอกาสได้รับนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวนน้อย ความเข้าใจพฤติกรรมต่างวัฒนธรรมยังไม่มากนัก</p> <p>2.5 บ้านบุไทรได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในนามของ “กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูล”</p>	<p>2.4 โฮมสเตย์บ้านปราสาทที่มีความเข้าใจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรม เนื่องจากมีประสบการณ์ยาวนานในการรับนักท่องเที่ยวชาวไทยทั่วประเทศ และต่างชาติจากทวีปต่างๆ</p> <p>2.5 โฮมสเตย์ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม</p>	<p>2.4 ซับไทรทองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติหลายกลุ่มจึงมีความเข้าใจในพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทั้งเอเชีย ยุโรป และสหรัฐฯ</p> <p>2.5 มีแนวคิดและเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจากผู้นำท้องถิ่น</p>
<p>3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว</p> <p>3.1 ชาวบ้านบุไทรมีการประชุมกันหลายครั้งเพื่อตัดสินใจในการดำเนินงานจัดตั้งโฮมสเตย์</p> <p>3.2 เจ้าของบ้านโฮมสเตย์ทุกคนรวมทั้งสมาชิกในครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยความสมัครใจ</p> <p>3.3 มีการบริหารงานแบบกลุ่ม โดยกรรมการ ซึ่งมีหน้าที่ตามระเบียบ</p> <p>3.4 สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมแต่ต่อมาภายหลังมีความไม่สม่ำเสมอในการเข้าร่วมกิจกรรมของส่วนรวม</p>	<p>3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว</p> <p>3.1 ชาวบ้านทั้งชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งโฮมสเตย์</p> <p>3.2 เจ้าของบ้านโฮมสเตย์ทุกคนรวมทั้งสมาชิกในครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยความสมัครใจ</p> <p>3.3 บริหารงานโดยกลุ่ม ประกอบด้วยกรรมการ 15 คน และที่ปรึกษาที่เป็นผู้นำสถาบัน 5 แห่ง มีการกำหนดบทบาทกรรมการ และสมาชิกไว้อย่างชัดเจน</p> <p>3.4 จัดทำ”ข้อตกลงของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านปราสาท” กำหนดการมีส่วนร่วมของสมาชิกไว้ 4 ข้อ และถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด</p>	<p>3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว</p> <p>3.1 ชุมชนร่วมกันอย่างเข้มแข็งในการจัดตั้งโฮมสเตย์ สามารถดำเนินการได้ภายใน 1 เดือน</p> <p>3.2 เข้าเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ และมีความตั้งใจสูงมาก</p> <p>3.3 บริหารงานโดยกลุ่มและกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน แต่มีปัญหาด้านการจัดการบ้าง</p> <p>3.4 ความร่วมมือในกิจกรรมของกลุ่มสูงมากในระยะเริ่มต้น ต่อมาสมาชิกบางรายไม่สามารถร่วมกิจกรรมส่วนรวมได้อย่างสม่ำเสมอ</p>

ตาราง 4.1 (ต่อ)

บุโทรโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปราสาท	ซับโทรของโฮมสเตย์
<p>3.5 ร่วมประชุมหารือทั้งก่อนและหลังการเข้าพักของนักท่องเที่ยว</p> <p>3.6 ร่วมกันปรับปรุงระเบียบ โดยเฉพาะระเบียบการรับนักท่องเที่ยว</p> <p>3.7 ช่วยกันรับผิดชอบผลกระทบ เช่น การกำจัดขยะ</p> <p>3.8 กลุ่มเยาวชน ชื่อ “มดแดง” ร่วมแสดงกิจกรรมและเก็บขยะในหมู่บ้าน จัดตั้งอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว</p>	<p>3.5 กำหนดไว้ในข้อตกลงว่า “สมาชิกจะได้รับนักท่องเที่ยวหรือไม่ก็ตาม จะต้องทำกิจกรรมร่วมกัน ทำบายศรีสู่ขวัญ และกิจกรรมอื่นๆ”</p> <p>3.6 ร่วมกันประชุมหรือปรับปรุงแก้ไขระเบียบอยู่เสมอ</p> <p>3.7 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>3.8 ทั้งชุมชนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว</p>	<p>3.5 ร่วมหารือกันเกือบทุกครั้งที่ในการรับนักท่องเที่ยว</p> <p>3.6 กฎระเบียบไม่มีการปรับปรุง</p> <p>3.7 มีความรับผิดชอบสูงในผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว</p> <p>3.8 ทั้งชุมชนมีส่วนร่วมอย่างดี มาก รวมทั้งโรงเรียนของหมู่บ้านด้วย</p>
<p>4. ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน</p> <p>4.1 ประธานคือ นายอินทร์ มุลพิมาย เป็นประธานตั้งแต่เริ่มจัดทำในปี 2547 เป็นที่ยอมรับของสมาชิก ทำงานอย่างเสียสละและต่อเนื่อง</p> <p>4.2 ชุมชนมีผู้รู้เรื่องสมุนไพร 1 คน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีความรู้ในการปลูกเบญจมาศ ผักปลอดสารพิษสวนผลไม้ และเห็ดหอม</p>	<p>4. ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน</p> <p>4.1 ประธานคือ นายบุญช่วย แรมพิมาย ซึ่งทำหน้าที่ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับ มีกลุ่มผู้นำที่ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็งร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วย จึงทำให้เกิดการพัฒนาและยั่งยืน</p> <p>4.2 บ้านปราสาทเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีผู้ทรงภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมและหัตถกรรมพื้นบ้านอยู่แล้วจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีฝีมือและความชำนาญระดับสูง สามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี ได้แก่ การทอผ้า การทำผลิตภัณฑ์จากต้นกกจากไม้ตาล การทำเครื่องดนตรีไทยซึ่งสามารถเล่นเป็นวงมโหรีได้</p>	<p>4. ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน</p> <p>4.1 ประธานโฮมสเตย์เป็นสมาชิก อบต. ซึ่งเป็นที่ยอมรับและดำเนินงานด้วยความรับผิดชอบ</p> <p>4.2 มีผู้รู้ด้านสมุนไพร 1 คน</p>

ตาราง 4.1 (ต่อ)

บุไทรโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปราสาท	ซับไทรทองโฮมสเตย์
4.3 ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวและคุ้นเคยกับนักท่องเที่ยว	4.3 ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวและคุ้นเคยกับนักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ตั้งแต่ปี 2536	4.3 ชุมชนมีทัศนคติดีมากต่อการท่องเที่ยว
4.4 เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ได้รับการอบรมเรื่องการต้อนรับและมีประสบการณ์จากการรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก	4.4 เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ได้รับการอบรมเรื่องการต้อนรับและมีประสบการณ์จากการรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวต่างชาติ	4.4 ชาวบ้านและสมาชิกโฮมสเตย์มีอัธยาศัยดีมากเป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว มีประสบการณ์การรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ
4.5 ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน	4.5 ลักษณะสังคมของบ้านปราสาทเป็นชุมชนครอบครัวขยาย ตั้งบ้านเรือนในกลุ่มเครือญาติ เพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์คุ้นเคยกันเสมือนญาติ	4.5 บ้านซับไทรทองเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ส่วนใหญ่สนิทสนมคุ้นเคย และหลายครอบครัวเป็นเครือญาติกัน
4.6 มีสมาชิกที่มีฝีมือทำอาหารเคยรับจ้างทำอาหารให้แก่หน่วยงานท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาแล้ว	4.6 กลุ่มแม่บ้านในชุมชนมีความรู้และฝีมือในการทำอาหาร โดยเฉพาะอาหารพื้นเมืองโคราช	4.6 สมาชิกโฮมสเตย์ 2-3 คน ทำอาหารอร่อยมาก อาหารที่ขึ้นชื่อคือ ยำหัวปลี
5. มาตรฐานของโฮมสเตย์	5. มาตรฐานของโฮมสเตย์	5. มาตรฐานของโฮมสเตย์
5.1 บ้านพักสะอาด และเรียบร้อย เป็นส่วนใหญ่ บ้านทุกหลังติดป้ายโฮมสเตย์ จำนวนบ้านพักเมื่อเริ่มมี 10 หลัง ปัจจุบันมี 18 หลัง	5.1 บ้านสมาชิกทุกหลังพร้อมรับนักท่องเที่ยว จำกัดจำนวนหลังละ 3 คน ทุกหลังติดป้ายเด่นชัด เมื่อเริ่มจัดตั้งโฮมสเตย์มีบ้าน 14 หลัง ต่อมาสมัครใจเข้ามาเพิ่มอีกจำนวน 30 หลัง และในปัจจุบันมี 36 หลัง และมีบ้านสำรองไว้อีกประมาณ 20 หลัง	5.1 บ้านพักสะอาดมากและ ทุกบ้านมีป้ายโฮมสเตย์ชัดเจน เมื่อเริ่มก่อตั้งมีบ้านพักจำนวน 8 หลัง เท่านั้นที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ปัจจุบันเพิ่มเป็น 10 หลัง สิ่งที่ต้องพัฒนาและปรับปรุงคือ บริเวณบ้าน และการจัดภายในบ้าน

ตาราง 4.1 (ต่อ)

บุไทรโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปราสาท	ซับไทรทองโฮมสเตย์
<p>5.2 มาตรฐานสาธารณสุขปลอดภัยขั้นพื้นฐานของชุมชนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ยกเว้นเรื่องระบบน้ำประปาหมู่บ้าน ไม่เพียงพอ และมีสีขุ่นในหน้าฝน</p> <p>5.3 สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านสะอาด และเป็นระเบียบ</p> <p>5.4 ได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ในปี 2547 และ 2549</p> <p>5.5 บ้านพักส่วนใหญ่อยู่ใกล้กันในระยะเดินถึงกันได้</p> <p>5.6 อาหารรสชาติดี และปรุงจากผักพื้นบ้าน ผักปลอดสารพิษ และเห็นหอม</p> <p>5.7 มีการจ้างเวรยามหมู่บ้าน รักษาความปลอดภัย และมีระบบแจ้งเหตุกรณีฉุกเฉิน</p>	<p>5.2 มาตรฐานสาธารณสุขปลอดภัยขั้นพื้นฐานของชุมชนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้</p> <p>5.3 สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านเป็นระเบียบ ลักษณะเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่อยู่กันหนาแน่น ได้รับรางวัลชนะเลิศ PATA AWARDS 1994 ประเภท PATA HERITAGE&CULTURE(PATA) และรางวัลชนะเลิศ THE ASIANTA AWARDS FOR EXCELLENCE PRESERVATION EFFORT</p> <p>5.4 ได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ในปี 2547 และ 2549</p> <p>5.5 บ้านพักอยู่ใกล้ชิดกันมาก</p> <p>5.6 มีการปรุงอาหารอย่างถูกสุขอนามัย โดยกลุ่มแม่บ้านสมาชิกที่มีฝีมือ ใช้วัตถุดิบจากแหล่งใกล้เคียง</p> <p>5.7 การรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าของบ้าน</p>	<p>5.2 สาธารณสุขปลอดภัยขั้นพื้นฐานของชุมชนยังต่ำกว่ามาตรฐาน กำลังปรับปรุงระบบน้ำประปาหมู่บ้าน สัญญาณการสื่อสารทางโทรศัพท์ต่ำมาก</p> <p>5.3 สภาพแวดล้อมในชุมชนยังต้องปรับปรุงด้านสุขอนามัย โดยเฉพาะการระบายน้ำเสีย</p> <p>5.4 ได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในปี 2549</p> <p>5.5 บ้านพักส่วนใหญ่อยู่ใกล้ชิดกันมาก เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่ม</p> <p>5.6 อาหารรสชาติดี แต่วัตถุดิบส่วนใหญ่ซื้อจากตลาด</p> <p>5.7 (ไม่มีรายละเอียด)</p>

ตาราง 4.1 (ต่อ)

บุโทรโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปราสาท	ซับโทรทองโฮมสเตย์
<p>6. มีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร</p> <p>6.1 สมาชิกร่วมร่างระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร และเผยแพร่แก่ผู้ที่สนใจด้วย</p> <p>6.2 มีระเบียบกลุ่มโฮมสเตย์บ้านบุโทร</p> <p>6.3 มีระเบียบการเงินชัดเจน</p> <p>6.4 มีระเบียบเกี่ยวกับผู้เข้าพัก</p>	<p>6. มีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร</p> <p>6.1 กลุ่มโฮมสเตย์ให้ความสำคัญต่อการร่วมร่างระเบียบ และแก้ไขระเบียบจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร และเผยแพร่ในหมู่สมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้อง</p> <p>6.2 มีระเบียบข้อบังคับกลุ่มที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และมี "ข้อตกลงของกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์" 12 ข้อ ที่สมาชิกต้องปฏิบัติตาม และมีบทลงโทษด้วย</p> <p>6.3 มีระเบียบการเงินชัดเจน</p> <p>6.4 มีข้อตกลงของผู้เข้าพัก 6 ข้อ</p>	<p>6. มีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร</p> <p>6.1 มีกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร ระเบียบมีความยืดหยุ่น</p> <p>6.2 มีระเบียบกลุ่มและระเบียบเจ้าของบ้าน</p> <p>6.3 มีระเบียบการเงิน</p> <p>6.4 มีระเบียบเกี่ยวกับผู้เข้าพัก</p>
<p>7. การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง</p> <p>7.1 เจ้าของบ้านพักได้รับค่าที่พักและค่าอาหาร (เฉพาะมื้อที่รับประทานที่บ้านพัก)</p> <p>7.2 สมาชิกนำเงินรายได้ หักเข้ากลุ่ม 10%</p> <p>7.3 เกษตรกรในชุมชนขายวัตถุดิบให้แก่กลุ่ม ได้แก่ ปลา ผัก ปลอดสาร ผักพื้นบ้าน เห็ดหอม และผลไม้</p> <p>7.4 ชุมชนมีรายได้จากสินค้าหัตถกรรม เช่น ไม้กวาด เทียนหอม</p>	<p>7. การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง</p> <p>7.1 เจ้าของบ้านพักได้รับค่าที่พักและค่าอาหาร (เฉพาะมื้อที่รับประทานที่บ้านพัก)</p> <p>7.2 สมาชิกสมทบเงินเข้ากลุ่มบ้านละ 100 บาทต่อการเข้าพักของนักท่องเที่ยวแต่ละครั้ง</p> <p>7.3 (ข้อมูลไม่ชัดเจน)</p> <p>7.4 มีร้านขายของที่ระลึกจากกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน กลุ่มทอผ้า และมีซอด้วงและซออู้จำหน่ายที่ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทย</p>	<p>7. การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง</p> <p>7.1 เจ้าของบ้านพักได้รับค่าที่พักและค่าอาหาร (เฉพาะมื้อที่รับประทานที่บ้านพัก)</p> <p>7.2 สมาชิกนำเงินรายได้หักเข้ากลุ่ม (ไม่มีรายละเอียด)</p> <p>7.3 ซื้อวัตถุดิบจากภายนอก</p> <p>7.4 ชุมชนและสมาชิกทำอาชีพผลิตเฟอร์นิเจอร์ที่ผลิตจากดอกไม้ธรรมชาติ นักท่องเที่ยวขึ้นชอบแต่การขนส่งลำบาก</p>

ตาราง 4.1 (ต่อ)

บุโทรโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปราสาท	ซับโทรทองโฮมสเตย์
<p>7.5 มีการกระจายรายได้ไปยังภาคเกษตรกรรม ไร่อ้อย และผู้ดูแลความปลอดภัย</p> <p>7.6 ชุมชนบ้านบุโทรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นจากเดิมมาก</p> <p>7.7 มีความร่วมมือกันในกลุ่มสมาชิกโฮมสเตย์ การร่วมมือกันภายนอกกลุ่มยังน้อย</p> <p>7.8 ชุมชนปลอดภัยเสถียร มีความสามัคคี เป็นประชาธิปไตย และมีรายได้เสริมอย่างสม่ำเสมอตลอดปี</p> <p>7.9 เยارชนรวมตัวกันเป็นกลุ่ม "มดแดง" เพื่อช่วยเก็บขยะและรักษาความสะอาด</p> <p>7.10 –</p>	<p>7.5 มีการกระจายรายได้ไปยังกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ กลุ่มสตรีสหกรณ์ กลุ่มทอผ้า กลุ่มหัตถกรรมจากต้นกก กลุ่มหัตถกรรมจากต้นตาล กลุ่มดนตรีไทย กลุ่มทำอาหาร และกลุ่มอาสาสมัครยุวมัคคุเทศก์ โดยคิดค่าบริการ กลุ่มละ 200 บาท สำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่พักค้างคืน ค่ารถอีแต่นำเที่ยวคันละ 500 บาท (10 คน) และค่าพิธิบายศรีสู่ขวัญคนละ 2,500 บาท (รวมค่าวงมโหรีและค่าแสดงการฟ้อนรำของเยาวยุวมัคคุเทศก์)</p> <p>7.6 ชุมชนโดยรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น</p> <p>7.7 ชุมชนมีความสามัคคี ร่วมมือกันทำกิจกรรม</p> <p>7.8 ชุมชนเข้มแข็งทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ</p> <p>7.9 ชุมชนร่วมกันรักษาสุขภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน</p> <p>7.10 รักษาและสืบสานประเพณีดั้งเดิมและนำความเข้มแข็งด้านประเพณีของชาวพุทธ พิธีกรรมและความเชื่อมาเป็นจุดขาย</p>	<p>7.5 ร้านค้าในชุมชนมีรายได้และเยาวยุวมัคคุเทศก์มีรายได้จากการร่วมกิจกรรม</p> <p>7.6 คุณภาพชีวิตของชุมชนมีการพัฒนาดีขึ้น</p> <p>7.7 ชุมชนมีความสามัคคีกันและร่วมทำสาธารณประโยชน์ภายในหมู่บ้าน</p> <p>7.8 เป็นชุมชนที่เข้มแข็งทางสังคมและกำลังพัฒนาความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ</p> <p>7.9 โรงเรียนประจำหมู่บ้านมีชื่อเสียงการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม และเป็นหนึ่งในโครงการในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี</p> <p>7.10 รื้อฟื้นประเพณีผูกแขนให้นักท่องเที่ยว</p>

ตาราง 4.1 (ต่อ)

บุไทรโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปราสาท	ซับไทรทองโฮมสเตย์
7.11 บ้านบุไทรเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายและพอเพียง	7.11 วิถีชีวิตชุมชนมีความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติ ช่วยเหลือกันและยึดมั่นในประเพณี	7.11 ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการรักษาวิถีชีวิตของหมู่บ้าน
<p>8. รู้คุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>8.1 มี อสม.หมู่บ้านในการดูแลสุขอนามัยชุมชน</p> <p>8.2 ยังไม่มีระบบกำจัดขยะและยังไม่ได้เตรียมแผนรับมือกับปัญหามลพิษที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง</p> <p>8.3 ขาดการวางแผนการใช้ทรัพยากรในระยะยาว โดยเฉพาะแหล่งน้ำ</p> <p>8.4 มีกิจกรรมเที่ยวป่าและศึกษาสมุนไพร พร้อมสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว</p> <p>8.5 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>8.6 ยังไม่มีแนวทางในการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดยาว ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก จนเกินกว่าบ้านพักของพักของโฮมสเตย์จะรับได้</p> <p>8.7 (ไม่มีข้อมูล)</p>	<p>8. รู้คุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>8.1 มีการรณรงค์เกี่ยวกับสุขอนามัยของชุมชนเพื่อการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม</p> <p>8.2 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>8.3 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>8.4 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>8.5 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>8.6 มีการกำหนดจำนวนผู้เข้าพักบ้านละไม่เกิน 3 และมีระบบบ้านอาสาสมัครรองรับคณะนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมาก</p> <p>8.7 –</p>	<p>8. รู้คุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>8.1 ระบบสุขอนามัยชุมชนยังไม่ได้ดำเนินการอย่างจริงจัง</p> <p>8.2 การกำจัดขยะยังไม่เหมาะสม</p> <p>8.3 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>8.4 มีการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์โดยการนำเที่ยวป่าของโรงเรียนประจำหมู่บ้าน</p> <p>8.5 โรงเรียนเป็นแกนนำในการให้เยาวชนและชุมชนร่วมกันรักษา ระบบนิเวศและทรัพยากรป่าไม้</p> <p>8.6 มีแนวทางที่จะไม่รับนักท่องเที่ยวจำนวนมากและมากครั้งจนเกินไป ต้องการนักท่องเที่ยวคุณภาพ</p> <p>8.7 (ไม่มีข้อมูล)</p>

ตาราง 4.1 (ต่อ)

บุโทรโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปราสาท	ซับโทรทองโฮมสเตย์
<p>9. หน่วยงานภายนอกที่เป็นผู้อุปถัมภ์</p> <p>9.1 ททท. จัดกิจกรรมสนับสนุนด้านการตลาดให้เป็นระยะๆ</p> <p>9.2 อบต.ยังไม่สนับสนุนเต็มที่</p> <p>9.3 ศูนย์บริการท่องเที่ยวช่วยด้านการพัฒนาและมาตรฐานโฮมสเตย์</p> <p>9.4 นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี วิทยาลัยนครราชสีมา และสถาบันการศึกษามาช่วยเหลือด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง</p> <p>9.5 -</p> <p>9.6 -</p>	<p>9. หน่วยงานภายนอกที่เป็นผู้อุปถัมภ์</p> <p>9.1 ททท. มีบทบาทอย่างสำคัญในการจัดตั้งและพัฒนาโฮมสเตย์ และประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนด้านตลาดอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง</p> <p>9.2 อบต. ให้การสนับสนุนตลอดมา</p> <p>9.3 ศูนย์การท่องเที่ยวให้การอบรมเพื่อการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และจัดพิมพ์แผ่นพับให้</p> <p>9.4 นักวิชาการจาก ททท. ราชภัฏนครราชสีมา และหลายสถาบันการศึกษาให้ความช่วยเหลือในการจัดทำโฮมสเตย์</p> <p>9.5 -</p> <p>9.6 สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวให้การอบรมเรื่องโฮมสเตย์ สำนักงานศิลปากรที่ 12 คูแลแหล่งโบราณคดี หลุมขุดค้น 1-3 และอาคารพิพิธภัณฑ์</p>	<p>9. หน่วยงานภายนอกที่เป็นผู้อุปถัมภ์</p> <p>9.1 -</p> <p>9.2 อบต. มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดตั้งและจัดสรรงบประมาณให้อย่างต่อเนื่องและทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์และการตลาดให้</p> <p>9.3 -</p> <p>9.4 นักวิชาการจากวิทยาลัยนครราชสีมา สนับสนุนด้านความรู้เรื่องโฮมสเตย์ในระยะเริ่มต้น</p> <p>9.5 อาสาสมัครชาวอเมริกันในฐานะที่ปรึกษาด้านการท่องเที่ยวแก่ อบต. มีบทบาทอย่างมากทั้งด้านพัฒนาและการตลาด</p> <p>9.6 อบต. ให้การสนับสนุนอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง มีความร่วมมือกับวังน้ำเขียววิวิธธรรมในด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด</p>

ตาราง 4.1 (ต่อ)

บูโทรโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปราสาท	ซับโทรทองโฮมสเตย์
<p>10. การประชาสัมพันธ์และการตลาด</p> <p>10.1 ได้รับการประชาสัมพันธ์ทั้งทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวารสาร อย่างมากมาย</p> <p>10.2 มีป้ายบอกทางบนถนน 304 และถนนทางแยกเข้าไปยังหมู่บ้าน แต่ยังไม่ชัดเจนและมีจำนวนมากพอ</p> <p>10.3 มีแผ่นพับและเอกสารประชาสัมพันธ์ซึ่งนักวิชาการช่วยจัดทำให้ในระยะเริ่มต้น</p> <p>10.4 มีเว็บไซต์จากการสนับสนุนของโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ชื่อ www.wangnamkheo.com แต่มีการ update น้อย</p> <p>10.5 การร่วมเครือข่ายยังไม่มีการพัฒนาอย่างจริงจัง</p>	<p>10. การประชาสัมพันธ์และการตลาด</p> <p>10.1 ได้รับการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องโดย ททท. สถานีโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์</p> <p>10.2 มีป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทางอย่างเพียงพอ การรักษาดูแลยังไม่มากพอ</p> <p>10.3 มีแผ่นพับจำนวนมาก มีวิดีโอเผยแพร่ใน www.thailandhomestay.org</p> <p>10.4 –</p> <p>10.5 การมีเครือข่ายยังไม่ชัดเจน</p>	<p>10. การประชาสัมพันธ์และการตลาด</p> <p>10.1 มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกยังตลาดต่างประเทศ</p> <p>10.2 –</p> <p>10.3 เอกสารการประชาสัมพันธ์มีน้อย สนับสนุนโดย อบต.วังน้ำเขียว</p> <p>10.4 มีการประชาสัมพันธ์บนเว็บไซต์ของ อบต.วังน้ำเขียว</p> <p>10.5 มีเครือข่ายการตลาดที่เชื่อมโยงกัน โดยความช่วยเหลือของอาสาสมัครอเมริกัน</p>

ผลการวิเคราะห์กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลาง

ตารางข้างล่างนี้เป็นผลการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 3 แห่งที่จัดอยู่ในกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลาง ประกอบด้วย มาบกราดโฮมสเตย์ ตำบลโคกกระชาย อำเภอดุสิตบุรี จังหวัดนครราชสีมา แก่งตะนะโฮมสเตย์ ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี และโฮมสเตย์บ้านปะอาว ต.ปะอาว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี ผลการวิเคราะห์ที่แสดงในตารางจะแจกแจงตาม 10 องค์ประกอบหลัก ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย จำนวน 67 ข้อ ตามกรอบการศึกษาดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

ตาราง 4.2 ผลการวิเคราะห์โฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลาง

การวิเคราะห์ 10 องค์ประกอบหลัก 67 องค์ประกอบย่อย		
มาตรฐานโฮมสเตย์	แก่งตะนะโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปะอาว
<p>1. ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>1.1 พื้นที่ของโฮมสเตย์มาบกราดมีลักษณะคล้ายแหลมที่ยื่นไปในอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำสะแะ ทบจะกล่าวได้ว่าเป็นหนึ่งเดียวกันลำน้ำและเทือกเขาสันกำแพงเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ที่พาดยาวจากนครบุรีไปจนถึงเขาใหญ่ ภูมิทัศน์จึงงดงามและหาได้ยากในภาคอีสาน</p> <p>1.2 คนทั้งชุมชนเป็นชาวบน(ญ้อ) กูร์มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เป็นชาติพันธุ์กลุ่มมอญ-เขมร ที่เหลืออยู่น้อยจนเกือบจะสูญไป</p> <p>1.3 ชุมชนมาบกราดมีวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ภาษา ความเชื่อ และประเพณีที่แตกต่างจากชาวอีสาน ซึ่งมีนักภาษาศาสตร์และนักสังคมวิทยา สนใจศึกษาเป็นพิเศษ</p> <p>1.4 แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้แก่น้ำตกวังเต่า อุทยานแห่งชาติทับลาน เขื่อนลำสะแะ เขื่อนลำมูลบน และ ถ้ำวาวแฉงซึ่งมีภาพเขียนสีอายุนับพันปีอยู่ใกล้ชุมชน แต่ยังมีขนาดเล็กและไม่เป็นที่รู้จัก</p>	<p>1. ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>1.1 หมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้แก่งตะนะ อ.โขงเจียม ริมแม่น้ำมูล ติดป่าชุมชน ชื่อ “ป่าหลังภู” มีความสวยงามตามธรรมชาติ ด้วยทิวทัศน์ของแม่น้ำ ภูเขาและป่าไม้</p> <p>1.2 –</p> <p>1.3 เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กจำนวน 45 หลังคาเรือน และพึ่งอพยพมาอยู่ร่วมกันเนื่องจากกรณีปัญหาที่ดินเขตอุทยาน นับเป็นหมู่บ้านยากจน หมู่บ้านนี้มีจิตสำนึกในการรักษาผืนป่าและทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>1.4 เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงคือ อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ ถ้ำเหวสินธุ์ชัย เขื่อนปากมูล แม่น้ำสองสี วัดถ้ำคูหาสวรรค์ ผาแต้ม และสามารถนั่งเรือข้ามแม่น้ำโขงไปยังฝั่งลาวได้ด้วย</p>	<p>1. ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>1.1 –</p> <p>1.2 –</p> <p>1.3 บ้านปะอาวเป็นกลุ่มชนชาติลาวที่บรรพบุรุษอพยพมาจากเวียงจันทน์ มีวิถีชีวิตในการทำเกษตรกรรม และมีฝีมือทางหัตถกรรม พื้นบ้าน ชุมชนมีความเอื้อเฟื้อพึ่งพา แบ่งปัน และรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมสืบทอดสู่ลูกหลาน</p> <p>1.4 บ้านปะอาวสามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในตัวเมืองอุบลราชธานีได้หลายแหล่งคือ วัดทุ่งศรีเมือง แก่งสะพือ งานแห่เทียนเข้าพรรษา งานไหลเรือไฟ</p>

ตาราง 4.2 (ต่อ)

มาบกราดไฮมสเตอร์ย์	แก่งตะนะไฮมสเตอร์ย์	ไฮมสเตอร์ย์บ้านปะอาว
1.5 –	1.5 –	1.5 –
1.6 ชาวบชนมีประเพณีและวัฒนธรรมเก่าแก่ที่สืบทอดกันมายาวนาน แม้ปัจจุบันจะสูญหายไปบ้างแต่ก็สามารถรื้อฟื้นได้ เช่น ภาษาชาวบชน ประเพณีผูกขวัญ และการขับขานเม็งเมิว ซึ่งพัฒนาจากพิธีเกี่ยวกับการเกษตร	1.6 –	1.6 –
1.7 มาบกราดมีเอกลักษณ์ด้านชาติพันธุ์และมีทรัพยากรน้ำ ภูเขา น้ำตก ป่าไม้ ล้อมรอบชุมชน จึงเรียกว่าร่ำรวยทรัพยากรธรรมชาติอย่างยิ่ง นับเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและงดงามอย่างยิ่ง	1.7 มีสภาพภูมิประเทศที่เป็นผืนป่าดงงาม และตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูล ซึ่งไหลไปบรรจบแม่น้ำโขงในระยะเวลาอีกไม่ไกล	1.7 –
1.8 ชุมชนกำลังเริ่มผลิตเฟอร์นิเจอร์จากตอไม้เพื่อเป็นสินค้าหัตถกรรมของหมู่บ้านและได้ยื่นจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายแล้ว	1.8 –	1.8 บ้านปะอาวเป็นแหล่งผลิตสินค้าหัตถกรรมที่มีชื่อเสียง คือ ผ้าไหมทอมือพื้นเรียบ OTOP 5 ดาว และผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติ OTOP 3 ดาว ผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ คือผ้าดำย้อมมะเกลือ หัตถกรรมหล่อทองเหลืองตามแบบโบราณ และป่าชุมชนเนื้อที่ 100 ไร่ที่มีความอุดมสมบูรณ์

ตาราง 4.2 (ต่อ)

มาบกราดโฮมสเตย์	แก่งตะนะโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปะอาว
<p>2. องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์</p> <p>2.1 ชุมชนมีองค์ความรู้โฮมสเตย์จากการอบรมอย่างเข้มใน “โครงการจัดตั้งโฮมสเตย์จังหวัดนครราชสีมา” โดยนักวิชาการจากวิทยาลัยนครราชสีมาและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยการสนับสนุนจากศูนย์ท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการนครราชสีมา</p> <p>2.2 ดำเนินการตามมาตรฐาน 8 ด้านและ 43 ดัชนีชี้วัด อย่างต่อเนื่อง</p> <p>2.3 ชุมชนและสมาชิกให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรี น่าประทับใจ</p> <p>2.4 –</p> <p>2.5 ดำเนินกิจการโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ “ร่วมรณรงค์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ยั่งยืน” ซึ่งประกาศอย่างชัดเจนใน “ระเบียบข้อตกลงกลุ่มมาบกราดโฮมสเตย์ตำบลโคกกระชาย”</p>	<p>2. องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์</p> <p>2.1 ชุมชนยังขาดองค์ความรู้อย่างครบถ้วนเกี่ยวกับโฮมสเตย์</p> <p>2.2 แนวทางการดำเนินการและบริหารงานกลุ่มโฮมสเตย์ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยยังไม่ชัดเจน</p> <p>2.3 เจ้าของบ้านพักมีอัธยาศัยไมตรีต่อนักท่องเที่ยว แต่ยังไม่มีการให้บริการที่ประทับใจ</p> <p>2.4 –</p> <p>2.5 มีจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรจากน้ำ</p>	<p>2. องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์</p> <p>2.1 ชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับโฮมสเตย์และได้รับการอบรมจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย</p> <p>2.2 ดำเนินงานตามมาตรฐาน 8 ด้าน 43 ดัชนีชี้วัด แต่ยังไม่เข้มแข็งและไม่ต่อเนื่อง</p> <p>2.3 เจ้าของบ้านพักมีอัธยาศัยไมตรีต่อนักท่องเที่ยว แต่ยังไม่มีการให้บริการที่ประทับใจ</p> <p>2.4 –</p> <p>2.5 ชุมชนเข้มแข็งด้านแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งด้านการสืบสานประเพณีดั้งเดิม ชุมชนปลอดภัยและไม่มีโรค (ได้รับรางวัลหมู่บ้านในฝัน) และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ</p>

ตาราง 4.2 (ต่อ)

มาตรฐานโฮมสเตย์	แก่นตะนะโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปะอ่าว
<p>3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว</p> <p>3.1 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งโฮมสเตย์เพราะเห็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่</p> <p>3.2 เจ้าของบ้านพักสมัครใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์</p> <p>3.3 สมาชิกร่วมกันจัดทำ “ระเบียบข้อตกลงและการบริหารจัดการมาบกราดโฮมสเตย์ ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา” เป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นระเบียบที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ในการบริหารกลุ่ม</p> <p>3.4 สมาชิกทำข้อตกลงที่จะต้องมาต้อนรับแขกร่วมกัน ณ ที่ทำการกลุ่ม ตามกำหนดนัดหมายโดยพร้อมเพรียงกัน</p> <p>3.5 มีการประชุมล่วงหน้าเพื่อเตรียมต้อนรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม และมีการประชุมหารือกันอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยเดือนละครั้ง</p> <p>3.6 ร่วมกันปรับปรุงระเบียบต่างๆ เมื่อมีปัญหาในการดำเนินงาน</p> <p>3.7 สมาชิกร่วมรับผิดชอบดูแลรักษาพันธุ์ไม้ ป่าไม้ สัตว์ป่า ลำน้ำ</p>	<p>3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว</p> <p>3.1 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งโฮมสเตย์เพราะเห็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่</p> <p>3.2 เจ้าของบ้านพักสมัครใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์</p> <p>3.3 มีการตั้ง “กรรมการชุมชนบ้านแก่นตะนะโฮมสเตย์” โดยมีรายชื่อคนในชุมชนและเจ้าของบ้านพักร่วมกันเป็นกรรมการฝ่ายต่างๆ</p> <p>3.4 สมาชิกเพียงจำนวนน้อยที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าพัก ความร่วมมือไม่สม่ำเสมอ</p> <p>3.5 การรับนักท่องเที่ยวจัดการโดยบุคคลมากกว่าการตัดสินใจของกลุ่ม</p> <p>3.6 –</p> <p>3.7 –</p>	<p>3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว</p> <p>3.1 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งโฮมสเตย์ โดยมีกลุ่มผู้นำที่เข้มแข็งได้รับรางวัลหมู่บ้านดีเด่น ปี 2547 ด้านผู้นำ ผลิตภัณฑ์ และวิสาหกิจชุมชน ชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์</p> <p>3.2 เจ้าของบ้านพักสมัครใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์</p> <p>3.3 มีการจัดตั้งกรรมการกลุ่มโฮมสเตย์บ้านปะอ่าว ประกอบด้วยกรรมการ 15 คน</p> <p>3.4 สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>3.5 มีการประชุมหารือทุกครั้งในการรับนักท่องเที่ยว</p> <p>3.6 –</p> <p>3.7 ชุมชนมีความรับผิดชอบร่วมกันต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยว</p>

ตาราง 4.2 (ต่อ)

มาตรฐานไฮมสเตย์	แก่นตะนะไฮมสเตย์	ไฮมสเตย์บ้านปะอาว
3.8 (ไม่มีข้อมูล)	3.8 –	3.8 ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุน ได้แก่ พระอาจารย์มหาพนนต์ สุนตจิตโต ผู้นำในการรวบรวมวัตถุโบราณมรดกของชุมชน ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน ศูนย์การเรียนรู้ป่าชุมชน ศูนย์หัตถกรรมทองเหลือง และศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน
<p>4. ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน</p> <p>4.1 ประธานคือนายประกอบ สายกระโทก เป็น อบต.มีคุณสมบัติการเป็นผู้นำสูง เสียสละและมีความมุ่งมั่นในการทำไฮมสเตย์อยู่มาก ประกอบกับความร่วมมือน้อยใจของรองประธานและกรรมการ จึงทำให้กลุ่มเข้มแข็ง</p> <p>4.2 ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมีหลายคน แต่ยังไม่โดดเด่นนัก</p> <p>4.3 ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว</p> <p>4.4 สมาชิกมีน้ำใจและอัธยาศัยดี แต่ยังไม่ชัดเจนการให้บริการที่ดีและเหมาะสม</p> <p>4.5 สมาชิกมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นเหมือนเครือญาติ</p>	<p>4. ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน</p> <p>4.1 ประธานไฮมสเตย์มีธุรกิจรีสอร์ทเล็กๆบนถนนใหญ่ ใกล้กับไฮมสเตย์จึงเป็นหน้าที่ของการประชาสัมพันธ์ในการจัดการกลุ่มและจัดกิจกรรมเพื่อนักท่องเที่ยว</p> <p>4.2 ชุมชนมีผู้ทรงภูมิปัญญาเรื่องสมุนไพร 1 คน และมีความรู้เรื่องสวนเกษตร (มะขามหวาน) 1 คน แต่ยังไม่ได้นำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว</p> <p>4.3 ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวและยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว</p> <p>4.4 สมาชิกไฮมสเตย์และชุมชนยังขาดทักษะการต้อนรับและการบริการที่เหมาะสมแก่นักท่องเที่ยว</p> <p>4.5 สมาชิกไฮมสเตย์มีความคุ้นเคยกันแต่ยังไม่แน่นแฟ้นนัก</p>	<p>4. ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน</p> <p>4.1 มีกลุ่มผู้นำที่เข้มแข็ง เมื่อมีการเปลี่ยนชุดผู้นำชุมชน ทำให้ไม่มีความต่อเนื่องในการบริหารงานของกลุ่มไฮมสเตย์</p> <p>4.2 ชุมชนมีผู้มีความรู้ด้านการผลิตผ้าทอมือ และผลิตภัณฑ์จากทองเหลือง ซึ่งสืบทอดวิธีการทำจากบรรพบุรุษ และมีพระซึ่งเป็นทีนั้บถือของชาวบ้านเป็นผู้นำทางวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ระบบนิเวศ</p> <p>4.3 ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวและยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว</p> <p>4.4 สมาชิกไฮมสเตย์และชุมชนยังขาดทักษะการต้อนรับและการบริการที่เหมาะสมแก่นักท่องเที่ยว</p> <p>4.5 สมาชิกมีความคุ้นเคยกัน ร่วมทำสาธารณประโยชน์อย่างเข้มแข็ง</p>

ตาราง 4.2 (ต่อ)

มาตรฐานของโฮมสเตย์	แก่นตะนะโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปะอ่าว
4.6 กลุ่มแม่บ้านนำโดยภรรยาของประธานโฮมสเตย์มีฝีมือในการทำอาหารหลากหลาย	4.6 มีสมาชิกจำนวนหนึ่งมีฝีมือในการปรุงอาหารพื้นเมือง	4.6 มีกลุ่มแม่บ้านที่มีฝีมือการทำอาหารพื้นบ้านหลากหลาย
<p>5. มาตรฐานของโฮมสเตย์</p> <p>5.1 บ้านพักยังไม่สะอาด บริเวณบ้านยังไม่เรียบร้อยนัก บ้านพักโฮมสเตย์ทุกหลังติดป้ายชัดเจน</p> <p>5.2 สาธารณูปโภคพื้นฐานอยู่ในระดับมาตรฐาน สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้</p> <p>5.3 สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านยังไม่สวยงามและมีสุขลักษณะเท่าที่ควร โดยเฉพาะการระบายน้ำเสียภายในหมู่บ้าน</p> <p>5.4 ได้รับตราสัญลักษณ์โฮมสเตย์ไทยเมื่อปี 2549</p> <p>5.5 บ้านพักส่วนใหญ่อยู่ใกล้ชิดกัน มีเพียง 2-3 หลังที่ห่างออกไป</p> <p>5.6 อาหารปรุงอย่างสุกหอมอร่อย โดยใช้ปลาจากอ่างเก็บน้ำเป็นวัตถุดิบ รสชาติถูกใจนักท่องเที่ยว</p> <p>5.7 กลุ่มโฮมสเตย์จัดให้มีการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวด้วยการมีเวรยามและจุดแจ้งเหตุ</p>	<p>5. มาตรฐานของโฮมสเตย์</p> <p>5.1 ลักษณะบ้านยังต้องปรับปรุงให้เหมาะสมตามมาตรฐานด้านที่พักโฮมสเตย์</p> <p>5.2 สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับดีพอใช้ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้</p> <p>5.3 ชุมชนสะอาด แต่ไม่ได้ตกแต่งให้สวยงาม เพื่อการท่องเที่ยว</p> <p>5.4 ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและยังไม่ได้พัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย</p> <p>5.5 บ้านพักส่วนใหญ่อยู่ใกล้กันในระยะเดินถึงกันได้</p> <p>5.6 อาหารรสชาติดี และปรุงจากผักพื้นบ้าน ผักปลอดสารพิษ และปลาพื้นเมือง</p> <p>5.7 (ไม่มีรายละเอียด)</p>	<p>5. มาตรฐานของโฮมสเตย์</p> <p>5.1 สมาชิกจะดูแลทำความสะอาดบ้านพักเฉพาะช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวเข้าพัก บ้านพักโฮมสเตย์ทุกหลังมีป้ายติดชัดเจน จำนวนบ้านพัก เมื่อเริ่มก่อตั้ง 10 หลัง ปัจจุบันเพิ่มเป็น 15 หลัง</p> <p>5.2 สาธารณูปโภคพื้นฐานอยู่ในระดับมาตรฐาน สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้</p> <p>5.3 สภาพแวดล้อมในชุมชนสะอาดและเป็นระเบียบ ตามมาตรฐานหมู่บ้านดีเด่น</p> <p>5.4 ได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในปี 2548</p> <p>5.5 บ้านพักโฮมสเตย์อยู่ไม่ห่างกันมากนัก</p> <p>5.6 อาหารรสชาติดี ปรุงจากวัตถุดิบในชุมชน ตามฤดูกาล เช่น เห็ดจากป่าชุมชน ไข่มดแดง หน่อไม้ ผักชีเหล็ก เป็นต้น</p> <p>5.7 มีระบบการดูแลรักษาความปลอดภัยของชุมชนที่เข้มแข็ง</p>

ตาราง 4.2 (ต่อ)

มาตรฐานโหมสเตย์	แก่นตะนะโหมสเตย์	โหมสเตย์บ้านปะอ่าว
<p>6. มีกฎระเบียบของโหมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร</p> <p>6.1 สมาชิกร่วมกันจัดทำ"ระเบียบข้อตกลง" ในการบริหารงานเป็นลายลักษณ์อักษร มีเนื้อหาสมบูรณ์ในการนำมาบริหารโหมสเตย์สามารถหาดูได้ง่าย</p> <p>6.2 มีระเบียบการดำเนินงานของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร เรียกว่า "กฎระเบียบ ข้อตกลงของกลุ่มโหมสเตย์" เพื่อให้สมาชิกรู้หน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกและบทบาทในการดูแลนักท่องเที่ยว</p> <p>6.3 มีการกำหนดอัตราค่าบริการ ค่ากิจกรรม ค่านำเที่ยวชัดเจน ดังนี้ ค่าที่พักพร้อมอาหาร 3 มื้อ 300 บาท/คน ค่ากิจกรรมสี่ปีสานวัฒนธรรมสำหรับหมู่คณะ 2,000 บาท ค่าล่องแพ 2,500 บาท/ไม่เกิน 50 คน ค่าเรือเร็ว 500 บาท/10 คน ค่าเช่ารถนำเที่ยวอุทยานทับลานพร้อมมัคคุเทศก์ 800 บาท</p> <p>6.4 มีระเบียบสำหรับผู้เข้าพัก เรียกว่า "ข้อควรคำนึงของผู้เข้าพักโหมสเตย์" เพื่อแจ้งให้ผู้เข้าพักปฏิบัติตนให้เหมาะสม และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชนโดยรวม</p>	<p>6. มีกฎระเบียบของโหมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร</p> <p>6.1 มีกฎระเบียบร่างไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแต่ไม่ได้เผยแพร่แก่สมาชิก และไม่ได้นำมาใช้ปฏิบัติอย่างจริงจัง</p> <p>6.2 (ไม่พบเอกสาร)</p> <p>6.3 (ไม่พบเอกสาร)</p> <p>6.4 (ไม่มีข้อมูล)</p>	<p>6. มีกฎระเบียบของโหมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร</p> <p>6.1 (ไม่พบเอกสาร)</p> <p>6.2 (ไม่พบเอกสาร)</p> <p>6.3 มีการกำหนดอัตราค่าบริการที่ชัดเจน สำหรับบริการอาหาร การแสดง และที่พัก นักท่องเที่ยว 5-10 คน ค่าบริการ 500 บาท/คน 11-20 คน ค่าบริการ 450 บาท/คน 21 คนขึ้นไป ค่าบริการ 400 บาท/คน</p> <p>6.4 (ไม่มีข้อมูล)</p>

ตาราง 4.2 (ต่อ)

มาตรฐานโฮมสเตย์	แก่งตะนะโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปะอ่าว
<p>7. การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง</p> <p>7.1 เจ้าของบ้านพักได้รับค่าที่พักและค่าอาหาร (เฉพาะมื้อที่รับประทานที่บ้านพัก)</p> <p>7.2 สมาชิกแบ่งรายได้เข้ากลุ่ม 10%</p> <p>7.3 ชุมชนมีอาชีพประมงดั้งเดิม วัตถุดิบที่ใช้มากที่สุดคือ ปลาที่จับได้จากอ่างเก็บน้ำ</p> <p>7.4 ชุมชนและสมาชิกมีรายได้จากการขายผ้าทอมือ เครื่องจักสาน กอกล้วยไม้ ไม้ประดับ และให้บริการนวดแผนไทย</p> <p>7.5 กระจายรายได้ไปยังผู้ประกอบการอื่นๆ เช่น เรือเร็วรับจ้าง แพ ลำราญและรถกระบะนำเที่ยว</p> <p>7.6 สมาชิกมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น</p> <p>7.7 มีความสามัคคีและเข้มแข็งในหมู่บ้าน ร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านและพัฒนาอาชีพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์</p> <p>7.8 ชุมชนเริ่มเข้มแข็ง เนื่องจากมีความร่วมมือกันมากขึ้น และ</p>	<p>7. การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง</p> <p>7.1 เจ้าของบ้านพักได้รับค่าที่พักและค่าอาหาร (เฉพาะมื้อที่รับประทานที่บ้านพัก)</p> <p>7.2 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>7.3 ชุมชนมีอาชีพจับปลา โฮมสเตย์มักใช้เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหาร แต่ส่วนใหญ่จะได้จากสวนครัว หลังบ้านและจากตลาด</p> <p>7.4 -</p> <p>7.5 มีการกระจายรายได้จากนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ให้แก่ เรือรับจ้างล่องแม่น้ำ เพียงละ 550 บาท และค่ามัดคุเทศก์ท้องถิ่น วันละ 100 บาท</p> <p>7.6 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>7.7 ชุมชนยังขาดความร่วมมือร่วมใจกันทำงาน</p> <p>7.8 (ไม่มีข้อมูล)</p>	<p>7. การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง</p> <p>7.1 เจ้าของบ้านพักได้รับค่าที่พักและค่าอาหาร (เฉพาะมื้อที่รับประทานที่บ้านพัก)</p> <p>7.2 สมาชิกถูกหักรายได้เป็นค่าดำเนินการกลางของกลุ่ม (ไม่มีรายละเอียด)</p> <p>7.3 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>7.4 กลุ่มผลิตสินค้าหัตถกรรม ผ้าทอมือ และผลิตภัณฑ์ที่ระลึก ทองเหลือง มีรายได้จากการขายสินค้าและของที่ระลึก</p> <p>7.5 มีการกระจายรายได้ไปยังกลุ่มต่างๆในชุมชน ได้แก่ กลุ่มการแสดง กลุ่มจัดทำบายศรีสู่ขวัญ กลุ่มนำเที่ยวป่าชุมชน ร้านอาหารในหมู่บ้าน และกลุ่มอาชีพหัตถกรรม</p> <p>7.6 ชุมชนโดยรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการพัฒนาหมู่บ้าน</p> <p>7.7 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>7.8 ชุมชนมีความเข้มแข็งในฐานะหมู่บ้านดีเด่นและหมู่บ้านในฝัน</p>

ตาราง 4.2 (ต่อ)

มาบกราดโฮมสเตย์	แก่งตะนะโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปะอาว
<p>มองเห็นศักยภาพของการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการพัฒนาสินค้าและอาชีพเพื่อสนับสนุนโฮมสเตย์</p> <p>7.9 มีกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์คือ การเที่ยวชมเขื่อนลำแชะ เดินป่าศึกษาธรรมชาติและไปชมต้นจันทน์ผาพันธุ์</p> <p>7.10 มีการรื้อฟื้นการขับขานแม่ไม้ม้วน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านของชาวนนทบุรีที่ประกอบด้วยไม้สองท่อนผูกเข้าด้วยกันและใช้ไม้เล็ก ๆ อีก 2 ท่อนตีเป็นเพลง แต่เดิมใช้ตีไล่พวกนกและกาในไร่นา ต่อมาผู้เฒ่าผู้แก่นำมาตีและขับขานด้วยเสียงเพลงประกอบในงานรื่นเริง ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ผู้เฒ่าผู้แก่จะขับร้องและเล่นแม่ไม้ม้วนโดยเพิ่มโทนเข้าไปเพื่อให้เกิดความสนุกสนานครื้นเครง</p> <p>7.11 ชาวนนทบุรีมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและภูมิใจในวิถีของตน จึงสืบสานรักษาไว้ นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสในการพักโฮมสเตย์</p>	<p>7.9 ชุมชนเป็นกลุ่มที่มีจิตสำนึกด้านระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากผ่านประสบการณ์เกิดจากผลกระทบในการสร้างเขื่อนปากมูล</p> <p>7.10 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>7.11 ชุมชนมีแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ วิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่าย</p>	<p>7.9 ชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนได้รับการปลูกจิตสำนึกและทำกิจกรรมการอนุรักษ์ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้ป่าชุมชนเป็นฐานปฏิบัติ</p> <p>7.10 ชุมชนร่วมกันรื้อฟื้นประเพณีขันโตก บายศรีสู่ขวัญ และอนุรักษ์วงพิณแคน</p> <p>7.11 ชุมชนที่มีแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ วิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่าย</p>
<p>8. รั้วคุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>8.1 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>8.2 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>8.3 (ไม่มีข้อมูล)</p>	<p>8. รั้วคุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>8.1 –</p> <p>8.2 –</p> <p>8.3 –</p>	<p>8. รั้วคุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>8.1 มีระบบการจัดการอนามัยชุมชน และทำกิจกรรมรณรงค์ให้เป็นหมู่บ้านปลอดโรคภัย</p> <p>8.2 มีการจัดการเรื่องขยะอย่างเข้มแข็ง</p> <p>8.3 –</p>

ตาราง 4.2 (ต่อ)

มาตรการโฮมสเตย์	แก่นตะนะโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปะอาว
8.4 กิจกรรมเดินป่าและท่องเที่ยวทางเรือ โดยมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ทำให้เกิดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน	8.4 กิจกรรมการเดินป่าและล่องเรือชมเขื่อน บันไดปลาโจน และชมสองฝากฝั่งโขง แม่น้ำสองสี เป็น การปลูกจิตสำนึกเรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	8.4 มีกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวป่าชุมชนเพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์
8.5 (ไม่มีข้อมูล)	8.5 (ไม่มีข้อมูล)	8.5 ส่งเสริมให้เยาวชนมีบทบาทในการรักษาป่าชุมชนและเป็นมัคคุเทศก์
8.6 –	8.6 –	8.6 –
8.7 –	8.7 –	8.7 –
9. หน่วยงานภายนอกที่เป็นผู้อุปถัมภ์	9. หน่วยงานภายนอกที่เป็นผู้อุปถัมภ์	9. หน่วยงานภายนอกที่เป็นผู้อุปถัมภ์
9.1 –	9.1 –	9.1 ททท.ให้การอบรมเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยบนพื้นฐานความยั่งยืน” แก่สมาชิก
9.2 การสนับสนุนจาก อบต.ยังไม่ชัดเจน	9.2 อบต.เห็นความสำคัญของโฮมสเตย์และร่วมเป็นคณะกรรมการ แต่ยังไม่เข้มแข็งในทางปฏิบัติ	9.2 อบต.มีส่วนร่วมและสนับสนุนอย่างเข้มแข็ง
9.3 ศูนย์การท่องเที่ยวให้การอบรมเรื่องโฮมสเตย์ และท่องเที่ยวชุมชน	9.3 –	9.3 –
9.4 นักวิชาการจากวิทยาลัยนครราชสีมา และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ให้การอบรมเข้มเกี่ยวกับมาตรฐานโฮมสเตย์และดัชนีชี้วัดและการให้บริการ	9.4 นักวิชาการจากคณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ร่วมกับ สปก. เข้ามาทำโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติ การแปลงสินทรัพย์เป็นทุนในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อให้มีอาชีพที่เหมาะสมและปลอดภัย พร้อมทั้งสนับสนุนการทำโฮมสเตย์ ในโครงการเดียวกัน	9.4 นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เป็นที่ปรึกษาด้านการพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาหมู่บ้าน (ศูนย์หล่อทองเหลืองได้รับงบประมาณจาก ม.อุบลราชธานี)
9.5 –	9.5 เสริมศึกษาลัย อุบลราชธานี ร่วมเป็นอาสาสมัครสิ่งแวดล้อม	9.5 –

ตาราง 4.2 (ต่อ)

มาตรการโฮมสเตย์	แก่นักตะนะโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านปะอ่าว
9.6 พัฒนาชุมชนอำเภอครบุรี มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนามาตรการโฮมสเตย์ สมาชิกสภาจังหวัดของอำเภอครบุรีมีบทบาทด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด	9.6 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีมีส่วนสนับสนุนด้านการตลาด	9.6 หน่วยงานหลายแห่งให้การสนับสนุน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง ธนาคารออมสิน (โครงการ SIP) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การท่องเที่ยวจังหวัดอุบลฯ และ กศน.อุบลราชธานี
10. การประชาสัมพันธ์และการตลาด 10.1 10.2 – 10.3 มีแผนพับจำนวนจำกัด 10.4 – 10.5 –	10. การประชาสัมพันธ์และการตลาด 10.1 ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง 10.2 – 10.3 มีแผนพับที่สวยงาม สนับสนุนโดยโครงการวิจัยแปลงสินทรัพย์เป็นทุนฯ 10.4 – 10.5 –	10. การประชาสัมพันธ์และการตลาด 10.1 ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง 10.2 – 10.3 ข้อมูลโฮมสเตย์ปรากฏในแผนพับแนะนำหมู่บ้าน 10.4 – 10.5 มีความพยายามของผู้นำชุมชน ในการร่วมจัดทำเครือข่ายการท่องเที่ยว 4 ตำบล ได้แก่ ปะอ่าว ชีทวน ลำโรง และประทุม เนื่องจากมีศักยภาพสูงด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลการวิเคราะห์กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อย

ตารางข้างล่างนี้เป็นผลการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 3 แห่งที่จัดอยู่ในกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อย ประกอบด้วย บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์ ตำบลนาช่างกลัก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โฮมสเตย์สเตย์บ้านท่าลั้ง ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิเคราะห์ที่แสดงในตารางจะแจ่มแจ้งตาม 10 องค์ประกอบหลัก ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย จำนวน 67 ข้อ ตามกรอบการศึกษาดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

ตาราง 4.3 ผลการวิเคราะห์โฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อย

การวิเคราะห์ 10 องค์ประกอบหลัก 67 องค์ประกอบย่อย		
บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านท่าล้าง	โฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห
<p>1. ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>1.1 –</p> <p>1.2 บ้านน้ำลาดมีชาวบ้านประมาณร้อยละ 70 เป็นชาวนน (ญ้อกูร์) ซึ่งอพยพมาจากเทือกเขาเพชรบูรณ์เมื่อ 80 ปีที่แล้ว และเป็นชาติพันธุ์กลุ่มมอญ-เขมรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้านภาษา ความเชื่อและวัฒนธรรม ซึ่งนับวันจะสูญหายไป</p> <p>1.3 บ้านน้ำลาดมีวิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญา ประเพณีของชาวนนที่สืบทอดกันมา มีนักวิชาการหลายสถาบันเข้าไปศึกษาวิจัยด้านชาติพันธุ์และสมุนไพร</p> <p>1.4 –</p> <p>1.5 –</p>	<p>1. ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>1.1 ชุมชนตั้งอยู่ริมฝั่งโขงและใกล้กับอุทยานแห่งชาติผาแต้ม เพียง 6 กม.</p> <p>1.2 บ้านท่าล้างเป็นหมู่บ้านชาวนน ซึ่งเป็นชาติพันธุ์กลุ่มมอญ-เขมร ที่มีเอกลักษณ์ด้านภาษาและวัฒนธรรม ชนกลุ่มนี้กำลังจะสูญหายไป</p> <p>1.3 วิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญา และประเพณีการศึกษา และมีนักวิชาการหลายสถาบันเข้าไปศึกษาวิจัย</p> <p>1.4 ชุมชนตั้งอยู่ใกล้ผาแต้มซึ่งเป็นหน้าผาสูง และสวยงามตามธรรมชาติ ด้านล่างของผามีภาพเขียนสีอายุเก่าแก่อายุ 3,000-4,000 ปี ผาแต้มมีภาพเขียนสีโบราณมากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย</p> <p>1.5 –</p>	<p>1. ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>1.1 ชุมชนตั้งอยู่ริมถนนหมายเลข 2354 ใกล้กับอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ทุ่งดอกกระเจียว และสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติหลายแห่ง</p> <p>1.2 –</p> <p>1.3 –</p> <p>1.4 เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้แก่ อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ทุ่งดอกกระเจียว น้ำตกเทพพนา</p> <p>1.5 –</p>

ตาราง 4.3 (ต่อ)

บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านท่าล้ง	โฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห
<p>1.6 ชาวบณายังคงพยายามรักษาประเพณีของตนไว้ เช่น ประเพณีผูกข้อมือและเรียกขวัญด้วยภาษาชาวบณ แต่มักอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุ</p> <p>1.7 –</p> <p>1.8 –</p>	<p>1.6 บ้านท่าล้งยังคงรักษาภาษาบรูวัฒนธรรมและประเพณีของตนไว้ และสืบทอดสู่เยาวชนลูกหลานด้วยความภาคภูมิใจ</p> <p>1.7 –</p> <p>1.8 ชุมชนมีความชำนาญการจักสานกระติบใส่ข้าวเหนียวด้วยผิวไม้ไผ่ลายกระแต ซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีคุณภาพชั้นเยี่ยม และสวยงาม เป็นสินค้าส่งออกไปยังญี่ปุ่น</p>	<p>1.6 –</p> <p>1.7 –</p> <p>1.8 –</p>
<p>2. องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์</p> <p>2.1 ชุมชนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับโฮมสเตย์ และยังไม่ได้รับการอบรมอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ความรู้เรื่องโฮมสเตย์ส่วนใหญ่ได้จากการดูงานที่บูโพรโฮมสเตย์ (นครราชสีมา)</p> <p>2.2 –</p> <p>2.3 การให้บริการด้วยความเป็นกันเอง</p> <p>2.4 –</p> <p>2.5 –</p>	<p>2. องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์</p> <p>2.1 ชุมชนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับโฮมสเตย์ และยังไม่ได้รับการอบรมอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ</p> <p>2.2 –</p> <p>2.3 –</p> <p>2.4 –</p> <p>2.5 –</p>	<p>2. องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์</p> <p>2.1 ชุมชนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับโฮมสเตย์ และยังไม่ได้รับการอบรมอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ความรู้เรื่องโฮมสเตย์ส่วนใหญ่ได้จากการดูงานที่บูโพรโฮมสเตย์ (นครราชสีมา)</p> <p>2.2 –</p> <p>2.3 –</p> <p>2.4 –</p> <p>2.5 –</p>
<p>3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว</p> <p>3.1 ชุมชนร่วมกันตัดสินใจจัดตั้งโฮมสเตย์</p> <p>3.2 เข้าเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ เริ่มต้นมีจำนวน 36 คน</p>	<p>3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว</p> <p>3.1 ชุมชนร่วมกันตัดสินใจจัดตั้งโฮมสเตย์</p> <p>3.2 เข้าเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ เริ่มต้นมีจำนวน 10 หลัง</p>	<p>3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว</p> <p>3.1 ชุมชนร่วมกันตัดสินใจจัดตั้งโฮมสเตย์</p> <p>3.2 เข้าเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ เริ่มต้นมี 18 หลัง ปัจจุบันเหลือ 10 หลัง ยังไม่เคยมีแขกเข้าพัก</p>

ตาราง 4.3 (ต่อ)

บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านท่าล้าง	โฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห
<p>3.3 บริหารงานโดยกรรมการ 9-10 คน การกำหนดหน้าที่ไม่ชัดเจน (ไม่มีรายละเอียด)</p> <p>3.4 ร่วมกันกำหนดกิจกรรม และมีส่วนร่วมในกิจกรรม แต่สมาชิกยังให้ความร่วมมือไม่สม่ำเสมอ</p> <p>3.5 มีการปรึกษาหารือกันก่อนรับนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม</p> <p>3.6 –</p> <p>3.7 –</p> <p>3.8 –</p>	<p>3.3 บริหารงานโดยกรรมการ (ไม่มีรายละเอียด)</p> <p>3.4 ร่วมกันกำหนดกิจกรรมและร่วมมือกันอย่างดี</p> <p>3.5 มีการปรึกษากันและเตรียมการก่อนรับนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม</p> <p>3.6 –</p> <p>3.7 –</p> <p>3.8 ทั้งชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยว</p>	<p>3.3 บริหารงานโดยกลุ่มสตรีแม่บ้าน (ไม่มีรายละเอียด)</p> <p>3.4 –</p> <p>3.5 –</p> <p>3.6 –</p> <p>3.7 –</p> <p>3.8 –</p>
<p>4. ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน</p> <p>4.1 ประธานเป็นคนอีสาน ไม่ใช่คนชาวนน ไม่มีบทบาทการเป็นผู้นำ อบต.หมู่บ้านมีบทบาทมากกว่า</p> <p>4.2 มีผู้รู้ด้านสมุนไพรที่คนภายนอกเห็นความสำคัญ และนักวิชาการหลายคนเข้ามาเก็บข้อมูลเรื่องสมุนไพร</p> <p>4.3 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>4.4 –</p> <p>4.5 สมาชิกคุ้นเคยและสนิทสนมกัน</p> <p>4.6 (ไม่มีข้อมูล)</p>	<p>4. ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน</p> <p>4.1 ประธานคือผู้ใหญ่บ้าน นายสมร ละครวงศ์ มีความเป็นผู้นำ และมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม</p> <p>4.2 ชาวบรทุกคนมีความรู้เรื่องการจักสานเป็นอย่างดีและทำได้ประณีตงดงามมาก</p> <p>4.3 ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว</p> <p>4.4 –</p> <p>4.5 สมาชิกคุ้นเคยและสนิทสนมกันแบบเครือญาติ</p> <p>4.6 (ไม่มีข้อมูล)</p>	<p>4. ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน</p> <p>4.1 ประธานไม่พร้อมจะทำหน้าที่ ไม่อยากเป็นประธานหรือผู้นำกลุ่ม เนื่องจากมีภาระงานมาก</p> <p>4.2 –</p> <p>4.3 –</p> <p>4.4 –</p> <p>4.5 สมาชิกคุ้นเคยและสนิทสนมกัน</p> <p>4.6 (ไม่มีข้อมูล)</p>
<p>5. มาตรฐานของโฮมสเตย์</p> <p>5.1 บ้านพักไม่สะอาด และไม่อยู่ในสภาพที่จะรับนักท่องเที่ยว ไม่ติดป้าย มีบ้านพัก 36 หลัง ในจำนวนนี้ 20 หลัง ไม่เคยรับนักท่องเที่ยว</p>	<p>5. มาตรฐานของโฮมสเตย์</p> <p>5.1 บ้านพักยังไม่ได้รับการพัฒนาดังขั้นดีสำหรับการรับนักท่องเที่ยว เข้าพัก จำนวนบ้านพักเมื่อเริ่มจัดตั้งในปี 2548 มีจำนวน 10 หลัง</p>	<p>5. มาตรฐานของโฮมสเตย์</p> <p>5.1 บ้านพักไม่สะอาด และไม่อยู่ในสภาพที่จะรับนักท่องเที่ยว ไม่มีป้ายแสดงว่าเป็นบ้านพักโฮมสเตย์</p>

ตาราง 4.3 (ต่อ)

บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านท่าล้าง	โฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห
<p>5.2 สาธารณูปโภคพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลางยกเว้นถนนเข้าไปยังโฮมสเตย์ไม่สะดวกอย่างมาก</p> <p>5.3 สภาพแวดล้อมของชุมชนไม่เป็นระเบียบ ไม่สวยงาม ไม่เหมาะที่จะมาพัก</p> <p>5.4 ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและยังไม่ได้พัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย</p> <p>5.5 บ้านพักอยู่กระจัดกระจาย</p> <p>5.6 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>5.7 มีการจัดการเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว</p>	<p>5.2 สาธารณูปโภคพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลางยกเว้นถนนเข้าไปยังโฮมสเตย์ลำบากมาก</p> <p>5.3 สภาพแวดล้อมของชุมชนจัดว่าสะอาดและเป็นระเบียบ</p> <p>5.4 ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและยังไม่ได้พัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย</p> <p>5.5 บ้านพักอยู่ใกล้ชิดกันและเป็นหมู่บ้านเล็กๆ</p> <p>5.6 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>5.7 -</p>	<p>5.2 สาธารณูปโภคพื้นฐานอยู่ในระดับมาตรฐาน สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้</p> <p>5.3 สภาพแวดล้อมเป็นระเบียบ</p> <p>5.4 ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและยังไม่ได้พัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย</p> <p>5.5 บ้านพักโฮมสเตย์อยู่ใกล้กัน</p> <p>5.6 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>5.7 -</p>
<p>6. มีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร</p> <p>6.1 (ไม่พบเอกสาร)</p> <p>6.2 (ไม่พบเอกสาร)</p> <p>6.3 (ไม่พบเอกสาร)</p> <p>6.4 (ไม่พบเอกสาร)</p>	<p>6. มีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร</p> <p>6.1 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>6.2 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>6.3 (ไม่มีข้อมูล)</p> <p>6.4 (ไม่มีข้อมูล)</p>	<p>6. มีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร</p> <p>6.1 (ไม่พบเอกสาร)</p> <p>6.2 มีระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม (ไม่พบเอกสาร)</p> <p>6.3 มีระเบียบการเงิน (ไม่พบเอกสาร)</p> <p>6.4 มีระเบียบผู้เข้าพัก (ไม่พบเอกสาร)</p>
<p>7. การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง</p> <p>7.1 เจ้าของบ้านพักได้รับค่าที่พักและค่าอาหาร (เฉพาะมื้อที่รับประทานที่บ้านพัก)</p>	<p>7. การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง</p> <p>7.1 เจ้าของบ้านพักได้รับค่าที่พักและค่าอาหาร และกรรมการโฮมสเตย์ได้รับค่าตอบแทนด้วย</p>	<p>7. การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง</p> <p>7.1 -</p>

ตาราง 4.3 (ต่อ)

บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านท่าล้าง	โฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห
7.2 (ไม่มีข้อมูล)	7.2 –	7.2 –
7.3 (ไม่มีข้อมูล)	7.3 –	7.3 –
7.4 (ไม่มีข้อมูล)	7.4 –	7.4 –
7.5 (ไม่มีข้อมูล)	7.5 การกระจายรายได้จาก โฮมสเตย์ให้แก่ผู้นำทางเดินป่า 400 บาท ต่อคนละ และเรียกรับจ้างล้างแม่โขง	7.5 –
7.6 –	7.6 –	7.6 –
7.7 –	7.7 –	7.7 –
7.8 –	7.8 –	7.8 –
7.9 –	7.9 –	7.9 –
7.10 รื้อฟื้นประเพณีบายศรีผูกข้อมือ และเรียกขวัญ มาเป็นกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว การรำกระแฉะ และการร้องเพลงของชาวบ้าน	7.10 รื้อฟื้นการแต่งกายของชาวบรู เพื่อใช้ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว	7.10 –
7.11 –	7.11 ชาวท่าล้างชอบที่จะรักษาวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของตน	7.11 –
8. รู้คุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ	8. รู้คุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ	8. รู้คุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ
8.1 (ไม่มีข้อมูล)	8.1 –	8.1 –
8.2 –	8.2 –	8.2 –
8.3 –	8.3 –	8.3 –
8.4 –	8.4 มีกิจกรรมการเดินป่า พาขึ้นเขาเดินไปชมภาพเขียนสีที่ผาแต้ม ชมทัศนียภาพสองฝั่งโขง และ กินข้าวป่า	8.4 –
8.5 –	8.5 ปลูกฝังให้เยาวชนรักษาวัฒนธรรมและภาษาบรูไว้ชั่วลูกหลาน	8.5 –
8.6 –	8.6 –	8.6 –
8.7 –	8.7 –	8.7 –

ตาราง 4.3 (ต่อ)

บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์	โฮมสเตย์บ้านท่าล้าง	โฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห
<p>9. หน่วยงานภายนอกที่เป็นผู้ อุปถัมภ์</p> <p>9.1 –</p> <p>9.2 อบต.มีส่วนร่วมสนับสนุน อยู่ บ้าง</p> <p>9.3 –</p> <p>9.4 นักวิชาการจากสถาบันการศึกษา เข้ามาให้ความรู้เรื่องสมุนไพร และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา โรงเรียนและคณะครูเข้ามาพัฒนา ชุมชนให้เข้มแข็ง และสนับสนุนการ จัดตั้งโฮมสเตย์</p> <p>9.5 –</p> <p>9.6 –</p>	<p>9. หน่วยงานภายนอกที่เป็นผู้ อุปถัมภ์</p> <p>9.1 –</p> <p>9.2 –</p> <p>9.3 –</p> <p>9.4 มีนักวิชาการจากมหาวิทยาลัย อุบลราชธานีมาทำวิจัยเกี่ยวกับการ จักสาน และเตรียมโครงการจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ หมู่บ้าน</p> <p>9.5 –</p> <p>9.6 พัฒนาการอำเภอให้การ สนับสนุนการจัดตั้งโฮมสเตย์ แต่ การช่วยเหลือยังไม่เข้มแข็งและไม่ ต่อเนื่อง</p>	<p>9. หน่วยงานภายนอกที่เป็นผู้ อุปถัมภ์</p> <p>9.1 –</p> <p>9.2 –</p> <p>9.3 –</p> <p>9.4 สำนักงานจัดหางานจังหวัด ชัยภูมิ สนับสนุนการอบรมและ พัฒนาระบบการบริหารจัดการ โฮมสเตย์ และพาศึกษาดูงานที่ บ้านบุไทรโฮมสเตย์ มีครูโรงเรียน ประจำหมู่บ้านให้การสนับสนุน และมีเจ้าหน้าที่ อบต.ดูแลเรื่องการ จัดทำฎระเบียบของโฮมสเตย์</p> <p>9.5 –</p> <p>9.6 ธนาคาร ธกส. ให้เงินกู้ยืมราย ละ 30,000 บาท แก่ สมาชิก 15 ราย เพื่อซื้อเครื่องนอน ถ้วยชาม และปรับปรุงห้องน้ำ</p>
<p>10. การประชาสัมพันธ์และ การตลาด</p> <p>10.1 –</p> <p>10.2 –</p> <p>10.3 กศน. จัดทำแผ่นพับให้จำนวน 200 ชุด</p> <p>10.4 –</p> <p>10.5 –</p>	<p>10. การประชาสัมพันธ์และ การตลาด</p> <p>10.1 –</p> <p>10.2 –</p> <p>10.3 –</p> <p>10.4 –</p> <p>10.5 –</p>	<p>10. การประชาสัมพันธ์และ การตลาด</p> <p>10.1 –</p> <p>10.2 –</p> <p>10.3 –</p> <p>10.4 –</p> <p>10.5 –</p>

จากผลการวิเคราะห์โฮมสเตย์ตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ดังได้แจ้งโดยละเอียดตาม 10 องค์ประกอบหลัก และ 67 องค์ประกอบย่อย พบว่าโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมากทั้ง 3 แห่งมีคุณสมบัติครบถ้วน ตามองค์ประกอบหลักทั้ง 10 องค์ประกอบ จำนวนองค์ประกอบย่อยที่ทั้งสามแห่งมีครบทุกข้อ ได้แก่ องค์ประกอบหลักที่ 2 องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และองค์ประกอบหลักที่ 6 การมีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร และยังมีอีก 3 องค์ประกอบหลักที่โฮมสเตย์ทั้ง 3 แห่งมีเกือบครบทุกองค์ประกอบย่อย หากจะขาดไปบ้างก็เพียง 1 องค์ประกอบย่อยเท่านั้น ได้แก่ องค์ประกอบหลักที่ 3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว องค์ประกอบหลักที่ 4 ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน และองค์ประกอบหลักที่ 7 การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

องค์ประกอบหลักที่โฮมสเตย์กลุ่มข้างต้นมีจำนวนองค์ประกอบย่อยรองลงไป ได้แก่ องค์ประกอบหลักที่ 1. ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ และองค์ประกอบหลักที่ 9 หน่วยงานภายนอกที่เป็นผู้อุปถัมภ์ จากผลการวิเคราะห์พบว่าองค์ประกอบหลักที่อ่อนแอที่สุด กล่าวคือมีจำนวนองค์ประกอบย่อยน้อยที่สุด คือ องค์ประกอบหลักที่ 8 รั้วคุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ และองค์ประกอบหลักที่ 10 การประชาสัมพันธ์และการตลาด (ดูตาราง 4.4)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลาง 3 แห่ง พบว่ามีลักษณะที่แตกต่างกันไป มาบกราดโฮมสเตย์มีคุณสมบัติครบถ้วนตามองค์ประกอบหลักที่ 6 การมีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร และ องค์ประกอบหลักที่ 7 การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง โฮมสเตย์แห่งนี้มีจำนวนองค์ประกอบย่อยเกือบครบ อยู่ 4 รายการ ได้แก่ องค์ประกอบหลักที่ 1 ซึ่งเป็นเรื่องของต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสภาพภูมิประเทศที่งดงามและอุดมสมบูรณ์ องค์ประกอบหลักที่ 2 องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ องค์ประกอบหลักที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้มีส่วนได้เสีย องค์ประกอบหลักที่ 4 ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน สมาชิก และคนในชุมชน และคุณสมบัติประการสุดท้ายขององค์ประกอบหลักที่ 5 คือการได้ตรารับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ซึ่งเป็นการรับรองคุณภาพของมาบกราดโฮมสเตย์ ทั้งด้านบริการจัดการและด้านกรบริการ ความอ่อนแอของมาบกราดโฮมสเตย์เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นเรื่องการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งแทบจะไม่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้ เช่นเดียวกับเรื่องคุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ โฮมสเตย์แห่งนี้ควรได้รับการพัฒนาในเรื่องนี้อย่างเร่งด่วน อีกประการหนึ่งที่เป็นข้อด้อยของมาบกราดโฮมสเตย์คือ ยังขาดหน่วยงานภาครัฐเข้ามาดูแลอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง

โฮมสเตย์บ้านปะอาวซึ่งอยู่ในกลุ่มยั่งยืนปานกลางมีความเข้มแข็งทางด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (องค์ประกอบหลักที่ 3) และควมมีมาตรฐานของโฮมสเตย์เนื่องจากได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ข้อด้อยอย่างมากของบ้านปะอาวโฮมสเตย์คือเรื่องกฎระเบียบที่เป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากยังไม่ปรากฏอย่างเด่นชัดว่าได้มีการเผยแพร่และได้นำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง

โฮมสเตย์อีกแห่งหนึ่งในกลุ่มยั่งยืนปานกลางได้แก่แก่งตะนะโฮมสเตย์ ซึ่งจากผลรวมจำนวนองค์ประกอบย่อยพบว่า มีเพียง 29 ข้อ จากจำนวนทั้งสิ้น 67 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 43 ซึ่งนับว่าต่ำมาก อาจกล่าวได้ว่าไม่พบความเข้มแข็งของการดำเนินงานของโฮมสเตย์แห่งนี้ในองค์ประกอบหลักข้อใดเลยในจำนวน 10 องค์ประกอบ กล่าวโดยภาพรวมแก่งตะนะโฮมสเตย์ยังไม่ได้พัฒนาตามมาตรฐานของโฮมสเตย์ที่ภาครัฐได้ส่งเสริมและเผยแพร่ ทั้งยังขาดองค์ความรู้ด้านมาตรฐานโฮมสเตย์ และกฎระเบียบที่ต้องร่วมกันจัดทำขึ้นมาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม อีกทั้งการมีส่วนร่วมของสมาชิกและคนในชุมชนยังน้อยมาก

สำหรับผลการวิเคราะห์โฮมสเตย์กลุ่มยั่งยืนน้อยทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะร่วมกันอย่างเห็นได้ชัดคือ ขาดองค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ดังนั้นจึงไม่มีการตราระเบียบเพื่อการบริหารกิจการ ยังขาดความรู้และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาระบบนิเวศ โฮมสเตย์กลุ่มนี้ไม่มีการดำเนินงานด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ และพบว่าความช่วยเหลือและส่งเสริมจากหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงยังไม่เกิดขึ้น

ตาราง 4.4 ข้างล่างได้แสดงจำนวนองค์ประกอบย่อยของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ตามผลรวมจำนวนองค์ประกอบย่อยของแต่ละโฮมสเตย์ในตารางดังกล่าวยังได้แสดงค่าร้อยละของจำนวนองค์ประกอบย่อยเมื่อคิดจากจำนวนทั้งหมด 67 ข้อ

ตาราง 4.4 จำนวนองค์ประกอบย่อยของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างเรียงจากมากไปหาน้อย

รายการ องค์ประกอบหลัก	จำนวน องค์ ประกอบ ย่อย	จำนวนองค์ประกอบย่อยที่มีในแต่ละโฮมสเตย์								
		บ้าน ปรา สาท	นุ ไทร	ชัย ไทร ทอง	มาบ กราด	ปะ อาว	แก่ง ตะ นะ	ท่าลิ่ง	บ้าน ลาด	โคก กระ เบื้อง ไห
1. ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ	8	5	5	4	7	3	4	6	3	1
2. องค์ความรู้เรื่องการทำ ท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์	5	5	5	5	4	3	2	0	1	0
3. การมีส่วนร่วมของผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียในการทำ ท่องเที่ยว	8	7	8	8	7	7	3	5	5	2
4. ความเข้มแข็งด้านทรัพยากร มนุษย์ในชุมชน	6	6	6	5	5	4	4	4	2	1
5. มาตรฐานของโฮม สเตย์	7	7	6	4	6	6	4	2	1	3
6. มีกฎระเบียบของโฮมส เตย์เป็นลายลักษณ์อักษร	4	4	4	4	4	1	1	0	0	0
7. การกระจายรายได้และ ผลประโยชน์อย่างเป็น ธรรมและทั่วถึง	11	10	10	10	11	7	5	3	2	0
8. รู้คุณค่าระบบนิเวศและ ทรัพยากรธรรมชาติ	7	2	2	3	1	4	1	2	0	0
9. มีหน่วยงานภายนอก เป็นผู้อุปถัมภ์	6	5	3	4	3	4	4	1	2	2
10. การประชาสัมพันธ์ และการตลาด	5	2	3	3	0	1	1	0	0	0
รวมทั้งสิ้น	67	53	52	50	48	40	29	23	16	9
คิดเป็นร้อยละ	100	79	78	75	72	60	43	34	24	13

ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโฮมสเตย์ตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง ทำให้เห็นระดับความยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่เกิดจากการเปรียบเทียบองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย ผู้วิจัยได้จัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบย่อยในแต่ละองค์ประกอบหลัก และพิจารณาเรียงลำดับเสียใหม่ องค์ประกอบย่อยบางข้อที่สัมพันธ์กันมากได้ถูกนำมาไว้ในข้อเดียวกัน เมื่อสรุปรวมแล้ว ภายใต้อองค์ประกอบหลักเช่นเดิม จะได้ลักษณะบ่งชี้ความยั่งยืนของโฮมสเตย์จำนวนทั้งสิ้น 52 ข้อ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ที่เป็นผลของการศึกษานี้ ดังจะแสดงไว้ในตารางที่ 4.5 ข้างล่างนี้

ตาราง 4.5 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

10 องค์ประกอบหลัก	52 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์
1. ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ	<p>1.1) แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่สวยงามและมีเอกลักษณ์โดดเด่น</p> <p>1.2) สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญใกล้เคียง ซึ่งเหมาะสำหรับการนำไปกลับไปกลับได้ภายในวันเดียว</p> <p>1.3) โฮมสเตย์เป็นแหล่งผลิตสินค้าหรือหัตถกรรมที่มีชื่อเสียง</p> <p>1.4) โฮมสเตย์มีเอกลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ที่กำลังสูญไปและยังคงดำรงวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้ หรือ ทั้งชุมชนร่วมมือร่วมใจฟื้นฟูวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ด้วยความภาคภูมิใจ</p> <p>1.5) โฮมสเตย์มีวิถีชีวิตแบบชนบทที่เรียบง่าย พอเพียง และสงบสุข</p>
2. องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	<p>2.1) ชุมชนโฮมสเตย์ต้องได้รับการอบรมอย่างเข้มโดยหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในเรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ประกอบด้วยมาตรฐาน 8 ด้าน 43 ดัชนีชี้วัด และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน</p> <p>2.2) ชุมชนโฮมสเตย์ต้องได้รับการอบรมเรื่องการบริการที่เหมาะสมในการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี รวมถึงความรู้เรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ</p> <p>2.3) ดำเนินการบริหารโฮมสเตย์ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้รับการส่งเสริมและติดตามผลอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานของรัฐ</p>

ตาราง 4.5 (ต่อ)

10 องค์ประกอบหลัก	52 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์
3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว	<p>3.1) คนทั้งชุมชนร่วมกันตัดสินใจในการพัฒนาชุมชนของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนตลอดไป</p> <p>3.2) โฮมสเตย์ต้องมีการบริหารจัดการในรูปของกลุ่ม สหกรณ์ หรือ ชมรม โดยมีคณะกรรมการ และระบบสมาชิกที่ชัดเจน</p> <p>3.3) คนทั้งชุมชนร่วมทำกิจกรรมทั้งของส่วนรวมและส่วนตัว ที่เกี่ยวข้องกับโฮมสเตย์ตามบทบาท และหน้าที่ซึ่งตราไว้ในระเบียบด้วยความสมัครใจ และกระทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง</p> <p>3.4) ร่วมกันแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆของโฮมสเตย์</p> <p>3.5) ร่วมรับผิดชอบหากมีผลกระทบเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว</p>
4. ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน	<p>4.1) คนทั้งชุมชนมีความเข้าใจเรื่องโฮมสเตย์และมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว</p> <p>4.2) ชุมชนมีผู้นำซึ่งเป็นที่ยอมรับมาทำหน้าที่เป็นประธานโฮมสเตย์ และดำเนินงานอย่างเข้มแข็ง ต่อเนื่อง เสียสละ และไม่เห็นแก่ประโยชน์ตน</p> <p>4.3) สมาชิกโฮมสเตย์ที่เป็นเจ้าของบ้านพักมีคุณสมบัติการบริการ มีความรู้ด้านการเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีอัธยาศัยไมตรี และสนทนากับผู้มาพักอย่างเหมาะสม</p> <p>4.4) สมาชิกโฮมสเตย์รวมทั้งคนในชุมชนมีความคุ้นเคย สนับสนุนกันเป็นอย่างดี</p> <p>4.5) มีกลุ่มสมาชิกจำนวนหนึ่งซึ่งมีฝีมือในการทำอาหาร</p> <p>4.6) ชุมชนโฮมสเตย์มีปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ที่มีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้</p> <p>4.7) เยาวชนในชุมชนมีความประพฤติที่ส่งเสริมบรรยากาศการท่องเที่ยว และสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมของโฮมสเตย์</p>
5. มาตรฐานที่พักและบริการ	<p>5.1) สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของชุมชนได้มาตรฐานและรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ</p> <p>5.2) สภาพแวดล้อมในชุมชนสะอาด เป็นระเบียบ สวยงาม และถูกสุขอนามัย</p> <p>5.3) บ้านพักโฮมสเตย์ทุกหลังได้มาตรฐานด้านความสะอาด มั่นคง ปลอดภัย อยู่ในสภาพพร้อมรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา บริเวณบ้าน เรียบร้อยและหน้าบ้านติดป้ายชัดเจน ต้องพัฒนาจนได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและรักษามาตรฐานคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง</p>

ตาราง 4.5 (ต่อ)

10 องค์ประกอบหลัก	52 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์
6. การมีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร	<p>6.1) สมาชิกร่วมกันจัดทำกฎระเบียบในการบริหารโฮมสเตย์แล้วจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร และเผยแพร่แก่สมาชิกทุกคน ผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจทั่วไป</p> <p>6.2) มีระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม</p> <p>6.3) มีระเบียบการเงิน</p> <p>6.4) มีระเบียบเกี่ยวกับผู้เข้าพัก</p>
7. การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง	<p>7.1) สมาชิกผู้เป็นเจ้าของบ้านพักได้รับเงินค่าที่พักและค่าอาหาร</p> <p>7.2) สมาชิกต้องแบ่งรายได้ตามจำนวนที่ตกลงกันในระเบียบ ให้แก่กลุ่มเพื่อการบริหารกองกลาง</p> <p>7.3) ผู้ผลิตสินค้าการเกษตรและหัตถกรรมในชุมชนมีรายได้จากการขายวัตถุดิบและสินค้า</p> <p>7.4) จ่ายค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมแก่ผู้มีส่วนในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ ปรากฏ์ท้องถิ่น เจ้าของรถรับจ้าง ผู้ดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว และอื่นๆ</p> <p>7.5) ชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ</p> <p>7.6) เกิดความสามัคคีภายในชุมชนและร่วมกันทำสาธารณประโยชน์</p> <p>7.7) ชุมชนโดยรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น</p> <p>7.8) ชุมชนสามารถรื้อฟื้น หรือสามารถรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้ได้ด้วยความภาคภูมิใจ</p> <p>7.9) แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ยังสามารถรักษาวิถีชีวิตชนบทที่เรียบง่ายพอเพียง และสงบสุข</p> <p>7.10) ชุมชนเกิดสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม</p>
8. การตระหนักในคุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ	<p>8.1) มีระบบการจัดการเกี่ยวกับสุขอนามัยและระบบนิเวศในชุมชน</p> <p>8.2) มีการวางแผนและการดำเนินงานอย่างจริงจังเรื่องระบบกำจัดขยะอย่างเหมาะสม รวมทั้งปัญหามลพิษที่จะเกิดจากการท่องเที่ยว</p> <p>8.3) กำหนดขีดความสามารถของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในการรับนักท่องเที่ยว</p> <p>8.4) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมในการปลูกจิตสำนึกด้านการรักษาระบบนิเวศและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน</p> <p>8.5) ชุมชนต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า</p>

ตาราง 4.5 (ต่อ)

10 องค์ประกอบหลัก	52 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์
<p>9. ระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ</p>	<p>9.1) หน่วยงานภาครัฐ 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ศูนย์ท่องเที่ยวกีฬา และนันทนาการ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงด้านการท่องเที่ยวให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาและด้านการตลาด</p> <p>9.2) องค์การบริหารระดับท้องถิ่นให้การสนับสนุนด้านการจัดสรรงบประมาณและการพัฒนาศักยภาพของชุมชน อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาชุมชน เกษตร และสาธารณสุข</p> <p>9.3) สถาบันการศึกษาที่มีนักวิชาการและนักวิจัยต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว การบริหาร ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม</p> <p>9.4) องค์กรภาคเอกชนและกลุ่มอาสาสมัครซึ่งมีประสบการณ์และความชำนาญด้านการตลาด ต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย</p> <p>9.5) การสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการการท่องเที่ยวด้วยกันเพื่อประโยชน์ด้านการประชาสัมพันธ์ การตลาด และการพัฒนา ได้แก่ โฮมสเตย์อื่นๆ โรงแรม รีสอร์ท อุทยานแห่งชาติ ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก</p>
<p>10. การประชาสัมพันธ์และการตลาด</p>	<p>10.1) มีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง และมีกลยุทธ์การตลาดที่เจาะจงกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย</p> <p>10.2) จัดทำเอกสารการประชาสัมพันธ์ที่มีรูปลักษณะดึงดูดใจพร้อมกับแสดงรายละเอียดที่ถูกต้องและครบถ้วน</p> <p>10.3) จัดทำเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์และได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง</p> <p>10.4) ร่วมอยู่ในเครือข่ายการประชาสัมพันธ์และการตลาดของโฮมสเตย์</p> <p>10.5) มีป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทางที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพและได้รับการดูแลอยู่เสมอ</p>

ผลการศึกษาที่ปรากฏในตาราง 4.5 เป็นคำตอบให้แก่คำถามการวิจัยข้อที่ 1 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ได้แก่อะไรบ้าง โดยแสดงดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์จำนวนทั้งสิ้น 52 ดัชนี ซึ่งจัดอยู่ใน 10 องค์ประกอบหลัก กล่าวคือองค์ประกอบหลัก 1 มี 5 ดัชนีชี้วัด องค์ประกอบหลัก 2 มี 3 ดัชนีชี้วัด องค์ประกอบหลัก 3 มี 5 ดัชนีชี้วัด องค์ประกอบหลัก 4 มี

7 ดัชนีชี้วัด องค์ประกอบหลัก 5 มี 3 ดัชนีชี้วัด องค์ประกอบหลัก 6 มี 4 ดัชนีชี้วัด องค์ประกอบหลัก 7 มี 10 ดัชนีชี้วัด องค์ประกอบหลัก 8 มี 5 ดัชนีชี้วัด องค์ประกอบหลัก 9 มี 5 ดัชนีชี้วัด และองค์ประกอบหลัก 10 มี 5 ดัชนีชี้วัด และสามารถกล่าวได้ว่าผลการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

อภิปรายผล

ผลการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 นั่นคือการกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ จำนวนทั้งสิ้น 52 ดัชนี ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนที่ได้จากงานวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับวรรณกรรมที่ได้นำมาทบทวนในบทที่ 2 ดังจะได้อภิปรายต่อไป

ผลการศึกษาที่มีดัชนีชี้วัดที่ครอบคลุมหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งสามประการที่บัญญัติโดยองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2004) กล่าวคือ มีดัชนีจำนวน 4 ดัชนี ได้แก่ ดัชนี 1.4 ดัชนี 1.5 ดัชนี 7.8 และ ดัชนี 7.9 สอดคล้องกันในเรื่องการเคารพวัฒนธรรมดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยว การร่วมกันดำรงรักษาวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ค่านิยมของท้องถิ่น หลักการประการสำคัญขององค์การการท่องเที่ยวโลกคือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด การรักษาสภาพนิเวศ การดำรงอยู่ของมรดกทางธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ ในผลการศึกษาที่มีดัชนีชี้วัดความยั่งยืนที่สอดคล้องกับหลักการนี้จำนวน 6 ดัชนี คือ ดัชนี 7.10 ดัชนี 8.1 ดัชนี 8.2 ดัชนี 8.3 ดัชนี 8.4 และดัชนี 8.5 ซึ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกร่วมกันและการจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงขีดความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังรวมถึงการมีระบบกำจัดขยะและการวางแผนรับมือกับปัญหามลพิษที่จะเกิดจากการท่องเที่ยวด้วย หลักการอีกข้อที่องค์การการท่องเที่ยวโลกให้ความสำคัญคือการกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ผลการศึกษามี 10 ดัชนีในองค์ประกอบหลัก 7 การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการข้อนี้ ในจำนวนดัชนีทั้งสิ้นนี้ได้รวมประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมไว้ด้วย กล่าวโดยสรุปผลการศึกษาดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ได้กำหนดดัชนีชี้วัดจำนวน 20 ดัชนี ซึ่งสอดคล้องและครอบคลุมหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้ง 3 ประการ ตามบัญญัติขององค์การการท่องเที่ยวโลก

ผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัยนี้ได้นำไปเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ วิรุจ กิจนัน ทวิวัฒน์ (2548) ซึ่งสรุปว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 5 มิติที่สัมพันธ์กันได้แก่ มิติความยั่งยืนทางเศรษฐกิจที่คุ้มกับต้นทุน และมีเหลือที่จะนำไปชดเชยผลกระทบจาก

กิจกรรมการท่องเที่ยว และ มีการกระจายรายได้ไปยังผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม มิติความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมหรือทางนิเวศวิทยาที่ต้องหลีกเลี่ยงหรือลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด และทุกคนมีหน้าที่ร่วมกันรักษาและส่งต่อไปยังคนรุ่นต่อ ๆ ไป มิติความยั่งยืนทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่การท่องเที่ยวต้องไม่ส่งผลกระทบจนเกิดความเสียหายหรือสูญเสียเอกลักษณ์ แบบแผนชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน มิติการพัฒนาทางการเมือง การปกครองที่การท่องเที่ยวต้องทำให้คุณภาพชีวิตของชนพื้นเมืองดีขึ้น ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน มิใช่มาจากอำนาจศูนย์กลางแต่อย่างใด และมิติทางด้านเทคโนโลยีที่นำเอาเทคโนโลยีที่ถูกต้องและเหมาะสมมาใช้พัฒนาการท่องเที่ยว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน อาทิ ด้านการบิน สารสนเทศและการสื่อสารมีอิทธิพลอย่างมากต่อการท่องเที่ยว นอกจากนี้จะช่วยลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ยังเป็นแหล่งเพื่อการเข้าถึงแหล่งความรู้ การมีเครือข่าย และเพื่อพัฒนาการตลาดของท่องเที่ยวให้กว้างขวาง และสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว

จากการเปรียบเทียบผลการศึกษากับ วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์ (2548) พบว่ามี 34 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่สอดคล้องกับมิติทั้ง 5 ดังนี้

ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ทั้ง 5 ดัชนีขององค์ประกอบหลัก 7 ได้แก่ ดัชนี 7.1 ดัชนี 7.2 ดัชนี 7.3 ดัชนี 7.4 และดัชนี 7.5 สอดคล้องกับมิติความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สิ่งที่ต่างกันคือผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ได้รวมผลประโยชน์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ประโยชน์ด้านสังคม นั่นคือความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน อย่างไรก็ตามผลการศึกษาไม่มีดัชนีชี้วัดข้อที่กล่าวถึงรายได้ส่วนเหลือที่จะนำไปชดเชยผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยก็เห็นด้วยว่าการมีรายได้ส่วนเหลือนั้นนับว่าเป็นความยั่งยืน ยิ่งหากได้นำส่วนเหลือมาใช้ชดเชยประโยชน์ที่ชุมชนเสียไปจากผลกระทบจากการท่องเที่ยว ก็ยังจะทำให้เกิดความสมดุลในแง่ของผลประโยชน์ของชุมชนโดยรวม แม้ผลการวิจัยนี้จะไม่มิดัชนีชี้วัดในข้อนี้แต่ดัชนี 3.5 ที่ชี้ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวต้องร่วมกันรับผิดชอบหากมีผลกระทบจากการท่องเที่ยว ก็น่าจะกล่าวได้ว่ามีเนื้อหาใกล้เคียงกันและอาจใช้ทดแทนกันได้

ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์จำนวน 8 ดัชนีสอดคล้องกับมิติความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมหรือทางนิเวศวิทยา ได้แก่ ดัชนี 2.3 ดัชนี 5.2 ดัชนี 7.10 และทั้ง 5 ดัชนีขององค์ประกอบหลัก 8 ได้แก่ ดัชนี 8.1 ดัชนี 8.2 ดัชนี 8.3 ดัชนี 8.4 และดัชนี 8.5 เนื้อหาในส่วนนี้จะบ่งชี้เกี่ยวกับการดำเนินการโฮมสเตย์ตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ การรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในระบบนิเวศที่ดี รวมถึงการวางแผนระยะยาว

เกี่ยวกับระบบขยะ และมลพิษที่จะเกิดจากการท่องเที่ยว ดัชนีจำนวนหนึ่งเน้นเรื่องการปลูกจิตสำนึกและการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์จำนวน 5 ดัชนีสอดคล้องกับมิติความยั่งยืนทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ ดัชนี 1.4 และ 1.5 ที่บ่งชี้ให้รักษาความเป็นเอกลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ ด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน ดัชนี 6.4 ที่บ่งชี้เรื่องการกำหนดระเบียบของผู้เข้าพักโฮมสเตย์ ซึ่งแต่ละโฮมสเตย์จะกำหนดขึ้นมาเพื่อมิให้การเข้ามาของนักท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชน นับเป็นการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ชุมชนอันเป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยว และดัชนี 7.8 และดัชนี 7.9 ที่บ่งชี้การรื้อฟื้นและรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชุมชนด้วยความภาคภูมิใจ รวมถึงการดำรงอยู่ของวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พอเพียง และสงบสุข

ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์จำนวน 16 ดัชนีสอดคล้องกับมิติการพัฒนาทางการเมืองการปกครอง ได้แก่ ทั้ง 5 ดัชนีขององค์ประกอบหลัก 3 ได้แก่ ดัชนี 3.1 ดัชนี 3.2 ดัชนี 3.3 ดัชนี 3.4 และดัชนี 3.5 ซึ่งทั้งหมดบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนนับตั้งแต่การตัดสินใจ การวางนโยบาย การวางแผนและการปฏิบัติ มีการบริหารงานแบบกลุ่ม คนทั้งชุมชนมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจและสม่ำเสมอ ทั้งร่วมกันกำหนดระเบียบปฏิบัติ ตลอดจนร่วมกันรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว ดัชนี 4.6 และ 4.7 บ่งชี้การมีส่วนร่วมของปราชญ์ท้องถิ่น และเยาวชนซึ่งมีส่วนช่วยพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและส่งเสริมบรรยากาศการท่องเที่ยวด้วย ทั้ง 3 ดัชนีขององค์ประกอบหลัก 6 ได้แก่ ดัชนี 6.1 ดัชนี 6.2 และดัชนี 6.3 ทั้งหมดบ่งชี้ระเบียบปฏิบัติในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งประกอบด้วยกฎระเบียบบริหารของกลุ่ม ของสมาชิก และระเบียบการเงิน ดัชนี 7.7 บ่งชี้การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนโดยรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และทั้ง 5 ดัชนีขององค์ประกอบหลัก 9 ได้แก่ ดัชนี 9.1 ดัชนี 9.2 ดัชนี 9.3 ดัชนี 9.4 และดัชนี 9.5 ทั้งหมดบ่งชี้การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน ตลอดจนเครือข่ายธุรกิจเกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าผล การศึกษานี้ครอบคลุมมิติการเมืองการปกครองอย่างครบถ้วน ทั้งยังได้เพิ่มเติมในส่วนของการมีส่วนร่วมของหน่วยงานนอกชุมชนอีกด้วย ซึ่งจะช่วยให้โฮมสเตย์เกิดความยั่งยืนยิ่งขึ้น

ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์จำนวนเพียง 2 ดัชนีเท่านั้นที่สอดคล้องกับมิติทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ดัชนี 10.3 และดัชนี 10.4 ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ และด้านการตลาด รวมทั้งการร่วมอยู่ในเครือข่ายที่จะส่งเสริมด้านนี้ด้วย อาจกล่าวได้ว่าผล การศึกษานี้คำนึงถึงมิติทางด้านเทคโนโลยีน้อยกว่าที่ปรากฏในงานวิจัยของ วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์

(2548) อย่างไรก็ตามการที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากศักยภาพของชุมชนที่ดำเนินการโฮมสเตย์ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ยังมีความจำกัดอยู่มาก ผู้วิจัยคาดว่าในอนาคตอันใกล้โฮมสเตย์คงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการนำเทคโนโลยีข้างต้นมาใช้อย่างแน่นอน

ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่นอกเหนือไปจากผลการศึกษาของ วิรุจ กิจนันท์ (2548) ได้แก่ ดัชนีขององค์ประกอบหลัก 1 .ในส่วนของต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ ความสามารถในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวสำคัญใกล้เคียง และการเป็นแหล่งผลิตสินค้าหรือหัตถกรรมที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ดัชนี 1.1 ดัชนี 1.2 และดัชนี 1.3 เช่นเดียวกันดัชนี 2.1 และดัชนี 2.2 ขององค์ประกอบหลัก 2 ในส่วนขององค์ความรู้เรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และองค์ความรู้เรื่องบริการที่เหมาะสม ก็ไม่ปรากฏในงานของ วิรุจ กิจนันท์ (2548) ในส่วนขององค์ประกอบหลัก 4 ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน ซึ่งบ่งชี้โดยดัชนี 4.1 ดัชนี 4.2 ดัชนี 4.3 ดัชนี 4.4 และดัชนี 4.5 ก็ปรากฏอยู่ในงานวิจัยนี้เท่านั้น และดัชนีอื่นๆที่เหลือซึ่งไม่ปรากฏในผลการศึกษานำมาเปรียบเทียบกับต้น ได้แก่ ดัชนี 5.1 และ ดัชนี 5.3 ซึ่งบ่งชี้ถึงมาตรฐานของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน ดัชนี 7.6 ความสามัคคีภายในชุมชน และ 3 ดัชนีขององค์ประกอบหลัก 10 ได้แก่ ดัชนี 10.1 ดัชนี 10.2 และดัชนี 10.5 ซึ่งบ่งชี้การประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง และตรงกลุ่มเป้าหมาย การจัดทำเอกสารที่มีรายละเอียดที่ถูกต้องและครบถ้วน และป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทางที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการเปรียบเทียบผลการศึกษานี้กับผลการศึกษาของ วิรุจ กิจนันท์ (2548) มีดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่สอดคล้องและครอบคลุม 5 มิติของการพัฒนาการท่องเที่ยว จำนวน 34 ดัชนีจากจำนวนทั้งหมด 52 ดัชนีชี้วัด คิดเป็นร้อยละหกสิบห้า

ผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัยนี้เมื่อนำเปรียบเทียบกับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 8 ด้าน 43 ดัชนีชี้วัด ตามประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เรื่อง กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยว มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2548 มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ทั้งจำนวนดัชนีและเนื้อหาของตัวบ่งชี้ ดังแสดงไว้ในตาราง 4.6 เปรียบเทียบดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยกับดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

ตาราง 4.6 เปรียบเทียบดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยกับดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

ดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย	ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์
<p>มาตรฐานที่ 1 ด้านที่พัก</p> <p>1.1 โครงสร้างบ้านพักมีความมั่นคง</p> <p>1.2 บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกและแสงสว่างส่องเข้าถึง ไม่มีกลิ่นอับ และมีหลังคาที่สามารถกันน้ำฝนได้</p> <p>1.3 มีที่นอนที่สบายตามสภาพของชุมชนและเครื่องนอนที่สะอาด</p> <p>1.4 มีห้องน้ำและส้วมที่สะอาด</p> <p>1.5 มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอนและอุปกรณ์การนอนทุกครั้งเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าพัก</p> <p>1.6 มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน</p>	<p>5.3) บ้านพักโฮมสเตย์ทุกหลังได้มาตรฐานด้านความสะอาด มั่นคง ปลอดภัย อยู่ในสภาพพร้อมรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา บริเวณบ้านเรียบร้อย และหน้าบ้านติดป้ายชัดเจน ต้องพัฒนาจนได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและรักษามาตรฐานคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง</p>
<p>มาตรฐานที่ 2 ด้านอาหารและโภชนาการ</p> <p>2.1 มีอาหารปรุงมาอย่างดี</p> <p>2.2 ภาชนะที่ใช้สะอาดและปลอดภัย</p> <p>2.3 ครวอยู่ในสภาพที่สะอาดไม่มีกลิ่น</p> <p>2.4 อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ</p> <p>2.5 มีน้ำดื่มที่สะอาด</p> <p>2.6 มีร้านอาหารชุมชน</p>	<p>รวมอยู่ในดัชนี 2.1) มีความรู้ เรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน</p>
<p>มาตรฐานที่ 3 ด้านความปลอดภัย</p> <p>3.1 มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย</p> <p>3.2 มีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้าย หรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย</p> <p>3.3 มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาล</p> <p>3.4 มีการตักเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สินส่วนตัวและเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับยาในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีโรคประจำตัว</p> <p>3.5 มีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ในที่พักเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ</p>	<p>รวมอยู่ในดัชนี 2.1) มีความรู้ เรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน</p>

ตาราง 4.6 (ต่อ)

ดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย	ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์
มาตรฐานที่ 4 ด้านการจัดการ 4.1 มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านจัดการในรูปของชมรมหรือสหกรณ์	3.1) คนทั้งชุมชนร่วมกันตัดสินใจในการพัฒนาชุมชนของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนตลอดไป
4.2 มีคณะกรรมการบริหารโครงการ	3.2) โฮมสเตย์ต้องมีการบริหารจัดการในรูปของกลุ่ม สหกรณ์ หรือ ชมรม โดยมีคณะกรรมการ และระบบสมาชิกที่ชัดเจน
4.3 มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อของชุมชน	6.4) มีระเบียบเกี่ยวกับผู้เข้าพัก
4.4 มีระบบการจองล่วงหน้าและลงทะเบียนเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว 4.5 มีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบชัดเจน 4.6 มีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียดให้นักท่องเที่ยวเลือก 4.7 ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้จากโฮมสเตย์อย่างเดียวและต้องไม่มีผลกระทบต่ออาชีพดั้งเดิมของชุมชน 4.8 มีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ที่เป็นคนท้องถิ่น และมีความพร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ดี	รวมอยู่ในดัชนี 2.1) มีความรู้ เรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
มาตรฐานที่ 5 ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว 5.1 มีกิจกรรมท่องเที่ยว 5.2 มีกิจกรรมฝึกหัดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน 5.3 มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีของท้องถิ่น 5.4 มีกิจกรรมบันเทิง	รวมอยู่ในดัชนี 2.1) มีความรู้ เรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
5.5 มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	2.3) ดำเนินการบริหารโฮมสเตย์ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้รับการส่งเสริมและติดตามผลอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานของรัฐ
5.6 มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน	รวมอยู่ในดัชนี 2.1) มีความรู้ เรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ตาราง 4.6 (ต่อ)

ดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย	ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์
<p>มาตรฐานที่ 6 ด้านสภาพแวดล้อม</p> <p>6.1 มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภท</p>	<p>1.1) แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่สวยงามและมีเอกลักษณ์โดดเด่น</p> <p>1.2) สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญใกล้เคียง ซึ่งเหมาะสำหรับการนำเที่ยวไปกลับได้ภายในวันเดียว</p> <p>1.3) โฮมสเตย์เป็นแหล่งผลิตสินค้าหรือหัตถกรรมที่มีชื่อเสียง</p> <p>1.4) โฮมสเตย์มีเอกลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ที่กำลังสูญไปและยังคงดำรงวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้ หรือทั้งชุมชนร่วมมือร่วมใจฟื้นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ด้วยความภาคภูมิใจ</p> <p>1.5) โฮมสเตย์มีวิถีชีวิตแบบชนบทที่เรียบง่ายพอเพียง และสงบสุข</p>
<p>6.2 มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอ</p>	<p>5.2) สภาพแวดล้อมในชุมชนสะอาด เป็นระเบียบสวยงาม และถูกสุขอนามัย</p>
<p>6.3 มีสถานพยาบาล ไปรษณีย์ ธนาคาร อยู่ไม่ไกลเกินไป</p>	<p>รวมอยู่ในดัชนี 2.1) มีความรู้ เรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน</p>
<p>6.4 พื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชนและยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของตน</p>	<p>7.8) ชุมชนสามารถฟื้นคืน หรือสามารถรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้ได้ด้วยความภาคภูมิใจ</p> <p>7.9) แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ยังสามารถรักษาวิถีชีวิตชนบทที่เรียบง่าย พอเพียง และสงบสุข</p> <p>7.10) ชุมชนเกิดสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม</p>
<p>มาตรฐานที่ 7 มาตรฐานด้านมูลค่าเพิ่ม</p> <p>7.1 มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน</p>	<p>รวมอยู่ในดัชนี 2.1) มีความรู้ เรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน</p>
<p>7.2 มีผลิตภัณฑ์โดยชาวบ้านและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น</p>	<p>1.3) โฮมสเตย์เป็นแหล่งผลิตสินค้าหรือหัตถกรรมที่มีชื่อเสียง</p>

ตาราง 4.6 (ต่อ)

ดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย	ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์
7.3 มีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน	1.4) โฮมสเตย์มีเอกลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ที่กำลังสูญไปและยังคงดำรงวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้ หรือ ทั้งชุมชนร่วมมือร่วมใจฟื้นฟูวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ด้วยความภาคภูมิใจ
7.4 มีโอกาสพัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชนในด้านการบริการที่ประทับใจ	4.3) สมาชิกโฮมสเตย์ที่เป็นเจ้าของบ้านพักมีคุณสมบัติการบริการ มีความรู้ด้านการเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีอัธยาศัยไมตรี และสนทนากับผู้มาพักอย่างเหมาะสม
มาตรฐานที่ 8 ด้านการส่งเสริมการตลาด	
8.1 มีคู่มือหรือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวของตนเอง	10.2) จัดทำเอกสารการประชาสัมพันธ์ที่มีรูปลักษณ์ดึงดูดใจพร้อมกับแสดงรายละเอียดที่ถูกต้องและครบถ้วน
8.2 มีการเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์	10.1) มีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง และมีกลยุทธ์การตลาดที่เจาะจงกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย
8.3 มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	รวมอยู่ในดัชนี 2.1) มีความรู้ เรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เนื่องจากในงานวิจัยนี้ องค์ประกอบหลัก 2 องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีการบ่งชี้ที่ครอบคลุมทั้ง 43 ดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ซึ่งประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ ดัชนี 2.1) ชุมชนโฮมสเตย์ต้องได้รับการอบรมอย่างเข้มโดยหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในเรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ประกอบด้วย มาตรฐาน 8 ด้าน 43 ดัชนีชี้วัด และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดัชนี 2.2) ชุมชนโฮมสเตย์ต้องได้รับการอบรมเรื่องบริการที่เหมาะสมในการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี รวมถึงความรู้เรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และ ดัชนี 2.3) ดำเนินการบริหารโฮมสเตย์ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้รับการส่งเสริมและติดตามผลอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานของรัฐ ดังนั้นในการแสดงผลการเปรียบเทียบในตาราง 4.6 ในกรณีที่ไม่มีดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ใด ๆ ในจำนวน 52 ดัชนีที่สามารถนำมาเปรียบเทียบได้

ผู้วิจัยจึงใส่ข้อมูลว่า “รวมอยู่ในดัชนี 2.1) มีความรู้ เรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และแนวคิดเรื่อง การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

จากการเปรียบเทียบที่แสดงไว้ใน ตาราง 4.6 จะเห็นได้ว่าดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์มีการบ่งชี้ที่กว้างกว่าดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ ดังเช่นดัชนี 5.3 (บ้านพักโฮมสเตย์ทุกหลังได้มาตรฐานด้านความสะดวก มั่นคง ปลอดภัย อยู่ในสภาพพร้อมรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา บริเวณบ้านเรียบร้อยและหน้าบ้านติดป้ายชัดเจน ต้องพัฒนาจนได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและรักษามาตรฐานคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง) ที่สามารถเปรียบเทียบได้กับดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยทั้ง 6 ดัชนี ซึ่งอยู่อยู่ในมาตรฐานด้านที่ 1 ด้านที่พัก (ดูตาราง 4.6 ประกอบ)

กล่าวโดยสรุปจากการเปรียบเทียบตามที่แสดงในตาราง 4.6 ข้างต้น มีดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์จำนวน 18 ดัชนี ที่เทียบเท่ากับการบ่งชี้ของ 43 ดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ดังนั้นจึงมีอีก 34 ดัชนีที่แตกต่างออกไปจากมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยที่กำหนดโดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กล่าวโดยเนื้อหาอาจสรุปได้ว่ามาตรฐานโฮมสเตย์ไทยไม่ได้รวมองค์ประกอบหลัก 4 ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน องค์ประกอบหลัก 6 การมีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร องค์ประกอบหลัก 7 การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง องค์ประกอบหลัก 8 การตระหนักรู้ในคุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ และองค์ประกอบหลัก 9 การมีระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ เนื้อหาที่ขาดไปเป็นเรื่องของทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมทั่วถึงและระบบเครือข่าย ทั้งหมดนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

รายการดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่ไม่มีอยู่ในดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจะนำมาแสดงไว้ข้างล่าง ดังต่อไปนี้

รายการดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่ไม่มีอยู่ในดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย
(จำนวน 34 ดัชนีชี้วัด)

1. ดัชนี 2.2) ชุมชนโฮมสเตย์ต้องได้รับการอบรมเรื่องบริการที่เหมาะสมในการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี รวมถึงความรู้เรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ
2. ดัชนี 3.3) คนทั้งชุมชนร่วมทำกิจกรรมทั้งของส่วนรวมและส่วนตัว ที่เกี่ยวข้องกับโฮมสเตย์ตามบทบาท และหน้าที่ซึ่งตราไว้ในระเบียบด้วยความสมัครใจ และกระทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3. ดัชนี 3.4) ร่วมกันแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆของโฮมสเตย์
4. ดัชนี 3.5) ร่วมรับผิดชอบหากมีผลกระทบเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว
5. ดัชนี 4.1) คนทั้งชุมชนมีความเข้าใจเรื่องโฮมสเตย์และมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว
6. ดัชนี 4.2) ชุมชนมีผู้นำซึ่งเป็นที่ยอมรับมาทำหน้าที่เป็นประธานโฮมสเตย์ และดำเนินงานอย่างเข้มแข็ง ต่อเนื่อง เสียสละ และไม่เห็นแก่ประโยชน์ตน
7. ดัชนี 4.4) สมาชิกโฮมสเตย์รวมทั้งคนในชุมชนมีความคุ้นเคย สนับสนุนกันเป็นอย่างดี
8. ดัชนี 4.5) มีกลุ่มสมาชิกจำนวนหนึ่งซึ่งมีฝีมือในการทำอาหาร
9. ดัชนี 4.6) ชุมชนโฮมสเตย์มีปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ที่มีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้
10. ดัชนี 4.7) เยาวชนในชุมชนมีความประพฤติที่ส่งเสริมบรรยากาศการท่องเที่ยวและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมของโฮมสเตย์
11. ดัชนี 5.1) สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของชุมชนได้มาตรฐานและรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ
12. ดัชนี 6.1) สมาชิกร่วมกันจัดทำกฎระเบียบในการบริหารโฮมสเตย์แล้วจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร และเผยแพร่แก่สมาชิกทุกคน ผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจทั่วไป
13. ดัชนี 6.2) มีระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม
14. ดัชนี 6.3) มีระเบียบการเงิน
15. ดัชนี 7.1) สมาชิกผู้เป็นเจ้าของบ้านพักได้รับเงินค่าที่พักและค่าอาหาร
16. ดัชนี 7.2) สมาชิกต้องแบ่งรายได้ตามจำนวนที่ตกลงกันในระเบียบ ให้แก่กลุ่มเพื่อการบริหารกองกลาง
17. ดัชนี 7.3) ผู้ผลิตสินค้าการเกษตรและหัตถกรรมในชุมชนมีรายได้จากการขายวัตถุดิบและสินค้า
18. ดัชนี 7.4) จ่ายค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมแก่ผู้มีส่วนในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ ปราชญ์ท้องถิ่น เจ้าของรถรับจ้าง ผู้ดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว และอื่นๆ
19. ดัชนี 7.5) ชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ
20. ดัชนี 7.6) เกิดความสามัคคีภายในชุมชนและร่วมกันทำสาธารณประโยชน์
21. ดัชนี 7.7) ชุมชนโดยรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
22. ดัชนี 8.1) มีระบบการจัดการเกี่ยวกับสุขอนามัยและระบบนิเวศในชุมชน

23. ดัชนี 8.2) มีการวางแผนและการดำเนินงานอย่างจริงจังเรื่องระบบกำจัดขยะอย่างเหมาะสม รวมทั้งปัญหามลพิษที่จะเกิดจากการท่องเที่ยว
24. ดัชนี 8.3) กำหนดขีดความสามารถของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในการรับนักท่องเที่ยว
25. ดัชนี 8.4) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมในการปลูกจิตสำนึกด้านการรักษาระบบนิเวศและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน
26. ดัชนี 8.5) ชุมชนต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า
27. ดัชนี 9.1) หน่วยงานภาครัฐ 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ศูนย์ท่องเที่ยวกีฬา และนันทนาการ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงด้านการท่องเที่ยวให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาและด้านการตลาด
28. ดัชนี 9.2) องค์การบริหารระดับท้องถิ่นให้การสนับสนุนด้านการจัดสรรงบประมาณและการพัฒนาศักยภาพของชุมชน อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาชุมชน เกษตรและสาธารณสุข
29. ดัชนี 9.3) สถาบันการศึกษาที่มีนักวิชาการและนักวิจัยต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว การบริหาร ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม
30. ดัชนี 9.4) องค์กรภาคเอกชนและกลุ่มอาสาสมัครซึ่งมีประสบการณ์และความชำนาญด้านการตลาด ต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย
31. ดัชนี 9.5) การสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการการท่องเที่ยวด้วยกันเพื่อประโยชน์ด้านการประชาสัมพันธ์ การตลาด และการพัฒนา ได้แก่ โฮมสเตย์อื่นๆ โรงแรม รีสอร์ท หอุทยานแห่งชาติ ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก
32. ดัชนี 10.3) จัดทำเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์และได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
33. ดัชนี 10.4) ร่วมอยู่ในเครือข่ายการประชาสัมพันธ์และการตลาดของโฮมสเตย์
34. ดัชนี 10.5) มีป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทางที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพ และได้รับการดูแลอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 1 นี้ เป็นประเด็นเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง ซึ่งมีจำนวน 5 แห่งที่คณะผู้วิจัยได้เข้าพักในฐานะนักท่องเที่ยว ได้แก่ บุโทรโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านปราสาท ชับโทรของโฮมสเตย์ แก่งตะนะโฮมสเตย์ และมาบกราดโฮมสเตย์ ส่วนอีก 4 แห่ง ได้แก่ โฮมสเตย์บ้านปะอาว บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านท่าลั้ง และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห คณะผู้วิจัยไม่สามารถเข้าพักค้างคืนได้ เนื่องจากอยู่ในสภาพไม่พร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยวเข้าพัก ดังได้กล่าวไว้แล้วนั้น การที่ไม่มีโอกาสเข้าพักอาจมีผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของข้อมูล เพราะนอกจากผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง การมีส่วนร่วมในการพักค้างคืนในบ้านพักโฮมสเตย์จะทำให้ได้ข้อมูลที่ลึกมากขึ้น อย่างไรก็ตามหากมองในอีกมุมหนึ่งความไม่พร้อมในการรับนักท่องเที่ยวจะบ่งบอกได้ถึงสภาพของการบริหารจัดการของโฮมสเตย์นั้น ๆ ว่ามีความเข้มแข็งเพียงไร ในการออกเก็บข้อมูลภาคสนามไปยังโฮมสเตย์ประชากรในพื้นที่การวิจัยทั้งหกจังหวัด พบว่าโฮมสเตย์ส่วนมากไม่มีความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยวเข้าพัก แม้โฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยก็มีสภาพเช่นเดียวกัน แม้ว่าจะไม่ได้เข้าพักค้างคืนคณะผู้วิจัยก็ได้เข้าไปดูสภาพของบ้านพักโฮมสเตย์และเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวอื่น ๆ เท่าที่โฮมสเตย์นั้น ๆ จะสามารถจัดให้ได้ มีเพียงแห่งเดียวเท่านั้นคือโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห ในจังหวัดชัยภูมิที่มีจำนวนดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์น้อยที่สุด คือมีเพียง 9 ดัชนีเท่านั้น โฮมสเตย์แห่งนี้ไม่มีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ประกอบกับยังไม่เคยได้รับนักท่องเที่ยวเลยนับตั้งแต่ดำเนินการมาประมาณเกือบหนึ่งปี หากเวลาของการทำวิจัยไม่จำกัดนัก การไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้งโดยการเข้าไปพักค้างคืนในโฮมสเตย์ทั้ง 4 แห่งที่ได้กล่าวมาแล้วเป็นสิ่งสมควรอย่างยิ่ง ข้อสังเกตในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามที่ไม่สมบูรณ์นักในโฮมสเตย์ 4 แห่ง ที่ได้นำมาเสนอไว้ในที่นี้ ก็เพื่อประโยชน์ในการใช้ผลการวิจัยในการอ้างอิงต่อไป

สรุป

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ได้แก่อะไรบ้าง สามารถตอบคำถามได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 9 แห่ง ซึ่งนำไปสู่การกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ มีจำนวนทั้งสิ้น 52 ดัชนีภายใต้ 10 องค์ประกอบหลัก ผลการศึกษานี้พบว่าดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์จำนวน 20 ดัชนี ซึ่งสอดคล้องและครอบคลุมหลักการ 3 ประการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่บัญญัติโดยองค์การการท่องเที่ยวโลก(WTO) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า มี 34 ดัชนีชี้วัดความ

ยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่สอดคล้องกับ 5 มิติของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของวิรุจ กิจนัน ทวีวัฒน์ (2548) และเมื่อเปรียบเทียบกับ 52 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่เป็นผลของการศึกษานี้กับทั้ง 43 ดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พบว่าดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์จำนวน 18 ดัชนีสอดคล้องและครอบคลุม 43 ดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย อีก 34 ดัชนีที่แตกต่างออกไปคือคุณสมบัติด้านความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน การมีกฎระเบียบที่เป็นลายลักษณ์อักษรของโฮมสเตย์ การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง การตระหนักรู้ในคุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ และการมีระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบที่แตกต่างไปนี้เป็นคุณสมบัติสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4.1.2 ผลการศึกษาสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้เป็นอย่างไร

ในการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวจากทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ทฤษฎี Travel career ladder ของเพียร์ซ และผลสรุป 11 ดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว แล้วผนวกแนวคิดทั้งสามเข้าด้วยกัน จากนั้นจึงนำไปเชื่อมโยงกับหลักการของบัญญัติ 10 ประการของโฮมสเตย์ เพื่อนำไปสู่การพิจารณากำหนดกรอบการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ในบทนี้จะนำเสนอผลที่ได้คือกรอบการศึกษาที่ประกอบด้วย 11 ประเด็น ซึ่งจะนำมาใช้ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และกรอบเดียวกันนี้ก็จะนำมาใช้ในการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ด้วยเช่นกัน ดังปรากฏข้างล่างนี้

กรอบการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์

- 1) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 2) การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค อาทิ ถนนหนทาง ไฟฟ้า การสื่อสาร ห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด น้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภค
- 3) การจัดการด้านการบริการ อาทิ ด้านที่พัก อาหารพื้นบ้านที่ปรุงอย่างดี น้ำดื่ม และที่นอนที่สะอาดและสบาย มีร้านค้า และร้านขายของที่ระลึก
- 4) อภัยาศัยไมตรีของชุมชน ความเป็นมิตร การต้อนรับดูแลอย่างดีด้วยรอยยิ้มจากเจ้าของบ้าน

- 5) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ความปลอดภัยในที่พัก ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ความปลอดภัยในทรัพย์สิน
- 6) การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่และความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยว รวมทั้งกิจกรรมบันเทิง และการแสดงพื้นบ้าน
- 7) การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว อาทิ ข้อมูลสามารถเข้าถึงได้ง่าย การสื่อสารที่รวดเร็ว ข้อมูลเกี่ยวกับค่าบริการและระเบียบเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยว
- 8) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ความสวยงาม หลากหลาย และความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ความมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และความเป็นเอกลักษณ์ของยุคสมัย คุณค่าของประวัติศาสตร์ชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ความสมบูรณ์และงดงามทางศิลปะและวัฒนธรรม
- 9) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 10) ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว
- 11) นักท่องเที่ยวได้รับสิ่งที่ตนต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง

กรอบการศึกษาที่ได้ ซึ่งมีรายละเอียด 11 ข้อ ซึ่งในแต่ละข้อผู้วิจัยได้จัดทำคำถามแยกย่อยออกไปอีก ทั้งหมดจะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และในการศึกษาหาความต้องการนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้ ต่อไป

งานวิจัยนี้ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากประชากร 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้จัดนำเที่ยว และกลุ่มเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ สองกลุ่มแรกมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวและพักค้างคืนในบ้านพักโฮมสเตย์ ส่วนกลุ่มหลังเป็นเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ ผู้ซึ่งใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้จากวิธีการสุ่มตัวอย่างตามความเหมาะสมของสถานการณ์ กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 95 คน ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวที่เคยพักโฮมสเตย์ 74 คน ผู้จัดนำเที่ยว 5 คน และเจ้าของบ้านพัก 16 คน ในจำนวนทั้งหมดนี้ เป็นชาวไทย 86 คน และชาวต่างชาติ 9 คน กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามช่วงอายุ ประกอบด้วยวัยเด็ก 1 คน วัยรุ่น 41 คน และที่เหลือเป็นวัยผู้ใหญ่ 53 คน เมื่อจำแนกตามเพศประกอบด้วยเพศชาย 44 คน และเพศหญิง 51 คน

การเก็บข้อมูลภาคสนามกระทำในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม 2550 โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 5 ครั้ง การสนทนาครั้งที่

1 มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน การสนทนาคั้งที่ 2 มี 14 คน การสนทนาคั้งที่ 3 มี 26 คน การสนทนาคั้งที่ 4 มี 9 คน และการสนทนาคั้งที่ 5 มี 22 คน รวมการสนทนา 5 คั้ง จำนวนผู้ร่วมสนทนาทั้งสิ้น 95 คน

ผลการวิเคราะห์ที่จะนำเสนอต่อไปนี้ได้จากการวิเคราะห์การสนทนากลุ่ม ทั้งสิ้น 5 คั้ง โดยใช้เครื่องมือที่เป็นกรอบการศึกษาความพึงพอใจ 11 ข้อ ซึ่งได้กำหนดค่าความพึงพอใจไว้ 5 ระดับ ดังนี้ ระดับ 4 หมายถึงพึงพอใจมากที่สุด ระดับ 3 หมายถึงพึงพอใจมาก ระดับ 2 หมายถึงพึงพอใจปานกลาง ระดับ 1 หมายถึงพึงพอใจน้อย และระดับ 0 หมายถึงไม่พึงพอใจ

ตาราง 4.7 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจำแนกตามกลุ่มสนทนา

ประเด็นความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3	กลุ่ม 4	กลุ่ม 5
1. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	2	2	3	3	2
2. การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค	2	1	2	2	3
3. การจัดการด้านการบริการ	3	3	4	3	3
4. ทัศนียภาพของเจ้าของบ้านและชุมชน	4	4	4	4	4
5. ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว	4	3	4	3	3
6. การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว	4	3	3	3	3
7. การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว	1	2	4	2	3
8. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	2	4	4	4	4
9. การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก	1	1	3	2	1
10. ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว	3	3	4	4	3
11. การได้รับสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง	3	2	2	3	2
ค่าเฉลี่ย	2.63	2.54	3.36	3	2.82
ค่าเฉลี่ยรวม	2.87				

ผลการวิเคราะห์ที่แสดงในตารางตาราง 4.7 ข้างบนอธิบายได้ว่า ในภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อยไปทางมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 2.87) จากผลการวิเคราะห์ในตาราง เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มจะสามารถแบ่งออกเป็น 2 พวก คือพวกที่มีความพึงพอใจปานกลาง และพวกที่มีความพึงพอใจมาก พวกแรกที่มีความพึงพอใจปานกลาง มีจำนวนตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 60 คน คิดเป็นร้อยละ 63 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด ได้แก่กลุ่มสนทนาคั้งที่ 1 กลุ่มสนทนาคั้งที่ 2 และกลุ่มสนทนาคั้งที่ 5 ซึ่ง

ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของแต่ละกลุ่มอยู่ในระดับ 2.63 2.54 และ 2.82 ตามลำดับ กลุ่มนี้จำแนกอย่างหยาบคือ เป็นวัยรุ่น 38 คน และวัยผู้ใหญ่ 22 คน ในจำนวนนี้มีนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เป็นวัยรุ่นรวมอยู่ด้วย 9 คน กลุ่มสนทนา 3 กลุ่มของพวกเขาแรกนี้ ประเมินความพึงพอใจจากประสบการณ์การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 2 แห่ง กล่าวคือ กลุ่มการสนทนาครั้งที่ 1 และกลุ่มสนทนาครั้งที่ 2 (จำนวน 38 คน) ได้เข้าไปท่องเที่ยวและพักค้างคืนที่ซับไทรของโฮมสเตย์ ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว ซึ่งเป็นโฮมสเตย์ที่งานวิจัยนี้จัดอยู่ในกลุ่มที่มีความยั่งยืนมาก และได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เมื่อปี พ.ศ. 2549 ส่วนกลุ่มสนทนาครั้งที่ 5 (จำนวน 22 คน) ได้เข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวและพักค้างคืนที่มาบกราดโฮมสเตย์ ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นโฮมสเตย์ที่งานวิจัยนี้จัดอยู่ในกลุ่มที่มีความยั่งยืนปานกลาง และได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในปีเดียวกันกับซับไทรของโฮมสเตย์ คือใน พ.ศ. 2549

พวกที่สองคือพวกที่มีความพึงพอใจมาก จำนวนตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 35 คน คิดเป็นร้อยละ 37 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด ได้แก่กลุ่มสนทนาครั้งที่ 3 และกลุ่มสนทนาครั้งที่ 4 ซึ่งให้ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของแต่ละกลุ่มในระดับ 3.6 และ 3 ตามลำดับ กลุ่มนี้จำแนกเป็นวัยรุ่น 4 คน และเป็นวัยผู้ใหญ่ 31 คน ในจำนวนนี้แบ่งเป็นเจ้าของบ้านพัก 12 คน เนื่องจากกลุ่มสนทนาครั้งที่ 4 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 9 คน ล้วนเป็นเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าจากมุมมองของเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ได้ประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงกว่าพวกแรกที่ได้กล่าวมาแล้วเล็กน้อย แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มนี้ยังประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่ำกว่านักท่องเที่ยวในกลุ่มสนทนาครั้งที่ 3 ซึ่งกลุ่มนี้จำแนกเป็นวัยรุ่น 4 คน และวัยผู้ใหญ่ 22 คน วัตถุประสงค์ของกลุ่มนี้คือมาศึกษาดูงานด้านโฮมสเตย์ที่บูไทรโฮมสเตย์ ตำบลไทยสามัคคีอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นโฮมสเตย์ที่ดำเนินการโดยเจ้าของบ้านพักกลุ่มสนทนาครั้งที่ 4 นั่นเอง บูไทรโฮมสเตย์เป็นโฮมสเตย์ต้นแบบหนึ่งใน 5 แห่งของประเทศไทยในปี 2547 และได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในปี พ.ศ. 2547 และ 2549

กล่าวโดยสรุป ในภาพรวมพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก สำหรับกลุ่มที่เป็นวัยผู้ใหญ่ซึ่งมีประสบการณ์การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมาก(บูไทรโฮมสเตย์) มีความพึงพอใจในระดับมาก และเป็นกลุ่มที่มีความพึงพอใจสูงสุดในจำนวนกลุ่มสนทนา 5 กลุ่ม ส่วนกลุ่มสนทนาที่มีความพึงพอใจต่ำที่สุดคือกลุ่มที่เป็นวัยรุ่นต่างชาติ แม้ว่าประสบการณ์การท่องเที่ยวจะคล้ายกันคือได้เข้าไปท่องเที่ยวในโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมาก (ซับไทรของโฮมสเตย์)

ผลการวิเคราะห์จำแนกตามกลุ่มประชากรตัวอย่าง

เพื่อแสดงผลการประเมินความพึงพอใจให้ละเอียดมากขึ้น งานวิจัยนี้จึงได้นำเสนอผลการประเมินแยกเป็น 3 กลุ่ม ตามกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้จัดนำเที่ยว และกลุ่มเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ ดังจะได้กล่าวต่อไป

ผลการวิเคราะห์กลุ่มนักท่องเที่ยว

จำนวนตัวอย่างที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 95 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยว 74 คน ผู้จัดนำเที่ยว 5 คน และเจ้าของบ้านพัก 16 คน ในการสนทนากลุ่ม 5 ครั้งเพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ครั้งจะมีผู้จัดนำเที่ยวร่วมสนทนาด้วย 1 หรือ 2 คน และมีเจ้าของบ้านพักร่วมสนทนาด้วยไม่เกิน 4 คน ในการสนทนา 2 ครั้งไม่มีเจ้าของบ้านพักร่วมอยู่ด้วย การสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 เป็นการสนทนาเฉพาะผู้ที่ เป็นเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ ในตาราง 4.7 ที่แสดงไว้ข้างบนเป็นผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่ได้จากการประเมินของทั้งนักท่องเที่ยว ผู้จัดนำเที่ยว และเจ้าของบ้านพัก ในหัวข้อนี้จะนำเสนอความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโดยตัดการวิเคราะห์ของกลุ่มการสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 ออกไป ดังที่ได้นำเสนอในตารางที่ 4.8 ข้างล่าง จะสังเกตว่าในการแสดงผลนี้ไม่ได้ตัดผู้จัดนำเที่ยวออกไป เนื่องจากในการสนทนากลุ่มในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามนั้น พบว่าผู้จัดนำเที่ยวไม่แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยว หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้จัดนำเที่ยวมีความพึงพอใจเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยว ผู้จัดนำเที่ยวส่วนมากให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป ผลการวิเคราะห์ที่แสดงไว้ในตาราง 4.8 ข้างล่างแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก ซึ่งเมื่อเทียบค่าเฉลี่ยรวมของตารางนี้ (2.84) กับค่าเฉลี่ยรวมในตาราง 4.7 (2.87) ซึ่งได้จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 95 คน พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอายุ เห็นได้ชัดว่า กลุ่มวัยผู้ใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก ประเด็นที่พึงพอใจมากที่สุดซึ่งแทนค่าคะแนนสูงสุดคือ 4 มีจำนวน 6 ประเด็นจากทั้งหมด 11 ข้อ ได้แก่ การจัดการด้านการบริการ ทัศนคติยอมรับของเจ้าของบ้านและชุมชน ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว ส่วนประเด็นที่วัยผู้ใหญ่พึงพอใจต่ำที่สุด คือ การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค และการได้รับสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับระดับความพึงพอใจของวัยรุ่นทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ แต่สิ่งที่แตกต่างจากทุกกลุ่มอย่างเห็นได้ชัดคือ ประเด็นที่ 9 การจัดการด้านการให้ความรู้และการ

สร้างจิตสำนึก วิทยุใหญ่มีระดับความพึงพอใจมาก ในขณะที่วิทยุรุ่นไทยและวิทยุรุ่นต่างชาติ และวิทยุใหญ่ในกลุ่มสนทนาครั้งที่ 1 ให้ระดับความพึงพอใจน้อย คือให้ค่าคะแนน 1 เท่านั้น

ตาราง 4.8 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจำแนกตามกลุ่มอายุ และเชื้อชาติ

ประเด็นความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ			
	ครั้งที่ 1 กลุ่มวิทยุรุ่น และวิทยุ ใหญ่ (ไทย)	ครั้งที่ 2 กลุ่ม วิทยุรุ่น (ต่างชาติ)	ครั้งที่ 3 กลุ่ม วิทยุใหญ่ (ไทย)	ครั้งที่ 5 กลุ่ม วิทยุรุ่น (ไทย)
1. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	2	2	3	2
2. การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค	2	1	2	3
3. การจัดการด้านการบริการ	3	3	4	3
4. อธิยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้าน และชุมชน	4	4	4	4
5. ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว	4	3	4	3
6. การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว	4	3	3	3
7. การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว	1	2	4	3
8. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	2	4	4	4
9. การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก	1	1	3	1
10. ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว	3	3	4	3
11. การได้รับสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง	3	2	2	2
ค่าเฉลี่ย	2.63	2.54	3.36	2.82
ค่าเฉลี่ยรวม	2.84			

ผลการวิเคราะห์ในตาราง 4.8 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มวิทยุรุ่นทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีระดับความพึงพอใจเท่ากัน กล่าวคือเกินระดับปานกลาง เมื่อแจกแจงตามประเด็นพบว่าวิทยุรุ่นพอใจมากที่สุดทั้งสองเรื่อง คือ อธิยาศัยของเจ้าของบ้านพักและชุมชน และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดคือ การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค วิทยุรุ่นไทยพึงพอใจในระดับมาก ในขณะที่วิทยุรุ่นต่างชาติพึงพอใจน้อย ประเด็นที่วิทยุรุ่นให้ค่าความพึงพอใจในระดับน้อยคือเรื่องการจัดการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก

นักท่องเที่ยวพึงพอใจระดับมากในเรื่องการบริการด้านที่พัก เครื่องอำนวยความสะดวก ที่นอนที่สะอาดและสบาย สภาพแวดล้อมทั่วไปของหมู่บ้าน อาหารพื้นบ้าน น้ำดื่ม และ

เรื่องการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและหลากหลาย ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในประเด็นที่ 11 ซึ่งเป็นความสุข ความสบายใจ และความรู้ในการพัฒนาตน จากผลการวิเคราะห์พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์กลุ่มผู้จ้ดนำเที่ยว

จำนวนตัวอย่างของกลุ่มผู้จ้ดนำเที่ยวมีเพียง 5 คน ดังได้กล่าวแล้วว่าในการสนทนากลุ่มทั้ง 5 ครั้ง ผู้นำเที่ยวจะร่วมอยู่ในกลุ่มเพียง 1 คนเท่านั้น และในการสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 ไม่มีผู้จ้ดนำเที่ยวร่วมด้วย ผู้ร่วมสนทนาเป็นเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ทั้งสิ้น อาจกล่าวได้ว่าความพึงพอใจของผู้จ้ดนำเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับเดียวกับนักท่องเที่ยว ดังได้อธิบายมาข้างต้น จากการสอบถามผู้จ้ดนำเที่ยวในการสนทนากลุ่มครั้งที่ 5 พบว่าผู้จ้ดได้พานักท่องเที่ยวมายังโฮมสเตย์มากกว่า 3 ครั้ง ส่วนมากเป็นกลุ่มนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา กลุ่มผู้จ้ดนำเที่ยวได้สะท้อนความต้องการของนักท่องเที่ยวหลายประการ ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

ผลการวิเคราะห์กลุ่มเจ้าของบ้านพัก

งานวิจัยนี้ได้รวมเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์มาเป็นตัวอย่างในการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย จากมุมมองของเจ้าของบ้านโฮมสเตย์บางแห่งมีประสบการณ์ในการให้บริการนักท่องเที่ยวมาหลายครั้ง ทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล การสังเกตความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่ออาหาร บริการและกิจกรรมต่างๆ น่าจะได้กระทำอย่างต่อเนื่อง トラบเท่าที่ยังมีนักท่องเที่ยวเข้าพัก

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากทัศนะของเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ส่วนใหญ่สอดคล้องกับผลที่ได้จากการประเมินของนักท่องเที่ยว แม้ว่าค่าเฉลี่ยจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมดเล็กน้อย สิ่งที่น่าสังเกตคือประเด็นที่เจ้าของบ้านพักประเมินให้อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ เรื่องมาตรฐานด้านสาธารณูปโภค การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว การเป็นแหล่งเรียนรู้และจิตสำนึกเกี่ยวกับระบบนิเวศและทรัพยากร ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มกลับพบว่าเรื่องน้ำสะอาด และการกำจัดขยะ กำลังขยายเป็นปัญหาในระดับชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีลักษณะแบบปากต่อปาก แต่ก็มีไม่น้อยที่ทราบจากเว็บไซต์ การเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่เจ้าของบ้านพักปรารถนา ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์กลุ่มเล็กยังต้องการความเจียบสงบแบบชนบท และวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน

อีกประเด็นที่น่าสนใจคือเจ้าของบ้านพักประเมินว่านักท่องเที่ยวมีความสุขจากการเข้าพักโฮมสเตย์ จะเห็นจากการให้ค่าเป็นระดับมาก คือค่าคะแนน 3 ในขณะที่นักท่องเที่ยวประเมินความพึงพอใจในข้อนี้สอดคล้องกันเป็นส่วนมากกว่าอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

จากผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่ได้แสดงมาแล้วข้างต้น ทั้งที่เป็นผลของทุกกลุ่มการสนทนา และผลการประเมินเฉพาะที่เป็นนักท่องเที่ยว พร้อมการแจกแจงผลการวิเคราะห์ตามกลุ่มอายุ และเชื้อชาติ จะนำไปสู่การสรุปผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในภาพรวม ดังได้แสดงไว้ในตาราง 4.9 สรุปผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ข้างล่าง ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจทุกประเด็นได้จากการคำนวณหาค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนในแต่ละกลุ่มการสนทนา ในการนำเสนอได้จัดเรียงประเด็นเสียใหม่ตามลำดับค่าเฉลี่ยผลความพึงพอใจ โดยเรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ประเด็นใดที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน ก็จัดไว้ในลำดับเดียวกัน

ตาราง 4.9 สรุปผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ลำดับ	ประเด็นความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ
1	-อธยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและชุมชน	4
2	-คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	3.6
3	-ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว -ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว	3.4
4	-การจัดการด้านการบริการ -การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว	3.2
5	-ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว -การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยวการได้รับสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง	2.4
6	-การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค	2
7	-การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก	1.6
ค่าเฉลี่ย		2.87

สรุปผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในภาพรวม นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับปานกลางค่อนข้างน้อยไปทางมาก นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกวัย ทั้งชาวไทยและต่างชาติมีความพึงพอใจมากที่สุดในอธยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้าน

และชุมชน แต่ในทางตรงกันข้ามนักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจน้อย คืออยู่ในระดับต่ำที่สุดใน การศึกษานี้คือการจัดการด้านการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการรู้ คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากในหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความงดงาม และควมมีคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ในการ เข้ามาท่องเที่ยวโฮมสเตย์นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในด้านความปลอดภัยในระดับสูงมาก อีกทั้ง ประสิทธิภาพการท่องเที่ยวก่อให้เกิดมิตรภาพระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกัน และระหว่าง นักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้านพัก นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังมีความพึงพอใจในระดับมากกับการ บริการด้านต่างๆ เช่นที่พักได้มาตรฐาน อาหารสะอาดและอร่อย รวมทั้งการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ยังแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง รวมถึงการจัดให้มีกิจกรรมนันทนาการ อื่น ๆ ด้วย

ดังได้แสดงไว้ในตาราง 4.9 นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับปานกลางในเรื่อง ความสะดวกในการเดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การรับรู้ข้อมูลในเชิงการตลาดและ การประชาสัมพันธ์ ตลอดจนความสุขและประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เพื่อพัฒนา ตนเอง

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในงานวิจัยนี้พบว่าสิ่งที่เป็นความพึงพอใจ มากที่สุดของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มคืออัธยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านพักและชุมชน ซึ่งนับว่าเป็น เสน่ห์ของแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นลักษณะเฉพาะที่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ไม่สามารถ เทียบได้ นอกจากนี้ยังเห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทั้งความงดงามของภูมิ ประเทศ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน เมื่อนำผลการศึกษาไปเปรียบเทียบกับลำดับความ ต้องการของมาสโลว์ พบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์สนองตอบความต้องการทาง สังคมที่จัดอยู่ในกลุ่มความต้องการขั้นสูง อย่างไรก็ตามการที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่ำที่สุด คือการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ แสดงให้เห็นว่าในอีกแง่ หนึ่งนักท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการสนองตอบอย่างเพียงพอต่อความต้องการขั้นสูงเพื่อการพัฒนาตน

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในงานวิจัยนี้แตกต่างจากผลการศึกษาของ ยุทธนา สมลา (2549) ซึ่งนำเสนอความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวหมู่บ้านโฮมสเตย์ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุดด้านที่พัก ในขณะที่ผลการศึกษาพบว่าความพึง

พอใจด้านบริการ (ซึ่งรวมที่พัสดุด้วย) แม้ว่าจะมีความพอใจมากแต่ก็จัดอยู่ในลำดับที่ 4 และที่แตกต่างกันอีกประการหนึ่งคือผลการศึกษาของยุทธนา สมลา (2549) พบว่านักท่องเที่ยวพึงพอใจในอรรถยาศัยของชุมชนเป็นอันดับรองลงมา ซึ่งตรงกันข้ามกับผลการศึกษานี้ที่ อรรถยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านพักและชุมชน เป็นความพึงพอใจมากที่สุดของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในภาพรวมความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในระดับมากจะพบว่าสอดคล้องกัน แม้ว่าลำดับความพึงพอใจจะแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในงานวิจัยนี้เมื่อเริ่มเสนอโครงการวิจัย ได้กำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่เข้าพักในโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามที่ได้เสนอไว้ แต่ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามกลับมาน้อยมาก กล่าวคือไม่ถึงร้อยละ 1 ดังนั้นผู้วิจัยจึงปรับวิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มตามความเหมาะสมของสถานการณ์ โดยไม่สามารถได้นักท่องเที่ยวจากโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 แห่งได้ ประกอบกับในช่วงเวลาที่ปรับเปลี่ยนนั้นอยู่ในช่วงมิถุนายนถึงสิงหาคม (พ.ศ. 2550) ซึ่งไม่ใช่ฤดูกาลท่องเที่ยวในแถบอีสานใต้ ดังนั้นนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างจึงเป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 3 แห่งในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ชับไทรทองโฮมสเตย์ บุษไทรโฮมสเตย์ และมาบกราดโฮมสเตย์ ซึ่งทั้งสามแห่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยทั้งสิ้น ในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษายังได้รวมผู้จัดนำเที่ยว และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ด้วย เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้วิธีการรวบรวมข้อมูลก็เปลี่ยนจากการเก็บด้วยแบบสอบถามเป็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยเห็นว่าการเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 9 แห่งหากสามารถทำได้ก็จะทำให้ผลการศึกษามีประโยชน์มากกว่าที่นำเสนอในงานวิจัยนี้ จึงตั้งเป็นข้อสังเกตเพื่อประโยชน์ในการนำผลการศึกษานี้ไปใช้อ้างอิงต่อไป

ผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว

ผลการศึกษาเพื่อให้ทราบความต้องการของนักท่องเที่ยวในการเข้ามาเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ได้ใช้กรอบการศึกษาเดียวกับการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้จัดนำเที่ยว เป็นกลุ่มที่บอกความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ชัดเจนและมีรายละเอียดมากกว่ากลุ่มตัวอย่างอื่นอีก 2 กลุ่ม ดังจะได้กล่าวต่อไป

ความต้องการของนักท่องเที่ยว 7 ประการ

1) มาตรฐานด้านสาธารณูปโภค

เป็นที่ทราบแล้วว่าโฮมสเตย์เป็นแหล่งท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ดังนั้นสาธารณูปโภคพื้นฐานยังไม่พร้อมทุกอย่าง หรือถึงแม้จะมีพร้อมทุกอย่างแต่ยังไม่ได้มาตรฐาน สิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุดคือระบบน้ำที่มีใช้ในชุมชนโฮมสเตย์ทั้งด้านคุณภาพของน้ำ และความปลอดภัย ระบบประปาของหมู่บ้านยังห่างไกลจากระดับมาตรฐานมาก ในหน้าฝนแม้ว่าจะมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ แต่น้ำขุ่น และมีสิ่งเจือปนมาก นักท่องเที่ยวมักต้องการน้ำสะอาดในการล้างหน้า และแปรงฟัน หลายคนมีอาการแพ้จากการอาบน้ำ ทั้งยังทำให้ไม่แน่ใจในเรื่องความสะอาดของอาหารที่นำมาบริการ เนื่องจากต้องใช้น้ำในการล้างผักและล้างภาชนะใส่อาหาร เมื่อถึงหน้าแล้งปัญหาที่พบคือการขาดแคลนน้ำ น้ำประปาไม่ไหล ความไม่เพียงพอนี้ทำให้เป็นข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว

มาตรฐานด้านการสื่อสารทางโทรศัพท์ยังไม่สะดวก โฮมสเตย์หลายแห่งไม่สามารถติดต่อกันทางโทรศัพท์มือถือ เนื่องจากไม่มีคลื่นสัญญาณ ในขณะที่ระบบโทรศัพท์พื้นฐานก็ยังไม่ถึง เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าปัจจุบันนักท่องเที่ยวคุ้นเคยกับการใช้โทรศัพท์มือถือในการติดต่อสื่อสารกัน แม้ว่าจะในช่วงของการมาท่องเที่ยวก็ตาม การสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ตามปกติจึงเป็นสิ่งจำเป็น ที่สำคัญมากในการดำเนินกิจการโฮมสเตย์คือการติดต่อจองบ้านพักล่วงหน้า การยืนยันการจอง การยกเลิกการจอง ตลอดจนการนัดหมายจ่ายเงิน มักเป็นไปอย่างลำบาก และล่าช้า ผู้จัดนำเที่ยวเห็นว่าเรื่องการสื่อสารเป็นสิ่งที่ควรปรับปรุงอย่างรีบด่วน การไม่สามารถติดต่อกันได้ทำให้ผู้จัดนำเที่ยว หรือแม้แต่นักท่องเที่ยวขาดแรงจูงใจสำคัญในการเข้ามาท่องเที่ยวโฮมสเตย์

2) ความสะดวกในการเข้าถึงโฮมสเตย์

สถานที่ตั้งของโฮมสเตย์ส่วนใหญ่จะอยู่ห่างจากชุมชนเมือง ถนนที่จะเข้าสู่โฮมสเตย์ส่วนมากเป็นถนนที่ไม่ได้มาตรฐาน หลายแห่งไม่สามารถเดินทางเข้าออกได้เมื่อฝนตกหนัก การเดินทางที่ไม่สะดวกนับว่าเป็นอุปสรรคอย่างสำคัญ ทั้งแก่นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มใหญ่ และนักท่องเที่ยวที่เป็นครอบครัว เพราะส่วนมากนักท่องเที่ยวมักเดินทางด้วยรถยนต์ การตั้งอยู่ห่างจากถนนสายหลักและทางเข้าที่ไม่สะดวกทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ประทับใจตั้งแต่แรก กล่าวโดยสรุปนักท่องเที่ยวต้องการการเดินทางที่สะดวกพอสมควร

อีกประการหนึ่งที่ขาดการดูแลคือการจัดให้มีป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ทั้งที่เป็นป้ายขนาดใหญ่บนทางสายหลักและทางสายรอง และป้ายเหล่านี้ต้องได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพที่สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งนี้จะช่วยทั้งด้านการประชาสัมพันธ์และทำให้นักท่องเที่ยวไม่หลงทาง

3) บ้านพักสะอาด และมีเตียงที่ไว้บริการ

เมื่อนักท่องเที่ยวเลือกการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์การได้พักในบ้านที่สะอาด เป็นระเบียบ มีที่นอนที่ไม่มีกลิ่นอับชื้นเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวัง ผู้จัดนำเที่ยวพบว่าบ้านพักโฮมสเตย์จำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้มาตรฐานด้านความสะอาด

นักท่องเที่ยวที่เป็นเยาวชนต้องการนอนในเตียงเพื่อหาประสบการณ์ใหม่ในการท่องเที่ยว และบรรยากาศของโฮมสเตย์ประกอบกับสภาพธรรมชาติที่สวยงามทำให้นักท่องเที่ยวต้องการนอนนอกบ้านพัก

4) การจัดการนำเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ

การให้บริการอย่างหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์คือการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดเส้นทาง การนำเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชน หรือการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

นักท่องเที่ยวต้องการให้การนำเที่ยวเป็นไปตามโปรแกรมที่ทราบล่วงหน้า การมีผู้นำทาง มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น พาหนะที่เหมาะสม ตลอดจนการคำนวณระยะทางและเวลาในการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังไว้ล่วงหน้า นักท่องเที่ยวบางคนได้ข้อมูลการท่องเที่ยวจากเว็บไซต์ แต่เมื่อมายังแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ตามที่มีการประชาสัมพันธ์ กลับไม่เป็นอย่างที่ปรากฏในเว็บไซต์หรือในเอกสารประชาสัมพันธ์

5) ประสิทธิภาพด้านการสื่อสาร

นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ต้องการการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพของประธานโฮมสเตย์และผู้ที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของกลุ่มโฮมสเตย์ ก่อนการตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวต้องการทราบข้อมูลหลายอย่าง เช่น เส้นทาง ลักษณะที่พัก ราคาที่พัก ราคาอาหาร การจองล่วงหน้า การจ่ายเงิน การเดินทาง ฯลฯ ดังนั้นการสื่อสารระหว่างกันต้องมีประสิทธิภาพ กล่าวคือเข้าใจความหมายตรงกัน การให้ข้อมูลชัดเจน ถูกต้อง จากการสนทนากลุ่มพบว่ามีความเข้าใจคลาดเคลื่อนกันหลายครั้ง เช่น กำหนดวันเข้าพัก รายการอาหาร หรือแม้แต่เรื่องการบอกเส้นทางก็เป็นปัญหา เคยมีกรณีการจองที่พักซ้อนกันของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ในการจัดการนำเที่ยว

ความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้ง 5 ประการดังได้กล่าวมาแล้ว ส่วนมากเป็นความต้องการที่เกิดจากปัญหาที่นักท่องเที่ยวพบ และมีความพึงพอใจในระดับต่ำ การรับทราบความต้องการของนักท่องเที่ยวจะเป็นประโยชน์อย่างสำคัญในการพัฒนาโฮมสเตย์สู่ความยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 5 ประการที่ได้ในงานวิจัยนี้ เมื่อนำไปเทียบกับลำดับความต้องการของมาสโลว์ พบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวสามประการแรกเป็นความต้องการขั้นต่ำสุดคือความต้องการทางกายภาพ ได้แก่ ความต้องการด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ได้มาตรฐาน ความต้องการในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวด้วยความสะดวก และความต้องการในการได้พักในบ้านที่สะอาดและปลอดภัย ส่วนความต้องการที่เหลืออีกสองประการเป็นความต้องการขั้นสูงเพื่อสนองตอบความต้องการด้านความรู้และความเพลิดเพลินใจ ผลการศึกษาเรื่องความต้องการของนักท่องเที่ยวชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังต้องการความสะดวกสบายในการท่องเที่ยวตามสมควร นักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กเดินทางท่องเที่ยวด้วยรถยนต์ส่วนตัว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกจึงเป็นความต้องการที่จำเป็นต้องได้รับการตอบสนอง

สรุป

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้เป็นอย่างไร สามารถตอบคำถามได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม 5 ครั้งซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว ผู้จัดนำเที่ยว และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ จำนวนทั้งสิ้น 95 คน โดยใช้แบบการประเมินความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 11 ประเด็น ในภาพรวมพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก ประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจมากที่สุดคืออธยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและชุมชน ประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจมากที่สุดมีทั้งหมด 5 ประเด็น เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว และการจัดการด้านการบริการ ประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจปานกลางมี 4 ประเด็น ตามลำดับคือ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยวได้รับสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง และการอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค และประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจน้อยมีประเด็นเดียวคือ

การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก เมื่อจำแนกตามช่วงวัยพบว่านักท่องเที่ยวผู้ใหญ่มุ่งความพึงพอใจในระดับมาก ซึ่งมากกว่านักท่องเที่ยวรุ่นที่ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง หากจำแนกตามกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวเองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติและนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน กล่าวคือมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

สรุปผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเครื่องมือการศึกษา กรอบการศึกษา และวิธีการรวบรวมข้อมูลเช่นเดียวกับการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวโฮมสเตย์มีความต้องการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความต้องการมาตรฐานด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ความต้องการความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ความต้องการบ้านพักที่สะอาดและดีเอ็นที ความต้องการให้มีการจัดการนำเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ และต้องการประสิทธิภาพในการสื่อสารระหว่างเจ้าของโฮมสเตย์กับนักท่องเที่ยวก่อนการเข้ามาใช้บริการ เมื่อนำผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในงานวิจัยนี้ไปเทียบกับลำดับความต้องการของมาสเตอร์ พบว่าความต้องการของนักท่องเที่ยวสามประการแรกเป็นความต้องการขั้นต่ำสุดคือความต้องการทางกายภาพ ส่วนความต้องการที่เหลืออีกสองประการหลังเป็นความต้องการขั้นสูงเพื่อสนองตอบความต้องการด้านความรู้และความเพลิดเพลินใจ

4.1.3 ผลการศึกษาสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางในการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของงานวิจัยนี้คือการกำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ ในการกำหนดรูปแบบนี้ ผู้วิจัยใช้การสังเคราะห์ผลการศึกษา 3 ข้อ ที่ได้จากงานวิจัยนี้ซึ่งประกอบด้วย ผลสรุปดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์ท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และสุดท้ายคือผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์

รูปแบบของโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ซึ่งเป็นผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ประกอบด้วยรูปแบบสำคัญ 7 ประการ ดังนี้

1) รูปแบบทางกายภาพ

1.1) โฮมสเตย์ต้องเป็นดินแดนที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งมีคุณค่าแตกต่างจากที่อื่น อาจจะเป็นภูมิประเทศที่มีความงดงามเฉพาะตัว อาจเป็นที่ที่มีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใกล้สูญหาย หรือเป็นแหล่งอารยธรรมที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์

1.2) ชุมชนโฮมสเตย์ต้องมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเครือข่ายสัญญาณด้านการสื่อสาร

1.3) เส้นทางคมนาคมไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะดวกทุกฤดูกาล

2) รูปแบบการบริหาร

2.1) โฮมสเตย์ต้องบริหารงานในลักษณะกลุ่ม สหกรณ์ หรือชมรม โดยทั้งชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึงร่วมกันจัดการ ร่วมกันวางแผน ร่วมกันดำเนินงาน ร่วมกันจัดกิจกรรม ร่วมเป็นเครือข่าย และร่วมกันรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

2.2) ต้องจัดทำระเบียบในการบริหารจัดการโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร และเผยแพร่แก่สมาชิก ชุมชน และผู้สนใจ ระเบียบนี้ต้องมีทั้งระเบียบของผู้ดำเนินงานและของผู้มาพัก

2.3) มีระบบการจัดสรรจำนวนแขกที่เข้าพักบ้านของสมาชิกอย่างเป็นธรรม

2.4) มีการจัดสรรรายได้เหมาะสม และมีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

3) รูปแบบการบริการ

3.1) สมาชิกโฮมสเตย์ต้องต้อนรับและดูแลนักท่องเที่ยวด้วยใจที่รักการบริการ เปี่ยมด้วยอัธยาศัยไมตรี มิตรภาพ และรอยยิ้ม สนทนากับแขกอย่างเหมาะสม ส่วนคนอื่นๆ ในชุมชนต้องมีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยว

3.2) ดูแลรักษาบ้านพักให้สะอาดและพร้อมให้นักท่องเที่ยวเข้าพักได้ตลอดเวลา ที่นอนสบาย ห้องน้ำสะอาดและเพียงพอกับจำนวนแขกที่เข้าพัก พร้อมกับบริการอาหารที่ปรุงอย่างดี เจ้าของบ้านพักควรร่วมรับประทานอาหารกับแขก

3.3) จัดกิจกรรมนำเที่ยวที่น่าสนใจและหลากหลาย ทั้งลักษณะของกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญแก่แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง จัดให้มีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้และความสามารถในการสื่อสาร

3.4) จัดกิจกรรมต้อนรับ ส่งสรรค์ และนันทนาการ เพื่อมิตรภาพระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกัน และระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนโฮมสเตย์

4) รูปแบบแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

4.1) มีระบบการจัดการและดูแลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนไม่ให้เสื่อมโทรม และร่วมมือกันดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง

4.2) พัฒนาฐานการเรียนรู้ในชุมชนตามศักยภาพที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ เช่นฐานการเรียนรู้เกษตรกรรมธรรมชาติ ฐานการเรียนรู้การทอผ้าไหม ฐานการเรียนรู้การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ ฐานการเรียนรู้การทำหัตถกรรมหมู่บ้าน

5) รูปแบบเครือข่าย

5.1) ร่วมเป็นเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์ด้วยกัน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.2) พัฒนาเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์กับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง

5.3) พัฒนาเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์กับธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และบริษัทท่องเที่ยว

5.4) พัฒนาเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์กับหน่วยงานที่มีองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโฮมสเตย์ให้ยั่งยืน ที่สำคัญได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานระดับตำบล และระดับอำเภอด้านการเกษตร สาธารณสุข และเคหกิจ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ศูนย์การท่องเที่ยวที่ฟ้าและนันทนาการ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันการศึกษา และองค์กรภาคเอกชน

6) รูปแบบการประชาสัมพันธ์

6.1) โฮมสเตย์ต้องขึ้นทะเบียนต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

6.2) จัดทำเอกสารการประชาสัมพันธ์อย่างมีคุณภาพ และมีจำนวนพอเพียง

6.3) จัดให้มีเว็บไซต์เพื่อการตลาด การประชาสัมพันธ์และการพัฒนาเครือข่าย

6.4) มีกิจกรรมออกงานในงานที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

6.5) จัดทำป้ายบอกทางอย่างชัดเจนและเพียงพอ พร้อมทั้งดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ

6.6) ประธานโฮมสเตย์ ผู้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ และทำหน้าที่ในการรับจองล่วงหน้า รวมถึงสมาชิกโฮมสเตย์ ต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลและการสื่อสารในกลุ่มเพื่อประโยชน์ด้านการการตลาด การประชาสัมพันธ์ และการดำเนินงานของโฮมสเตย์

7) รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

7.1) เชื่อมโยงกับหน่วยงานที่ชำนาญด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างการเรียนรู้ด้านระบบนิเวศ ในการนี้ชุมชนต้องนำความรู้มาสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วย

7.2) ชุมชนโฮมสเตย์ต้องเรียนรู้แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้ยั่งยืนตามหลักการที่ถูกต้อง

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้สอดคล้องกับดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ หากแต่ได้เพิ่มเติมรายละเอียดซึ่งจะสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มจากผลการศึกษา

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยได้รับความนิยมในนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มจากการเก็บข้อมูลผู้เข้าพักโฮมสเตย์ตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีมีจุดมุ่งหมายหลักสองประการ คือการมาเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้ หลายกลุ่มเป็นผู้ที่สนใจในการดำเนินงานของโฮมสเตย์ อีกจุดมุ่งหมายหนึ่งคือท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน กลุ่มนี้มักเป็นกลุ่มเล็กๆ อาจเป็นครอบครัว เครือญาติ และกลุ่มเพื่อน

ข้อเสนอแนะที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้คือการปรับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว เนื่องจากพบว่านักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เกือบทั้งหมดเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่ม มี 2 ลักษณะคือ นักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ ประมาณตั้งแต่ 20- 100 คน และนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กจำนวนประมาณ 3-6 คน ซึ่งพบว่านักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

นักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่มักเดินทางด้วยรถบัสพร้อมผู้จัดนำเที่ยว เท่าที่พบจากข้อมูลบางครั้งโฮมสเตย์ก็รับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่มีจำนวนมากถึง 157 คน (ดูภาคผนวก-ตารางแสดงการเข้าพักของนักท่องเที่ยวที่บ้านปราสาทโฮมสเตย์ ในช่วงเดือนมกราคม 2550) จุดประสงค์หลักของกลุ่มนี้คือการศึกษาดูงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการบริหารจัดการโฮมสเตย์ที่เป็นต้นแบบ นอกนั้นเป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตชนบทและวัฒนธรรมชุมชน จากข้อมูลที่สามารถรวบรวมได้ของโฮมสเตย์ต้นแบบ 2 แห่ง คือบุไทรโฮมสเตย์ในช่วง 6 เดือน(พฤศจิกายน 2549-เมษายน 2550) และบ้านปราสาทโฮมสเตย์ในช่วง 11 เดือน (พฤษภาคม 2549 – มีนาคม 2550) ดังปรากฏในภาคผนวก มีนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ รวมทั้งสิ้น 24 กลุ่ม หากจะเปรียบเทียบโฮมสเตย์ทั้งสองแห่ง

จะพบว่าบุไทรโฮมสเตย์รับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่น้อยครั้งกว่าบ้านปราสาทโฮมสเตย์ กล่าวคือ ในช่วงระยะ 6 เดือน รับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ 9 ครั้งในจำนวนทั้งสิ้น 55 ครั้ง(คิดเป็นจำนวนนักท่องเที่ยว 343 คนจากทั้งหมด 898 คน) ส่วนบ้านปราสาทโฮมสเตย์ในช่วงระยะเวลา 11 เดือน รับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ 15 ครั้งในจำนวนทั้งสิ้น 25 ครั้ง(คิดเป็นจำนวนนักท่องเที่ยว 955 คน จากทั้งหมด 1006 คน) นับว่านักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นกลุ่มลูกค้าเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้

นักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กมีลักษณะเป็นครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อนซึ่งเป็นนักศึกษาหรือกลุ่มวัยรุ่น นักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กมักพาครอบครัวมาเที่ยวหรือรวบรวมญาติมิตรหลายครอบครัวมาเที่ยวพร้อมกัน จุดประสงค์หลักคือการพักผ่อนและสังสรรค์ระหว่างครอบครัวและญาติมิตร บุไทรโฮมสเตย์รับนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กมากกว่ากลุ่มใหญ่ จำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กคิดเป็นร้อยละ 60 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด ส่วนบ้านปราสาทโฮมสเตย์นั้นเห็นได้ชัดว่ากลุ่มเล็กส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติซึ่งสนใจด้านวัฒนธรรม

จากข้อเท็จจริงข้างต้นในกรณีของบุไทรโฮมสเตย์และบ้านปราสาทโฮมสเตย์อาจกล่าวได้ว่ารูปแบบโฮมสเตย์ในอีสานใต้มีสองรูปแบบคือโฮมสเตย์เพื่อการเรียนรู้ และโฮมสเตย์เพื่อการพักผ่อน ดังนั้นสิ่งสำคัญก็คือชุมชนเจ้าของโฮมสเตย์ต้องวิเคราะห์กลุ่มลูกค้าของตนให้ชัดเจน ซึ่งไม่ได้หมายความว่า จะเป็นลูกค้ากลุ่มเดียวกันในทุกโฮมสเตย์ และค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการและการบริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าเป้าหมาย

สรุป

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางในการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร ได้จากการสังเคราะห์ผลการศึกษา 3 ข้อ ที่ได้จากงานวิจัยนี้ ซึ่งประกอบด้วย ผลสรุปดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์ท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ซึ่งนำไปสู่การกำหนดรูปแบบสำคัญ 7 ประการ ของโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ที่ ได้แก่ รูปแบบทางกายภาพ รูปแบบการบริหาร รูปแบบการบริการ รูปแบบแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน รูปแบบเครือข่าย รูปแบบการประชาสัมพันธ์ และรูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.1.4 ผลการศึกษาสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 4 ยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร

ผลการศึกษาเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 4 มี 2 ประการ คือ ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน และ ยุทธศาสตร์พึ่งพาการพัฒนาโฮมสเตย์บนเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังจะได้กล่าวต่อไป

ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

บริเวณพื้นที่เขตอีสานตอนล่างของประเทศไทยมีผืนแผ่นดินที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 2 ประเทศ คือประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศกัมพูชา ในบริเวณนี้มีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่านคือแม่น้ำโขง ซึ่งมีแม่น้ำสาขาสายสำคัญในภาคอีสานของประเทศไทยคือแม่น้ำพอง แม่น้ำชี แม่น้ำมูล และแม่น้ำสงคราม ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีแม่น้ำจิม แม่น้ำเทินและแม่น้ำเซกอง ในราชอาณาจักรกัมพูชามีทะเลสาบโตนเลสาป ซึ่งต่อเนื่องกับลำธารของเทือกเขาสอยดาวฝั่งตะวันออกของจันทบุรี และแม่น้ำเซซานในประเทศเวียดนาม

ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ หลากหลาย และสวยงาม ผู้คนในแถบนี้ได้อยู่ได้กิน โดยทำการประมง การเกษตร และการค้ามาอย่างยาวนาน ความหลากหลายทางชนชาติ และศาสนาที่อาศัยลุ่มน้ำโขงที่มีมาในประวัติศาสตร์ได้ก่อให้เกิดความแตกต่างและกลมกลืนกันทางด้านวิถีชีวิต และวัฒนธรรม ดังนั้นนอกเหนือไปจากความมั่งคั่งทางทรัพยากรธรรมชาติ ดินแดนแถบนี้ยังมีสถานที่ วัตถุ และสิ่งก่อสร้างที่เป็นหลักฐานแห่งอารยธรรม อยู่มากมายกระจัดกระจายอยู่ทั่วดินแดน

การท่องเที่ยวที่จะยั่งยืนได้ต้องเกิดจากความร่วมมือกันทั้งสามประเทศ ทั้งในระดับนโยบาย และในภาคประชาชน ปัจจุบันการติดต่อเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว โดยผ่านช่องเม็กซึ่งเป็นจุดผ่านแดนไทย-ลาว ตั้งอยู่ในเขตอำเภอสิรินธร ห่างจากตัวจังหวัดอุบลราชธานีเพียง 90 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ชายแดนติดต่อกันระหว่างไทยกับลาว ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนจุดเดียวในภาคอีสาน ที่สามารถเดินทางไปประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยทางพื้นดิน เส้นทางนี้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สะดวกและได้รับความนิยมมากที่สุดในการจัดนำเที่ยวไปยังตอนใต้ของลาว

การเดินทางท่องเที่ยวโดยพื้นดินจากอีสานใต้เข้าสู่ประเทศกัมพูชามีจุดผ่านแดน 2 จุด คือผ่านช่องสะง่า อ. ภูสิงห์ จ. ศรีสะเกษ แล้วตรงไปสู่จังหวัดเสียมเรียบของกัมพูชา และอีกจุดหนึ่งคือ

ผ่านจากจังหวัดนครราชสีมาไปยังจุดผ่านด่านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ไปยังอำเภอปอยเปต สู่จังหวัดเสียมเรียบในประเทศกัมพูชา

การท่องเที่ยวตามเส้นทางเชื่อมโยงกับสองประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการส่งเสริมจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมผู้ประกอบการนำเที่ยว (สนท.) สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (สทอ.) สมาคมส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวไทย (สทท.) และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ (สทท.) บริษัทท่องเที่ยวชั้นนำ และบริษัทท่องเที่ยวท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี เส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน จะได้กล่าวต่อไปนี้

1) เส้นทางท่องเที่ยวไฮสปีดที่เชื่อมโยงกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเริ่มต้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เส้นทางที่มีการนำเสนอกแก่นักท่องเที่ยวอาจสรุปได้ว่ามีอยู่เส้นทางเดียว และมีแหล่งท่องเที่ยวหลัก ๆ ไม่แตกต่างกัน ดังตัวอย่างกำหนดการท่องเที่ยวข้างล่างนี้

กำหนดการท่องเที่ยวไทย(อีสานใต้)-ลาว

วันที่ 1 : อุบลราชธานี ช่องเม็ก ปากเซ นครจำปาสัก ปราสาทหินวัดพู

วันที่ 2 : น้ำตกคอนพะเพ็ง ล่องเรือแม่น้ำโขง บ้านดอนคอน แก่งหลี่ผี (มหานทีสีพันดอน)

วันที่ 3 : นครจำปาสัก น้ำตกตาดฟาน น้ำตกตาดผาส้ม หมู่บ้านชนเผ่าลาวสูง ช่องเม็ก (ข้อปั้ง) อุบลราชธานี

การท่องเที่ยวจะเริ่มในตอนเช้าของวันที่ 1 จากตัวเมืองอุบลราชธานี มุ่งไปยังจุดผ่านแดนช่องเม็กและเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวของลาว ใช้เวลา 3 วัน และพักค้าง 2 คืน ที่พักทั้งสองคืนอยู่ในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ซึ่งเป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจของ 4 แขวงตอนใต้ของลาว และยังมีบทบาทเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมกับหลายประเทศในภูมิภาคนี้

จากการสำรวจเบื้องต้นในเว็บไซต์ของบริษัทนำเที่ยวหลายแห่งพบว่าเส้นทางท่องเที่ยวไทย-ลาว ที่นำเสนอข้างต้นได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวพอสมควร

2) เส้นทางท่องเที่ยวไฮสปีดที่เชื่อมโยงกับกัมพูชา

อีสานตอนล่างเชื่อมโยงกับประเทศกัมพูชาทางภาคพื้นดิน และมีจุดผ่านแดน 2 แห่ง คือที่ช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ และด่านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับกัมพูชาเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวในกัมพูชานับว่ามีชื่อเสียงระดับโลกและเป็นที่ยุ้จักมานาน

เส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงไทย(อีสานใต้)-กัมพูชา มีอยู่ 2 เส้นทาง ดังปรากฏใน ตัวอย่างกำหนดการท่องเที่ยวที่นำเสนอข้างล่าง

กำหนดการท่องเที่ยวไทย(อีสานใต้)-กัมพูชา
เวลา 3 วัน 2 คืน พักค้างคืนที่จังหวัดเสียมเรียบ

เส้นทางที่ 1

วันที่ 1: ศรีสะเกษ – ชองสะง่า - ปราสาทบันทายศรี - เสียมเรียบ

วันที่ 2: นครธม – ปราสาทตาพรหม - นครวัด – ซ้อปึงเสียมเรียบ

วันที่ 3: เสียมเรียบ – ชองสะง่า - อุบล

เส้นทางที่ 2

วันที่ 1: นครราชสีมา - ด่านคลองลึก อัญประเทศ – ปอยเปต – ศรีโสภณ - เสียมเรียบ

วันที่ 2: ปราสาทบันทายศรี – ปราสาทตาพรหม – นครธม - นครวัด-ปราสาทพนมบาเค็ง

วันที่ 3: เสียมเรียบ – ปอยเปต – ตลาดโรงเกลือ - นครราชสีมา

จากการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างไทย(อีสานใต้)-ลาว และไทย(อีสานใต้)-กัมพูชาทำให้เห็นศักยภาพในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่าง 3 ประเทศ โดยอาจเริ่มต้นที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวหรือประเทศกัมพูชา สุดปลายทางหรือตั้งต้นการเดินทางจากข้างใดข้างหนึ่งก็ได้ โดยผ่านประเทศไทยทั้งสองทาง การเชื่อมโยงเส้นทางข้างต้นจะเพิ่มความน่าสนใจในการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติที่โดดเด่นและทางวัฒนธรรมที่ขึ้นชื่อระดับโลก เข้าไว้ตลอดเส้นทาง และหากได้เชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์บนเส้นทางท่องเที่ยว 3 ประเทศ ก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ผสมผสานทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธรรมชาติของทั้งสามชาติเข้าไว้ด้วยกันอย่างน่าสนใจ ทั้งยังจะเป็นการเชื่อมต่อทางด้านความสัมพันธ์อันดี และการเรียนรู้ระหว่างกันในภูมิภาคนี้ได้อีกทางหนึ่งด้วย

ยุทธศาสตร์พึงพาการพัฒนาโฮมสเตย์บนเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

ในขณะนี้ น่าจะกล่าวได้ว่าประเทศไทยได้พัฒนาองค์ความรู้และกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จนมีโฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองด้านมาตรฐานจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วประเทศ ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากับผู้ประกอบการโฮมสเตย์และองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีส่วนร่วม ทำให้ทราบว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เข้ามาศึกษาดูงานโฮมสเตย์ในประเทศไทยบ้างแล้ว ความร่วมมือระหว่างสามประเทศในการพัฒนาโฮมสเตย์จึงควรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์พึงพาต่อไป

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษายุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน เป็นผลการศึกษาอย่างกว้าง โดยการสำรวจตลาดการท่องเที่ยวของบริษัทท่องเที่ยว และรายการท่องเที่ยวที่ได้รับการประชาสัมพันธ์โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยเน้นเส้นทางเชื่อมโยงกันของประเทศที่มีเขตติดต่อกับดินแดนอีสานใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่การวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาเส้นทางดังกล่าวตามสภาพความเป็นจริงโดยละเอียดต่อไป การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์บนเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงต้องพิจารณาศักยภาพของพื้นที่และชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแห่ง เพื่อหลีกเลี่ยงความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ในทางตรงกันข้ามต้องมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์บนเส้นทางเชื่อมโยงนี้ เช่นโฮมสเตย์ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอาจมีเอกลักษณ์ทางภูมิประเทศที่งดงามตามธรรมชาติ โฮมสเตย์ในอีสานใต้อาจมีเอกลักษณ์ทางด้านประเพณีและวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และโฮมสเตย์ในประเทศกัมพูชาอาจมีเอกลักษณ์ด้านอารยธรรม เป็นต้น

สรุป

กล่าวโดยสรุป การศึกษาสำหรับคำถามการวิจัยข้อที่ 4 ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร ได้จากการสำรวจตลาดการท่องเที่ยว ที่มีเส้นทางเชื่อมโยงอีสานใต้กับประเทศเพื่อนบ้านที่มีดินแดนติดต่อกัน คือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศกัมพูชา ซึ่งนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์พึงพาที่ควรพัฒนา 2 ประการ ประการแรกคือการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธรรมชาติ ที่เชื่อมโยงสามประเทศ และประการที่สองคือการร่วมมือกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของทั้งสามประเทศ บนเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและได้มาตรฐาน

4.2 สรุป

ผลการศึกษาของงานวิจัยนี้สามารถตอบคำถามการวิจัยทั้ง 4 ข้อ ซึ่งนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้ง 4 ประการ ได้แก่ 1.เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ 2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว 3.เพื่อกำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ และ 4.ศึกษายุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและ

จัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ดังจะกล่าวโดยสรุปดังนี้

ผลการศึกษาดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้สามารถกำหนดได้ว่า ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์มีทั้งสิ้น 52 ดัชนี ภายใต้ 10 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย

- 1) ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ภายใต้องค์ประกอบหลัก 1 ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ ด้านสังคมวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 5 ดัชนีซึ่งบ่งชี้ ด้านภูมิประเทศ การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง การผลิตสินค้าพื้นเมือง เอกลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตชนบท
- 2) ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ภายใต้องค์ประกอบหลัก 2 องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำนวน 3 ดัชนีซึ่งบ่งชี้ การพัฒนาความรู้เรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 8 ด้าน 43 ดัชนีชี้วัด การพัฒนาด้านการบริการ และการบริหารจัดการโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 3) ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ภายใต้องค์ประกอบหลัก 3 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว จำนวน 5 ดัชนีซึ่งบ่งชี้ การร่วมกันตัดสินใจของชุมชนที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานเป็นกลุ่ม การร่วมกันสนับสนุนโฮมสเตย์ของคนทั้งชุมชน การร่วมกันกำหนดและแก้ไขระเบียบ และการร่วมกันรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว
- 4) ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ภายใต้องค์ประกอบหลัก 4 ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน จำนวน 7 ดัชนีซึ่งบ่งชี้ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของคนทั้งชุมชน การมีประธานโฮมสเตย์ที่เข้มแข็งและเสียสละ สมาชิกโฮมสเตย์ล้วนมีใจรักการบริการ คนทั้งชุมชนคุ้นเคยสนิทสนมกันดี การมีสมาชิกที่มีฝีมือในการปรุงอาหาร ชุมชนมีปราชญ์ท้องถิ่น และเยาวชนในชุมชนสนับสนุนและร่วมกิจกรรมของโฮมสเตย์
- 5) ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ภายใต้องค์ประกอบหลัก 5 มาตรฐานที่พักและบริการ จำนวน 3 ดัชนีซึ่งบ่งชี้ มาตรฐานสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน สภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี และมาตรฐานด้านที่พัก
- 6) ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ภายใต้องค์ประกอบหลัก 6 การมีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร จำนวน 4 ดัชนีซึ่งบ่งชี้ การร่วมกันกำหนดระเบียบของ

โฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษรและการเผยแพร่ การมีระเบียบการดำเนินงานของกลุ่ม การมีระเบียบการเงิน และการกำหนดระเบียบผู้เข้าพัก

- 7) ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ภายใต้องค์ประกอบหลัก 7 การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง จำนวน 10 ดัชนีซึ่งบ่งชี้ การมีรายได้จากค่าที่พัก และค่าอาหาร การแบ่งรายได้เพื่อการบริหารงานส่วนกลาง ชุมชนมีรายได้จากการขายสินค้าและบริการ การให้ค่าตอบแทนแก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ความเข้มแข็งของชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ความสามัคคีในชุมชน คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การรื้อฟื้นและรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน การรักษาวิถีชีวิตของชุมชน และการมีส่วนร่วมกันด้านการอนุรักษ์
- 8) ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ภายใต้องค์ประกอบหลัก 8 การตระหนักรู้ในคุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 5 ดัชนีซึ่งบ่งชี้ การจัดการระบบนิเวศในชุมชน การกำจัดขยะและมลพิษที่เกิดจากการท่องเที่ยว การกำหนดขีดความสามารถในการรับนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า
- 9) ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ภายใต้องค์ประกอบหลัก 9 ระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ จำนวน 5 ดัชนีซึ่งบ่งชี้ การได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ การสนับสนุนด้านงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น การสนับสนุนด้านวิชาการจากสถาบันการศึกษา การสนับสนุนด้านการตลาดจากภาคเอกชน และการสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพในธุรกิจเชื่อมโยง
- 10) ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ภายใต้องค์ประกอบหลัก 10 การประชาสัมพันธ์และการตลาด จำนวน 5 ดัชนีซึ่งบ่งชี้ การประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางต่อเนื่องและตรงกลุ่มเป้าหมาย การมีเอกสารประชาสัมพันธ์ที่มีคุณภาพ การจัดทำเว็บไซต์ การร่วมในเครือข่ายการประชาสัมพันธ์และการตลาด และการมีป้ายประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้ สามารถแสดงประเด็นของความพึงพอใจทั้งหมด 11 ประการ พร้อมทั้งแสดงระดับความพึงพอใจในแต่ละประเด็น พร้อมกับจัดลำดับความพึงพอใจตามประเด็นที่ศึกษา ส่วนความต้องการของนักท่องเที่ยวสามารถกำหนดประเด็นความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ 5 ประการ ดังจะได้แยกกล่าวทั้งสองส่วนโดยสรุปดังนี้

ผลการศึกษาคำพิงพอใจของนักท่องเที่ยวที่วัดเรียงตามระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในประเด็นความมีอัธยาศัยไมตรีอันดีของเจ้าของบ้านพักและของชุมชน ลำดับที่ 2 นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากค่อนข้างมากที่สุดในประเด็นความมีคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ลำดับที่ 3 นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากรองลงมาในสองประเด็น คือด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยว และด้านความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว ลำดับที่ 4 นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากรองลงมาอีกในสองประเด็น คือ การจัดการด้านบริการของโฮมสเตย์ และการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ลำดับที่ 5 นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากกว่าปานกลางในสามประเด็น คือ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านการรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว และการได้รับสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง ลำดับที่ 6 นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับปานกลางในประเด็นการอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและมาตรฐานของสาธารณูปโภค และลำดับสุดท้าย นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับต่ำในประเด็นการจัดการด้านความรู้และการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ นอกจากนี้แสดงผลการศึกษาคำพิงพอใจของนักท่องเที่ยว งานวิจัยนี้ได้แสดงผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างกลุ่ม กล่าวคือนักท่องเที่ยวในวัยผู้ใหญ่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในระดับมาก ซึ่งสูงกว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยววัยรุ่นทั้งไทยและต่างชาติที่ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง นักท่องเที่ยววัยรุ่นไทยกับนักท่องเที่ยววัยรุ่นต่างชาติมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน แต่ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของวัยรุ่นไทยจะสูงกว่าเล็กน้อย

ส่วนผลการศึกษาคำต้องการของนักท่องเที่ยวสามารถแสดงรายการความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ประกอบด้วยประเด็นความต้องการ 5 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 ความต้องการมาตรฐานด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องระบบน้ำ และมาตรฐานระบบการสื่อสารทางโทรศัพท์ ประการที่ 2 ความต้องการความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ทั้งเรื่องการคมนาคมและการมีป้ายประชาสัมพันธ์ ประการที่ 3 ความต้องการบ้านพักที่สะอาด และสามารถเลือกการพักในคืนที่ได้ด้วย ประการที่ 4 ความต้องการให้มีการจัดการนำเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ และประการที่ 5 ต้องการประสิทธิภาพในการสื่อสารระหว่างเจ้าของโฮมสเตย์กับนักท่องเที่ยวก่อนการเข้ามาใช้บริการ

ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาโฮมสเตย์ในอีสานใต้สามารถกำหนดรูปแบบของแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ด้านต่าง ๆ รวม 7 ประการ ดังนี้

- 1) รูปแบบทางกายภาพ โฮมสเตย์ต้องเป็นดินแดนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งมีคุณค่าแตกต่างจากที่อื่น ชุมชนโฮมสเตย์ต้องมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและเส้นทางการคมนาคมไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะดวกทุกฤดูกาล
- 2) รูปแบบการบริหาร โฮมสเตย์ต้องบริหารงานในลักษณะกลุ่มแบบมีส่วนร่วม มีระเบียบในการบริหารจัดการโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร มีระบบการจัดสรรจำนวนแขกที่เข้าพักบ้านของสมาชิกอย่างเป็นธรรม และมีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- 3) รูปแบบการบริการ คนทั้งชุมชนของโฮมสเตย์ต้องมีใจรักการบริการ การให้บริการบ้านพักและอาหารตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จัดกิจกรรมให้น่าสนใจและหลากหลาย โดยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ และจัดกิจกรรมเพื่อมิตรภาพระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกัน และระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนโฮมสเตย์
- 4) รูปแบบแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีระบบการจัดการและดูแลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง พัฒนาฐานการเรียนรู้ในชุมชนตามศักยภาพที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์
- 5) รูปแบบเครือข่าย ร่วมเป็นเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์ด้วยกันเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาเครือข่ายกับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง พัฒนาเครือข่ายกับธุรกิจบริการสำคัญที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาเครือข่ายกับหน่วยงานที่มีองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโฮมสเตย์ให้ยั่งยืน
- 6) รูปแบบการประชาสัมพันธ์ โฮมสเตย์ต้องขึ้นทะเบียนต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จัดทำเอกสารการประชาสัมพันธ์อย่างมีคุณภาพ และพอเพียง จัดทำเว็บไซต์ของโฮมสเตย์ เข้าร่วมกิจกรรมออกฐานในงานที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์อย่างชัดเจนและเพียงพอ และประธานโฮมสเตย์ต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลและการสื่อสารในกลุ่ม
- 7) รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สร้างความเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่ชำนาญด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างการเรียนรู้ด้านระบบนิเวศ เพื่อนำมาสู่การปฏิบัติ และบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ตามหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 4 มี 2 ประการ คือ ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน และ ยุทธศาสตร์พึ่งพาการพัฒนาโฮมสเตย์บนเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

กล่าวโดยสรุปผลการศึกษาในงานวิจัยนี้สามารถตอบคำถามการวิจัยทั้ง 4 ข้อที่เสนอไว้ในโครงการวิจัย และผลการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ทั้ง 4 ข้อ ด้วยเช่นกัน

บทที่ 5 บทสรุป

เนื้อหาในบทนี้จะนำเสนอในลักษณะการสรุปรวบยอด โดยเริ่มตั้งแต่บทนำซึ่งเกริ่นถึงความเป็นมาของประเด็นปัญหาที่นำมาสู่การทำวิจัยเรื่องความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ หัวข้อที่สองเป็นบทสรุป ซึ่งจะกล่าวถึงการกำหนดกรอบการศึกษา วิธีดำเนินการวิจัย และผลการศึกษา เรียงลำดับตามคำถามการวิจัยทั้ง 4 ข้อ หัวข้อที่สามเป็นข้อเสนอแนะ ทั้งข้อเสนอแนะในงานวิจัยนี้ และข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป และหัวข้อสุดท้ายเป็นการสรุปผลโดยสังเขป

5.1 บทนำ

โฮมสเตย์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชน บริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อนำเสนอสิ่งน่าสนใจที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น พร้อมกับการบริการนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรีอย่างจริงใจ ประวัติการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยมีมานานแล้วในรูปแบบของการเข้าไปเรียนรู้สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งส่วนมากอยู่ในชนบทหรือท้องที่ที่ห่างไกล การคมนาคมก็ยากลำบาก

การพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์กล่าวเฉพาะในภาคอีสาน เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2536 โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยขณะนั้นซึ่งมีหน้าที่พัฒนาด้านการท่องเที่ยวไปพร้อมกับหน้าที่ด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด หน่วยงานนี้ได้เข้าไปสนับสนุนส่งเสริมและร่วมมือกับชาวบ้านในการทดลองทำโครงการแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่บ้านปราสาท ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา กรณีบ้านปราสาทโฮมสเตย์ประสบความสำเร็จอย่างดียิ่งได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการประเมินคุณภาพของโฮมสเตย์ และในอีกสองปีต่อมาคือปี พ.ศ. 2549 ก็ได้รับการรับรองต่อเนื่องอีก

ต่อมาเมื่อภาครัฐได้จัดตั้งหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์คือสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ในสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์จึงได้รับการพัฒนาอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ โดยเริ่มอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบัน ในช่วงเวลานี้เองที่การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยเริ่มได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชนบท พร้อม ๆ กับการพักผ่อน แสวงหาความพึงพอใจและพัฒนาตนเองไปด้วย

การเริ่มเติบโตของโฮมสเตย์อยู่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งประเทศไทยให้ความสำคัญด้านนโยบายการท่องเที่ยว มีการประกาศปีการท่องเที่ยวประเทศไทย Amazing Thailand 1998-1999 (พ.ศ. 2541-2542) ในช่วงเวลาดังกล่าว

ทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับหมู่บ้านได้ร่วมกับตอบสนองต่อนโยบายการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง ในส่วนของโฮมสเตย์สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญโดยการส่งเสริมให้มีการพัฒนาชุมชนที่มีศักยภาพในท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์พร้อมกับการกำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และดำเนินการให้การรับรองโฮมสเตย์ที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน โดยการมอบตราสัญลักษณ์โฮมสเตย์ไทยให้ทุก ๆ 2 ปี ซึ่งเริ่มจากปี พ.ศ. 2547 เรื่อยมา

ในระยะเวลาที่มีการส่งเสริมคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในประเทศไทยเป็นเวลาเดียวกับที่โลกกำลังเผชิญปัญหาวิกฤติจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศซึ่งเกิดจากการที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีการพัฒนาที่รวดเร็วไปอย่างรวดเร็วโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปอย่างไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาอย่างจริงจัง ทำให้เกิดภาวะแห้งแล้ง น้ำท่วม ภาวะโลกร้อน ฯลฯ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่จนไม่สามารถละเลยได้อีกต่อไป แนวคิดเรื่อง “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” (Sustainable Development) จึงได้รับการเผยแพร่และรณรงค์ให้ทุกประเทศพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน ตามคำนิยามที่คณะกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแห่งโลก (World Commission on Environment and Development) เสนอในรายงานชื่อ Our Common Future ว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” หมายถึงการพัฒนาเพื่อให้บรรลุความเท่าเทียมกันระหว่างคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต โดยความต้องการในปัจจุบันได้รับการสนองตอบซึ่งไม่ทำให้ขีดความสามารถในการสนองตอบต่อความต้องการที่จำเป็นในอนาคตต้องเสียไป (อ้างใน วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์, 2548 : 119)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 องค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก (World Tourism Organization, 2004) ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Development of Tourism) มีสาระสำคัญว่าต้องเป็นไปอย่างสมดุลในสามด้าน คือ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมสังคม ประเทศไทยได้ปรับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกระแสของโลกด้วยเช่นกัน ดังปรากฏในแผนแม่บทการท่องเที่ยวซึ่งจัดทำโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตามนโยบายและยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) สรุปสาระสำคัญคือการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพเป็นสำคัญ ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในแนวทางของการพัฒนาเมืองและชนบทอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นให้เกิดการบริหารจัดการในลักษณะธรรมาภิบาลที่เน้นความรับผิดชอบต่อ การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่น

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นับรวมอยู่ในพันธกิจหลักประการหนึ่งของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว คือ สร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน ดังนั้นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จึงมีการส่งเสริมให้มีแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพิ่มขึ้นทั่วประเทศไทย พร้อมกันนั้นก็ได้นำมาดำเนินการด้านมาตรฐานของโฮมสเตย์ควบคู่กันไป ดังได้กล่าวแล้ว และมีไม่ใช่เพียงหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงด้านการท่องเที่ยวเท่านั้นที่มุ่งไปสู่ทิศทางการพัฒนาข้างต้น หน่วยงานอื่น ๆ ของภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ก็ได้กำหนดแผนงานพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติด้วยเช่นกัน โดยมีจุดหมายร่วมกันคือการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แม้โฮมสเตย์จะได้รับการส่งเสริมจนเกิดขึ้นอย่างมากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ชนบททั่วทุกภาคของประเทศ แต่คำถามที่สำคัญที่สุดคือทำอย่างไรโฮมสเตย์จำนวนมากเหล่านี้จึงจะดำเนินกิจการไปได้อย่างยั่งยืน มีปัจจัยใดบ้างที่บ่งชี้ถึงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ งานวิจัยเกี่ยวกับโฮมสเตย์ที่พบจนถึงขณะนี้มักให้ความสนใจในศักยภาพทางกายภาพของพื้นที่ ศักยภาพของชุมชน หรือการบริหารจัดการ และยังไม่มีการวิจัยใดที่มีจุดประสงค์จะศึกษาเรื่องความยั่งยืนของโฮมสเตย์เป็นการเฉพาะ

แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์จะมีแนวทางพัฒนาอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การหาคำตอบที่ชัดเจนในเรื่องนี้จึงสมควรได้รับการวิจัยโดยการศึกษาวเคราะห์จากประชากรแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่กำลังดำเนินการโดยชุมชนอยู่ในปัจจุบัน งานวิจัยนี้เป็นความพยายามที่จะหาคำตอบเรื่องความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยศึกษาในพื้นที่ติดกันของ 6 จังหวัดในอีสานใต้ ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยคุ้นเคยและมีประสบการณ์เกี่ยวข้องนับตั้งแต่ ปี พ.ศ.2546 ในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ แม้ประสบการณ์การทำงานของผู้วิจัยจะจำกัดอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาเพียงจังหวัดเดียว แต่ก็เข้าใจว่าจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ อีกประการหนึ่งด้วย

5.2 บทสรุป

เพื่อให้สามารถตอบคำถามวิจัยที่เชื่อถือได้และครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ประการ ในขั้นแรกได้ทำการสำรวจแนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีอยู่ใน วัตถุประสงค์ทั้งหมด ได้แก่ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และความ ต้องการของนักท่องเที่ยว โดยรวบรวมจากเอกสารและสรุปเฉพาะที่เป็นสาระสำคัญที่สัมพันธ์กับ ประเด็นคำถาม ในขณะเดียวกันก็ได้ศึกษาข้อมูลด้านมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์และ มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวลักษณะที่เกี่ยวข้อง ความรู้ที่ได้จากทั้งสองแหล่งจะถูกนำมาผนวกเข้า ด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อกำหนดกรอบการศึกษาต่อไป

การกำหนดกรอบการศึกษา

กรอบการศึกษาที่ใช้ในการศึกษาเพื่อตอบคำถามในประเด็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ใน งานวิจัยนี้ได้จากการผนวกสาระสำคัญของ 3 แนวคิด ได้แก่ หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ องค์การการท่องเที่ยวโลก แผนแม่บทการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และ แนวคิดรวบยอดเกี่ยวกับมิติทั้ง 5 ในการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของ วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์ (2548) เมื่อได้ผลการสรุปสาระสำคัญของ แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้นำผลนี้ไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 8 ด้าน 43 ดัชนีชี้วัด ที่กำหนดไว้ในประกาศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว และสามารถกำหนด สรุปกรอบการศึกษาที่จะนำมาใช้เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

กรอบการศึกษาในการกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่ได้ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบหลัก มี 67 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ มี 8 องค์ประกอบย่อย 2) องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ มี 5 องค์ประกอบย่อย 3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว มี 8 องค์ประกอบย่อย 4) ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน มี 6 องค์ประกอบย่อย 5) มาตรฐานที่พัก และบริการ มี 7 องค์ประกอบย่อย 6) มีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร มี 4 องค์ประกอบย่อย 7) การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง มี 11 องค์ประกอบย่อย 8) รู้คุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ มี 7 องค์ประกอบย่อย 9) หน่วยงานภายนอกที่เป็นผู้อุปถัมภ์ มี 6 องค์ประกอบย่อย และ 10) การประชาสัมพันธ์และการตลาด มี 5 องค์ประกอบย่อย กรอบการศึกษาที่ได้นี้จะใช้วิเคราะห์ข้อมูลโฮมสเตย์ตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง เพื่อนำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบและดัชนีชี้วัดโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนต่อไป

ในการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของอับราฮัม มาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ซึ่งแสดงความต้องการของมนุษย์ 5 ชั้น (อ้างใน ศุภลักษณ์ อัครางกูร, 2547 : 49) ทฤษฎี Travel career ladder ซึ่ง เพียร์ซ (Pearce, 1988) ผู้เสนอทฤษฎีนี้ได้เปรียบเทียบความต้องการท่องเที่ยวกับความต้องการความก้าวหน้าในอาชีพ บนพื้นฐานของทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ และศึกษาดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว จากนั้นได้ผนวกสาระสำคัญเข้าด้วยกัน แล้วนำไปเชื่อมโยงกับหลักการของบัญญัติ 10 ประการของโฮมสเตย์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ต่อไป

กรอบการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว กรอบนี้ประกอบด้วย 11 ประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับสภาพถนนจากถนนหลักเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ระยะทาง และป้ายบอกทาง 2) การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค อาทิ ถนนภายในหมู่บ้าน ไฟฟ้า การสื่อสาร ห้องอาบน้ำและห้องส้วม น้ำสะอาดทั้งน้ำใช้และน้ำดื่ม 3) การจัดการด้านการบริการ อาทิ ด้านที่พักพร้อมเครื่องอำนวยความสะดวกตามสมควร ที่นอนที่สะอาดและสบาย ความสะอาดเรียบร้อยของบริเวณบ้าน สภาพแวดล้อมทั่วไปของหมู่บ้าน อาหารพื้นบ้านที่ปรุงอย่างดี ความสะอาด รสชาติ และราคา ความสะอาดของครัว การจัดหาไม้ขีดไฟและเครื่องต้มไม่มีแอลกอฮอล์อย่างเพียงพอ ร้านค้า และร้านขายสินค้าของที่ระลึก 4) ทัศนียภาพไม่ตรีของเจ้าของบ้านและชุมชน ความเป็นมิตร การต้อนรับดูแลอย่างดีด้วยรอยยิ้มจากเจ้าของบ้านรวมทั้งของสมาชิกในบ้านด้วย 5) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ความปลอดภัยในที่พัก ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ความปลอดภัยในทรัพย์สิน การจัดเวรยามในเวลากลางคืน การแจ้งเหตุร้ายและความพร้อมในกรณีอุบัติเหตุหรือนักท่องเที่ยวป่วยกะทันหัน 6) การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ทั้งในพื้นที่และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยว รวมทั้งกิจกรรมบันเทิง และการแสดงพื้นบ้าน โปรแกรมการท่องเที่ยว และมัคคุเทศก์ท้องถิ่น 7) การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว อาทิ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย การสื่อสารที่รวดเร็ว รู้เรื่องค่าบริการและระเบียบเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยว 8) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ความสวยงาม หลากหลาย และความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ความมีคุณค่าของยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ความเป็นเอกลักษณ์ คุณค่าของประวัติชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ความสมบูรณ์และงดงามทางศิลปะและวัฒนธรรม

9) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ แหล่งฝึกอาชีพ ปรากฏท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างจิตสำนึกทั้งของคนในชุมชนและของนักท่องเที่ยว ด้านการอนุรักษ์ และระบบนิเวศ 10) ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์ในกลุ่มนักท่องเที่ยว มิตรภาพระหว่างเจ้าของบ้านกับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมาเที่ยวซ้ำ และมีการบอกต่อในหมู่ญาติมิตรและคนรู้จัก และ 11) นักท่องเที่ยวได้รับสิ่งที่ตนต้องการ เพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง มีความสุข ใสมสแต่ย์ได้ให้สิ่งที่นักท่องเที่ยวแต่ละคนแสวงหา

การใช้กรอบการศึกษาที่ได้ไปศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ได้กำหนดค่าคะแนน เพื่อแสดงระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยกำหนดให้ 4 หมายถึงความพึงพอใจมากที่สุด 3 หมายถึงความพึงพอใจมาก 2 หมายถึงความพึงพอใจปานกลาง 1 หมายถึงความพึงพอใจน้อย 0 หมายถึงไม่มีความพึงพอใจ การกำหนดค่าคะแนนจะทำให้สามารถประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้ และทำให้การเปรียบเทียบผลความพึงพอใจในแต่ละกลุ่มและแต่ละประเด็นชัดเจนมากขึ้น

สำหรับคำตอบในประเด็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผู้วิจัยจะสังเคราะห์ผลหรือคำตอบที่ได้จาก วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ของงานวิจัยนี้ ซึ่งก็คือผลสรุปดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวใสมสแต่ย์ ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และผลสรุปความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยจะนำมาประมวลเข้ากันอีกชั้นหนึ่ง จากนั้นจึงสรุปเพื่อกำหนดรูปแบบใสมสแต่ย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้

สำหรับคำตอบในประเด็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวในตลาดการท่องเที่ยวปัจจุบันที่เชื่อมโยงระหว่างอีสานใต้กับประเทศเพื่อนบ้านที่มีดินแดนติดต่อกัน และสามารถเดินทางภาคพื้นดินไปมาระหว่างกันได้ ข้อมูลที่ได้จะนำมากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน และวิเคราะห์เอกลักษณ์ของแต่ละประเทศ เพื่อนำมาประสานกันอย่างลงตัว เพื่อสรุปเป็นยุทธศาสตร์การพึ่งพาระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้คือแหล่งท่องเที่ยวแบบใสมสแต่ย์ที่เป็นใสมสแต่ย์หมู่บ้าน (Village Homestay) จำนวนทั้งสิ้น 27 แห่ง ในพื้นที่ติดต่อของ 6 จังหวัดในภาคอีสานตอนใต้ ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ ใสมสแต่ย์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 9 แห่งที่ใช้ในการศึกษาได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบมีจุดมุ่งหมาย (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามเกณฑ์มาตรฐานใสมสแต่ย์ไทย กลุ่มละ 3 แห่ง คือ กลุ่มใสมสแต่ย์ที่มีความ

ยังยืนมาก ได้แก่ บุไทรโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านปราสาท และชัยไพรทองโฮมสเตย์ กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลาง ได้แก่ มาบกราดโฮมสเตย์ แก่งตะนะโฮมสเตย์ และโฮมสเตย์บ้านปะอาว และกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อย ได้แก่ บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านท่าลั้ง และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวประกอบด้วย 3 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งคือผู้เจ้าหน้าที่ หมายถึงผู้ที่จัดการนำกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และมัคคุเทศก์ที่มากับกลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มที่สองคือนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และกลุ่มที่สามคือเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้จากการสุ่มตัวอย่างตามความเหมาะสมของสถานการณ์ (Convenient Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 95 คน เป็นผู้เจ้าหน้าที่ 5 คน นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม ปี พ.ศ. 2550 ซึ่งพักค้างคืนตั้งแต่ 1 คืนขึ้นไป และเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์จำนวน 74 คน และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ 16 คน

การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์

การเก็บรวบรวมรายชื่อประชากรโฮมสเตย์ในพื้นที่ 6 จังหวัดอีสานใต้ใช้วิธีสอบถามทางโทรศัพท์ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามปากเปล่า (Oral Questionnaire) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ พัฒนาการอำเภอหรือเกษตรอำเภอ ศูนย์บริการการท่องเที่ยว อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ หน่วยงานท้องถิ่นอื่น ๆ ชุมชนโฮมสเตย์ และชาวบ้านทั่วไป เมื่อรวบรวมได้จะนำมาสอบถามกับทะเบียนโฮมสเตย์ในเว็บไซต์ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (www.homestaythai.org) และเว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (www.tat.or.th)

การเก็บข้อมูลเชิงลึกของโฮมสเตย์ประชากรและโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม วิธีการที่ใช้คือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีแบบสำรวจข้อมูลโฮมสเตย์เป็นเครื่องมือในการบันทึกข้อมูล นอกจากนี้ยังใช้ร่วมกับวิธีการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Observation) โดยสังเกตสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน เข้าไปดูห้องนอน ห้องน้ำ และห้องครัว สังเกตเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของสมาชิกโฮมสเตย์ สังเกตการบริการและการต้อนรับ จุดบันทึกระยะเวลาของการเดินทาง และความสะดวกในการเข้าไปยังหมู่บ้าน บันทึกเสียงและวิดีโอเป็นบางครั้ง บันทึกภาพบ้านสมาชิก บริเวณรอบๆบ้าน และสิ่งแวดล้อมในชุมชน และอีกวิธีการหนึ่งที่สำคัญที่นำมาใช้ร่วมในการเก็บข้อมูลเชิงลึกของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างคือการมีส่วนร่วมเป็นระยะเวลา 2 วัน 1 คืน โดยคณะผู้วิจัยได้เข้าพักค้างคืนและร่วมกิจกรรมของโฮมสเตย์

กลุ่มตัวอย่างแต่ละแห่งเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยว ในจำนวนแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 9 แห่งคณะผู้วิจัยสามารถเข้าพักในโฮมสเตย์ 5 แห่ง ได้แก่ บูไทรโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านปราสาท ชับไทรทองโฮมสเตย์ แก่งตะนะโฮมสเตย์ และมาบกราดโฮมสเตย์ ส่วนอีก 4 แห่ง ได้แก่ โฮมสเตย์บ้านปะอาว บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านท่าล้าง และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห อยู่ในสภาพไม่พร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยว การรวบรวมข้อมูลจึงใช้เพียงการสัมภาษณ์ประธาน รองประธานหรือ กรรมการที่มีบทบาทเป็นผู้นำของโฮมสเตย์นั้นๆ ประชาชนชาวบ้านที่ทำหน้าที่นำเที่ยว รวมถึงสมาชิกของโฮมสเตย์นั้นๆ และวิธีการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งได้เข้าไปในบ้านพักโฮมสเตย์หลายหลัง เพื่อสังเกตบ้านพักโดยรวม ห้องนอน ห้องน้ำ ห้องครัว และบริเวณโดยรอบ

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากโฮมสเตย์ตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ ตามประเด็นที่มีอยู่ในกรอบการศึกษาในการกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ซึ่งประกอบด้วย 10 องค์ประกอบหลัก มี 67 ดัชนีชี้วัด ดังได้กล่าวแล้ว ผลการวิเคราะห์โฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างสามารถสรุปได้ดังนี้ ในกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมากมีจำนวนองค์ประกอบย่อยของความยั่งยืนไม่แตกต่างกันนัก กล่าวคือ บูไทรโฮมสเตย์มี 53 ข้อ โฮมสเตย์บ้านปราสาทมี 52 ข้อ และชับไทรทองโฮมสเตย์มี 50 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 79 78 และ 75 ตามลำดับ กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลางมีจำนวนองค์ประกอบย่อยของความยั่งยืนแตกต่างกันไปบ้าง กล่าวคือ มาบกราดโฮมสเตย์มีองค์ประกอบย่อย 48 ข้อ แก่งตะนะโฮมสเตย์มี 40 ข้อ โฮมสเตย์บ้านปะอาวมี 29 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 72 60 และ 43 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อยมีจำนวนองค์ประกอบย่อยของความยั่งยืนแตกต่างกันพอสมควร กล่าวคือ บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์มีองค์ประกอบย่อย 23 ข้อ คิดโฮมสเตย์บ้านท่าล้างมีองค์ประกอบย่อย 16 ข้อ และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไหมี 9 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 34 24 และ 13 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ที่ได้นี้จะนำไปกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ต่อไป

การเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 95 คน เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 5 ครั้ง ซึ่งจัดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ และไม่ได้แยกกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน กล่าวคือเจ้าของบ้านพัก ผู้จัดนำเที่ยว และนักท่องเที่ยวจะร่วมสนทนาในกลุ่มเดียวกัน สถานที่ที่ใช้ในการสนทนากลุ่มเกือบทุกครั้งได้แก่บ้านประธานโฮมสเตย์ การสนทนากลุ่มใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ตามประเด็นที่มีอยู่ในกรอบการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว

การสนทนากลุ่ม 5 ครั้ง มีรายละเอียดดังนี้ การสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์เที่ยวโฮมสเตย์ขับไทรทอง ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 24 คน ประกอบด้วยผู้จัดนำเที่ยว 1 คน นักท่องเที่ยว 23 คน จัดเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวไทยที่ผสมกันระหว่างวัยรุ่นกับวัยผู้ใหญ่ การสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์เที่ยวโฮมสเตย์ขับไทรทอง ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 14 คน ประกอบด้วยผู้จัดนำเที่ยว 1 คน นักท่องเที่ยวต่างชาติ 9 คน แบ่งเป็นเยอรมัน 6 คน ฝรั่งเศส ฟินแลนด์และ ญี่ปุ่น ชาติละ 1 คน และประธานโฮมสเตย์กับเจ้าของบ้านพักอีกรวม 4 คน จัดเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยววัยรุ่นต่างชาติ การสนทนากลุ่มครั้งที่ 3 เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์เที่ยวโฮมสเตย์บ้านปูไทร ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 26 คน ประกอบด้วยผู้จัดนำเที่ยว 1 คน นักท่องเที่ยว 22 คน ประธานโฮมสเตย์และกรรมการอีก 3 คน จัดเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวไทยวัยผู้ใหญ่ การสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 มีผู้เข้าร่วมสนทนาทั้งสิ้น 9 คน ทั้งหมดเป็นเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์บ้านปูไทร ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จัดเป็นกลุ่มตัวแทนเจ้าของบ้านพัก และการสนทนากลุ่มครั้งที่ 5 เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์เที่ยวโฮมสเตย์บ้านมาบกราด ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 22 คน ประกอบไปด้วย ผู้จัดนำเที่ยว 2 คนและนักท่องเที่ยว 20 คน จัดเป็นกลุ่มตัวแทนของนักท่องเที่ยววัยรุ่นไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มจำนวน 5 ครั้งต่างกลุ่มกันออกไป วิเคราะห์จากคำตอบที่ได้จากแต่ละกลุ่มโดยจะสรุปเป็นค่าคะแนนเรียงลำดับจาก 4 ถึง 0 แทนระดับความพึงพอใจ นำค่าที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของแต่ละกลุ่ม จากนั้นจะนำค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มมาหาค่าเฉลี่ยรวมของทุกกลุ่มเพื่อให้ได้ภาพรวมในที่สุด นอกจากนี้ยังได้คำนวณหาค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นของทุกกลุ่มเพื่อนำมาเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของแต่ละกลุ่มด้วย มีข้อที่ควรสังเกตคือข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ส่วนใหญ่จะมาจากกลุ่มนักท่องเที่ยว ส่วนประเด็นที่ได้เพิ่มเติม จะมาจากกลุ่มผู้จัดนำเที่ยวและเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์

ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดเป็นวิธีดำเนินการวิจัยที่ถูกนำมาใช้ในงานวิจัยนี้ ต่อไปจะได้กล่าวถึงผลการศึกษาทั้งหมด ผลการศึกษาของงานวิจัยนี้สามารถตอบคำถามการวิจัยทั้ง 4 ข้อ ได้แก่ คำถามการวิจัยข้อที่ 1 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ได้แก่อะไรบ้าง คำถามการวิจัยข้อที่ 2 ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้เป็นอย่างไร คำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร และคำถามการวิจัยข้อที่ 4 ยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความ

เข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร ผลการศึกษาที่ได้จะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้ง 4 ประการ ได้แก่ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อกำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ และวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ศึกษายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ดังจะกล่าวโดยสรุปดังนี้

ผลการศึกษาเพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

ผลการศึกษาที่ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ ได้แก่อะไรบ้าง ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปเป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลโฮมสเตย์ตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง ตามกรอบการศึกษาเพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ผลการศึกษาพบว่า ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์มีจำนวนทั้งสิ้น 52 ดัชนีชี้วัด ภายใต้อิงค์ประกอบหลัก ดังนี้

ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ 10 องค์ประกอบหลัก 52 ดัชนีชี้วัด

องค์ประกอบหลัก 1. ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ มี 5 ดัชนี

ดัชนี 1.1) แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่สวยงามและมีเอกลักษณ์โดดเด่น

ดัชนี 1.2) สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญใกล้เคียง ซึ่งเหมาะสำหรับการนำเที่ยวไปกลับได้ภายในวันเดียว

ดัชนี 1.3) โฮมสเตย์เป็นแหล่งผลิตสินค้าหรือหัตถกรรมที่มีชื่อเสียง

ดัชนี 1.4) โฮมสเตย์มีเอกลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ที่กำลังสูญไปและยังคงดำรงวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้ หรือทั้งชุมชนร่วมมือหรือฟื้นฟูวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ด้วยความภาคภูมิใจ

ดัชนี 1.5) โฮมสเตย์มีวิถีชีวิตแบบชนบทที่เรียบง่าย พอเพียง และสงบสุข

องค์ประกอบหลัก 2. องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มี 3 ดัชนี

- ดัชนี 2.1) ชุมชนโฮมสเตย์ต้องได้รับการอบรมอบรมอย่างเข้มโดยหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในเรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ประกอบด้วย มาตรฐาน 8 ด้าน 43 ดัชนีชี้วัด และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- ดัชนี 2.2) ชุมชนโฮมสเตย์ต้องได้รับการอบรมเรื่องการบริการที่เหมาะสมในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี รวมถึงความรู้เรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ
- ดัชนี 2.3) ดำเนินการบริหารโฮมสเตย์ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้รับการส่งเสริมและติดตามผลอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานของรัฐ

องค์ประกอบหลัก 3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว มี 5 ดัชนี

- ดัชนี 3.1) คนทั้งชุมชนร่วมกันตัดสินใจในการพัฒนาชุมชนของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนตลอดไป
- ดัชนี 3.2) โฮมสเตย์ต้องมีการบริหารจัดการในรูปของกลุ่ม สหกรณ์ หรือ ชมรม โดยมีคณะกรรมการ และระบบสมาชิกที่ชัดเจน
- ดัชนี 3.3) คนทั้งชุมชนร่วมทำกิจกรรมทั้งของส่วนรวมและส่วนตัว ที่เกี่ยวข้องกับโฮมสเตย์ตามบทบาท และหน้าที่ซึ่งตราไว้ในระเบียบ ด้วยความสมัครใจ และกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
- ดัชนี 3.4) ร่วมกันแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆของโฮมสเตย์
- ดัชนี 3.5) ร่วมรับผิดชอบหากมีผลกระทบเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

องค์ประกอบหลัก 4. ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน มี 7 ดัชนี

- ดัชนี 4.1) คนทั้งชุมชนมีความเข้าใจเรื่องโฮมสเตย์และมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว
- ดัชนี 4.2) ชุมชนมีผู้นำซึ่งเป็นที่ยอมรับมาทำหน้าที่เป็นประธานโฮมสเตย์ และดำเนินงานอย่างเข้มแข็ง ต่อเนื่อง เสียสละ และไม่เห็นแก่ประโยชน์ตน
- ดัชนี 4.3) สมาชิกโฮมสเตย์ที่เป็นเจ้าของบ้านพักมีคุณสมบัติรักการบริการ มีความรู้ด้านการเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีอัธยาศัยไมตรี และสนทนากับผู้มาพักอย่างเหมาะสม
- ดัชนี 4.4) สมาชิกโฮมสเตย์รวมทั้งคนในชุมชนมีความคุ้นเคย สนับสนุนกันเป็นอย่างดี

ดัชนี 4.5) มีกลุ่มสมาชิกจำนวนหนึ่งซึ่งมีฝีมือในการทำอาหาร

ดัชนี 4.6) ชุมชนโฮมสเตย์มีปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ที่มีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้

ดัชนี 4.7) เยาวชนในชุมชนมีความประพฤติที่ส่งเสริมบรรยากาศการท่องเที่ยวและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมของโฮมสเตย์

องค์ประกอบหลัก 5. มาตรฐานที่พักและบริการ

มี 3 ดัชนี

ดัชนี 5.1) สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของชุมชนได้มาตรฐานและรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ

ดัชนี 5.2) สภาพแวดล้อมในชุมชนสะอาด เป็นระเบียบ สวยงาม และถูกสุขอนามัย

ดัชนี 5.3) บ้านพักโฮมสเตย์ทุกหลังได้มาตรฐานด้านความสะอาด มั่นคง ปลอดภัย อยู่ในสภาพพร้อมรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา บริเวณบ้านเรียบร้อยและหน้าบ้านติดป้ายชัดเจน ต้องพัฒนาจนได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและรักษามาตรฐานคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบหลัก 6. การมีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร

มี 4 ดัชนี

ดัชนี 6.1) สมาชิกร่วมกันจัดทำกฎระเบียบในการบริหารโฮมสเตย์แล้วจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร และเผยแพร่แก่สมาชิกทุกคน ผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจทั่วไป

ดัชนี 6.2) มีระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม

ดัชนี 6.3) มีระเบียบการเงิน

ดัชนี 6.4) มีระเบียบเกี่ยวกับผู้เข้าพัก

องค์ประกอบหลัก 7. การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

มี 10 ดัชนี

ดัชนี 7.1) สมาชิกผู้เป็นเจ้าของบ้านพักได้รับเงินค่าที่พักและค่าอาหาร

ดัชนี 7.2) สมาชิกต้องแบ่งรายได้ตามจำนวนที่ตกลงกันในระเบียบ ให้แก่กลุ่มเพื่อการบริหารกองกลาง

ดัชนี 7.3) ผู้ผลิตสินค้าการเกษตรและหัตถกรรมในชุมชนมีรายได้จากการขายวัตถุดิบและสินค้า

ดัชนี 7.4) จ่ายค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมแก่ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น
มัคคุเทศก์ ประชาชนท้องถิ่น เจ้าของรถรับจ้าง ผู้ดูแลความปลอดภัยให้แก่
นักท่องเที่ยว และอื่นๆ

ดัชนี 7.5) ชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ดัชนี 7.6) กิดความสามัคคีภายในชุมชนและร่วมกันทำสาธารณประโยชน์

ดัชนี 7.7) ชุมชนโดยรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ดัชนี 7.8) ชุมชนสามารถรื้อฟื้น หรือสามารถรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้ได้
ด้วยความภาคภูมิใจ

ดัชนี 7.9) แหล่งท่องเที่ยวไฮมสเตย์ยังสามารถรักษาวิถีชีวิตชนบทที่เรียบง่าย พอเพียง
และสงบสุข

ดัชนี 7.10) ชุมชนเกิดสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบหลัก 8. การตระหนักรู้ในคุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ

มี 5 ดัชนี

ดัชนี 8.1) มีระบบการจัดการเกี่ยวกับสุขอนามัยและระบบนิเวศในชุมชน

ดัชนี 8.2) มีการวางแผนและการดำเนินงานอย่างจริงจังเรื่องระบบกำจัดขยะอย่าง
เหมาะสม รวมทั้งปัญหามลพิษที่จะเกิดจากการท่องเที่ยว

ดัชนี 8.3) กำหนดขีดความสามารถของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในการรับ
นักท่องเที่ยว

ดัชนี 8.4) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมในการปลูกจิตสำนึกด้านการรักษาระบบนิเวศและ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน

ดัชนี 8.5) ชุมชนต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า

องค์ประกอบหลัก 9. ระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ

มี 5 ดัชนี

ดัชนี 9.1) หน่วยงานภาครัฐ 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ศูนย์
ท่องเที่ยวกีฬา และนันทนาการ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีหน้าที่
โดยตรงด้านการท่องเที่ยวให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาและด้านการตลาด

ดัชนี 9.2) องค์การบริหารระดับท้องถิ่นให้การสนับสนุนด้านการจัดสรรงบประมาณและ
การพัฒนาศักยภาพของชุมชน อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาชุมชน
เกษตร และสาธารณสุข

ดัชนี 9.3) สถาบันการศึกษาที่มีนักวิชาการและนักวิจัยต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว การบริหาร ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม

ดัชนี 9.4) องค์การภาคเอกชนและกลุ่มอาสาสมัครซึ่งมีประสบการณ์และความชำนาญด้านการตลาด ต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย

ดัชนี 9.5) การสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการการท่องเที่ยวด้วยกันเพื่อประโยชน์ด้านการประชาสัมพันธ์ การตลาด และการพัฒนา ได้แก่ โฮมสเตย์อื่นๆ โรงแรม รีสอร์ท อุทยานแห่งชาติ ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก

องค์ประกอบหลัก 10. การประชาสัมพันธ์และการตลาด

มี 5 ดัชนี

ดัชนี 10.1) มีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง และมีกลยุทธ์การตลาดที่เจาะจงกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

ดัชนี 10.2) จัดทำเอกสารการประชาสัมพันธ์ที่มีรูปลักษณ์สวยงาม พร้อมกับแสดงรายละเอียดที่ถูกต้องและครบถ้วน

ดัชนี 10.3) จัดทำเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์และได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ดัชนี 10.4) ร่วมอยู่ในเครือข่ายการประชาสัมพันธ์และการตลาดของโฮมสเตย์

ดัชนี 10.5) มีป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทางที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพ และได้รับการดูแลอยู่เสมอ

ผลการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการเที่ยวโฮมสเตย์

ผลการศึกษาที่ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ในส่วนของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้ เป็นการสรุปผลจากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม สามารถตอบคำถามได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม 5 ครั้งซึ่งประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มตามความเหมาะสมของสถานการณ์ จัดเป็น 3 พวก คือนักท่องเที่ยว ผู้นำเที่ยว และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ รวมจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 95 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือกรอบการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นมาใช้งานวิจัยนี้ ประกอบด้วย 11 ประเด็น

ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างดี เมื่อแจกแจงตามกลุ่มการสนทนาอาจแบ่งออกได้

เป็น 2 พวก คือ พวกที่ 1 พวกที่มีความพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวไทยวัยผู้ใหญ่ และกลุ่มเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ และพวกที่ 2 คือพวกที่มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยววัยรุ่นไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ผลการศึกษาเมื่อแจกแจงตามประเด็นความพึงพอใจ เป็นดังนี้ ประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจมากที่สุดคืออรรถยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและชุมชน ประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจมากที่สุดทั้งหมด 5 ประเด็น เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว และการจัดการด้านการบริการ ประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจปานกลางมีทั้งหมด 4 ประเด็น เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว การได้รับสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง และการอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค และประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจน้อยมีประเด็นเดียวคือ การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก เมื่อจำแนกตามช่วงวัยพบว่านักท่องเที่ยวผู้ใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก ซึ่งมากกว่านักท่องเที่ยววัยรุ่นที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง หากจำแนกตามกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ในขณะที่กลุ่มนักท่องเที่ยวประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อยไปทางมาก กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติและนักท่องเที่ยววัยรุ่นไทยมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน กล่าวคือมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ดังจะได้แสดงค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เรียงลำดับจากค่าสูงที่สุดคือ 4 หมายถึงความพึงพอใจมากที่สุด โดยแจกแจงให้เห็นทั้ง 11 ประเด็น ดังนี้

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้

แจกแจงตามประเด็นความพึงพอใจ

1.อรรถยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและชุมชน	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4
2.คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6
3.ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.4
4.ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.4
5.การจัดการด้านการบริการ	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.2
6.การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.2
7.ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.4

8.การรับรู้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.4
9.การได้รับสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.4
10.การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2
11.การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.6

ผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์

ผลการศึกษาที่ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 เกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็น การสรุปผลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม 5 ครั้ง ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มตัวอย่างเดียวกันกับกลุ่มที่ใช้ใน การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวตามที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น ความต้องการของ นักท่องเที่ยวสัมพันธ์กับประเด็นที่แสดงผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำ กลุ่ม ตัวอย่างที่เป็นผู้เจ้านายเที่ยวเป็นกลุ่มที่บอกความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ชัดเจน

ผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในงานวิจัยนี้มี 5 ประการ ดังนี้

1.มาตรฐานด้านสาธารณูปโภค

แม้ว่าโฮมสเตย์จะได้ชื่อว่าเป็นชนบท นักท่องเที่ยวยังต้องการให้ชุมชนมีความ พร้อมด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องระบบน้ำที่สะอาดและ พอเพียง และการมีคลื่นสัญญาณซึ่งสามารถสื่อสารทางโทรศัพท์มือถือได้

2.ความสะดวกในการเข้าถึงโฮมสเตย์

นักท่องเที่ยวโฮมสเตย์มักเดินทางด้วยรถยนต์ ทั้งรถโค้ชและรถยนต์ส่วนตัว จึง ต้องการถนนที่สามารถเดินทางเข้าไปได้สะดวกทุกฤดูกาล ทั้งยังต้องการให้ปรับปรุง เรื่องป้ายบอกทางให้มีจำนวนมากพอและบอกทางได้ชัดเจน

3.บ้านพักสะอาด และมีเต็นท์ไว้บริการ

นักท่องเที่ยวต้องการได้พักในบ้านที่สะอาด เป็นระเบียบ บริเวณที่นอนเป็น สัตส่วนและเครื่องนอนสะอาด นอกจากนี้ยังต้องการให้มีเต็นท์ไว้บริการ โดยเฉพาะเด็ก และเยาวชนซึ่งต้องการประสบการณ์ที่แตกต่างออกไป ทั้งยังสามารถชื่นชมธรรมชาติได้ อย่างเต็มที่ด้วย

4. การจัดการนำเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ

นักท่องเที่ยวต้องการให้การบริการนำเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการจัดเส้นทางท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ท้องถิ่น พาหนะ ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องของแหล่งท่องเที่ยว และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. ประสิทธิภาพด้านการสื่อสาร

นักท่องเที่ยวต้องการให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างนักท่องเที่ยวกับประธานโฮมสเตย์หรือผู้ที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของกลุ่มโฮมสเตย์ เพื่อประโยชน์ในการรับรู้ข้อมูลเบื้องต้น การนัดหมาย การจองที่พัก การจัดเตรียมอาหารตลอดจนรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้

ผลการศึกษาที่ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางในการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร เป็นการสรุปผลที่ได้จากการสังเคราะห์ผลการศึกษาที่ได้จากงานวิจัยนี้ ที่ได้นำเสนอมาข้างต้น ได้แก่ ผลการศึกษาด้านชีวิตความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์ท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ผลการศึกษานำทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้สามารถกำหนดรูปแบบการพัฒนาของโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ 7 ประการ ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาของโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ 7 ประการ

1. รูปแบบทางกายภาพ

- 1.1) โฮมสเตย์ต้องเป็นดินแดนที่มีเอกลักษณ์ ด้านความงดงามของภูมิประเทศ วัฒนธรรม หรือเป็นแหล่งอารยธรรมที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์
- 1.2) โฮมสเตย์ต้องมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเครือข่ายสัญญาณด้านการสื่อสาร
- 1.3) เส้นทางคมนาคมไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะดวกทุกฤดูกาล

2. รูปแบบการบริหาร

- 2.1) โฮมสเตย์ต้องบริหารงานในลักษณะกลุ่ม โดยทั้งชุมชนมีส่วนร่วม ในวางแผน การดำเนินงาน และร่วมกันรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว
- 2.2) ต้องจัดทำระเบียบในการบริหารจัดการโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์ ทั้งระเบียบ ของผู้ดำเนินงานและของผู้มาพัก พร้อมทั้งนำมาปฏิบัติและเผยแพร่
- 2.3) มีระบบการจัดสรรจำนวนแขกที่เข้าพักบ้านของสมาชิกอย่างเป็นธรรม
- 2.4) มีการจัดสรรรายได้เหมาะสม และมีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

3. รูปแบบการบริการ

- 3.1) สมาชิกโฮมสเตย์ต้องต้อนรับและดูแลนักท่องเที่ยวด้วยใจที่รักการบริการ เปี่ยม ด้วยอัธยาศัยไมตรี และทั้งชุมชนต้องมีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยว
- 3.2) ดูแลรักษาบ้านพักให้สะอาดและพร้อมให้นักท่องเที่ยวเข้าพักได้ตลอดเวลา มี ห้องน้ำสะอาดและเพียงพอกับจำนวนแขก พร้อมกับมีอาหารที่ปรุงอย่างดีไว้ บริการ
- 3.3) จัดกิจกรรมนำเที่ยวให้น่าสนใจและหลากหลาย พร้อมจัดให้มีผู้นำเที่ยวหรือ มัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้และความสามารถในการสื่อสาร
- 3.4) จัดกิจกรรมต้อนรับ สังสรรค์ และนันทนาการ เพื่อมิตรภาพระหว่างนักท่องเที่ยว ด้วยกัน และระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนโฮมสเตย์

4. รูปแบบแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

- 4.1) มีระบบการจัดการและดูแลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนไม่ให้เสื่อมโทรม และ ร่วมมือกันดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง
- 4.2) พัฒนาศูณการการเรียนรู้ในชุมชนตามศักยภาพที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์

5. รูปแบบเครือข่าย

- 5.1) ร่วมเป็นเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์ด้วยกัน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 5.2) พัฒนาเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์กับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง
- 5.3) พัฒนาเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์กับธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และบริษัทท่องเที่ยว
- 5.4) พัฒนาเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์กับหน่วยงานที่มีองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาโฮมสเตย์ให้ยั่งยืน

6. รูปแบบการประชาสัมพันธ์

- 6.1) โสมสเตย์ต้องขึ้นทะเบียนต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- 6.2) จัดทำเอกสารการประชาสัมพันธ์อย่างมีคุณภาพ และมีจำนวนพอเพียง
- 6.3) จัดให้มีเว็บไซต์เพื่อการตลาด การประชาสัมพันธ์และการพัฒนาเครือข่าย
- 6.4) มีกิจกรรมออกฐานในงานที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 6.5) จัดทำป้ายบอกทางอย่างชัดเจน มีจำนวนที่เพียงพอ และอยู่ในสภาพดี
- 6.6) บุคลากรของโสมสเตย์ ต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลและการสื่อสารในกลุ่มเพื่อประโยชน์ด้านการการตลาด การประชาสัมพันธ์ และการดำเนินงาน

7. รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

- 7.1) เชื่อมโยงกับหน่วยงานที่ชำนาญด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างการเรียนรู้ด้านระบบนิเวศ
- 7.2) ชุมชนโสมสเตย์ต้องเรียนรู้แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโสมสเตย์ให้ยั่งยืนตามหลักการที่ถูกต้อง

ผลการศึกษายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

ผลการศึกษาที่ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 4 ยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน เป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์เส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านคือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศกัมพูชา ที่มีดินแดนติดต่อกับอีสานใต้ของประเทศไทย ซึ่งนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์พึ่งพาที่ควรพัฒนาร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่ายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวมี 2 ประการ ประการแรกคือการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธรรมชาติ ที่เชื่อมโยงสามประเทศที่มีดินแดนติดต่อกับอีสานใต้ ได้แก่ เส้นทางการจากจำปาศักดิ์ ในตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวผ่านประเทศไทยทางด่านช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี แล้วต่อไปยังประเทศกัมพูชาทางช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ หรืออาจใช้จุดผ่านด่านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เพื่อเข้าหรือออกระหว่าง

ไทยกับกัมพูชาได้อีกจุดหนึ่ง เข้าสู่เสียมเรียบในกัมพูชาเพื่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวนครวัดและแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เส้นทางนี้สามารถเริ่มต้นจากกัมพูชา ผ่านไทย ไปสิ้นสุดที่ลาวก็ได้เช่นกัน ประการที่สองคือการร่วมมือกันของทั้งสามประเทศในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและได้มาตรฐานบนเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงสาธารณรัฐประชาชนลาว อีสานใต้ของประเทศไทยและประเทศกัมพูชา ที่กล่าวแล้วข้างต้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ใช้เวลาศึกษาหนึ่งปีในการหาคำตอบ สำหรับคำถามการวิจัย 4 ข้อ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ 4 ประการที่เสนอไว้ในโครงการวิจัย ผลการวิจัยที่ได้สามารถตอบคำถามการวิจัยได้ครบและบรรลุวัตถุประสงค์ทุกประการ อย่างไรก็ตาม ในขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย มีปัญหาและอุปสรรคบางอย่างที่ทำให้ต้องปรับวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงรวบรวมไว้ในข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้ด้วย ดังปรากฏข้างล่าง จากผลของการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่ายังมีอีกหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่ควรได้รับการพิจารณาเพื่อทำการศึกษาวิจัยต่อไป ซึ่งจะได้นำเสนอภายใต้ข้อข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังจะได้กล่าวต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะประการแรกเป็นการให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับข้อมูลภาคสนามของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 9 แห่ง คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนามยังแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ทั้ง 9 แห่ง ด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล 3 วิธี วิธีที่หนึ่งคือการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ในทางปฏิบัติคือการสัมภาษณ์ประธานและรองประธานโฮมสเตย์โดยใช้แบบสำรวจข้อมูลโฮมสเตย์ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในงานวิจัยนี้ วิธีที่สองคือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโฮมสเตย์เสมือนเป็นนักท่องเที่ยว โดยการเข้าพักค้างคืนในบ้านพักโฮมสเตย์ และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโฮมสเตย์แต่ละแห่ง และวิธีการที่สามคือการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้างในขณะทำงานภาคสนาม อย่างไรก็ตามมีข้อมูลของโฮมสเตย์จำนวน 5 แห่ง ที่คณะผู้วิจัยรวบรวมด้วยวิธีการทั้งหมดตามที่กล่าวมา ได้แก่ บุญไพรโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านปราสาท ชับไพรทองโฮมสเตย์ แก่งตะนะโฮมสเตย์ และมาบกราดโฮมสเตย์ ส่วนอีก 4 แห่ง ที่ไม่สามารถเข้าพักค้างคืนได้เนื่องจากสภาพบ้านพักไม่พร้อมรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ โฮมสเตย์บ้านปะอาว บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านท่าลั้ง และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห ซึ่งการรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตเป็นส่วนใหญ่

ข้อเสนอแนะประการที่สอง คือการปรับเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างและวิธีการเก็บข้อมูลในการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว จากเดิมซึ่งเสนอไว้ว่า จะใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่เข้าพักในโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง แต่เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลตามที่ได้เสนอไว้ ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามกลับมาไม่ถึงร้อยละ 1 ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มตามความเหมาะสมของสถานการณ์ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 3 แห่งในจังหวัดนครราชสีมาในช่วงมิถุนายนถึงสิงหาคม พ.ศ. 2550 ได้แก่ ชับไทรทองโฮมสเตย์ ภูไทรโฮมสเตย์ และมาบกราดโฮมสเตย์ ซึ่งทั้งสามแห่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษายังได้รวมผู้จัดนำเที่ยว และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ด้วย เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล วิธีการรวบรวมข้อมูลก็เปลี่ยนจากการเก็บด้วยแบบสอบถามเป็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยเห็นว่าการเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 9 แห่งหากสามารถทำได้ก็จะทำให้ผลการศึกษามีสมบูรณืมากกว่าที่นำเสนอในงานวิจัยนี้

ข้อเสนอแนะประการที่สาม จากการที่คณะนักวิจัยได้เดินทางไปสำรวจแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่เป็นประชากรของงานวิจัยนี้เกือบทุกแห่งในเขตพื้นที่ที่ศึกษาคือบริเวณติดต่อกันของ 6 จังหวัดอีสานใต้ พบว่าแม้โฮมสเตย์ในกลุ่มที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาแล้ว ก็ยังอยู่ในสภาวะที่ต้องพัฒนาอีกหลายด้าน ยังคงเห็นความไม่ต่อเนื่องของการพัฒนา ซึ่งหลายแห่งเกิดจากการไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ ส่วนโฮมสเตย์ในกลุ่มที่ยังไม่ได้การรับรองมาตรฐานเห็นได้ชัดว่ายังขาดองค์ความรู้ในการดำเนินงานโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นพื้นฐานและจุดเริ่มต้นในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่มีมาตรฐาน

ยิ่งไปกว่านั้น ชุมชนผู้ดำเนินการโฮมสเตย์หลายแห่งยังขาดความเข้าใจอย่างแท้จริงเรื่องแนวคิดและหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งยังไม่ค่อยได้เห็นการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในเรื่องนี้ จากการสังเกตพบว่าโฮมสเตย์ยังเน้นเรื่องการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ ดังที่ทราบแล้วว่าโฮมสเตย์เกือบทุกแห่งตั้งอยู่ในบริเวณที่สวยงาม มีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ควรค่าในการอนุรักษ์ให้คงอยู่จนถึงคนรุ่นต่อ ๆ ไป ทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะป้องกันเรื่องความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในเวลาอันใกล้ ผลกระทบใหญ่หลวงที่โลกกำลังเผชิญอยู่เป็นความรับผิดชอบของทุกฝ่าย รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะประการสุดท้าย สืบเนื่องจากผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ที่พบว่าดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้มีจำนวน 52 ดัชนี ภายใต้ 10 องค์ประกอบหลัก แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยที่ประกาศโดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ประกอบด้วย 43 ดัชนีชี้วัดใน 8 มาตรฐาน ไม่เฉพาะจำนวนดัชนีชี้วัดที่แตกต่างกันถึง 34 ดัชนี เท่านั้น สิ่งที่ไม่มีในมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยนั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมทั่วถึง การมีระเบียบปฏิบัติของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร การมีเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่สำคัญต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ไทย การทบทวนดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจึงน่าจะได้นำมาดำเนินการโดยเร็ว เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ทุกแห่งในอีสานใต้มีจุดอ่อนด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่สมควรได้รับการศึกษาอย่างเร่งด่วน ถ้าพึ่งความรู้ความสามารถของท้องถิ่นในปัจจุบันไม่อาจแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้ ดังเป็นที่ทราบกันแล้วว่าการตลาดและการประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว กลยุทธ์ด้านการตลาดสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์อาจมีลักษณะเฉพาะที่ควรได้รับการศึกษาอย่างจริงจัง เพราะในปัจจุบันจำนวนชุมชนที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์นั้นมีอยู่เป็นจำนวนมากทั่วประเทศ แม้ว่าหลายแห่งจะได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ก็ไม่ใช่จะรับรองความต่อเนื่องและยั่งยืนของกิจการโฮมสเตย์ได้ ดังปรากฏให้เห็นในงานวิจัยนี้เช่นกัน

อีกประเด็นที่สมควรได้รับการศึกษาวิจัยอย่างจริงจังคือเรื่องการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวพบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์อยู่ในระดับต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับข้ออื่นๆ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นการบริหารจัดการที่ต้องได้รับการพัฒนา จากข้อเท็จจริงที่ว่าลูกค้าโฮมสเตย์กว่าร้อยละ 60 เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ ตั้งแต่ 20-100 คน ซึ่งมาท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เป็นหลัก ดังนั้นเพื่อสนองตอบความต้องการของผู้ใช้บริการ ผู้ให้บริการต้องมีความรู้ในการพัฒนาและบริหารแหล่งเรียนรู้ ซึ่งก็หมายรวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนด้วย ประเด็นนี้สมควรได้รับการศึกษาวิจัยอย่างยิ่ง

คาดว่าผลการศึกษายังประโยชน์แก่ทุกโฮมสเตย์

ข้อเสนอแนะสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การศึกษาเพื่อการสร้างเครือข่ายโฮมสเตย์ทั่วประเทศเพื่อวัตถุประสงค์หลักในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโฮมสเตย์ แนวทาง รูปแบบ และประโยชน์ด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด โฮมสเตย์บางแห่ง เช่นบ้านปราสาทโฮมสเตย์ และบุไทรโฮมสเตย์ สามารถเป็นต้นแบบในการดำเนินงานและเป็นแหล่งศึกษาดูงานของโฮมสเตย์อื่นๆและชุมชนที่สนใจได้ การจัดทำเครือข่ายของโฮมสเตย์อาจต้องได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการที่มีความชำนาญด้านเครือข่าย และต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้วย หากการจัดตั้งเครือข่ายประสบความสำเร็จ และดำเนินการไปได้ด้วยดี การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ทั่วทั้งประเทศก็จะเกิดจากเครือข่ายที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยมีความหวังอย่างยิ่งว่าเครือข่ายโฮมสเตย์จะเกิดขึ้นได้ในเวลาอันใกล้นี้ ด้วยการสนับสนุนอย่างเข้มแข็งจากภาครัฐ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

5.4 สรุป

งานวิจัยเรื่องการศึกษาคือความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้มีวัตถุประสงค์หลักในการกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ วัตถุประสงค์อีกสามประการ ได้แก่ การศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ และการศึกษายุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน พื้นที่ของการวิจัยประกอบด้วย 6 จังหวัดในภาคอีสานตอนใต้ ซึ่งเป็นดินแดนติดต่อกัน ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้มี 2 พวก พวกแรกคือโฮมสเตย์หมู่บ้านที่ดำเนินการโดยชุมชนจำนวน 27 แห่ง ที่ใช้ในการศึกษาดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ตัวอย่างที่นำมาศึกษาจำนวน 9 แห่ง ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบมีจุดมุ่งหมาย แบ่งโดยเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยได้ 3 กลุ่ม กลุ่มละ 3 เท่ากัน คือโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมาก โฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลาง และโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อย ประชากรพวกที่สองใช้ในการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ประกอบด้วยนักท่องเที่ยว ผู้จัดนำเที่ยว และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ กลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาได้จากการสุ่มตามความเหมาะสมของสถานการณ์ มีจำนวน 95 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยว 74 คน ผู้จัดนำเที่ยว 5 คน และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์คือแบบสำรวจข้อมูลโฮมสเตย์ที่พัฒนาจากแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความ

พึงพอใจของนักท่องเที่ยวคือแบบการประเมินความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม มีสามวิธี คือวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิธีการมีส่วนร่วม และวิธีการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามคือการสัมภาษณ์โดยการสนทนากลุ่ม จำนวน 5 ครั้ง การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ผลการศึกษสามารถตอบคำถามการวิจัยทั้ง 4 ข้อและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 4 ข้อ เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ผลการศึกษาด้านชีวิตความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้สามารถกำหนดด้านชีวิตความยั่งยืนของโฮมสเตย์ทั้งสิ้น 52 ด้าน ภายใต้ 10 องค์ประกอบหลัก ซึ่งสอดคล้องและครอบคลุมแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ผลการศึกษาคความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว ในส่วนของการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวพบว่าในภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในระดับปานกลาง ประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจระดับมากที่สุดคืออัยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและชุมชน ประเด็นที่จัดอยู่ลำดับต่ำที่สุดคือการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก ซึ่งนักท่องเที่ยวพึงพอใจในระดับน้อย เมื่อแจกแจงตามวัยผลการศึกษาแสดงว่านักท่องเที่ยววัยผู้ใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก ขณะที่นักท่องเที่ยววัยรุ่นมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง นักท่องเที่ยววัยรุ่นต่างชาติมีความพึงพอใจในระดับปานกลางเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยววัยรุ่นไทย เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ขณะที่ภาพรวมของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวพบว่า ความต้องการสำคัญของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์มี 5 ประการ ในจำนวนนี้สามประการแรกเป็นความต้องการทางกายภาพ ซึ่งจัดเป็นความต้องการขั้นต่ำสุดเมื่อเทียบกับลำดับความต้องการของมาสโลว์ และความต้องการที่เหลืออีกสองประการหลังเป็นความต้องการขั้นสูงเพื่อสนองตอบความต้องการด้านความรู้และความเพลิดเพลินใจ ผลการศึกษานโยบายการพัฒนาแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ สามารถกำหนดรูปแบบการพัฒนาของโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ 7 ประการ ซึ่งเหมาะสมกับพื้นที่และสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และสุดท้ายผลการศึกษายุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน สามารถกำหนดยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยว 2 ประการ ประการแรกคือการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว

ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธรรมชาติ ที่เชื่อมโยงสามประเทศที่มีดินแดนติดต่อกับอีสานใต้ ได้แก่ เส้นทางจากจำปาศักดิ์ในตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวผ่านอีสานใต้ของประเทศไทย แล้วต่อไปยังประเทศกัมพูชา และประการที่สองคือการร่วมมือกันของทั้งสามประเทศ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและได้มาตรฐานบนเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงสาธารณรัฐประชาชนลาว อีสานใต้ของประเทศไทยและประเทศกัมพูชา

ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้จะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นหากการรวบรวมข้อมูลจากโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 4 ใน 9 แห่งครบถ้วนกว่านี้ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์จะได้จากนักท่องเที่ยวในกลุ่มโฮมสเตย์ตัวอย่างทั้งหมด 9 แห่งโดยวิธีการตอบแบบสอบถาม ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ กลยุทธ์ด้านการตลาดสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และการสร้างเครือข่ายโฮมสเตย์ทั่วประเทศไทย ข้อเสนอแนะสุดท้ายที่สำคัญอย่างมากสำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์คือ การทบทวนดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยให้สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). **นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2538-2539**. กรุงเทพฯ: ททท.
- เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง – เชียงราย. (2547). **รู้จักแม่โขง**. [Online] : <http://www.skyd.org/html/sekhi/60/028-kong.html#>. 12 กันยายน 2550.
- ชลิดา รินทร์พรหม. (2549). **เอกสารประกอบการอบรมโครงการพัฒนาโฮมสเตย์จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยาลัยนครราชสีมา.
- นราธิป ผลบุญรักษ์. (2547). **การปรับที่อยู่อาศัยเดิมเป็น "โฮมสเตย์" ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพพวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัยนา ทองศรีเกตุ. (2549). **การจัดการองค์กรของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช**. รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548. สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ อย่างยั่งยืน. 290-299.
- พชระ พิพัฒน์โยธะพงศ์. (2547). **การจัดการแหล่งพักอาศัยแบบโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโก่ง อำเภอภูฉิมรายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธนา สมลา. (2549). **การบริหารจัดการแหล่งพักอาศัยแบบโฮมสเตย์ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา หมู่บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันชัย อัครทิวทอง. (2549). **ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านวังคำแคน อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ**. การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548, สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงรวมบทความพื้นที่อย่างยั่งยืน. 343-354.

- วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์. (2549). **จุดเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย**. รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548. สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน. 117-134.
- สิริวัฒนา ไจมา. (2549). **เงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์**. รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548. สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน. 112-116.
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร. (2547). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. ขอนแก่น. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2547). **ประกาศสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว เรื่องกำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2548**.
 _____ (2547). **เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโฮมสเตย์**. โครงการกำหนดมาตรฐานต้นแบบที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท. สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.
- _____ (2547). **เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย : การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน**. โครงการกำหนดมาตรฐานต้นแบบที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท. สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.
- ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดนครราชสีมา. (2548). **เอกสารประกอบการอบรมโฮมสเตย์มาตรฐานไทย**. นครราชสีมา.
- อาคม อาจแสง. (2546). **ศักยภาพการพัฒนาที่อยู่อาศัยรูปแบบโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษา เกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Goeldner, Charles R., and Ritchie, J.R. Brent. (2003). **Tourism :principles,practices, philosophies**. (9thed.). New Jersey :John Wiley & Sons,Inc.

www.GuideUbon.com

www.homestaythai.org

www.tat.or.th

ภาคผนวก (appendix)

ภาคผนวก ก. บทความการวิจัย

การศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้
Study on Sustainability of Homestay in the Lower
Northeastern Part of Thailand

ชลิดา รินทร์พรหม

Chalida Rinprom

วิทยาลัยนครราชสีมา

Nakhonratchasima College

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ วัตถุประสงค์อีกสามประการ ได้แก่ การศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ และการศึกษายุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน พื้นที่การวิจัยคือ 6 จังหวัด ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ ประชากรในการศึกษาคือ 6 จังหวัด ได้แก่ โฮมสเตย์หมู่บ้านที่ดำเนินการโดยชุมชนจำนวน 27 แห่ง กลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบมีจุดมุ่งหมายจำนวน 9 แห่ง และประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยว ผู้จัดนำเที่ยว และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ กลุ่มตัวอย่างสุ่มตามความเหมาะสมของสถานการณ์ จำนวน 95 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิธีการมีส่วนร่วม วิธีการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์โดยการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผลการศึกษา 4 ข้อ มีดังนี้ ผลการศึกษาดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้สามารถกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ทั้งสิ้น 52 ดัชนี ภายใต้อิงค์ประกอบหลัก ซึ่งสอดคล้องและครอบคลุมแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ผลการศึกษาคือความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว ในภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในระดับปานกลาง ประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจระดับมากที่สุดคืออัยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและชุมชน ประเด็นที่จัดอยู่ลำดับต่ำที่สุดคือการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก ซึ่งนักท่องเที่ยวพึงพอใจในระดับน้อย นักท่องเที่ยววัยผู้ใหญ่ไทยมีความพึงพอใจในระดับมาก ขณะที่นักท่องเที่ยววัยรุ่นไทยและวัยรุ่นต่างชาติมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ขณะที่ภาพรวมของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวพบว่า ความต้องการสำคัญของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์มี 5 ประการ ในจำนวนนี้สามประการแรกเป็นความต้องการทางกายภาพ ซึ่งจัดเป็นความต้องการขั้นต่ำสุดเมื่อเทียบกับลำดับความต้องการของมาสโลว์ และความต้องการที่เหลืออีกสองประการหลัง

เป็นความต้องการขั้นสูงเพื่อสนองตอบความต้องการด้านความรู้และความเพลิดเพลินใจ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ สามารถกำหนดรูปแบบการพัฒนาของโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ 7 ประการ ซึ่งเหมาะสมกับพื้นที่และสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และสุดท้ายผลการศึกษาสามารถกำหนดยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน 2 ประการ คือ การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธรรมชาติ ที่เชื่อมโยงสามประเทศที่มีดินแดนติดต่อกับอีสานใต้ และการร่วมมือกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและได้มาตรฐานบนเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปได้แก่ กลยุทธ์ด้านการตลาดของโฮมสเตย์ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนโฮมสเตย์ และการสร้างเครือข่ายโฮมสเตย์ ข้อเสนอแนะสุดท้ายที่สำคัญคือการทบทวนดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยให้สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Abstract

The research has 4 main objectives: 1) to determine indicators for homestay sustainability, 2) to study the satisfaction and needs of homestay-experienced tourists, 3) to construct a model of sustainable homestay in the lower northeastern part of Thailand and 4) to study cooperative strategies in developing tourism linkages among neighboring countries. The investigated area covers six adjacent provinces, i.e., Ubonratchathani, Sisaket, Surin, Buriram, Nakhon Ratchasima and Chaiyaphum. Fieldwork data were collected by structured interview in 9 homestay samples of 27 homestay population. The 5 focus groups of 95 subjects, consisting of 74 tourists, 5 tour leaders and 16 homestay hosts, are also investigated in the field. The research findings are as follows: the sustainable homestay requires 10 characteristics with 52 indicators, the overall satisfaction of tourists is at moderate level. All groups agree to put on their most satisfaction on the hospitality of the hosts. There are 5 components to satisfy tourist's needs and that of a model of sustainable homestay which consists of 7 characteristics. The nature and culture travel route starting from Laos through the lower northeastern part of Thailand and ending up in Cambodia is feasible to be cooperatively developed. In addition, the establishment of standard homestays with a great variety of local resources along the travel route will attract both domestic and international tourists. Suggestions are given here for further research in marketing and public relations to pursue sustainability of homestay in Thailand, and the indicators for Home stay Standard Thailand are strongly recommended to be revised due to lack of some practices of sustainable tourism.

คำนำ

โฮมสเตย์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชน บริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อนำเสนอสิ่งน่าสนใจที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น พร้อมกับการบริการนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรีอย่างจริงใจ ประวัติการท่องเที่ยวยุคโฮมสเตย์ในประเทศไทยมีมานานแล้วในรูปแบบของการเข้าไปเรียนรู้สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน โฮมสเตย์ส่วนมากอยู่ในชนบทหรือท้องที่ห่างไกล การคมนาคมก็ยากลำบาก

การเติบโตของโฮมสเตย์อยู่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งประเทศไทยให้ความสำคัญด้านนโยบายการท่องเที่ยว มีการประกาศปีการท่องเที่ยวประเทศไทย Amazing Thailand 1998-1999 (พ.ศ. 2541-2542) ในช่วงเวลาดังกล่าวทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับหมู่บ้านได้ร่วมกับตอบสนองต่อนโยบายการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง ในส่วนของโฮมสเตย์สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญโดยการส่งเสริมให้มีการพัฒนาชุมชนที่มีศักยภาพในท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ พร้อมกับการกำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และดำเนินการให้การรับรองโฮมสเตย์ที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน โดยการมอบตราสัญลักษณ์โฮมสเตย์ไทยให้ทุก ๆ 2 ปี ซึ่งเริ่มจากปี พ.ศ. 2547 เรื่อยมา

ในระยะเวลาที่มีการส่งเสริมคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในประเทศไทยเป็นเวลาเดียวกับที่โลกกำลังเผชิญปัญหาวิกฤติจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศซึ่งเกิดจากการที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีการพัฒนาที่รุดหน้าไปอย่างรวดเร็วโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปอย่างไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาอย่างจริงจัง ในปี พ.ศ. 2547 องค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก (World Tourism Organization, 2004) ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Development of Tourism) มีสาระสำคัญว่าต้องเป็นไปอย่างสมดุลในสามด้าน คือ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมสังคม ประเทศไทยได้ปรับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกระแสของโลกด้วยเช่นกัน ดังปรากฏในแผนแม่บทการท่องเที่ยวซึ่งจัดทำโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตามนโยบายและยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) สาระสำคัญคือการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพเป็นสำคัญ ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในแนวทางการพัฒนาเมืองและชนบทอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นให้เกิดการบริหารจัดการในลักษณะธรรมาภิบาลที่เน้นความรับผิดชอบต่อ การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่น

แม้โฮมสเตย์จะได้รับการส่งเสริมจนเกิดขึ้นอย่างมากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ชนบททั่วทุกภาคของประเทศ แต่คำถามที่สำคัญที่สุดคือทำอย่างไรโฮมสเตย์จำนวนมากเหล่านี้จึงจะดำเนินกิจการไปได้อย่างยั่งยืน มีปัจจัยใดบ้างที่บ่งชี้ถึงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ งานวิจัยเกี่ยวกับโฮมสเตย์ที่พบจนถึงขณะนี้มักให้ความสนใจในศักยภาพทางกายภาพของพื้นที่ ศักยภาพของชุมชน หรือการบริหารจัดการ และยังไม่มีการวิจัยใดที่มีจุดประสงค์จะศึกษาเรื่องความยั่งยืนของโฮมสเตย์เป็นการเฉพาะ แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์จะมีแนวทางพัฒนาอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง

ยั่งยืน การหาคำตอบที่ชัดเจนในเรื่องนี้จึงสมควรได้รับการวิจัยโดยการศึกษาวិเคราะห์จากประชากรแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่กำลังดำเนินการโดยชุมชน ที่มีอยู่ใน 6 จังหวัดของอีสานใต้

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ได้แก่ 1.เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ 2.เพื่อศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว. 3.เพื่อกำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ และ.4.ศึกษายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ต่อไปนี้จะนำเสนอเครื่องมือและวิธีการศึกษา ประกอบด้วย การกำหนดกรอบการศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นจะนำเสนอผลการศึกษารายละเอียดตามวัตถุประสงค์ การอภิปรายผล และหัวข้อสุดท้ายจะเป็นการสรุปผลและข้อเสนอแนะ

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

ในงานวิจัยนี้มีวิธีและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยแตกต่างกันออกไป เพื่อให้สามารถตอบคำถามวิจัยที่เชื่อถือได้และครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ประการ ดังจะได้นำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

การกำหนดกรอบการศึกษา

ในขั้นแรกได้ทำการสำรวจแนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีอยู่ในวัตถุประสงค์ทั้งหมด ได้แก่ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการรวบรวมจากเอกสาร ในขณะเดียวกันก็ได้ศึกษาข้อมูลด้านมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์และมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวลักษณะที่เกี่ยวข้อง ความรู้ที่ได้จากทั้งที่เป็นหลักการแนวคิดและความรู้ด้านมาตรฐานการท่องเที่ยว จะนำมาใช้พัฒนากรอบการศึกษาสำหรับหาคำตอบในการวิจัยครั้งนี้

กรอบการศึกษาที่ใช้ในการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในงานวิจัยนี้ได้จากการผนวกสาระสำคัญของ 3 แนวคิด ได้แก่ หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การการท่องเที่ยวโลก(World Tourism Organization,2004) แผนแม่บทการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตามนโยบายและยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และ แนวคิดรวบยอดเกี่ยวกับมิติทั้ง 5 ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของ วิรุจ กิจนันท์วิวัฒน์ (2548) เมื่อได้ผลการสรุปสาระสำคัญของแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้นำผลนี้ไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 8 ด้าน 43 ดัชนีชี้วัด ที่กำหนดไว้ในประกาศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว แล้วนำมาพัฒนาเป็นกรอบการศึกษา สำหรับใช้ในการวิเคราะห์โฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำไปสู่ผลการศึกษาในการกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ต่อไป

กรอบการศึกษาในการกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่ได้ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบหลัก มี 67 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ มี 8 องค์ประกอบย่อย 2) องค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ มี 5 องค์ประกอบย่อย 3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว มี 8 องค์ประกอบย่อย 4) ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน มี 6 องค์ประกอบย่อย 5) มาตรฐานที่พักและบริการ มี 7 องค์ประกอบย่อย 6) มีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลาย

ลักษณะอักษร มี 4 องค์ประกอบย่อย 7) การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง มี 11 องค์ประกอบย่อย 8) รู้คุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ มี 7 องค์ประกอบย่อย 9) หน่วยงานภายนอกที่เป็นผู้อุปถัมภ์ มี 6 องค์ประกอบย่อย และ 10) การประชาสัมพันธ์และการตลาด มี 5 องค์ประกอบย่อย

ในการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของอับราฮัม มาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ซึ่งแสดงความต้องการของมนุษย์ 5 ชั้น (อ้างใน ศุภลักษณ์ อัครางกูร, 2547 : 49) ทฤษฎี Travel career ladder ซึ่ง เพียร์ซ (Pearce, 1988) ผู้เสนอทฤษฎีนี้ได้เปรียบเทียบความต้องการท่องเที่ยวกับความต้องการความก้าวหน้าในอาชีพ บนพื้นฐานของทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ และยังได้ศึกษาดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว จากนั้นได้ผนวกสาระสำคัญเข้าด้วยกัน แล้วนำไปเชื่อมโยงกับหลักการของบัญญัติ 10 ประการของโฮมสเตย์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ต่อไป

กรอบการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว กรอบนี้ประกอบด้วย 11 ประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับสภาพถนนจากถนนหลักเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ระยะทาง และป้ายบอกทาง 2) การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค อาทิ ถนนภายในหมู่บ้าน ไฟฟ้า การสื่อสาร ห้องอาบน้ำและห้องส้วม น้ำสะอาดทั้งน้ำใช้และน้ำดื่ม 3) การจัดการด้านการบริการ อาทิ ด้านที่พักพร้อมเครื่องอำนวยความสะดวกตามสมควร ที่นอนที่สะอาดและสบาย ความสะอาดเรียบร้อยของบริเวณบ้าน สภาพแวดล้อมทั่วไปของหมู่บ้าน อาหารพื้นบ้านที่ปรุงอย่างดี ความสะอาด รสชาติ และราคา ความสะอาดของครัว การจัดหาเครื่องดื่มและเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์อย่างเพียงพอ ร้านค้า และร้านขายสินค้าของที่ระลึก 4) อธิปไตยไมตรีของเจ้าของบ้านและชุมชน ความเป็นมิตร การต้อนรับดูแลอย่างดีด้วยรอยยิ้มจากเจ้าของบ้านรวมทั้งของสมาชิกในบ้านด้วย 5) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ความปลอดภัยในที่พัก ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ความปลอดภัยในทรัพย์สิน การจัดเวรยามในเวลากลางคืน การแจ้งเหตุร้าย และความพร้อมในกรณีอุบัติเหตุหรือนักท่องเที่ยวป่วยกะทันหัน 6) การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยว ทั้งในพื้นที่และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยว รวมทั้งกิจกรรมบันเทิง และการแสดงพื้นบ้าน โปรแกรมการท่องเที่ยว และมีคู่แข่งท้องถิ่น 7) การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว อาทิ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย การสื่อสารที่รวดเร็ว รับรู้เรื่องค่าบริการและระเบียบเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยว 8) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ความสวยงาม หลากหลาย และความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ความมีคุณค่าของยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ความเป็นเอกลักษณ์ คุณค่าของประเพณีชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ความสมบูรณ์และงดงามทางศิลปะและวัฒนธรรม 9) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ แหล่งฝึกอาชีพ ปรากฏท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างจิตสำนึกทั้งของคนในชุมชนและของนักท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์ และระบบนิเวศ 10) ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์ในกลุ่มนักท่องเที่ยว มิตรภาพระหว่างเจ้าของบ้านกับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมาเที่ยวซ้ำ และมีการบอกต่อในหมู่ญาติมิตรและคนรู้จัก และ 11) นักท่องเที่ยวได้รับสิ่งที่ตนต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่าง

แท้จริง มีความสุข โฮมสเตย์ได้ให้สิ่งนี้นักท่องเที่ยวแต่ละคนแสวงหา

การใช้กรอบการศึกษาที่ได้ไปศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ได้กำหนดค่าคะแนนเพื่อแสดงระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยกำหนดให้ 4 หมายถึงความพึงพอใจมากที่สุด 3 หมายถึงความพึงพอใจมาก 2 หมายถึงความพึงพอใจปานกลาง 1 หมายถึงความพึงพอใจน้อย 0 หมายถึงไม่มีความพึงพอใจ การกำหนดค่าคะแนนจะทำให้สามารถประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้ และทำให้การเปรียบเทียบผลความพึงพอใจในแต่ละกลุ่มและแต่ละประเด็นชัดเจนมากขึ้น

สำหรับคำตอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผู้วิจัยจะสังเคราะห์ผลหรือคำตอบที่ได้จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ของงานวิจัยนี้ ซึ่งก็คือผลสรุปดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และผลสรุปความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยจะนำมาประมวลเข้ากันอีกชั้นหนึ่ง จากนั้นจึงสรุปเพื่อกำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้

สำหรับคำตอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผู้วิจัยได้สำรวจตลาดการท่องเที่ยวปัจจุบันเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงระหว่างอีสานใต้กับประเทศเพื่อนบ้านที่มีดินแดนติดต่อกัน และสามารถเดินทางภาคพื้นดินไปมาระหว่างกันได้ ข้อมูลที่ได้จะนำมากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน และวิเคราะห์เอกลักษณ์ของแต่ละประเทศ เพื่อสรุปเป็นยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้คือแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่เป็นโฮมสเตย์หมู่บ้าน (Village Homestay) จำนวนทั้งสิ้น 27 แห่ง ในพื้นที่ติดต่อของ 6 จังหวัดในภาคอีสานตอนใต้ ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ โฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 9 แห่งที่ใช้ในการศึกษาได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบมีจุดมุ่งหมาย (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย กลุ่มละ 3 แห่ง คือ กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมาก ได้แก่ บุญไพรโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านปราสาท และชัยไพรโฮมสเตย์ กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลาง ได้แก่ มาบกราดโฮมสเตย์ แก่งตะนะโฮมสเตย์ และโฮมสเตย์บ้านปะอาวและกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อย ได้แก่ บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านท่าล้าง และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวประกอบด้วย 3 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งคือผู้เจ้าหน้าที่ หมายถึงผู้จัดการนำกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และมัคคุเทศก์ที่มาอยู่กับกลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มที่สองคือนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และกลุ่มที่สามคือเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้จากการสุ่มตัวอย่างตามความเหมาะสมของสถานการณ์ (Convenient Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 95 คน เป็นผู้เจ้าหน้าที่ 5 คน นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม ปี พ.ศ. 2550 ซึ่งพักค้างคืนตั้งแต่ 1 คืนขึ้นไป และเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์จำนวน 74 คน และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ 16 คน

การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์

การเก็บรวบรวมรายชื่อประชากรโฮมสเตย์ในพื้นที่ 6 จังหวัดอีสานใต้ใช้วิธีสอบถามทางโทรศัพท์ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามปากเปล่า (Oral Questionnaire) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ พัฒนาการอำเภอหรือเกษตรอำเภอ ศูนย์บริการการท่องเที่ยว อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ หน่วยงานท้องถิ่นอื่น ๆ ชุมชนโฮมสเตย์ และชาวบ้านทั่วไป เมื่อรวบรวมได้จะนำมาสอบถามกับทะเบียนโฮมสเตย์ในเว็บไซต์ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (www.homestaythai.org) และเว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (www.tat.or.th)

การเก็บข้อมูลเชิงลึกของโฮมสเตย์ประชากรและโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม วิธีการที่ใช้คือการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีแบบสำรวจข้อมูลโฮมสเตย์เป็นเครื่องมือในการบันทึกข้อมูล นอกจากนี้ยังใช้ร่วมกับวิธีการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Observation) โดยสังเกตสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน เข้าไปดูห้องนอน ห้องน้ำ และห้องครัว สังเกตเกี่ยวกับอรรถศาสตร์ของสมาชิกโฮมสเตย์ สังเกตการบริการและการต้อนรับ จุดบันทึกระยะเวลาของการเดินทาง และความสะดวกในการเข้าไปยังหมู่บ้าน บันทึกเสียงและวิดีโอเป็นบางครั้ง บันทึกภาพบ้านสมาชิก บริเวณรอบๆบ้าน และสิ่งแวดล้อมในชุมชน และอีกวิธีการหนึ่งที่สำคัญที่นำมาใช้ร่วมในการเก็บข้อมูลเชิงลึกของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างคือการมีส่วนร่วมโดยคณะผู้วิจัยได้เข้าพักค้างคืนเป็นระยะเวลา 2 วัน 1 คืน และร่วมกิจกรรมของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างแต่ละแห่งเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยว ในจำนวนแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 9 แห่ง คณะผู้วิจัยสามารถเข้าพักในโฮมสเตย์ 5 แห่ง ได้แก่ บูไทรโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านปราสาท ชับไทรทองโฮมสเตย์ แก่งตะนะโฮมสเตย์ และมาบกราดโฮมสเตย์ ส่วนอีก 4 แห่ง ได้แก่ โฮมสเตย์บ้านปะอว บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านท่าล้ง และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห อยู่ในสภาพไม่พร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยว การรวบรวมข้อมูลจึงใช้การสัมภาษณ์ประธาน รองประธานหรือกรรมการที่มีบทบาทเป็นผู้นำของโฮมสเตย์นั้น ๆ ประชาชนชาวบ้านที่ทำหน้าที่นำเที่ยว รวมถึงสมาชิกของโฮมสเตย์นั้น ๆ และวิธีการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งได้เข้าไปในบ้านพักโฮมสเตย์หลายหลัง เพื่อสังเกตบ้านพักโดยรวม ห้องนอน ห้องน้ำ ห้องครัว และบริเวณโดยรอบ

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากโฮมสเตย์ตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพตามประเด็นที่มีอยู่ในกรอบการศึกษาในการกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ซึ่งประกอบด้วย 10 องค์ประกอบหลัก มี 67 ดัชนีชี้วัด ดังได้กล่าวแล้ว ผลการวิเคราะห์โฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างสามารถสรุปได้ดังนี้ ในกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนมากมีจำนวนองค์ประกอบย่อยของความยั่งยืนไม่แตกต่างกันนัก กล่าวคือ บูไทรโฮมสเตย์มี 53 ข้อ โฮมสเตย์บ้านปราสาทมี 52 ข้อ และชับไทรทองโฮมสเตย์มี 50 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 79.78 และ 75 ตามลำดับ กลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนปานกลางมีจำนวนองค์ประกอบย่อยของความยั่งยืนแตกต่างกันไปบ้าง กล่าวคือ มาบกราดโฮมสเตย์มีองค์ประกอบย่อย 48 ข้อ แก่งตะนะโฮมสเตย์มี 40 ข้อ โฮมสเตย์บ้านปะอวมี 29 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 72.60 และ 43 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มโฮมสเตย์ที่มีความยั่งยืนน้อยมีจำนวนองค์ประกอบย่อยของความยั่งยืนแตกต่างกันพอสมควร กล่าวคือ บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์มีองค์ประกอบย่อย 23 ข้อ โฮมสเตย์บ้านท่าล้งมีองค์ประกอบย่อย 16 ข้อ และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไหมี 9 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 34.24 และ 13 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ที่ได้นี้จะนำไปกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ต่อไป

ในการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้คือแบบ การประเมินความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 11 ประเด็นของความพึงพอใจ การรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 5 ครั้ง มีจำนวนตัวอย่างจากการสุ่มตัวอย่าง ตามความเหมาะสมของสถานการณ์มีจำนวนทั้งหมด 95 คน การสนทนากลุ่มจัดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ และ ไม่ได้แยกกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน กล่าวคือเจ้าของบ้านพัก ผู้จัดนำเที่ยว และนักท่องเที่ยวจะร่วม สนทนาในกลุ่มเดียวกัน สถานที่ที่ใช้ในการสนทนากลุ่มเกือบทุกครั้งได้แก่บ้านประธานโฮมสเตย์ การสนทนา กลุ่มใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ตามประเด็นที่มีอยู่ในแบบการประเมินความ พึงพอใจของนักท่องเที่ยว

การสนทนากลุ่ม 5 ครั้ง มีรายละเอียดดังนี้ การสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์เที่ยว โฮมสเตย์ขับไทรทอง ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 24 คน ประกอบด้วย ผู้จัดนำเที่ยว 1 คน นักท่องเที่ยว 23 คน จัดเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวไทยที่ผสมกันระหว่างวัยรุ่นกับวัยผู้ใหญ่ การ สนทนากลุ่มครั้งที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์เที่ยวโฮมสเตย์ขับไทรทอง ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 14 คน ประกอบด้วยผู้จัดนำเที่ยว 1 คน นักท่องเที่ยวต่างชาติ 9 คน แบ่งเป็น เยอรมัน 6 คน ฝรั่งเศส ฟินแลนด์ และญี่ปุ่น ชาติละ 1 คน และประธานโฮมสเตย์กับเจ้าของบ้านพักอีกรวม 4 คน จัดเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยววัยรุ่นต่างชาติ การสนทนากลุ่มครั้งที่ 3 เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์เที่ยวโฮมสเตย์ บ้านบุไทร ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 26 คน ประกอบด้วยผู้จัดนำ เที่ยว 1 คน นักท่องเที่ยว 22 คน ประธานโฮมสเตย์และกรรมการอีก 3 คน จัดเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวไทยวัยผู้ใหญ่ การสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 มีผู้เข้าร่วมสนทนาทั้งสิ้น 9 คน ทั้งหมดเป็นเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์บ้านบุไทร ตำบล ไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จัดเป็นกลุ่มตัวแทนเจ้าของบ้านพัก และการสนทนากลุ่มครั้งที่ 5 เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์เที่ยวโฮมสเตย์บ้านมาบกราด ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 22 คน ประกอบไปด้วย ผู้จัดนำเที่ยว 2 คนและนักท่องเที่ยว 20 คน จัดเป็นกลุ่มตัวแทนของ นักท่องเที่ยววัยรุ่นไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มจำนวน 5 ครั้งต่างกลุ่มกันออกไป วิเคราะห์จากคำตอบที่ ได้จากแต่ละกลุ่มโดยจะสรุปเป็นค่าคะแนนเรียงลำดับจาก 4 ถึง 0 แทนระดับความพึงพอใจ นำค่าที่ได้มาหา ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของแต่ละกลุ่ม จากนั้นจะนำค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มมาหาค่าเฉลี่ยรวมของทุกกลุ่มเพื่อให้ ได้ภาพรวมในที่สุด นอกจากนี้ยังได้คำนวณหาค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นของทุกกลุ่มเพื่อนำมาเปรียบเทียบ ระดับความพึงพอใจของแต่ละกลุ่มด้วย มีข้อที่ควรสังเกตคือข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ส่วนใหญ่จะมาจากกลุ่ม นักท่องเที่ยว ส่วนประเด็นที่ได้เพิ่มเติม จะมาจากกลุ่มผู้จัดนำเที่ยวและเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์

วิธีการในการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ ผู้วิจัยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้วัดความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้ โดยจะนำมาประมวลเข้ากัน อีกชั้นหนึ่ง จากนั้นจึงสรุปเพื่อกำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้

วิธีการสำหรับคำตอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผู้วิจัยได้สำรวจตลาดการท่องเที่ยวปัจจุบันเกี่ยวกับ เส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงระหว่างอีสานใต้กับประเทศเพื่อนบ้านที่มีดินแดนติดต่อกัน และสามารถเดินทาง

ภาคพื้นดินไปมาระหว่างกันได้ ข้อมูลที่ได้จะนำมากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน และวิเคราะห์เอกลักษณ์ของแต่ละประเทศ เพื่อสรุปเป็นยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน

ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดเป็นวิธีดำเนินการวิจัยที่ถูกนำมาใช้ในงานวิจัยนี้ ต่อไปจะได้กล่าวถึงผลการศึกษาทั้งหมด ผลการศึกษาของงานวิจัยนี้สามารถตอบคำถามการวิจัยทั้ง 4 ข้อ ได้แก่ คำถามการวิจัยข้อที่ 1 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ได้แก่อะไรบ้าง คำถามการวิจัยข้อที่ 2 ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้เป็นอย่างไร คำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางในการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร และคำถามการวิจัยข้อที่ 4 ยุทธศาสตร์ท่องเที่ยวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร ผลการศึกษาที่ได้จะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้ง 4 ประการ ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

ผลการศึกษา

จากการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่าง ๆ ดังได้กล่าวแล้วสามารถตอบคำถามการวิจัยได้ทั้งหมด 4 ข้อ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อ ดังจะได้นำมาแสดงเป็นลำดับต่อไปนี้

ผลการศึกษาเพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

ผลการศึกษาที่ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ได้แก่อะไรบ้าง ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปเป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลโฮมสเตย์ตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง ตามกรอบการศึกษาเพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ผลการศึกษาพบว่าดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์มีจำนวนทั้งสิ้น 52 ดัชนีชี้วัด ภายใต้อิง 10 องค์ประกอบหลัก ดังแสดงไว้ในตารางข้างล่าง

ตาราง 1 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์

10 องค์ประกอบหลัก	52 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์
1. ต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และ ทรัพยากรธรรมชาติ	1.1) แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่สวยงามและมีเอกลักษณ์โดดเด่น 1.2) สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญใกล้เคียง ซึ่งเหมาะสำหรับการนำเที่ยวไปกลับได้ภายในวันเดียว 1.3) โฮมสเตย์เป็นแหล่งผลิตสินค้าหรือหัตถกรรมที่มีชื่อเสียง 1.4) โฮมสเตย์มีเอกลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ที่กำลังสูญไปและยังคงดำรงวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้ หรือ ทั้งชุมชนร่วมมือร่วมใจฟื้นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ด้วยความภาคภูมิใจ 1.5) โฮมสเตย์มีวิถีชีวิตแบบชนบทที่เรียบง่าย พอเพียง และสงบสุข

ตาราง 1 (ต่อ)

10 องค์ประกอบหลัก	52 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์
2. องค์ความรู้เรื่องการทำท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	<p>2.1) ชุมชนโฮมสเตย์ต้องได้รับการอบรมอย่างเข้มโดยหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในเรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ประกอบด้วย มาตรฐาน 8 ด้าน 43 ดัชนีชี้วัด และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน</p> <p>2.2) ชุมชนโฮมสเตย์ต้องได้รับการอบรมเรื่องบริการที่เหมาะสมในการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี รวมถึงความรู้เรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ</p> <p>2.3) ดำเนินการบริหารโฮมสเตย์ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้รับการส่งเสริมและติดตามผลอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานของรัฐ</p>
3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว	<p>3.1) คนทั้งชุมชนร่วมกันตัดสินใจในการพัฒนาชุมชนของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนตลอดไป</p> <p>3.2) โฮมสเตย์ต้องมีการบริหารจัดการในรูปของกลุ่ม สหกรณ์ หรือ ชมรม โดยมีคณะกรรมการและระบบสมาชิกที่ชัดเจน</p> <p>3.3) คนทั้งชุมชนร่วมทำกิจกรรมทั้งของส่วนรวมและส่วนตัว ที่เกี่ยวข้องกับโฮมสเตย์ตามบทบาท และหน้าที่ซึ่งตรงไว้ในระเบียบด้วยความสมัครใจ และกระทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง</p> <p>3.4) ร่วมกันแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆของโฮมสเตย์</p> <p>3.5) ร่วมรับผิดชอบหากมีผลกระทบเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว</p>
4. ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน	<p>4.1) คนทั้งชุมชนมีความเข้าใจเรื่องโฮมสเตย์และมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว</p> <p>4.2) ชุมชนมีผู้นำซึ่งเป็นที่ยอมรับมาทำหน้าที่เป็นประธานโฮมสเตย์ และดำเนินงานอย่างเข้มแข็ง ต่อเนื่อง เสียสละ และไม่เห็นแก่ประโยชน์ตน</p> <p>4.3) สมาชิกโฮมสเตย์ที่เป็นเจ้าของบ้านพักมีคุณสมบัติรักการบริการ มีความรู้ด้านการเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีอัธยาศัยไมตรี และสนทนากับผู้มาพักอย่างเหมาะสม</p> <p>4.4) สมาชิกโฮมสเตย์รวมทั้งคนในชุมชนมีความคุ้นเคย สนับสนุนกันเป็นอย่างดี</p> <p>4.5) มีกลุ่มสมาชิกจำนวนหนึ่งซึ่งมีฝีมือในการทำอาหาร</p> <p>4.6) ชุมชนโฮมสเตย์มีปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ที่มีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้</p> <p>4.7) เยาวชนในชุมชนมีความประพฤติที่ส่งเสริมบรรยากาศการท่องเที่ยวและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมของโฮมสเตย์</p>
5. มาตรฐานที่พักและบริการ	<p>5.1) สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของชุมชนได้มาตรฐานและรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ</p> <p>5.2) สภาพแวดล้อมในชุมชนสะอาด เป็นระเบียบ สวยงาม และถูกสุขอนามัย</p> <p>5.3) บ้านพักโฮมสเตย์ทุกหลังได้มาตรฐานด้านความสะอาด มั่นคง ปลอดภัย อยู่ในสภาพพร้อมรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา บริเวณบ้านเรียบร้อยและหน้าบ้านติดป้ายชัดเจน ต้องพัฒนาจนได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและรักษามาตรฐานคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง</p>
6. การมีกฎระเบียบของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร	<p>6.1) สมาชิกร่วมกันจัดทำกฎระเบียบในการบริหารโฮมสเตย์แล้วจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรและเผยแพร่แก่สมาชิกทุกคน ผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจทั่วไป</p> <p>6.2) มีระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม</p> <p>6.3) มีระเบียบการเงิน</p> <p>6.4) มีระเบียบเกี่ยวกับผู้เข้าพัก</p>

ตาราง 1 (ต่อ)

10 องค์ประกอบหลัก	52 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์
7. การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง	7.1) สมาชิกเป็นเจ้าของบ้านพักได้รับเงินค่าที่พักและค่าอาหาร 7.2) สมาชิกต้องแบ่งรายได้ตามจำนวนที่ตกลงกันในระเบียบ ให้แก่กลุ่มเพื่อการบริหารกองกลาง 7.3) ผู้ผลิตสินค้าเกษตรและหัตถกรรมในชุมชนมีรายได้จากการขายวัตถุดิบและสินค้า 7.4) จ่ายค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมแก่ผู้มีส่วนในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ ปรารถน์ท้องถิ่น เจ้าของรถรับจ้าง ผู้ดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว และอื่นๆ 7.5) ชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ 7.6) เกิดความสามัคคีภายในชุมชนและร่วมกันทำสาธารณประโยชน์ 7.7) ชุมชนโดยรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 7.8) ชุมชนสามารถรื้อฟื้น หรือสามารถรักษาวินัยวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้ได้ด้วยความภาคภูมิใจ 7.9) แหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ยังสามารถรักษาวินัยชีวิตชนบทที่เรียบง่าย พอเพียง และสงบสุข 7.10) ชุมชนเกิดสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม
8. การตระหนักรู้ในคุณค่าของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ	8.1) มีระบบการจัดการเกี่ยวกับสุขอนามัยและระบบนิเวศในชุมชน 8.2) มีการวางแผนและการดำเนินงานอย่างจริงจังเรื่องระบบกำจัดขยะอย่างเหมาะสม รวมทั้งปัญหาลพิษที่จะเกิดจากการท่องเที่ยว 8.3) กำหนดขีดความสามารถของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในการรับนักท่องเที่ยว 8.4) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมในการปลูกจิตสำนึกด้านการรักษาระบบนิเวศและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน 8.5) ชุมชนต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า
9. ระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ	9.1) หน่วยงานภาครัฐ 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ศูนย์ท่องเที่ยวกีฬา และนันทนาการ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงด้านการท่องเที่ยวให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาและด้านการตลาด 9.2) องค์การบริหารระดับท้องถิ่นให้การสนับสนุนด้านการจัดสรรงบประมาณและการพัฒนาศักยภาพของชุมชน อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาชุมชน เกษตร และสาธารณสุข 9.3) สถาบันการศึกษาที่มีนักวิชาการและนักวิจัยต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว การบริหาร ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม 9.4) องค์กรภาคเอกชนและกลุ่มอาสาสมัครซึ่งมีประสบการณ์และความชำนาญด้านการตลาด ต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย 9.5) การสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการการท่องเที่ยวด้วยกันเพื่อประโยชน์ด้านการประชาสัมพันธ์ การตลาด และการพัฒนา ได้แก่ โฮมสเตย์อื่นๆ โรงแรม รีสอร์ท อุทยานแห่งชาติ ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก

ตาราง 1 (ต่อ)

10 องค์ประกอบหลัก	52 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์
10. การประชาสัมพันธ์และการตลาด	10.1) มีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง และมีกลยุทธ์การตลาดที่เจาะจงกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย 10.2) จัดทำเอกสารการประชาสัมพันธ์ที่มีรูปลักษณะดึงดูดใจพร้อมกับแสดงรายละเอียดที่ถูกต้องและครบถ้วน 10.3) จัดทำเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์และได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 10.4) ร่วมอยู่ในเครือข่ายการประชาสัมพันธ์และการตลาดของโฮมสเตย์ 10.5) มีป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทางที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพ และได้รับการดูแลอยู่เสมอ

ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ซึ่งเป็นผลการศึกษาที่บรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 มีจำนวนทั้งสิ้น 52 ดัชนี ภายใต้ 10 องค์ประกอบหลัก ซึ่งครอบคลุมแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามที่ได้ศึกษาไว้ในงานวิจัยนี้ และดัชนีทั้งหมดสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย แต่ก็มีข้อแตกต่างซึ่งจะกล่าวต่อไป

ผลการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการเที่ยวโฮมสเตย์

ผลการศึกษาที่ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ในส่วนของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้ ในภาพรวมพบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์อีสานใต้อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก เมื่อแจกแจงตามกลุ่มการสนทนาอาจแบ่งออกได้เป็น 2 พวก คือ พวกที่ 1 พวกที่มีความพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวไทยวัยผู้ใหญ่ และกลุ่มเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ และพวกที่ 2 คือพวกที่มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยววัยรุ่นไทยและนักท่องเที่ยววัยรุ่นต่างชาติ ผลการศึกษาเมื่อแจกแจงตามประเด็นความพึงพอใจ เป็นดังนี้ ประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจมากที่สุดคือบรรยากาศไม่ตรีของเจ้าของบ้านและชุมชน ประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจมากที่สุดมีทั้งหมด 5 ประเด็น เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว และการจัดการด้านการบริการ ประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจปานกลางมีทั้งหมด 4 ประเด็น เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยวได้รับสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง และการอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค และประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจน้อยมีประเด็นเดียวคือ การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก เมื่อจำแนกตามช่วงวัยพบว่านักท่องเที่ยวผู้ใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก ซึ่งมากกว่านักท่องเที่ยววัยรุ่นที่ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง หากจำแนกตามกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ในขณะที่กลุ่มนักท่องเที่ยวประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก กลุ่มนักท่องเที่ยววัยรุ่นต่างชาติและนักท่องเที่ยววัยรุ่นไทยมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน กล่าวคือมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ดังจะได้แจกแจงค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เรียงลำดับจากค่าสูงที่สุดคือ 4 หมายถึงความพึงพอใจมากที่สุด ดังนี้

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้

แจกแจงตามประเด็นความพึงพอใจ

1. ทัศนียภาพไม่ตรีของเจ้าของบ้านและชุมชน	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	4
2. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	3.6
3. ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	3.4
4. ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	3.4
5. การจัดการด้านการบริการ	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	3.2
6. การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	3.2
7. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	2.4
8. การรับรู้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	2.4
9. การได้รับสิ่งที่ต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	2.4
10. การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	2
11. การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	1.6

ผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์

ผลการศึกษาที่ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 เกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นการสรุปผลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม 5 ครั้ง ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มตัวอย่างเดียวกันกับกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวตามที่ได้กล่าวแล้วในตอนต้น ความต้องการของนักท่องเที่ยวสัมพันธ์กับประเด็นที่แสดงผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้จัดนำเที่ยวเป็นกลุ่มที่บอกความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ชัดเจน

ผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในงานวิจัยนี้ มี 5 ประการ ดังนี้

1. มาตรฐานด้านสาธารณูปโภค

แม้ว่าโฮมสเตย์จะได้ชื่อว่าเป็นชนบท นักท่องเที่ยวยังต้องการให้ชุมชนมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องระบบน้ำที่สะอาดและพอเพียง และการมีคลื่นสัญญาณซึ่งสามารถสื่อสารทางโทรศัพท์มือถือได้

2. ความสะดวกในการเข้าถึงโฮมสเตย์

นักท่องเที่ยวโฮมสเตย์มักเดินทางด้วยรถยนต์ ทั้งรถโค้ชและรถยนต์ส่วนตัว จึงต้องการถนนที่สามารถเดินทางเข้าไปได้สะดวกทุกฤดูกาล ทั้งยังต้องการให้ปรับปรุงเรื่องป้ายบอกทางให้มีจำนวนมากพอและบอกทางได้ชัดเจน

3. บ้านพักสะอาด และมีเตียงไว้บริการ

นักท่องเที่ยวต้องการได้พักในบ้านที่สะอาด เป็นระเบียบ บริเวณที่นอนเป็นสัดส่วนและเครื่องนอนสะอาด นอกจากนี้ยังต้องการให้มีเตียงไว้บริการ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งต้องการประสบการณ์ที่แตกต่างออกไป ทั้งยังสามารถชื่นชมธรรมชาติได้อย่างเต็มที่ด้วย

4. การจัดการนำเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ

นักท่องเที่ยวต้องการให้การบริการนำเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการจัดเส้นทางท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ท้องถิ่น พาหนะ ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องของแหล่งท่องเที่ยว และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. ประสิทธิภาพด้านการสื่อสาร

นักท่องเที่ยวต้องการให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างนักท่องเที่ยวกับประธานโฮมสเตย์ หรือผู้ที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของกลุ่มโฮมสเตย์ เพื่อประโยชน์ในการรับรู้ข้อมูลเบื้องต้น การนัดหมาย การจองที่พัก การจัดเตรียมอาหารตลอดจนรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้

ผลการศึกษาที่ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางในการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ ควรเป็นอย่างไร เป็นการสรุปผลที่ได้จากการสังเคราะห์ผลการศึกษาที่ได้จากงานวิจัยนี้ ที่ได้นำเสนอมาข้างต้น ได้แก่ ผลการศึกษาด้านชีวิตความยั่งยืนของโฮมสเตย์ ผลการศึกษาคความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์ท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ผลการศึกษานำทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้สามารถกำหนดรูปแบบการพัฒนาของโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ 7 ประการ ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาของโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ 7 ประการ

1. รูปแบบทางกายภาพ

- 1.1) โฮมสเตย์ต้องเป็นดินแดนที่มีเอกลักษณ์ ด้านความงามของภูมิประเทศ วัฒนธรรม หรือเป็นแหล่งอารยธรรมที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์
- 1.2) โฮมสเตย์ต้องมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเครือข่ายสัญญาณด้านการสื่อสาร
- 1.3) เส้นทางคมนาคมไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะดวกทุกฤดูกาล

2. รูปแบบการบริหาร

- 2.1) โฮมสเตย์ต้องบริหารงานในลักษณะกลุ่ม โดยทั้งชุมชนมีส่วนร่วม ในวางแผน การดำเนินงาน และร่วมกันรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว
- 2.2) ต้องจัดทำระเบียบในการบริหารจัดการโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งระเบียบของผู้ดำเนินงานและของผู้มาพัก พร้อมทั้งนำมาปฏิบัติและเผยแพร่
- 2.3) มีระบบการจัดสรรจำนวนแขกที่เข้าพักบ้านของสมาชิกอย่างเป็นธรรม
- 2.4) มีการจัดสรรรายได้ที่เหมาะสม และมีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

3. รูปแบบการบริการ

- 3.1) สมาชิกโฮมสเตย์ต้องต้อนรับและดูแลนักท่องเที่ยวด้วยใจที่รักการบริการ เปี่ยมด้วยอัธยาศัยไมตรี และทั้งชุมชนต้องมีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยว

- 3.2) ดูแลรักษาบ้านพักให้สะอาดและพร้อมให้นักท่องเที่ยวเข้าพักได้ตลอดเวลา มีห้องน้ำสะอาดและเพียงพอกับจำนวนแขก พร้อมกับมีอาหารที่ปรุงอย่างดีไว้บริการ
- 3.3) จัดกิจกรรมนำเที่ยวให้น่าสนใจและหลากหลาย พร้อมจัดให้มีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้และความสามารถในการสื่อสาร
- 3.4) จัดกิจกรรมต้อนรับ สังสรรค์ และนันทนาการ เพื่อมิตรภาพระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกัน และระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนโฮมสเตย์
4. รูปแบบแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
 - 4.1) มีระบบการจัดการและดูแลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนไม่ให้เสื่อมโทรม และร่วมมือกันดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง
 - 4.2) พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนตามศักยภาพที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์
5. รูปแบบเครือข่าย
 - 5.1) ร่วมเป็นเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์ด้วยกัน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
 - 5.2) พัฒนาเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์กับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง
 - 5.3) พัฒนาเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์กับธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และบริษัทท่องเที่ยว
 - 5.4) พัฒนาเครือข่ายระหว่างโฮมสเตย์กับหน่วยงานที่มีองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโฮมสเตย์ให้ยั่งยืน
6. รูปแบบการประชาสัมพันธ์
 - 6.1) โฮมสเตย์ต้องขึ้นทะเบียนต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
 - 6.2) จัดทำเอกสารการประชาสัมพันธ์อย่างมีคุณภาพ และมีจำนวนพอเพียง
 - 6.3) จัดให้มีเว็บไซต์เพื่อการตลาด การประชาสัมพันธ์และการพัฒนาเครือข่าย
 - 6.4) มีกิจกรรมออกร้านในงานที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
 - 6.5) จัดทำป้ายบอกทางอย่างชัดเจน มีจำนวนที่เพียงพอ และอยู่ในสภาพดี
 - 6.6) บุคลากรของโฮมสเตย์ ต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลและการสื่อสารในกลุ่ม เพื่อประโยชน์ด้านการการตลาด การประชาสัมพันธ์ และการดำเนินงาน
7. รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
 - 7.1) เชื่อมโยงกับหน่วยงานที่ชำนาญด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างการเรียนรู้ด้านระบบนิเวศ
 - 7.2) ชุมชนโฮมสเตย์ต้องเรียนรู้แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้ยั่งยืนตามหลักการที่ถูกต้อง

ผลการศึกษายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

ผลการศึกษาที่ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 4 ยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน เป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์เส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านคือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศกัมพูชา ที่มีดินแดนติดต่อกับอีสานใต้ของประเทศไทย ซึ่งนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์พึ่งพาที่ควรพัฒนาร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่ายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวมี 2 ประการ ประการแรกคือการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธรรมชาติ ที่เชื่อมโยงสามประเทศที่มีดินแดนติดต่อกับอีสานใต้ ได้แก่ เส้นทางจากจำปาศักดิ์ในตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวผ่านประเทศไทยทางด่านช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี แล้วต่อไปยังประเทศกัมพูชาทางช่องสง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ หรืออาจใช้จุดผ่านด่านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เพื่อเข้าหรือออกระหว่างไทยกับกัมพูชาได้อีกจุดหนึ่ง เข้าสู่เสียมเรียบในกัมพูชาเพื่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวนครวัดและแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เส้นทางนี้สามารถเริ่มต้นจากกัมพูชา ผ่านไทย ไปสิ้นสุดที่ลาวก็ได้เช่นกัน ประการที่สองคือการร่วมมือกันของทั้งสามประเทศในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและได้มาตรฐานบนเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีสานใต้ของประเทศไทยและประเทศกัมพูชา ที่กล่าวแล้วข้างต้น

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาคความยั่งยืนของโฮมสเตย์บรรลุดุลประสงค์ข้อที่ 1 นั่นคือสามารถกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ จำนวนทั้งสิ้น 52 ดัชนี ผลการศึกษานี้มีดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์จำนวน 20 ดัชนี ซึ่งสอดคล้องและครอบคลุมหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้ง 3 ประการ ตามบัญญัติขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2004) ซึ่งแจกแจงได้ดังนี้ มีดัชนีจำนวน 4 ดัชนีที่สอดคล้องกันในเรื่องการเคารพวัฒนธรรมดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยว การร่วมกันดำรงรักษาวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ค่านิยมของท้องถิ่น มีจำนวน 6 ดัชนีของผลการศึกษา ซึ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกร่วมกันและการจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงขีดความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังรวมถึงการมีระบบกำจัดขยะและการวางแผนรับมือกับปัญหามลพิษที่จะเกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งทั้งหกดัชนีนี้สอดคล้องกับหลักการขององค์การการท่องเที่ยวโลกในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด การรักษาสภาพนิเวศ การดำรงอยู่ของมรดกทางธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และพบ 10 ดัชนีขององค์ประกอบหลัก 7 ในงานวิจัยนี้ที่ว่าด้วยการกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง สอดคล้องกับหลักการข้อที่องค์การการท่องเที่ยวโลกให้ความสำคัญคือการกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

ผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัยนี้ได้นำไปเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ วิรุจ กิจนันท์วิวัฒน์ (2548) ซึ่งสรุปว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 5 มิติที่สัมพันธ์กัน จากการเปรียบเทียบผล

การศึกษา กับ วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์ (2548) พบว่ามี 34 ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่สอดคล้องกับมิติทั้ง 5 สามารถแจกแจงได้ดังนี้ ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ทั้ง 5 ดัชนีขององค์ประกอบหลัก 7 การกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง สอดคล้องกับมิติความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สิ่งที่ต่างกันคือผล การศึกษาในงานวิจัยนี้ได้รวมผลประโยชน์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ประโยชน์ด้านสังคม นั่นคือ ความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน แต่ผลการศึกษาไม่มีดัชนีที่กล่าวถึงรายได้ส่วนเหลือที่จะนำไป ชดเชยผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยก็เห็นด้วยว่าการมีรายได้ส่วนเหลือนั้นนับว่าเป็นความยั่งยืน ยิ่งหากได้นำส่วนเหลือมาใช้ชดเชยประโยชน์ที่ชุมชนเสียไปจากผลกระทบจากการท่องเที่ยว ก็ยิ่งจะทำให้เกิด ความสมดุลในแง่ของผลประโยชน์ของชุมชนโดยรวม แม้ผลการวิจัยนี้จะไม่มิดัชนีชี้วัดในข้อนี้แต่ดัชนี 3.5 ที่ชี้ว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวต้องร่วมกันรับผิดชอบหากมีผลกระทบจากการท่องเที่ยว ก็น่าจะกล่าวได้ว่ามี เนื้อหาใกล้เคียงกันและอาจเทียบเคียงกันได้ ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์จำนวน 8 ดัชนีสอดคล้องกับมิติ ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมหรือทางนิเวศวิทยา เนื้อหาในส่วนนี้จะบ่งชี้เกี่ยวกับการดำเนินการโฮมสเตย์ตาม แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ การรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในระบบ นิเวศที่ดี รวมถึงการวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับระบบขยะ และมลพิษที่จะเกิดจากการท่องเที่ยว ดัชนีจำนวนหนึ่ง เน้นเรื่องการปลูกจิตสำนึกและการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษานี้ยังพบว่า ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์จำนวน 5 ดัชนีสอดคล้องกับมิติความยั่งยืนทางสังคมและวัฒนธรรมของ ชุมชน ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้การรักษาความเป็นเอกลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ ด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน การกำหนด ระเบียบของผู้เข้าพักโฮมสเตย์เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ชุมชนอันเป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยว การรื้อฟื้นและรักษาวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของชุมชนด้วยความภาคภูมิใจ รวมถึงการดำรงอยู่ของวิถีชีวิตที่ เรียบง่าย พอเพียงและสงบสุข พบว่ามีดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์จำนวน 16 ดัชนีสอดคล้องกับมิติการ พัฒนาทางการเมืองการปกครอง ซึ่งทั้งหมดบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนนับตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผนนโยบาย การวางแผนและการปฏิบัติ มีการบริหารงานแบบกลุ่ม คนทั้งชุมชนมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจและสม่ำเสมอ ร่วมกันกำหนดระเบียบปฏิบัติ ตลอดจนร่วมกันรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วม ของปราชญ์ท้องถิ่น และเยาวชนซึ่งมีส่วนช่วยพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและส่งเสริมบรรยากาศการท่องเที่ยว การกำหนดระเบียบปฏิบัติในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ประกอบด้วย กฎระเบียบบริหารของกลุ่ม ระเบียบสมาชิก และระเบียบการเงิน การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนโดยรวมนับว่ามีคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้น การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน ตลอดจนเครือข่ายธุรกิจเกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าผลการศึกษาี้ครอบคลุมมิติ การเมืองการปกครองอย่างครบถ้วน ทั้งยังได้เพิ่มเติมในส่วนของการมีส่วนร่วมของหน่วยงานนอกชุมชนอีกด้วย ซึ่งจะช่วยให้โฮมสเตย์เกิดความยั่งยืนยิ่งขึ้น ในงานวิจัยนี้มีดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์เพียง 2 ดัชนีซึ่งบ่งชี้ การนำเทคโนโลยีมาใช้ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านการตลาด รวมทั้งการร่วมอยู่ในเครือข่ายที่จะส่งเสริมด้าน นี้ที่สอดคล้องกับมิติทางด้านเทคโนโลยี อาจกล่าวได้ว่าผลการศึกษาครั้งนี้คำนึงถึงมิติทางด้านเทคโนโลยีน้อยกว่าที่ ปรากฏในงานวิจัยของ วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์ (2548) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยคาดว่าในอนาคตอันใกล้โฮมสเตย์คงไม่ สามารถหลีกเลี่ยงการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างแน่นอน

ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในงานวิจัยนี้ที่นอกเหนือไปจากผลการศึกษาของ วิรุจ กิจนันท์ (2548) ได้แก่ ดัชนีที่บ่งชี้ด้านต้นทุนที่เป็นเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ ความสามารถในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวสำคัญใกล้เคียง การเป็นแหล่งผลิตสินค้าหรือหัตถกรรมที่มีชื่อเสียง องค์ความรู้เรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และองค์ความรู้เรื่องการบริการที่เหมาะสม ความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน มาตรฐานของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน ความสามัคคีภายใน การประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง และตรงกลุ่มเป้าหมาย การจัดทำเอกสารที่มีรายละเอียดที่ถูกต้องและครบถ้วน และป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทางที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพ สรุปผลการเปรียบเทียบผลการศึกษานี้กับผลการศึกษาของ วิรุจ กิจนันท์ (2548) มีดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่สอดคล้องและครอบคลุม 5 มิติของการพัฒนาการท่องเที่ยว จำนวน 34 ดัชนีจากจำนวน 52 ดัชนี คิดเป็นร้อยละหกสิบห้าของทั้งหมด

ผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัยนี้เมื่อนำเปรียบเทียบกับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 8 ด้าน 43 ดัชนีชี้วัดตามประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เรื่อง กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2548 มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ทั้งจำนวนดัชนีและเนื้อหาของตัวบ่งชี้ ในที่นี้จะนำมาเฉพาะดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่ไม่มีในดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จำนวนทั้งสิ้น 34 ดัชนีจากจำนวนทั้งหมด 52 ดัชนี คิดเป็นร้อยละหกสิบห้าของทั้งหมด

รายการดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ที่ไม่มีอยู่ในดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

(จำนวน 34 ดัชนีชี้วัด)

1. ดัชนี 2.2) ชุมชนโฮมสเตย์ต้องได้รับการอบรมเรื่องการบริการที่เหมาะสมในการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี รวมถึงความรู้เรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ
2. ดัชนี 3.3) คนทั้งชุมชนร่วมทำกิจกรรมทั้งของส่วนรวมและส่วนตัว ที่เกี่ยวข้องกับโฮมสเตย์ตามบทบาท และหน้าที่ซึ่งตราไว้ในระเบียบด้วยความสมัครใจ และกระทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
3. ดัชนี 3.4) ร่วมกันแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆของโฮมสเตย์
4. ดัชนี 3.5) ร่วมรับผิดชอบหากมีผลกระทบเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว
5. ดัชนี 4.1) คนทั้งชุมชนมีความเข้าใจเรื่องโฮมสเตย์และมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว
6. ดัชนี 4.2) ชุมชนมีผู้นำซึ่งเป็นที่ยอมรับมาทำหน้าที่เป็นประธานโฮมสเตย์ และดำเนินงานอย่างเข้มแข็ง ต่อเนื่อง เสียสละ และไม่เห็นแก่ประโยชน์ตน
7. ดัชนี 4.4) สมาชิกโฮมสเตย์รวมทั้งคนในชุมชนมีความคุ้นเคย สนับสนุนกันเป็นอย่างดี
8. ดัชนี 4.5) มีกลุ่มสมาชิกจำนวนหนึ่งซึ่งมีฝีมือในการทำอาหาร
9. ดัชนี 4.6) ชุมชนโฮมสเตย์มีปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ที่มีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้
10. ดัชนี 4.7) เยาวชนในชุมชนมีความประพฤติที่ส่งเสริมบรรยากาศการท่องเที่ยวและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมของโฮมสเตย์
11. ดัชนี 5.1) สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของชุมชนได้มาตรฐานและรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ
12. ดัชนี 6.1) สมาชิกร่วมกันจัดทำกฎระเบียบในการบริหารโฮมสเตย์แล้วจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร และเผยแพร่แก่สมาชิกทุกคน ผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจทั่วไป

13. ดัชนี 6.2) มีระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม
 14. ดัชนี 6.3) มีระเบียบการเงิน
 15. ดัชนี 7.1) สมาชิกผู้เป็นเจ้าของบ้านพักได้รับเงินค่าที่พักและค่าอาหาร
 16. ดัชนี 7.2) สมาชิกต้องแบ่งรายได้ตามจำนวนที่ตกลงกันในระเบียบ ให้แก่กลุ่มเพื่อการบริหารกองกลาง
 17. ดัชนี 7.3) ผู้ผลิตสินค้าเกษตรและหัตถกรรมในชุมชนมีรายได้จากการขายวัตถุดิบและสินค้า
 18. ดัชนี 7.4) จ่ายค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมแก่ผู้มีส่วนในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ ปราชญ์ท้องถิ่น เจ้าของรถรับจ้าง ผู้ดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว และอื่นๆ
 19. ดัชนี 7.5) ชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ
 20. ดัชนี 7.6) เกิดความสามัคคีภายในชุมชนและร่วมกันทำสาธารณประโยชน์
 21. ดัชนี 7.7) ชุมชนโดยรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
 22. ดัชนี 8.1) มีระบบการจัดการเกี่ยวกับสุขอนามัยและระบบนิเวศในชุมชน
 23. ดัชนี 8.2) มีการวางแผนและการดำเนินงานอย่างจริงจังเรื่องระบบกำจัดขยะอย่างเหมาะสม รวมทั้งปัญหามลพิษที่เกิดจากการท่องเที่ยว
 24. ดัชนี 8.3) กำหนดขีดความสามารถของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในการรับนักท่องเที่ยว
 25. ดัชนี 8.4) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมในการปลูกจิตสำนึกด้านการรักษาระบบนิเวศและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน
 26. ดัชนี 8.5) ชุมชนต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า
 27. ดัชนี 9.1) หน่วยงานภาครัฐ 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ศูนย์ท่องเที่ยวกีฬา และนันทนาการ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงด้านการท่องเที่ยวให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาและด้านการตลาด
 28. ดัชนี 9.2) องค์การบริหารระดับท้องถิ่นให้การสนับสนุนด้านการจัดสรรงบประมาณและการพัฒนาศักยภาพของชุมชน อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาชุมชน เกษตร และสาธารณสุข
 29. ดัชนี 9.3) สถาบันการศึกษาที่มีนักวิชาการและนักวิจัยต้องมียุทธศาสตร์สำคัญในการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว การบริหาร ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม
 30. ดัชนี 9.4) องค์การภาคเอกชนและกลุ่มอาสาสมัครซึ่งมีประสบการณ์และความชำนาญด้านการตลาดต้องเข้ามามียุทธศาสตร์สำคัญในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย
 31. ดัชนี 9.5) การสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการการท่องเที่ยวด้วยกันเพื่อประโยชน์ด้านการประชาสัมพันธ์ การตลาด และการพัฒนา ได้แก่ โฮมสเตย์อื่นๆ โรงแรม รีสอร์ท อุทยานแห่งชาติ ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก
 32. ดัชนี 10.3) จัดทำเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์และได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
 33. ดัชนี 10.4) ร่วมอยู่ในเครือข่ายการประชาสัมพันธ์และการตลาดของโฮมสเตย์
 34. ดัชนี 10.5) มีป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทางที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพ และได้รับการดูแลอยู่เสมอ
- จะเห็นได้ว่าดัชนีที่ไม่ปรากฏอยู่ในมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยข้างต้นเป็นปัจจัยสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ใช้เวลาศึกษาหนึ่งปีในการหาคำตอบสำหรับคำถามการวิจัย 4 คำถาม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ 4 ที่เสนอไว้ในโครงการวิจัย ผลการวิจัยที่ได้สามารถตอบคำถามการวิจัยได้และบรรลุวัตถุประสงค์ทุกประการ อย่างไรก็ตามในขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย มีปัญหาและอุปสรรคบางอย่างที่ทำให้ต้องปรับวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงรวบรวมไว้ในข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้ด้วย ดังปรากฏข้างล่าง จากผลของการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่ายังมีอีกหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่ควรได้รับการพิจารณาเพื่อทำการศึกษาวิจัยต่อไป ซึ่งจะได้นำเสนอภายใต้ข้อเสนอนี้ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังจะได้กล่าวต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะประการแรกเป็นการให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับข้อมูลภาคสนามของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 9 แห่ง คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนามยังแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ทั้ง 9 แห่ง ด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล 3 วิธี วิธีที่หนึ่งคือการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ในทางปฏิบัติคือการสัมภาษณ์ประธานและรองประธานโฮมสเตย์โดยใช้แบบสำรวจข้อมูลโฮมสเตย์ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยนี้ วิธีที่สองคือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโฮมสเตย์เสมือนเป็นนักท่องเที่ยว โดยการเข้าพักค้างคืนในบ้านพักโฮมสเตย์และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโฮมสเตย์แต่ละแห่ง และวิธีการที่สามคือการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้างในขณะทำงานภาคสนาม อย่างไรก็ตามมีข้อมูลของโฮมสเตย์จำนวน 5 แห่ง ที่คณะผู้วิจัยรวบรวมด้วยวิธีการทั้งหมดตามที่กล่าวมา ได้แก่ บูไทรโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านปราสาท ชับไทรทองโฮมสเตย์ แก่งตะนะโฮมสเตย์ และมาบกราดโฮมสเตย์ ส่วนอีก 4 แห่ง ที่ไม่สามารถเข้าพักค้างคืนได้เนื่องจากสภาพบ้านพักไม่พร้อมรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ โฮมสเตย์บ้านปะอ่าว บ้านน้ำลาดโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บ้านท่าล้ง และโฮมสเตย์บ้านโคกกระเบื้องไห ซึ่งการรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตเป็นส่วนใหญ่

ข้อเสนอแนะประการที่สอง คือการปรับเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างและวิธีการเก็บข้อมูลในการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว จากเดิมซึ่งเสนอไว้ว่า จะใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่เข้าพักในโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง แต่เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลตามที่ได้เสนอไว้ ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามกลับมาไม่ถึงร้อยละ 1 ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มตามความเหมาะสมของสถานการณ์ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 3 แห่งในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ชับไทรทองโฮมสเตย์ บูไทรโฮมสเตย์ และมาบกราดโฮมสเตย์ ในช่วงมิถุนายนถึงสิงหาคม พ.ศ. 2550 ซึ่งทั้งสามแห่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ยังได้รวมผู้จัดนำเที่ยว และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ด้วย เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล วิธีการรวบรวมข้อมูลก็เปลี่ยนจากการเก็บด้วยแบบสอบถามเป็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยเห็นว่าการเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 9 แห่งโดยแบบสอบถาม หากสามารถทำได้ก็จะทำให้ผลการศึกษามีความสมบูรณ์มากกว่าที่นำเสนอในงานวิจัยนี้

ข้อเสนอแนะประการที่สาม จากการศึกษาที่คณะนักวิจัยได้เดินทางไปสำรวจแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่เป็นประชากรของงานวิจัยนี้เกือบทุกแห่งในอีสานใต้ พบว่าแม้โฮมสเตย์ในกลุ่มที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาแล้ว หลายแห่งไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการอย่างต่อเนื่อง ส่วนโฮมสเตย์ในกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานเห็นได้ชัดว่ายังขาดองค์ความรู้ในการดำเนินงานโฮมสเตย์ ยิ่งไปกว่านั้น จากการสังเกตพบว่าโฮมสเตย์ยังเน้นเรื่องการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ ดังที่ทราบแล้วว่าโฮมสเตย์เกือบทุกแห่งตั้งอยู่ในบริเวณที่สวยงาม มีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ควรค่าในการอนุรักษ์ให้คงอยู่จนถึงคนรุ่นต่อ ๆ ไป การท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเสี่ยงที่จะทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ผลกระทบใหญ่หลวงที่โลกกำลังเผชิญอยู่เป็นความรับผิดชอบของทุกฝ่าย รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะประการสุดท้าย สืบเนื่องจากผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ที่พบว่าดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยที่ประกาศโดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยว และไม่เฉพาะจำนวนดัชนีชี้วัดที่แตกต่างกันถึง 34 ดัชนี เท่านั้น สิ่งที่ไม่ใช่ในมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยนั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การกระจายรายได้ อย่างเป็นธรรมทั่วถึง การมีระเบียบปฏิบัติของโฮมสเตย์เป็นลายลักษณ์อักษร การมีเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่สำคัญต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ไทย การทบทวนดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจึงน่าจะดำเนินการโดยเร็ว เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ทุกแห่งในอีสานใต้มีจุดอ่อนด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่สมควรได้รับการศึกษาอย่างเร่งด่วน ถ้าฟังความรู้ความสามารถของท้องถิ่นในปัจจุบันไม่อาจแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้ กลยุทธ์ด้านการตลาดสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์อาจมีลักษณะเฉพาะที่ควรได้รับการศึกษาอย่างจริงจัง เพราะในปัจจุบันจำนวนชุมชนที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์นั้นมีอยู่เป็นจำนวนมากทั่วประเทศ แม้ว่าหลายแห่งจะได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ก็ไม่ใช่จะรับรองความต่อเนื่องและยั่งยืนของกิจการโฮมสเตย์ได้ ดังปรากฏให้เห็นในงานวิจัยนี้เช่นกัน

อีกประเด็นที่สมควรได้รับการศึกษาวิจัยอย่างจริงจังคือเรื่องการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวพบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์อยู่ในระดับต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับข้ออื่นๆ จากข้อเท็จจริงที่ว่าลูกค้าโฮมสเตย์กว่าร้อยละ 60 เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ ตั้งแต่ 20-100 คน ซึ่งมาท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เป็นหลัก ดังนั้นผู้ให้บริการต้องมีความรู้ในการพัฒนาและบริหารแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งก็หมายรวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนด้วย ประเด็นนี้สมควรได้รับการศึกษาวิจัยอย่างยิ่ง คาดว่าผลการศึกษาจะยังประโยชน์แก่ทุกโฮมสเตย์

ข้อเสนอแนะสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การศึกษาเพื่อการสร้างเครือข่ายโฮมสเตย์ทั่วประเทศไทยเพื่อ

วัตถุประสงค์หลักในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโฮมสเตย์ แนวทาง รูปแบบ และประโยชน์ด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด การจัดทำเครือข่ายของโฮมสเตย์อาจต้องได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการที่มีความชำนาญด้านเครือข่าย และต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้วย

5.1 สรุป

สรุปผลการศึกษาเรื่องการศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ ทั้ง 4 ข้อ มีดังนี้ ผลการศึกษา ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้สามารถกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ทั้งสิ้น 52 ดัชนี ภายใต้ 10 องค์ประกอบหลัก ซึ่งสอดคล้องและครอบคลุมแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ผลการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว ในส่วนของการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวพบว่าในภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในระดับปานกลาง ประเด็นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจระดับมากที่สุดคืออรรถาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและชุมชน ประเด็นที่จัดอยู่ลำดับต่ำที่สุดคือการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก ซึ่งนักท่องเที่ยวพึงพอใจในระดับน้อย ในส่วนของการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวพบว่า ความต้องการสำคัญของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์มี 5 ประการ ในจำนวนนี้สามประการแรกเป็นความต้องการทางกายภาพ ซึ่งจัดเป็นความต้องการขั้นต่ำสุดเมื่อเทียบกับลำดับความต้องการของมาสโลว์ และความต้องการที่เหลืออีกสองประการหลังเป็นความต้องการขั้นสูงเพื่อสนองตอบความต้องการด้านความรู้และความเพลิดเพลินใจ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ สามารถกำหนดรูปแบบการพัฒนาของโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ 7 ประการ ซึ่งเหมาะสมกับพื้นที่และสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และสุดท้ายผลการศึกษายุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน สามารถกำหนดยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยว 2 ประการ ประการแรกคือการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธรรมชาติ ที่เชื่อมโยงสามประเทศที่มีดินแดนติดต่อกับอีสานใต้ ได้แก่ เส้นทางจากจำปาศักดิ์ในตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวผ่านอีสานใต้ของประเทศไทย แล้วต่อไปยังประเทศกัมพูชา และประการที่สองคือการร่วมมือกันของทั้งสามประเทศในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและได้มาตรฐานบนเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอีสานใต้ของประเทศไทยและประเทศกัมพูชา

ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้จะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นหากการรวบรวมข้อมูลจากโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 4 ใน 9 แห่ง ครบถ้วนกว่านี้ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ จะได้จากนักท่องเที่ยวในกลุ่มโฮมสเตย์ตัวอย่างทั้งหมด 9 แห่งโดยวิธีการตอบแบบสอบถาม ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ กลยุทธ์ด้านการตลาดสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และการสร้างเครือข่ายโฮมสเตย์ทั่วประเทศไทย ข้อเสนอแนะสุดท้ายที่สำคัญอย่างมากสำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์คือการทบทวนดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยให้สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). **นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2538-2539.** กรุงเทพฯ: ททท.
- ชลิดา รินทร์พรหม. (2549). **เอกสารประกอบการอบรมโครงการพัฒนาโฮมสเตย์จังหวัดนครราชสีมา.** วิทยาลัยนครราชสีมา.
- นัยนา ทองศรีเกตุ. (2549). **การจัดการองค์การของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548. สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน. 290-299.**
- ยุทธนา สมลา. (2549). **การบริหารจัดการแหล่งพักอาศัยแบบโฮมสเตย์ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา หมู่บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- วิรุจ กิจนันท์วิวัฒน์. (2549). **จุดเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย. รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548. สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน. 117-134.**
- สิริวัฒนา ไจมา. (2549). **เงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์. รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548. สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน. 112-116.**
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร. (2547). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. ขอนแก่น. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.**
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2547). **ประกาศสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว เรื่องกำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2548.**
- _____. (2547). **เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย : การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. โครงการกำหนดมาตรฐานต้นแบบที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท. สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.**
- Goeldner, Charles R., and Ritchie, J.R. Brent. (2003). **Tourism : principles, practices, philosophies. (9th ed.). New Jersey : John Wiley & Sons, Inc.**
- www.GuideUbon.com
- www.homestaythai.org
- www.tat.or.th

ภาคผนวก ข. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการไปใช้ประโยชน์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการไปใช้ประโยชน์

1. เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารวิชาการใน www.ttresearch.org
2. เผยแพร่ข่าวบทความวิจัยในวารสารวิชาการ วิทยาลัยนครราชสีมา ปีที่ 1 ฉบับที่ 1
3. ร่วมกับศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการ จังหวัดนครราชสีมา และองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ เผยแพร่ผลงานการวิจัยสู่โฮมสเตย์ในจังหวัดนครราชสีมา

ภาคผนวก ค. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ดำเนินมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ

สัญญาเลขที่ RDG4950105
โครงการ “การศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้”
สรุปรายงานความก้าวหน้าและผลงานของโครงการ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลโครงการ

ชื่อโครงการ การศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ สัญญาเลขที่ RDG4950105

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย นางชลิตา รินทร์พรหม

โครงการเริ่มเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2549

โครงการสิ้นสุดเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2550

รวมเวลาที่ทำวิจัยทั้งสิ้น 12 เดือน

ส่วนที่ 2 รายงานกระบวนการทำวิจัย

1. ในรอบ 12 เดือน ที่ผ่านมาได้

- ติดต่อโทรศัพท์ / โทรสาร กับ user 25 ครั้ง
- ประชุมร่วมกับ user 3 ครั้ง วันที่ 15 มิ.ย.49 5 กค.49 และ 26 มี.ค.50
- ไปพบ user ณ.สถานที่ 2 ครั้ง เมื่อวันที่ 5 กย.49 และ 11-13 กพ.50
- ติดต่อ สกว. หรือ สปว. 16 ครั้ง
- ประชุมทีมวิจัย 14 ครั้ง เป็นเรื่อง

✍ ทบทวน / วางแผนงาน	5	ครั้ง
✍ หาหรือปัญหาทำวิจัย	4	ครั้ง
✍ วิเคราะห์	2	ครั้ง
✍ มอบหมายงาน	3	ครั้ง
✍ การจัดหาจัดจ้าง	-	ครั้ง

2. ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านไปติดตามข้อมูลวิจัยโดย

- บันทึกการทำวิจัย (สมุดเล่มดำ) จำนวน - หน้า
- อ่าน paper ที่เกี่ยวข้อง 33 ชิ้น
- ค้นข้อมูลทาง internet 70 ครั้ง

3. ในกรณีมีนักศึกษาบัณฑิตศึกษาหรือผู้ช่วยวิจัยในโครงการ ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านไป

- ให้นักศึกษาเสนอความก้าวหน้า 3 ครั้ง
- ประชุมกับนักศึกษา / ผู้ช่วยวิจัย หรือนักศึกษาขอพบเพื่อหารือการทำวิจัย 5 ครั้ง
- ตรวจสอบผลงานวิจัยที่ทำโดยนักศึกษา หรือผู้ช่วยวิจัย 5 ครั้ง

ส่วนที่ 3 รายงานเนื้อหา

3.1 สรุปความก้าวหน้าในช่วง 6 เดือนแรก (มิถุนายน-พฤศจิกายน 49)

ในช่วง 6 เดือนแรกของการวิจัย เนื้อหาของโครงการมีความก้าวหน้า ดังนี้

การสำรวจรายชื่อและจำนวนโฮมสเตย์ทั้งหมดใน 6 จังหวัดอีสานใต้ การสำรวจดำเนินการโดยการ
ใช้โทรศัพท์ติดต่อสื่อสาร ซึ่งรวดเร็วและแม่นยำกว่าการใช้แบบสอบถามตามที่เสนอไว้ในข้อเสนอโครงการ จำนวน

โฮมสเตย์ที่ได้จากการสำรวจ เมื่อได้คัดสรรชื่อที่ไม่อยู่ในคำจำกัดความของโฮมสเตย์ตามข้อเสนอโครงการออกไป แล้วพบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 27 แห่ง

คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลตามรายชื่อที่สำรวจไว้ รวมทั้งสิ้น 15 แห่ง พบว่าเพียง 14 แห่ง เป็น Village homestay ตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตการวิจัย คณะผู้วิจัยได้เข้าพักค้างคืน 7 แห่ง ซึ่งในจำนวนนี้มี 3 แห่งที่เป็นโฮมสเตย์ในกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ และจัดแบ่งประเภทของโฮมสเตย์ โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

สำหรับการเก็บข้อมูลความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโฮมสเตย์นั้น อาจกล่าวได้ว่าไม่ได้ผลตามที่คาดไว้ เนื่องจากมีผู้ตอบแบบสอบถามเพียง 0.9% ผู้วิจัยพบว่าสาเหตุคือช่วงที่เก็บข้อมูลที่กำหนดไว้แต่เดิม คือระยะเวลา 3 เดือน (สิงหาคม-ตุลาคม 2549) เป็นช่วงที่โฮมสเตย์ส่วนใหญ่ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าพัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงปรับแผน โดยเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูล เป็นการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 กลุ่ม ได้แก่ นักท่องเที่ยว ผู้จัดนำเที่ยว และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์

3.2 สรุปความก้าวหน้าในช่วง 6 เดือนหลัง (ธันวาคม 49-พฤษภาคม 50)

ในช่วง 6 เดือนหลังของการวิจัย เนื้อหาของโครงการมีความก้าวหน้า ดังนี้

เก็บข้อมูลของโฮมสเตย์เพิ่มเติม เนื่องจากในช่วง 6 เดือนหลังนี้ ยังเหลือโฮมสเตย์ที่ยังไม่ได้เดินทางไปเก็บข้อมูลจำนวน 13 แห่ง คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม อีก 4 แห่ง ตามรายชื่อที่สำรวจไว้ และได้เข้าพักค้างคืนและร่วมกิจกรรมที่โฮมสเตย์ในกลุ่มตัวอย่าง 2 แห่ง ส่วนโฮมสเตย์ที่เหลืออีก 9 แห่ง ผู้วิจัยได้เปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูล ด้วยการศึกษาศาสนาเอกสารประชาสัมพันธ์ วิดิทัศน์ และการสัมภาษณ์กรรมการบริหารโฮมสเตย์และผู้ที่เคยเข้าไปท่องเที่ยวโฮมสเตย์นั้นๆ

เก็บข้อมูลความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว ตามที่ได้ปรับแผนจากการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม ซึ่งได้รับคืนมาเพียง 0.9% มาเป็นการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 กลุ่ม ได้แก่ นักท่องเที่ยว ผู้จัดนำเที่ยว และเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์

วิเคราะห์เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 9 แห่ง โดยใช้กรอบการศึกษาซึ่งประกอบด้วย 10 องค์ประกอบหลัก 67 องค์ประกอบย่อยที่พัฒนาจากแนวคิดและหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนประกอบกับมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จากนั้นสรุปผลการวิเคราะห์เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้

วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่พัฒนาสำหรับงานวิจัยนี้

กำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ โดยใช้การสังเคราะห์ผลการศึกษาดัชนีชี้วัดความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้ ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้ และผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอีสานใต้

ศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพการเชื่อมโยงกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและกัมพูชา เพื่อให้ได้ยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและจัดการ

ท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ผลการศึกษา ได้ยุทธศาสตร์ส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

ตาราง OUTPUT

Output		
กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ/ หรือจากการปรับแผน	ผลสำเร็จ (%)	ในกรณีล่าช้า(ผลสำเร็จไม่ถึง 100%ให้ระบุสาเหตุและการแก้ไขที่ได้ดำเนินการ
1. สอบถามทางโทรศัพท์ ไปยังพัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ ศูนย์บริการการท่องเที่ยว และ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ค้นข้อมูลเพิ่มเติมล่าสุดได้จากเว็บไซต์ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว	90%	ไม่ได้ใช้วิธีส่งแบบสอบถามไปยังศูนย์ท่องเที่ยวกีฬา และ นันทนาการ 6 จังหวัด และ นายอำเภอทุกอำเภอ เนื่องจากเกิดความล่าช้าในกระบวนการส่ง ทำให้คาดว่าจะการตอบกลับจะล่าช้าและทำให้การเดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนามล่าช้ามาก ดังนั้นจึงเลือกวิธีการสอบถามทางโทรศัพท์ แต่ได้ข้อมูลน้อยมาก จึงเปลี่ยนเป็นการสอบถามไปยังพัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ ศูนย์บริการการท่องเที่ยว และ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ค้นข้อมูลเพิ่มเติมล่าสุดได้จากเว็บไซต์ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว
2. เดินทางไปเก็บข้อมูลของโฮมสเตย์ 19 แห่งในจำนวนที่ค้นพบ 28 แห่ง โดยใช้”แบบสอบถามข้อมูลโฮมสเตย์” 19 ชุด	68%	อุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถไปได้ทุกแห่งเพราะการเดินทางไกลมากโดยเฉพาะจังหวัดอุบลฯซึ่งโฮมสเตย์บางแห่งอยู่ห่างจากกลุ่มมาก ประกอบกับข้อมูลเรื่องเส้นทางไม่ถูกต้องทำให้หลงทาง อีกประการหนึ่งคือโฮมสเตย์จำนวน 5 แห่งถูกค้นพบภายหลังในอินเทอร์เน็ตจึงยังไม่ได้ลงพื้นที่
3. มอบ”แบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว”ให้ประธานโฮมสเตย์ขณะที่เข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม จำนวน 12 แห่งแบบสอบถามรวมทั้งสิ้น 1,100 ฉบับ และรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนให้ได้ 400 ฉบับ	0.9%	ปัญหาที่พบ ได้แบบสอบถามคืน 10 ฉบับ เพราะช่วงเก็บข้อมูลเป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวน้อย และการกำหนดช่วงเวลา 3 เดือนของการเก็บข้อมูลทำให้ประธานโฮมสเตย์ขาดความเอาใจใส่ ข้อเสนอและการแก้ไข เพื่อให้ได้ข้อมูลควรเก็บข้อมูลจากสมุดเยี่ยม (Guest Book)ร่วมกับการสัมภาษณ์
4. เดินทางไปพักและร่วมกิจกรรมที่โฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 7 แห่ง	78%	เนื่องจากยังไม่ได้ข้อมูลของโฮมสเตย์ทุกแห่งในอีสานใต้ จึงชะลอการเดินทางไปพักโฮมสเตย์ในกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึก

ตาราง OUTPUT (ต่อ)

กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ/ หรือจากการปรับแผน	ผลสำเร็จ (%)	ในกรณีล่าช้า(ผลสำเร็จไม่ถึง 100%ให้ระบุ สาเหตุและการแก้ไขที่ได้ดำเนินการ
ข้อ 5.เดินทางไปพักที่โฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 9 แห่ง	90%	คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปยังโฮมสเตย์ทั้ง 9 แห่ง แต่สามารถเข้าพักค้างคืนและร่วมกิจกรรมใน โฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1. แก่งตะนะโฮมสเตย์ 2.บุไทรโฮมสเตย์ 3.ซับไทร ทองโฮมสเตย์ 4. มาบกราดโฮมสเตย์ 5.โฮมสเตย์ บ้านปราสาท ส่วนอีก 4 แห่งไม่ได้เข้าพัก สาเหตุเนื่องจากโฮมส เตย์อยู่ในสภาพไม่พร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยว (รวมทั้งคณะผู้วิจัยด้วย) การแก้ไข เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ผู้วิจัยได้ใช้ การสัมภาษณ์เชิงลึกแทนการเข้าพักและร่วม กิจกรรม
ข้อ 6. วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าประกอบของ ความยั่งยืนของโฮมสเตย์	100%	
ข้อ 7 เก็บข้อมูลความพึงพอใจและความ ต้องการของนักท่องเที่ยว	100%	
ข้อ 8.วิเคราะห์ความพึงพอใจและความ ต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์	100%	
ข้อ 9 กำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนใน อีสานใต้	100%	
ข้อ 10. ศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพ การเชื่อมโยงกับประ เทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาวและกัมพูชา	100%	

GANTT CHART เปรียบเทียบกิจกรรมข้อเสนอในโครงการกับกิจกรรมที่ทำจริง

1. วัตถุประสงค์ของชุดโครงการ

1. เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความยั่งยืนโฮมสเตย์
2. ศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว
3. เพื่อกำหนดรูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้
4. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้เพื่อความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

2. กิจกรรมหลักที่ทำตาม Proposal

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง ผลที่ได้จริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์ที่ *	ร้อยละ ความพึง พอใจต่อ ผลสำเร็จ#
กิจกรรม @	ผลที่คาดว่าจะได้			
1. ส่งแบบสอบถามไปยังศูนย์ท่องเที่ยว กีฬา และ นันทนาการ 6 จังหวัด และ นายอำเภอทุกอำเภอ	ได้รายชื่อ Village Homestay ทั้งหมดใน อีสานใต้	ปฏิบัติจริงไม่ได้ใช้วิธีส่งแบบสอบถามเนื่องจากเกิดความล่าช้าในกระบวนการส่ง ทำให้คาดว่าจะการตอบกลับจะล่าช้าและทำให้การเดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนามล่าช้ามาก ดังนั้นจึงสอบถามทางโทรศัพท์ แต่ได้ข้อมูลน้อยมาก จึงสอบถามไปยังพัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ ศูนย์บริการการท่องเที่ยว และ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ข้อมูลเพิ่มเติมล่าสุดได้จากเว็บไซต์ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว ผลที่ได้จริง ได้รายชื่อโฮมสเตย์ทั้งสิ้น 27 แห่ง	ข้อที่ 1	90%
2. เดินทางไปเก็บรายละเอียดของโฮมสเตย์ ทุกแห่งโดยใช้แบบสำรวจ 30 ชุด	ได้ข้อมูลโดยสังเขปของโฮมสเตย์ ทั้งหมด 30 แห่งใน อีสานใต้	เดินทางไปเก็บข้อมูลของโฮมสเตย์ 19 แห่ง โดยใช้ "แบบสอบถามข้อมูลโฮมสเตย์" 19 ชุด ผลที่ได้จริง ได้ข้อมูลโดยสังเขป 7 แห่งได้ข้อมูลเชิงลึก 11 แห่ง และพบว่าไม่ใช่โฮมสเตย์ 1 แห่ง	ข้อที่ 1 ข้อที่ 3	68%

2. กิจกรรม (ต่อ)

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง ผลที่ได้จริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์ข้อที่ *	ร้อยละ ความพึง พอใจต่อ ผลสำเร็จ#
กิจกรรม @	ผลที่คาดว่าจะได้			
		อุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถไปได้ ทุกแห่งเพราะการเดินทางไกลมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดอุบลฯ ซึ่งโฮมสเตย์บางแห่งอยู่ห่าง จากกลุ่มมาก ประกอบกับข้อมูล เรื่องเส้นทางไม่ถูกต้องทำให้หลง ทาง อีกประการหนึ่งคือโฮมสเตย์ จำนวน 5 แห่งถูกค้นพบภายหลังใน อินเทอร์เน็ตจึงยังไม่ได้ลงพื้นที่		
3.ส่งแบบสอบถาม ไปให้โฮมสเตย์กลุ่ม ตัวอย่าง 9 แห่ง	ได้ข้อมูลความต้องการ และความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยวที่เข้าพัก โฮมสเตย์ในช่วงเวลา 3 เดือน	ได้มอบ"แบบประเมินความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยว"ให้ประธานโฮมส เตย์ขณะที่เข้าไปเก็บข้อมูล ภาคสนาม จำนวน 12 แห่ง แบบ สอบถามรวมทั้งสิ้น 1,100 ฉบับ ผลที่ได้จริง ได้แบบสอบถามคืน 10 ฉบับ ปัญหาที่พบ ช่วงเก็บข้อมูลเป็นช่วง ที่นักท่องเที่ยวน้อย และการกำหนด ช่วงเวลา 3 เดือนของการเก็บข้อมูล ทำให้ประธานโฮมสเตย์ขาดความ เอาใจใส่ ข้อเสนอและการแก้ไข เก็บ ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม	ข้อ 2	0.9%
4.เดินทางไปพักที่ โฮมสเตย์กลุ่ม ตัวอย่าง 9 แห่ง	ได้ข้อมูลเชิงลึกของ โฮมสเตย์ 9 แห่ง เพื่อใช้ ในการวิเคราะห์หาองค์ ประกอบความยั่งยืน	เดินทางไปพักและร่วมกิจกรรมที่ โฮมสเตย์ประชากร 7 แห่ง ปัญหา เนื่องจากยังไม่ได้ข้อมูลของ โฮมสเตย์ทุกแห่งในอีสานใต้ จึง ชะลอการเดินทางไปพักโฮมสเตย์ใน กลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึก	ข้อ 1 ข้อ 3	78%

2. กิจกรรม (ต่อ)

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง ผลที่ได้จริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์ที่ *	ร้อยละ ความพึง พอใจต่อ ผลสำเร็จ#
กิจกรรม @	ผลที่คาดว่าจะได้			
ข้อ 5.เดินทางไปพักที่ โฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่าง 9 แห่ง	ได้ข้อมูลเชิงลึกของ โฮมสเตย์ 9 แห่ง เพื่อ ใช้ในการวิเคราะห์หา องค์ประกอบของ ความยั่งยืน	ปฏิบัติจริง คณะผู้วิจัยได้ เดินทางไปยังโฮมสเตย์ทั้ง 9 แห่ง แต่ สามารถเข้าพักค้างคืนในโฮมสเตย์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 แห่ง ส่วนอีก 4 แห่งไม่ได้เข้าพัก เนื่องจาก โฮมส เตย์อยู่ในสภาพไม่พร้อมที่จะรับ นักท่องเที่ยว(รวมทั้งคณะผู้วิจัยด้วย) ผู้วิจัยได้ให้การสัมภาษณ์เชิงลึก การ สังเกต และมีส่วนร่วมในกิจกรรม เท่าที่จะทำได้ ผลที่ได้จริง ได้ข้อมูลเชิงลึกของ โฮมสเตย์ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง	ข้อที่ 1	90%
ข้อ 6. วิเคราะห์ข้อมูล หาองค์ประกอบของ ความยั่งยืนของ โฮมส เตย์	6.1 องค์ประกอบของ ความยั่งยืนของโฮมส เตย์ในอีสานใต้ 6.2 ดัชนีชี้วัดความ ยั่งยืนของโฮมสเตย์	ปฏิบัติจริง วิเคราะห์ข้อมูล ของโฮมสเตย์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 แห่ง	ข้อที่ 1	100%
ข้อ 7 เก็บข้อมูลความ พึงพอใจและความ ต้องการของ นักท่องเที่ยว	ข้อมูลความพึงพอใจ และความต้องการ ของนักท่องเที่ยวต่อ การท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์	ปฏิบัติจริง จัดสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการ ท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ 3 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยว เจ้าของบ้านพักโฮมส เตย์ และผู้จัดนำเที่ยว	ข้อ 2	100%
ข้อ 8.วิเคราะห์ความพึง พอใจและความต้องการ ของนักท่องเที่ยว	8.1 ความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยวด้าน ต่างๆ 8.2 ได้ความต้องการ ของนักท่องเที่ยว ด้านต่างๆ	ปฏิบัติจริง วิเคราะห์ความพึงพอใจ และความต้องการของนักท่องเที่ยว โฮมสเตย์จากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม	ข้อ 2	100%

2. กิจกรรม (ต่อ)

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง ผลที่ได้จริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์ที่ *	ร้อยละ ความพึง พอใจต่อ ผลสำเร็จ#
กิจกรรม @	ผลที่คาดว่าจะได้			
ข้อ 9 กำหนดรูปแบบ โฮมสเตย์ที่ยั่งยืนใน อีสานใต้	รูปแบบความยั่งยืน ของโฮมสเตย์ใน อีสานใต้	ปฏิบัติจริง กำหนดรูปแบบ โฮมสเตย์ที่ยั่งยืน	ข้อ 3	100%
ข้อ 10. ศึกษาเส้นทาง การท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพการเชื่อมโยงกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชา	ยุทธศาสตร์ส่งเสริม การท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมเชื่อมโย งกับประเทศเพื่อน บ้าน	ปฏิบัติจริง ศึกษาเส้นทาง การท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพการ เชื่อมโยงกับประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาวและ กัมพูชา	ข้อ 4	100%

ลงนาม ชลิดา รินทร์พรหม

(หัวหน้าโครงการ)

วันที่ 30/11/50

ภาคผนวก ง.แบบสำรวจข้อมูลโฮมสเตย์ และแบบการประเมินความพึงพอใจ
ของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์

แบบสำรวจข้อมูลโฮมสเตย์

โครงการวิจัยทุนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)2549-2550

เรื่อง “การศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้”

1. ข้อมูลเบื้องต้น

ชื่อHS.....รวมจำนวน.....หมู่บ้าน ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 1. หมู่.....บ้าน..... 2. หมู่.....บ้าน..... 3. หมู่.....บ้าน.....
 จำนวนบ้านสมาชิก.....หลัง (เริ่มตั้งมี.....หลัง ไม่เคยรับแขกเลย.....หลัง)
 อาชีพสมาชิก.....ลักษณะพิเศษของโฮมสเตย์นี้.....

2. กรรมการ

ประธานชื่อ.....ตำแหน่งอื่นๆ.....โทร.....
 กรรมการ.....คน 1. ชื่อสกุล.....อาชีพ.....โทร.....
 2. ชื่อสกุล.....อาชีพ.....โทร.....
 ที่ปรึกษา.....คน 1. ชื่อสกุล.....อาชีพ.....โทร.....
 2. ชื่อสกุล.....อาชีพ.....โทร.....

3. ระเบียบข้อบังคับ

มีระเบียบของกลุ่มเขียนไว้.....
 มีอัตราค่าที่พัก คืนละ.....บาท อาหารมื้อเช้า – กลางวัน-เย็น. ราคา...../...../.....บาท
 มีระเบียบผู้เข้าพัก.....
 การจอง/การเก็บเงินล่วงหน้า.....จONGL่วงหน้า.....บาท

4. อัตราการเข้าพัก (occupancy rate)

ประเภทนักท่องเที่ยว ไทย.....ต่างชาติ (ระบุ).....ลักษณะเฉพาะ.....
 ฤดูกาลเข้าพัก... .ตลอดทั้งปี..... บางเดือน.....เฉพาะเทศกาล.....อื่นๆ.....
 วันที่เข้าพักมาก ศุกร์-เสาร์.....เสาร์-อาทิตย์.....วันธรรมดา.....วันหยุดยาว.....
 จำนวนนักท่องเที่ยวต่อครั้ง กลุ่มใหญ่.....คน กลุ่มเล็ก.....คน ครอบครัว.....คน

5. อาหารที่ชอบ

พื้นเมือง ได้แก่.....
 อาหารพิเศษ ได้แก่.....
 อาหารยอดฮิต.....

6. การท่องเที่ยว

- แหล่งท่องเที่ยวที่ชอบ เรียงจากมากไปน้อย 1.....2.....3.....
 4.....5.....6.....7.....8.....
 กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ (มากไปน้อย) 1.....2.....3.....
 4.....5.....6.....7.....8.....

7. ความต้องการเพิ่มเติมที่จะพัฒนา โฮมสเตย์นี้

- 1 ด้านที่พัก.....
 2 ด้านความรู้.....
 3 ด้านอาชีพ.....
 4.ด้านการจัดการ.....
 5.ด้านระบบสาธารณูปโภค.....
 6. ด้านสินค้า และของที่ระลึก.....

8. ปัญหาที่ประสบ และอาจทำให้ไม่ยั่งยืน

- 1.การไม่มีนักท่องเที่ยวมาพัก.....
 2.ปัญหาของสมาชิก.....
 3.ปัญหาเรื่องผู้นำ.....
 4.ปัญหาบริหารจัดการ.....
 5.ปัญหาด้านการสนับสนุนจากท้องถิ่น หรือ หน่วยงานภายนอก.....

9. Checklist เอกสารต่างๆที่ใช้ในการบริหารและประชาสัมพันธ์

1. ระเบียบกลุ่ม..... 2. ข้อกำหนด.....3. ข้อปฏิบัติ.....
 4. บัญชีรายรับรายจ่าย..... 5. สมุดเยี่ยม.....6. ใบเสร็จของHS.....
 7. แผ่นพับ..... 8. แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์.....9. ตราสัญลักษณ์.....
 10. ตรามาตรฐาน Home Stay Standard Thai.....11. เอกสารอื่นๆ.....

10. ข้อคิดเห็น / ประเมิน

.....

วัน/เดือน/ปี ที่เก็บข้อมูล...../...../.....

ผู้เก็บข้อมูล.....

แบบการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์
 โครงการวิจัยทุนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) 2549-2550
 เรื่อง "การศึกษาความยั่งยืนของโฮมสเตย์ในอีสานใต้"

การสนทนากลุ่มครั้งที่.....

ผู้ร่วมสนทนา: จำนวน.....คน

นักท่องเที่ยว.....คน ผู้จัดนำเที่ยว.....คน เจ้าของบ้านพัก.....คน

สถานที่.....

วัน/เดือน/ปี.....

ข้อสังเกต/ความคิดเห็น.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

ประเด็นความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
	4	3	2	1	0
1. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สภาพถนนจากถนนหลักเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ระยะทางไกลหรือไม่ หนทางซับซ้อนมากน้อยเพียงไร หลงทางหรือไม่ พบป้ายประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์มากน้อยเพียงใด มีป้ายบอกทางชัดเจน ถูกต้องและเพียงพอหรือไม่					
2. การอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภค ถนนหนทางภายในหมู่บ้านสะดวกดีหรือไม่ มีระบบไฟฟ้าและเพียงพอหรือไม่ มีคลื่นโทรศัพท์มือถือชัดเจนไหม ห้องอาบน้ำสะอาดและสะดวกหรือไม่ ส้วมสะอาดและสะดวกหรือไม่ น้ำใช้ใสสะอาด และเพียงพอหรือไม่ น้ำดื่มสะอาดปลอดภัยและเพียงพอหรือไม่					

ประเด็นความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
	4	3	2	1	0
<p>3. การจัดการด้านการบริการ</p> <p>บ้านพักมีเครื่องอำนวยความสะดวกตามสมควรหรือไม่</p> <p>ที่นอนสะอาดและสบายหรือไม่</p> <p>บริเวณครัวสะอาดและถูกสุขลักษณะไหม</p> <p>บริเวณบ้านสะอาดเรียบร้อยสวยงามไหม</p> <p>สภาพแวดล้อมทั่วไปของหมู่บ้านดีไหม</p> <p>อาหารสะอาด รสชาติ และราคาเหมาะสมไหม</p> <p>การให้น้ำดื่มและเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์เพียงพอไหม</p> <p>มีร้านค้า และร้านขายสินค้าของที่ระลึกที่ดีไหม</p>					
<p>4. อธิปไตยไมตรีของชุมชน</p> <p>เจ้าของบ้านมีอธิปไตยไมตรีดี และเป็นมิตรต่อนักท่องเที่ยวเพียงใด</p> <p>คนในชุมชนมีทัศนคติดีเป็นมิตร และช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้ดีเพียงใด</p> <p>เจ้าของบ้านและสมาชิกในบ้านต้อนรับท่านและดูแลท่านด้วยรอยยิ้มหรือไม่</p>					
<p>5. ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว</p> <p>ความปลอดภัยในที่พักรับมากไหม</p> <p>ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมีไหม</p> <p>ความปลอดภัยในทรัพย์สินมีไหม</p> <p>มีการจัดเวรยามในเวลากลางคืนหรือไม่</p> <p>มีระบบการแจ้งเหตุร้าย และความพร้อมในกรณีอุบัติเหตุ หรือนักท่องเที่ยวป่วยกะทันหันหรือไม่</p> <p>มีการจัดตู้ยาประจำบ้านที่สามารถนำมาใช้ได้ทันทีกรณีเจ็บป่วยเล็กน้อยหรือไม่</p>					
<p>6. การจัดกิจกรรม</p> <p>การจัดกิจกรรมนำเที่ยวทำได้ดีเพียงไร</p> <p>กิจกรรมท่องเที่ยวหลากหลายและน่าสนใจมากเพียงใด</p> <p>โปรแกรมการท่องเที่ยวเป็นไปตามที่ตกลงล่วงหน้าหรือไม่</p> <p>จัดกิจกรรมนันทนาการ และการแสดงพื้นบ้าน ได้เหมาะสมเพียงใด</p> <p>มีคฤศก์ท้องถิ่นทำหน้าที่ได้ดีเพียงไร</p>					

ประเด็นความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
	4	3	2	1	0
<p>7. การรับรู้ข้อมูลของนักท่องเที่ยว</p> <p>นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายไหม</p> <p>ติดต่อสื่อสารกับโฮมสเตย์ได้รวดเร็วเพียงใด</p> <p>มีปัญหาด้านการสื่อสารกับโฮมสเตย์หรือไม่</p> <p>ทราบข้อมูลเกี่ยวกับค่าบริการและระเบียบเฉพาะของโฮมสเตย์ล่วงหน้าหรือไม่</p>					
<p>8. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>มีความพอใจในความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวมากเพียงใด</p> <p>มีความพอใจในความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพียงใด</p> <p>แหล่งท่องเที่ยวมีคุณค่าด้านเอกลักษณ์เพียงใด</p> <p>เห็นคุณค่าของประเพณีชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด</p>					
<p>9. การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก</p> <p>มีแหล่งเรียนรู้ แหล่งฝึกอาชีพที่น่าสนใจในชุมชนเพียงใด</p> <p>มีปราชญ์ท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด</p> <p>มีกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกทั้งของคนในชุมชนและของนักท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์ และระบบนิเวศมากเพียงใด</p>					
<p>10. ความสัมพันธ์และมิตรภาพที่เกิดจากการท่องเที่ยว</p> <p>ความสัมพันธ์ในกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นไปด้วยดีมากน้อยเพียงใด</p> <p>มิตรภาพระหว่างเจ้าของบ้านกับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร</p> <p>นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวอีกหรือไม่</p> <p>มีการบอกต่อในหมู่ญาติมิตรและคนรู้จักหรือไม่</p>					
<p>11. นักท่องเที่ยวได้รับสิ่งที่ตนต้องการเพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง</p> <p>การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ทำให้นักท่องเที่ยวมีความสุขมากน้อยเพียงไร</p> <p>โฮมสเตย์ได้ให้อะไรที่นักท่องเที่ยวแต่ละคนแสวงหาอยู่หรือไม่</p>					
ค่าเฉลี่ยรวม					

ภาคผนวก ฉ. ตารางแสดงการเข้าพักของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์

ตารางแสดงการเข้าพักของนักท่องเที่ยวที่โรงแรมเสเตย์

พฤศจิกายน 2549 - เมษายน 2550 (6 เดือน)

กลุ่มที่	ผู้เข้าพัก	จำนวน	เดือน	วันที่																																	
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			
37	ศูนย์ท่องเที่ยวกีฬา	31	✓																																		
38	นครราชสีมา	10		✓	✓																																
39	ครอบครัว	3			✓	✓																															
40	ครอบครัว	6			✓	✓	✓																														
41	ครอบครัว	3						✓																													
42	ครอบครัว	4										✓																									
43	4 ครอบครัว	20										✓	✓																								
44	ครอบครัว	4											✓																								
45	คณะนักเรียน	65																✓	✓																		
46	ครอบครัว	4																							✓	✓											
47	กลุ่มโหมสตัย	22																																			
48	หลายครอบครัว	18	✓																																		
49	ครอบครัว	5							✓	✓																											
50	ครอบครัว	6																																			
51	ครอบครัว	6								✓																											
52	ครอบครัว	6											✓	✓																							
53	ครอบครัว	4																																			
54	ครอบครัว	2																																			
55	คณะ.ร.นานาชาติ	60																																			
รวมทั้งสิ้น		898																																			

รวมทั้งสิ้นในระยะเวลา 6 เดือน (พ.ย.49 - เม.ย.50) 898 คน

วันหยุดนักขัตฤกษ์

วันหยุดสุดสัปดาห์

ภาคผนวก ข.ประวัติคณะผู้วิจัย

ประวัติ

นางชลิตา รินทร์พรหม

Mrs.Chalida Rinprom

ข้อมูลส่วนตัว :

วันเดือนปีเกิด: 7 กันยายน 2495
 ที่อยู่ถาวร:79 หมู่ 11 บ้านหนองขอน
 ตำบลโคกกรวด อำเภอเมือง
 นครราชสีมา 30280
 ตำแหน่งปัจจุบัน: คณบดีคณะศิลปศาสตร์
 วิทยาลัยนครราชสีมา
 290 หมู่ 2 ถนนมิตรภาพ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง
 นครราชสีมา 30000
 โทรศัพท์: 0-4446-6111 ต่อ 788 , 08-1071-1602
 อีเมลล์: chalidanand@yahoo.com

ข้อมูลด้านการศึกษา :

2515 อักษรศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย) ,คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 2520 อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 2531 Licentiate Philosophiae (Thai Linguistics), University of Copenhagen, Denmark

ข้อมูลด้านการทำงาน :

2515 – 2517 อาจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 2520 – 2535 อาจารย์, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 2535 – 2538 หัวหน้าส่วน, ส่วนวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
 2538 – 2539 Director, Research and Consultancy, International Hotel and Tourism
 Industry Management Institute (I-TIM)
 2539 – 2544 ผู้อำนวยการ, ศูนย์วิทยาการภาษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
 2543 – 2544 ผู้จัดการทั่วไป, ศูนย์หนังสือจุฬาฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 2546 – 2547 ผู้ประสานงาน, โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศ: ตำบล
ไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว, สาขาเทคโนโลยีการผลิตพืช มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีสุรนารี
- 2547 – 2548 ผู้อำนวยการ, สำนักวิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยนครราชสีมา
- 2548 – ปัจจุบัน คณบดี, คณะศิลปศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

ผลงานทางวิชาการ :

- ชลิตา รินทร์พรหม. (2520). **ระบบเสียงภาษาถิ่นโคราช**. ปริญญามหาบัณฑิต. ภาควิชา
ภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลิตา วจนวัฒน์วุฒิ (รินทร์พรหม). (2533). **ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทย 4 ถิ่น: การศึกษา
เชิงจำกัด**. ศูนย์ดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- . (2547). **งานวันเบญจมาศบานในม่านหมอก: เส้นทางการพัฒนาวังน้ำเขียวสู่
การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศ**. เทคโนโลยีชาวบ้าน, 16(327), 75-78.
- . (2547). **การพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัด
นครราชสีมา**. บทวิดิทัศน์และเสียงบรรยาย, โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลไทย
สามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. ทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักงาน
คณะกรรมการการอุดมศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ชลิตา รินทร์พรหม. (2548). **โครงการจัดตั้งโฮมสเตย์ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว
จังหวัดนครราชสีมา**. ทุนสนับสนุนจากงบประมาณองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลวัง
น้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา.
- . (2549). **โครงการจัดตั้งโฮมสเตย์จังหวัดนครราชสีมา**. ทุนสนับสนุนจากศูนย์
ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ จังหวัดนครราชสีมา.
- Rojanawathanavuthi, C.Rinprom. (1988). **Studies in Three Thai Dialects**. Licentiate
Philosophiae Thai Department, University of Copenhagen, Denmark.
- Rinprom, C. et al. (2005). **Authentic Home Stay Development: the Wang Nam Keow
Model**. Conference presentation at the Third Global Summit on Peace through
Tourism. Pattaya, Thailand, October 2-5, 2005.

ประวัติ**นางสาวเปรมฤดี ขลังวิเชียร**

Miss. Premrudee Khlangwichain

ข้อมูลส่วนตัว :

วันเดือนปีเกิด : 20 เมษายน 2523

ที่อยู่ถาวร : 127 หมู่ 1

ตำบลนากลาง อำเภอสูงเนิน

นครราชสีมา

โทรศัพท์ : 08-9284-3600

ข้อมูลด้านการศึกษา

2546 ศิลปศาสตรบัณฑิต (อุตสาหกรรมท่องเที่ยว) สถาบันราชภัฏนครราชสีมา

ข้อมูลด้านการทำงาน

2546 – 2547 พนักงานต้อนรับ, เป็นสุวีร์สอร์ท นครราชสีมา

2547 – 2549 อาจารย์และเลขานุการ, คณะศิลปศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

ประวัติ**นายพิธาน พงศ์นุรักษ์**

Mr.Phithan Pongnurak

ข้อมูลด้านการศึกษา

2521 กศ.ม.(หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพฯ

ข้อมูลด้านการทำงาน :

2513 - 2526 ข้าราชการ กระทรวงศึกษาธิการ

2527 - 2547 พนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

2548 - ปัจจุบัน หัวหน้าสาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว วิทยาลัยนครราชสีมา
